

Хенрик
Сенкевич

СТАС И НЕЛИ

Изганаство Омечество

Световна класика за деца и юноши

ХЕНРИК СЕНКЕВИЧ СТАС И НЕЛИ

Превод: Огнян Тодоров

chitanka.info

ОГНЯН ТОДОРОВ

ЗА ХЕНРИК СЕНКЕВИЧ И „СТАС И НЕЛИ“

Хенрик Сенкевич днес заема видно място в полската и в световната литература. Биографите са издирили всяка стъпка от неспокойния творчески път на писателя. Критиците изтъкват големите му заслуги за бурното развитие на полската литература в края на миналия и началото на нашия век. Измежду съвременниците на своята епоха, още приживе Сенкевич добива най-широка популярност в страната и в чужбина. А съвременници на епохата, в която живее и твори изтъкнатият писател, са видните творци на литературното поприще: Елиза Ожешкова, Болеслав Прус, Владислав Реймонт, Мария Конопницка, Габриела Заполска, Станислав Виспянски, Адолф Дигашински, Стефан Жеромски и други. Тяхното дело излива извън рамките на националните измерения. В продължение на няколко десетилетия те създават богата в жанрово и тематично отношение литература, която разкрива в широк художествен план миналото и настоящето на народа, играл съществена роля в Средна Европа. В периода на националното разделение и зависимост от външните сили, писателят допринася твърде много със своето творчество да се заговори отново в Европа и в света за Полша, за полския народ и литература.

Творческият път, който изминава Хенрик Сенкевич до световната слава и до получаването на Нобеловата награда, не е бил нито равен, нито лесен.

Сенкевич е роден през 1846 година във Вола Окшейска, район Подлесе. Гимназия завършва във Варшава и следва медицина във Варшавската „Школа глупна“. Още в ранна младежка възраст той проявява последователна наклоност към журналистическа и литературна дейност. Първите си критични статии публикува в радикалния вестник „Пшегльонд тигодньови“. По-късно сътрудничи на периодичните издания „Нива“ и „Газета Полска“. В тях пише фейлетони, статии, рецензии, обявява се срещу остарелия обществен

ред и често пъти влиза в конфликт с цензурата заради патриотичните си и либерални възгледи.

Първите по-зрели творби на писателя „Скици с въглен“, „Писма от Америка“, „За хляб“, привличат вниманието на читателя със своята свежест, простота и богатство на езика и преди всичко с емоционалното отношение към социалната тематика. Последните две произведения са плод на критичните наблюдения на Сенкевич през време на пътешествието му по Америка(1876–1878 г.). Наред с учудването от техническия напредък на най-голямата и най-напредналата капиталистическа страна, авторът осъжда сурово обществото, което подлага, на изстребление индианците, обрича на безмилостно съществуване хиляди полски емигранти, дошли да търсят хляб в далечната страна отвъд океана.

През този ранен творчески период възникват забележителните разкази и повести: „Янко музикантът“, „Орсо“, „Сахем“ „Бартек победителят“, пропитата от лиризм и патриотична носталгия творба „Фаропазачът“.

Разказите, повестите и първите романи на Сенкевич носят все по-широка популярност на автора в литературните среди. Но и тогава той все още трудно свързва двата края, носи костюми ушити на кредит, пише статии и рецензии, за да не гладува. Нищо не е в състояние обаче да го отклони от главната цел, която се превръща в цел на живота му — да служи на своя народ с перото си. Да припомним, че полският народ изживява по това време един от най-трудните периоди на чуждото подтисничество. Една цел преследват империалистическите режими на Прусия, Русия и Австрия — да заличат националното и класовото съзнание на народа. Различни са само методите. .

Неуспехът на Ноемврийското въстание от 1830 година и въстанието от 1861 година задълбочават разочарованието сред част от революционните среди и прогресивната интелигенция. Идеалите за „Свобода, Равенство и Независимост“ сякаш губят своята призивна сила.

Все повече засилващият се процес на упадък на земевладелческата класа и шляхтишкото съсловие поражда дълбоки трансформации в обществото. Проникването на чуждите капитали руши старите феодални отношения, множи се броят на безимотните и

безработни селяни, а заедно с това възниква нова обществена сила — полският пролетариат.

Хенрик Сенкевич не стои настрана от големите общественно-политически конфликти на своето време. Размирната епоха, надеждите и депресиите несъмнено влияят върху оформянето на личните възгледи на автора за литературата, за нейната роля и обществените ѝ задачи.

„Нека поне литературата създаде друг свят, където всичко не е толкова хилаво, а велико, не е толкова дребнаво,, а възвишено, не е недъгаво и умиращо, а здраво и безсмъртно, не е изсъхнало, а младо ...“

Това авторово виждане намира своето покритие и реализация в неговите исторически романи. През 1884 година излиза първата част на трилогията „С огън и меч“. В нея Сенкевич създава един възвишен, героичен свят. Героите извършват подвизи, ръководени от патриотични чувства и хуманни подбуди. В този свят, рисуван с размах от голям художник, има силни страсти и дълбока ненавист, нежна любов и веруломна жестокост; епически батални сцени и лирично съзерцание на природни красоти.

„С огън и меч“ се посреща от читателите с огромен интерес. Романът предизвиква спорове и разговори в общонационален мащаб. Той увеличава тиражите на периодичните издания, които го печатат в отделни откъси. Видният учен от Краков, проф. Тарновски пише по този повод:

„... когато излизаше «С огън и меч», нямаше разговор, който да не започва с романа и да не завършва с него; за героите на романа се говореше и мислеше, като за живи хора ...“

Същевременно, без да отрича литературните достойнства, на книгата, прогресивната критика упреква Сенкевич в изопачаване на историческата истина, в пренебрегване ролята на народа, в идеализиране образите на висшето съсловие.

През 1886 година Сенкевич завършва втората част на трилогията, „Потоп“, в която пресъздава борбите на полския народ срещу нашествието на шведите. В тази творба идейната позиция на автора е коренно различна. В „Потоп“ е показан патриотичният порив на целия народ в неравната борба срещу нашествениците и продажните машинации на земевладелците.

„Пан Володкйовски“ — последната част на трилогията, се характеризира с известно отстъпление от голямата историческа тема, за сметка на приключенската романтика.

Трилогията на Хенрик Сенкевич остава и до днес едно от най-популярните произведения в полската литература. В нея намира пълен израз зрелият талант на писателя. С лекота и високо майсторство той рисува незабравимите образи на Заглоба, Володйовски, Скшетуски, които и сега притежават нарицателно значение в полската действителност. Читателят следи с неотслабващ интерес увлекателния разказ, необикновените приключения на героите, сочния хумор.

Както в най-мрачната епоха на Османското иго — Паисий Хилендарски написа и сам се залови да разпространява своята „История .славяноболгарска“. за да възвърне вярата и подкрепи духа на своя народ, така Хенрик Сенкевич в периода на чуждото владичество връща милионите читатели към героичното минало на полския народ, за да се преклонят пред силата на патриотизма и оръжието на прадедите. Произволната в случая аналогия е основателна единствено по отношение на целта, която иска да постигне авторът със своите трудове. Това се отнася не само за трилогията, но и за другия забележителен исторически роман „Кръстоносци“, завършен през 1900 година. Когато историческите романи на Сенкевич се превръщат в настолни книги за цели поколения, тяхната стойност става неизмерима и необозрима, като стойността на всяка голяма литература.

В края на миналия век Хенрик Сенкевич вече е широко известен далеч зад пределите на своята страна. Издатели от чужбина се обръщат към него, за да получат права за издаване и преиздаване на романите му. Лично прославената по това време френска актриса Сара Барнар го моли за авторизация на сценичната преработка на романа „С огън и меч“. Политически и обществени дейци търсят мнението му по различни въпроси. Журналистите следят всяка стъпка на писателя. Където и да се появи той, веднага става център на внимание. Във връзка с необикновената си популярност, Сенкевич споделя с издателя си Едуард Лео:

„Чувствувам задоволство, че съм извършил нещо, което намира признание. Но искам поне от време на време да бъда обикновен човек, за когото вестниците не пишат, когато го боли главата ...“

Хенрик Сенкевич изненадва биографите и изследователите на неговото творчество с изключителното си трудолюбие и плодовитост. Има периоди, през които той пише едновременно две книги и събира материали за трета. Ежедневието му е изпълнено с труд — преглежда коректури, нанася поправки, променя цели епизоди, участва в обществени дискусии, отговаря на критичните бележки в печата. Почти няма ден, нито миг, в който мисълта и съзнанието на големия писател да не са заети с литературно-творчество и идеи. Той рядко се застоява на едно място повече от няколко седмици. Пътува из Полша, по цяла Европа с купищата исторически материали, мемоари, справки. Пише у дома си във Варшава, в хотелските стаи в Краков, често посещава Закопане или някои от курортите в подножието на Алпите, отбива се в Париж, гостува на приятели в Лвов. Възхищава се от сбирките на забележителния мадридски музей. Прадо, вгълбен в себе си се разхожда по тесните калдъръмени улички на Рим, Венеция или Флоренция, замисляйки начални епизоди и сцени за бъдещия си голям роман „Quo Vadis“. Едно от многобройните му пътешествия води през българските земи — на път за Истамбул и Гърция. Навсякъде писателят събира впечатления, които споделя в многобройните си писма до роднини и приятели.

С цялата си емоционалност авторът се вживява в съдбата на своите герои. Тяхната съдба е и негова лична съдба. Радва се и страда заедно с тях.

Стефан Майхровски, автор на книгата „Господин Сенкевич“, обръща внимание на това изключително качество на писателя. Една сутрин много рано Сенкевич посетил приятеля си Лео. Бил променен до неузнаваемост, бледен, измъчен, с изписано страдание на лицето.

— Какво се е случило, господин Хенрик? Болен ли е някой?

Сенкевич се опитал да се усмихне.

— Не — отвърнал с усилие. — Но тази сутрин убих Володийовски.

Мнозина от съвременниците и особено измежду критиците се опитват да предопределят призиванието на писателя, като недостижим майстор само на историческия роман. Сенкевич не се помирява нито за миг с тази „присъда“. Той се опитва многократно да докаже, дори да внуши и на читателите, и на критиците, че силата му не е само в романа на историческа тема.

В книгата „Без догма“ (1891 г.), той се стреми към нещо ново, създава, настроение, което да подтикна читателя към размисъл.

В поредните два романа на съвременна тема „Семейство Поланецки“ (1895 г.) и „Вирове“ (1910 г.) авторът се опитва, да даде отговор на някои от основните обществени и социални конфликти, но неговата позиция е лишена от критичната проникателност и далновидност. На моменти той търси морално оправдание за класата на земевладелците, която нищо не произвежда, а живее върху гърба на експлоатираните.

1 „Господин Сенкевич“ от Стефан Майхровски, издание на изд. „Народна култура“ 1970 г.

И в творбите на съвременна тема читателят открива обаятелния разказвач, изкусния майстор на фабулата, наблюдателния психолог, но не и психолога философ. От последния период на творчеството му се открояват романите „Quo Vadis“ — книга за ранния период на християнството, превеждана и издавана в много страни по света, „Кръстоносци“ — забележителна епопея за борбите на полския народ срещу кръстоносците през Средните векове.

Непосилният труд започва да изморява писателя. Сложните проблеми на действителността сякаш, парализират понякога неговия артистичен размах. Той търси за отмора друга, по-привлекателна действителност, за да даде простор на волната си фантазия. Шейсет и четири годишният писател се залавя да пише приключенски роман за деца и юноши. Намеренията си той споделя с Ванда Уляновска, дъщеря на негови приятели от Краков:

„Според мен всеки романист е длъжен поне веднъж в живота си да напише нещо за децата. Аз реших да пиша и до идущата година (т. е. до 1911) ще завърша един роман под заглавие «Приключенията на две деца в Централна Африка». Бих искал, да напиша книгата така, че да я четат с интерес не само децата, но и тринадесетгодишните момичета и възрастните“.

За първи и последен път писателят се захваща за творба, предназначена за най-младите читатели. А в действителност Сенкевич отдавна бе спечелил младите читатели със своите разкази, повести и романи, за които няма възрастова бариера.

Романът „През пустини и джунгли“ (такова е оригиналното заглавие на „Стас и Нели“) печатат в отделни откъси вестниците в

Познан, Варшава и Краков. Интересът към него е огромен. Деца и възрастни затрупват автора с писма, интересуват се за съдбата на малките герои, молят го да пощади Нели.

От излизането на книгата до наши дни тя е преиздавана многократно в Полша, превеждана е и печатана в огромни тиражи в десетки страни по света. Преди няколко години полската кинематография засне филм по романа на Сенкевич.

Безспорно съвременният читател ще приеме и тълкува в исторически аспект приключенския роман „Стас и Нели“. Събитията и действителността, описани в него, принадлежат към друга епоха. Днес политическата карта на Черния континент е променена изцяло. Съвременният читател е свидетел на пълния залез на колониализма и на английското могъщество в този район на света. С цената на много усилия и жертви африканските народи отхвърлиха външната зависимост. Последните бастиони на расизма предизвикват възмущението на всички прогресивни хора на нашата планета. Днес не съществува обвееаната в непроницаема екзотика Африка.

Близо осем десетилетия от излизането на книгата, са достатъчно време, за да загуби тя твърде много от своята актуалност. Достатъчно е времето, за да се преосмислят и някои идеи и представи за същността и ролята на белите господари в африканския свят. Днес трудно може да се приеме безкритичното отношение на автора към мисията на колонизаторите, трасиращи пътя на „цивилизацията“ сред туземното население. Съпоставката с действителния образ на събитията през онзи период наистина е фрапиращо контраст на срамна търговия с хора, наказателни експедиции, масово изстребление на цели племена. Тази действителност сякаш остава далечна, чужда и непозната за автора на романа.

Но и днес читателят открива в „Стас и Нели“ нещо трайно, непреходно, присъщо на голямото литературно творчество. Човек не може да остане равнодушен пред трогателния разказ за дълга, за приятелството, за готовността за саможертва. Подвизите и смелостта на малкия герой са пример за подражание. Опасните приключения на децата, описани с толкова драматизъм, ни карат да разгръщаме с вълнение всяка нова страница. Чудните описания на африканската природа, пъстрата флора и фауна, запознаването с бита и нравите на местното, население могат да се сравнят с най-високите художествени

постижения на световната литература от този жанр. Големият писател хуманист застава на страната на онеправданите и страдащите. С топло чувство и искрена симпатия той създава образите на малките цветнокожи приятели на Стас и Нели — Кали, Меа. Насибу. Затова приключенският роман на Хенрик Сенкевич си остава, а и занапред ще бъде, любимо четиво за млади и възрастни.

Огнян Тодоров

I

— Знаеш ли, Нели — говореше Стас Тарковски на своята приятелка, малката англичанка, — вчера дойдоха заптиета и арестуваха жената на пазача Смаин и трите ѝ деца, онази Фатма, която няколко пъти е идвала в канцеларията на баща ти и на татко.

Малката Нели, която приличаше на някаква чудна рисунка, вдигна зеленикавите си очи към Стас и попита малко учудено и изплашено:

— В затвора ли я отведоха?

— Не, но не ѝ позволиха да замине за Судан; пристигна един служител, който ще я пази, за да не мръдне нито крачка от Порт Саид.

— Защо?

Стас, който навършваше четиринайсет години, обичаше много своята осемгодишна приятелка, но я смяташе за съвсем мъничко дете, затова ѝ каза с горда физиономия:

— Като пораснеш колкото мен, ще знаеш всичко, което става не само покрай канала, от Порт Саид до Суец, но и в целия Египет. Ти нищо ли не си чувала за Махди?

— Чувала съм, че е грозен и непослушен. Момчето се усмихна съчувствено.

— Дали е грозен, не зная. Суданците твърдят, че е красив. Но да се каже „непослушен“ за човек, който е избил вече толкова хора, това може да стори само осемгодишно момиченце, с ей такава рокличка, до коленете!

— Татко ми каза така, а татко най-добре знае.

— Той ти е казал така, защото иначе нищо няма да разбереш. Сигурен съм, че с мен не би разговарял по този начин. Махди е по-лош от цяло стадо крокодили. Разбираш ли?

Брей, че го рече: „непослушен“, така, както се казва за бебетата.

Но като видя посърналото лице на момичето, той млъкна, а след малко каза:

— Нели, нали знаеш, че не исках да те обидя; ще дойде време и ти ще станеш на четиринайсет години. Бъди сигурна.

— Аха ... — отвърна тя с изплашен поглед — но ако преди това Махди дойде в Порт Саид и ме изяде?

— Махди не е човекоядец и затова не яде хора, само ги убива. В Порт Саид няма да дойде, но ако случайно се появи и иска да те убие, най-напред с мен ще си има работа.

Тази закана, придружена с едно подсмръкване с носа, не предвещаваше нищо хубаво за Махди, и това доста успокои Нели.

— Зная — отвърна тя. — Ти няма да ме дадеш. Но защо не пускат Фатма от Порт Саид?

— Защото Фатма е братовчедка на Махди. Нейният мъж Смаин заявил пред египетското правителство в Кайро, че ще замине за Судан, където се намира Махди, и ще освободи всички европейци, попаднали в ръцете му.

Тогава Смаин е добър човек, нали?

— Не бързай! Твоят и моят баща, които познават много добре Смаин, му нямаха никакво доверие и предупреждаваха Нубар паша да не му вярва. Правителството обаче се съгласи да изпрати Смаин и вече половин година той е при Махди. А пленниците не само че не се върнаха, но дори дойде вест от Хартум, че махдистите са все по-жестоки към тях и че Смаин, след като взел пари от правителството, е изменил. Присъединил се изцяло към Махди, който го назначил за емир. Хората разказват, че в жестоката битка, в която загина генерал Хикс, Смаин командувал артилерията на Махди и той научил махдистите да стрелят с оръдия, което те преди това като диваци не умеели да правят. Ала Смаин сега иска да измъкне от Египет жена си и децата си. Ето защо, щом Фатма, която предварително, изглежда, е знаела какво ще направи Смаин, пожелала бързо да напусне Порт Саид, правителството я арестувало заедно с децата.

— А какво ще спечели правителството от тях?

— Правителството ще каже на Махди: „Върни ни пленниците, а ние ще ти върнем Фатма ...“

Тук разговорът се прекъсна, защото вниманието на Стас беше привлечено от птиците, които летяха откъм Ехтум ом Фараг към езерото Мензалех. Те летяха твърде ниско и в прозрачния въздух ясно се виждаха няколко пеликана с извити върху гърбовете шии,

размахващи бавно огромните си криле. Стас веднага започна да подражава на полета им, навири глава и пробяга петнайсетина метра по насипа, като размахваше разперените си ръце.

— Гледай, летят и фламинго — неочаквано извика Нели. Стас се спря веднага, защото наистина след пеликаните, но малко по-високо, се виждаха, сякаш увиснали в синевата, два огромни пурпурнорозови цвята.

— Фламинго! Фламинго!

— Надвечер те се връщат в своето царство на островчетата — каза момчето. — Ех, ако имах пушка!

— Защо трябва да стреляш по тях?

Жените не разбират тези работи. Но да отидем по-нататък, може да видим повече такива птици.

Като каза това, той хвана момичето за ръка и те отидоха при първия пристан на канала, отвъд Порт Саид, следвани от негърката Динах, която някога беше бавачка на Нели. Те вървяха по насипа, разделящ водите на езерото Мензалех от канала, по-който плаваше в този момент голям английски параход, управляван от лоцман¹. Свечеряваше се. Слънцето беше още доста високо, но вече клонеше към езерото. Неговите възсолени води започнаха да блестят като злато и да трептят с отраженията на безброй паунови пера. По арабския бряг, докдето поглед стига, се простираше сива пясъчна пустиня — глуха, враждебна и мъртва. Между стъкленото, сякаш замряло небе и безкрая на набръчканите пясъци нямаше следа от каквото и да било живо същество. И докато на канала кипеше живот, насам-натам плаваха лодки, разнасяше се свистенето на параходите, а над Мензалех се мярваха в слънчевите лъчи ята от чайки и диви патици, там, на арабския бряг, властвуваше смъртта.

Само когато слънцето, снишавайки се, ставаше все почервено, пясъците постепенно придобиваха лилав цвят.

На път към пристанището децата видяха още няколко фламинго, които караха очите им да искрят от радост. След това Динах каза, че Нели трябва да се прибира у дома. В Египет след дните, които често пъти и през зимата са горещи, настъпват доста студени нощи и понеже за здравето на Нели беше нужна особена предпазливост, баща ѝ, господин Раулисън-, не позволяваше момичето да остава след залез слънце край водата. Затова те се върнаха към града, където на края,

близо до канала, се намираше вилата на господин Раулисън, и когато слънцето се потопи в морето, те бяха вече вътре. Скоро тук дойде и поканеният на обед инженер Тарковски — бащата на Стас — и тогава цялата компания, заедно с французойката госпожа Оливие — учителка на Нели, седна на масата.

’ Лоцман — длъжностно лице, което превежда плавателните СЪДОве през трудни места. — Б. пр.

Господин Раулисън, един от директорите на компанията на Суецкия канал, и Владислав Тарковски, старши инженер на компанията, от много години бяха сърдечни приятели. И двамата бяха вдовци — госпожа Харковска, французойка по произход, беше починала при раждането на Стас, значи преди повече от тринайсет години, а майката на Нели бе починала от туберкулоза в Хелуан, когато момиченцето било на три години. Двамата вдовци живееха в съседни къщи в Порт Саид и се виждаха всеки ден благодарение на общата работа. Общото нещастие ги сближи един с друг още повече и укрепи възникналото отпреди приятелство. Господин Раулисън обикна Стас като свой син, а господин Тарковски беше готов да скочи в огън и вода за малката Нели. След като приключваха работа през деня, най-приятната отмора за тях беше разговорът за децата, за тяхното възпитание и бъдеще. По време на тези разговори най-често се случваше господин Раулисън да хвали способностите, енергичността и уменията на Стас, а господин Тарковски се разтапяше над сладкото ангелско личице на Нели. И единият, и другият бяха прави. Стас беше малко високомерен и горделив, но се учеше отлично и учителите от английското училище в Порт Саид казваха, че е изключително способен. А смелостта и практичността беше наследил от баща си, защото господин Тарковски притежаваше тези качества в най-висша степен и преди всичко на тях дължеше сегашния си висок пост. През 1863 година той воювал неуморимо цели единайсет месеца. Ранен, той попаднал в плен и бил заточен в Сибир, но след това избягал от дълбините на Русия и прехвърлил нелегално границата. Преди да вземе участие във въстанието, той завършил инженерство, но посветил още една година на хидравличните науки, след това получил работа на канала и след няколко години, когато оценили неговите способности,

енергия и трудолюбие, той заел високия пост старши инженер на канала.

Стас беше се родил и отрасъл до четиринайсетата си година в Порт Саид, край канала, затова инженерите, колеги на баща му, го наричаха „детето на пустинята“. По-късно, вече като ученик, придружаваше понякога през ваканциите и празниците баща си и господин Раулисън в служебните пътешествия, които те бяха длъжни да правят от Порт Саид чак до Суец, за да контролират работите по насипите и дълбаенето на коритото на канала. Той познаваше всички — както инженерите и чиновниците от канцелариите, така и работниците, араби и негри. Навърташе се и проникваше навсякъде, появяваше се там, където никой не го очакваше, правеше дълги разходки по насипа, плаваше с лодка по Мензалех и често се впускаше доста надалеч. Прехвърляше се на арабския бряг, гледаше да му попадне някакъв кон, а ако нямаше кон камила, дори магаре и както казваше господин Тарковски, „мишкуваше“ навсякъде и всяка свободна от учение минута прекарваше край водата.

Баща му не го възпираше, защото знаеше, че гребането, ездата и дългото пребиваване на чист въздух укрепват здравето на момчето и развиват сръчността му. Стас беше по-висок и по-силен от момчетата на неговата възраст и достатъчно беше само да го погледне човек в очите, за да разбере, че при някакво произшествие той по-скоро би се провинил от прекалената си дързост, отколкото от страх. На четиринайсет години беше един от най-добрите плувци в Порт Саид, което означаваше твърде много, защото арабите и негрите плуват като риби. Той стреляше по диви патици и египетски гъски с карабина малък калибър и придоби сигурна ръка и вярно око. Негова мечта беше да ловува някога за едър дивеч в Средна Африка, затова жадно слушаше разказите на суданците, които работеха на канала и бяха срещали в своята родина големи хищници и дебелокожи животни. За него беше полезно и това, че същевременно учеше техните езици. Не беше достатъчно само да се прокопае Суецкият канал, но трябваше и да се поддържа, защото в противен случай пясъците от пустинята, които се простираха от двете страни на бреговете му, щяха да го засипят само за една година. Огромното дело на Лесепс¹ изисква постоянен труд и бдителност. Ето защо до ден днешен върху издълбаването на дъното на канала работят огромни машини и хиляди

работници, под наблюдението на опитни инженери. При прокопаването на канала работеха двайсет и пет хиляди души. Днес, когато делото е завършено и има усъвършенствувани машини, са нужни много по-малко хора и все пак техният брой досега е доста голям. Преобладават местни жители, но не липсват и нубийци, суданци, сомалийци и различни негри, които живеят край Бели и Сини Нил, сиреч в областите, които преди въстанието на Махди бе завладяло египетското правителство. С тези хора Стас живееше в сърдечна близост и понеже имаше изключителна наклонност към езиците, каквато обикновено имат поляците, той овладя, без сам да разбере кога и как, много техни наречия. Роден в Египет, той говореше на арабски като арабин. От занзибарците, мнозина от които работеха като огняри при машините, научи широко разпространения в цяла Средна Африка език кисвахили, умееше да разговаря дори с негрите от родовете Динка и Шилюк, които населяваха земите под Фашода край Нил. Освен това той говореше свободно английски, френски и полски, защото баща му беше

---

1 Фердинанд Лесепс (1805–1894) — френски дипломат, по професия инженер, ръководил прокопаването на Суецкия канал. — Б. пр.

голям патриот и полагаше много грижи момчето му да овладее родния си език. Естествено, Стас смяташе този език за най-хубавия на света и не без успех учеше на него малката Нели. Не можеше само да я убеди да изговаря името му Стас, а не „Стеc“.

Поради тази причина неведнъж между тях ставаха спречквания, които траеха дотогава, докато в очите на момичето проблеснеха сълзи. Тогава „Стеc“ ѝ се извиняваше и го хващаше яд на себе си.

Той обаче имаше един лош навик да говори с пренебрежение за нейните осем години и да противопоставя на тях своята сериозна възраст и опит. Твърдеше, че момче, което навършва четиринайсет години, ако още не е съвсем възрастен човек, то поне вече не е дете и е способно на всякакви героични постъпки, особено ако има в жилите си полска и френска кръв. Затова горещо желаше някога да се яви подходящ случай за такива постъпки, и то в защита на Нели. Двамата изнамираха различни опасности и Стас трябваше да отговаря на

нейните въпроси, какво би направил например, ако у тях през прозореца влезеше крокодил, дълъг десет метра, или пък скорпион, голям колкото куче. Дори и за миг на двамата не минаваше през ума, че страшната действителност скоро ще надмине техните фантастични предположения.

II

А междувременно на обета у дома ги очакваше приятна новина. Като опитни инженери господин Тарковски и Раулисън бяха поканени преди няколко седмици да прегледат и оценят извършваните работи по цялата мрежа от канали в провинцията ЕлФаюм, в околностите на град Мединет, близо до езерото Кароун и по дължината на реките Юсеф и Нил. Те щяха да останат там около месец и за тази цел бяха получили отпуска от компанията. Тъй като приближаваше Коледа и двамата не искаха да се разделят с децата си, бяха решили Стас и Нели също да заминат за Мединет. Като чуха тази новина, децата едва не полудяха от радост. Досега те познаваха градовете, разположени по течението на канала — Исмаилия и Суец, а отвъд канала — Александрия и Кайро, край който бяха разглеждали величествените пирамиди и Сфинкса. Тези екскурзии обаче бяха краткотрайни, защото пътуването до МединетелФаюм продължаваше цял ден с влак на юг край Нил, а след това от ЕлВаста на запад към Либийската пустиня. Стас познаваше Мединет от разказите на младите инженери и пътешественици, които се впускаха нататък на лов за всякакъв вид водни птици, канту и за вълци и хиени в пустинята. Той знаеше, че това е огромен оазис, разположен на левия бряг на Нил, но независим от неговите приливи, със собствена водна система, която образуват езерото Кароун, Бахър Юсеф и цялата мрежа от малки канали. Онези, които бяха виждали оазиса, разказваха, че макар този край да принадлежи към Египет, откъснат от пустинята, той образува отделна цялост. Може да се каже, че само реката Юсеф свързва със синкавите си тънки нишки тези области с долината на Нил. Голямото изобилие на вода, плодородната почва и разкошната растителност сякаш правят от нея земен рай, а просторните развалини на град Крокодилопол привличат стотици любознателни пътешественици. Но Стас го примамваха преди всичко бреговете на езерото Кароун с безбройните птици и ловните походи за вълци до пустинните хълмове на ГебелелСедмент.

Неговата ваканция щеше да започне едва след няколко дни, а тъй като проверката на работите по канала не търпеше отлагане и родителите не можеха да губят време, споразумяха се те да заминат веднага, а децата с госпожа Оливие след една седмица. И Нели, и Стас имаха желание да тръгнат веднага, но Стас не посмя да помоли баща си. Затова пък те започнаха веднага да разпитват за различни подробности около пътуването и с нови изблици на радост приеха вестта, че няма да живеят в неудобните хотели, поддържани от гърци, а в палатки, доставени от Дружеството за пътуване на компанията Кук. Обикновено така постъпват пътешествениците, които потеглят дори за по-дълго време от Кайро за Мединет. Кук осигурява палатки, прислуга, готвачи, хранителни запаси, коне, магарета, камили и водачи, та пътешественикът не се грижи за нищо. Този начин на пътуване струва наистина доста скъпо, но господин Тарковски и Раулисън не трябваше да се съобразяват с разходите, защото всички разноски поемаше египетското правителство, което ги беше поканило като опитни специалисти да направят преглед на работите по канала. Нели, която от всички удоволствия на света най-много обичаше да язди камила, получи обещание от баща си, че ще има Свое гърбато животно за езда, на което заедно с госпожа Оливие или с Динах, а понякога и със Стас ще участва в общите екскурзии до близките околности из пустинята и до Кароун. Господин Тарковски обеща на Стас, че ще му позволи някоя нощ да отиде на лов за вълци, и ако училищното му свидетелство е с висок успех, ще получи истинска английска ловна пушка с всички необходими ловни принадлежности. Понеже Стас беше сигурен в успеха си, веднага започна да се смята за притежател на пушката и обещавахе да извърши с нея какви ли не смайващи и паметни чудеса.

С такива намерения и разговори щастливите деца прекараха обеди. Сравнително най-малко се вълнуваше от предстоящото пътешествие госпожа Оливие, която нямаше желание да мърда от удобната вила в Порт Саид и се страхуваше от самата мисъл да живее няколко седмици в палатка, като особено се боеше от намеренията за екскурзии с камили. Вече няколко пъти тя бе имала възможност да опита подобна езда, както обикновено правят от любопитство всички европейци, живеещи в Египет, и винаги опитите бяха излизали неуспешни. Веднъж камилата стана по-рано, преди тя да бе седнала,

удобно на седлото, в резултат на което падна от гърба ѝ на земята. Втори път някаква едногърба камила, която съвсем не беше раванлия, така здраво я бе раздрусала, че цели два дни тя не можа да дойде на себе си. Ето защо, докато Нели след две-три разходки с камила, които ѝ бе позволил господин Раулисън, уверяваше всички, че няма поразкошно удоволствие на света, то на госпожа Оливие ѝ бяха останали само неприятни спомени. Тя казваше, че язденето на камила е удобно за арабите или за такава трошичка като Нели, която ще се раздрусва при пътуването колкото една мушица, кацнала върху гърба на камилата, но не и за сериозните и не съвсем леки хора, които при това са предразположени малко към противната морска болест.

Относно МединетелФаум обаче тя имаше и други опасения. Нали в Порт Саид, както в Александрия, Кайро и в целия Египет, не говореха за нищо друго, а само за въстанието на Махди и за жестокостите на дервишите? Като не знаеше къде точно се намира Мединет, госпожа Оливие се безпокоеше да не би да е много близко до махдистите и заразително господин Раулисън.

Той само се усмихна и каза:

— Махди сега държи в обкръжение Хартум, където се отбранява генерал Гордон. Знаете ли колко е далеч от Мединет до Хартум?

— Нямам никаква представа.

— Горедолу колкото от тук до Сицилия — обясни господин Тарковски.

— Горедолу — потвърди Стас. — Хартум е разположен там, където Бели и Сини Нил се събират и образуват една река. От него ни дели огромната площ на Египет и цяла Нубия.

След това искаше да добави, че дори Мединет да се намираще по-близо до страните, обхванати от въстанието, нали той ще е там със своята пушка, но като си спомни, че за такива хвалби неведнъж баща му строго го бе укорявал, той млъкна.

Все пак възрастните отново подхванаха разговор за Махди и за въстанието, тъй като този проблем беше най-важен за Египет. Вестите, които идваха от Хартум бяха лоши. Вече месец и половина дивите орди държаха в обкръжение Хартум, а египетското и английското правителства действаха бавно. Подкреплението едва беше тръгнало и цареше всеобщо безпокойство, че въпреки славата, мъжеството и способностите на Гордон, този важен град ще падне в ръцете на

варварите. На това мнение беше и господин Тарковски, който подозираше, че Англия тайно желае Махди да отнеме Судан от Египет, за да го отнеме после тя от Махди и да превърне тази огромна област в английско владение. Но господин Тарковски не сподели своето подозрение с Раулисън, за да не засегне патриотичните му чувства.

Към края на обедата Стас започна да разпитва защо египетското правителство е завладяло всички страни, разположени на юг от Нубия, като Кордофан, Дарфур и Судан, чак до Албърт, и е отнело свободата на тамошните народи. Господин Раулисън се зае да му обясни: поради това, че всичко, което върши египетското правителство, върши го по нареждане на Англия, която е разпростряла върху Египет своя протекторат и в действителност го управлява така, както сама пожелае.

— Египетското правителство не е отнело там свободата на никого — каза той, — но я възвърна на стотици хиляди, а може би и на милиони хора. В последно време не е имало никакви независими държави в Кордофан, в Дарфур и в Судан. Единствено тук и там някакъв дребен владетел е проявявал претенции към някои земи и ги е завладявал насила, против волята на местните жители. Но обикновено те са били населени от независими арабско-негърски племена, т. е. от хора със смесена кръв от тези две раси. Тези племена живееха в непрекъснатата война помежду си. Нападаха се едни други, грабеха конете, камилите, рогатия добитък и преди всичко робите. Същевременно те вършеха големи жестокости. Най-опасни бяха обаче търговците на слонова кост и на роби. Те сякаш бяха създали отделна класа хора, към която спадаха почти всички вождове на племената и по-заможните търговци. Впускаха се във въоръжени нападения, далеч в гъбините на Африка, грабеха навсякъде бивните от слоновете и пленяваха хиляди хора, мъже, жени и деца. Те унищожаваша села и махали, опустошаваха нивите, проливаха реки от кръв и избиваха безмилостно всеки, който не се покоряваше. Южните райони на Судан, Дарфур и Кордофан, както и страните край Горни Нил, чак до езерото — в някои области бяха почти напълно обезлюдени. Но арабските банди стигаха все по-далеч и така цяла Средна Африка се превърна в страна на кърви и сълзи. Затова Англия, която, както ги е известно, преследва по целия свят търговците на роби, даде съгласието си на египетското правителство да завладее Кордофан, Дарфур и Судан, защото това беше единственият начин да принуди грабителите да се

откажат от недостойната търговия и да ги държи в покорство. Нещастните негри си отдъхнаха, нападенията и грабежите бяха прекъснати, а хората заживяха под закрилата на щогоде съществуващите закони. Разбира се, това положение не се хареса на търговците и когато сред тях се намери МохамедАхмед, наричан днес Махди, който обяви свещена война под претекст, че в Египет загива истинската вяра на Мохамед, всички до един се хванаха за оръжието. И така пламна жестоката война, която поне досега се развива лошо за египтяните. Махди победи правителствените войски във всички схватки, завладя Кордофан, Дарфур, Судан, ордите му сега държат в обкръжение Хартум, а на север се впускат чак до границите на Нубия.

— А чак до Египет могат ли да стигнат? — попита Стас.

— Не — отговори господин Раулисън, — Махди, макар и да заплашва, че ще завладее целия свят, е дивак, който нищо не разбира. Той никога няма да завладее Египет, защото няма да му позволи Англия.

— А ако египетските войски бъдат напълно разгромени?

— Тогава ще се появят английските войски, които никога никога досега не е победил.

— А защо Англия позволи на Махди да завладее толкова страни?

— Откъде знаеш, че е позволила? — отвърна господин Раулисън.

— Англия никога не бърза, защото е вечна.

Разговорът бе прекъснат от прислужника негър, който съобщи, че е дошла Фатма Смаин и моли да я изслушат.

Жените на Изток почти изключително си гледат домашната работа и много рядко напускат харемите. Само победните ходят на пазар или работят на нивите, както жените на фелахите, т. е. египетските селяни. Но тогава и те си закриват лицето. Въпреки че в Судан, откъдето произхождаше Фатма, този обичай не се спазваше и въпреки че преди това тя беше идвала в канцеларията на господин Раулисън, нейното появяване толкова късно, и то в частен дом, предизвика известно учудване.

— Ще научим нещо ново от Смаин — каза господин Тарковски.

— Да — отвърна господин Раулисън, като даде знак на прислужника да въведе Фатма.

След малко влезе висока млада суданка с напълно открито лице с много тъмна кожа и прекрасни, ала диви и малко враждебни очи. Като

влезе, тя падна веднага по очи, а когато господин Раулисън ѝ каза да стане, тя се понадигна, но остана на колене.

— Сиди — каза тя, — нека аллах благослови тебе, твоето потомство, твоя дом и твоите стада!

— Какво искаш? — попита инженерът.

— Милосърдие, спасение и помощ в бедата, о господарю! Аз съм затворена в Порт Саид и гибел е надвиснала над мен и моите деца.

— Казваш, че си затворена, а си могла да дойдеш тук, и то нощем.

— Придружиха ме дотук заптиетата, които денем и нощем пазят моя дом, но знам, че имат заповед наскоро да ни отрежат главите.

— Говори като разумна жена — каза господин Раулисън и сви рамене. — Ти се намиращ не в Судан, а в Египет, където никого не убиват без съд, и затова можеш да бъдеш сигурна, че няма косъм да падне нито от твоята глава, нито от главите на децата ти.

Но тя започна да го моли да се застъпи за нея още веднъж пред правителството и да ѝ издействува разрешение за заминаването им при Смаин:

Такива високопоставени англичани като тебе, господарю — говореше тя, — всичко могат. Правителството в Кайро мисли, че Смаин е изменил, но това не е вярно! При мен вчера бяха арабски търговци, които са пристигнали от Соуаким, а преди това били купували каучук и слонова кост в Судан, и ми съобщиха, че Смаин лежи болен в ЕлФашер и ме вика заедно с децата при себе си, за да ги благослови ...

— Всичко това е твоя измислица, Фатма — прекъсна я Раулисън.

Но тя започна да се кълне в името на аллаха, че говори истината, а след това каза, че ако Смаин оздравее, той ще откупи със сигурност всички пленницихристияни, ако пък умре, тя като роднина на вожда на дервишите, лесно ще бъде допусната при него и ще получи това, което пожелае. Нека само ѝ разрешат да замине, защото сърцето в гърдите ѝ вие от тъга по съпруга. Какво се е провинила тя, бедната жена, пред правителството и пред хедифа¹. Виновна ли е тя и трябва ли да отговаря заради това, че има нещастieto да е роднина на дервиша МохамедАхмед?

Фатма не посмя да нарече пред „англичаните“ своя роднина Махди, което означава спасител на света — знаеше, че египетското

правителство го смята за бунтар и измамник.

1 Хади́ф — почетна титла на египетския крал — Б. пр.

Й като удряше непрекъснато чело о земята и зовеше небесата за свидетел на нейната невинност и нещастие, тя започна да плаче, да вие жално, както правят жените от Изток при смъртта на мъжа или синовете си. След това отново се хвърли по очи на земята, или по-точно казано на килима, с който беше покрит пода, и зачака мълчаливо.

Нели, на която към края на яденето малко й се спеше, напълно се разсъни и тъй като имаше добро сърчице, хвана ръката на баща си и целувайки я няколко пъти, започна да се моли за Фатма:

— Помогни й, татко! Помогни й!

Изглежда, Фатма разбираше английски, защото се обади през хълцанията, без да вдига лице от килима:

— Аллах да те благослови, цветенце райско, разкош на Омай, звездичке без залез!

Колкото и вътрешно да беше сурово настроен срещу махдистите, Стас също се развълнува от молбите и страданията на Фатма. Освен това Нели се застъпваше за нея, а в края на краищата той винаги желаше това, което желаше Нели — и затова след малко проговори сякаш на себе си, но така, че да го чуят всички:

— Ако аз бях правителството, щях да разреша на Фатма да замине.

— Но понеже не си правителството — отвърна му господин Тарковски, — по-добре ще направиш, ако не се бъркаш в чужди работи.

Господин Раулисън също имаше милостива душа и чувствуваше положението на Фатма, но в нейните думи му направиха впечатление някои неща, които му се сториха обикновена лъжа. От почти ежедневните контакти с камарата на Исмаилия знаеше добре, че през последно време никакви нови товари с каучук, нито със слонова кост не са минавали през канала. Търговията с тези стоки беше преустановена почти напълно. Не беше възможно арабските търговци да са се върнали от намиращия се в Судан град ЕлФашер, защото още от самото начало махдистите въобще не допускаха при себе си търговци, а онези, които успееха да заловят, ограбваха и задържаха в

плен. Беше почти сигурно, че думите за болестта на Смаин са лъжливи.

Но понеже очичките на Нели продължаваха да гледат бащата умолително, а той не искаше да я натъжава, каза след малко на Фатма:

Фатма, аз писах вече на правителството за твоята молба, но без резултат. Послушай ме сега. Утре заедно с този „мехендис“ (йенер), когото виждаш тук, заминаваме за МединетелФаум; по пътя ще се спрем за един ден в Кайро, защото хедифът иска да поприказва с нас за каналите, които започват от БахърЮсеф, и да ни даде някакви нареждания във връзка с тях. По време на разговора ще направя опит да го запозная с твоя въпрос и да спечеля неговата благосклонност към тебе. Но нищо повече не обещавам и не мога да направя.

Фатма се надигна и като протегна ръце в знак на благодарност, извика:

— Значи, аз съм спасена!

— Не, Фатма — отговори господин Раулисън, — не говоря за спасение, защото вече ти казах, че смъртта не заплашва нито тебе, нито твоите деца. Но дали хедифът ще разреши да заминеш, не ти гарантирам, защото Смаин не е болен, а е изменник, който, взел веднъж правителствените пари, въобще не мисли да откупва пленниците от МохамедАхмед.

— Смаин е невинен, господарю, и лежи в ЕлФашер повтори Фатма, — но дори и да е изменил на правителството, аз се заклевам пред тебе, добродетелю мой, че ако ми разрешите да замина, ще моля МохамедАхмед дотогава, докато измоля освобождаването на вашите пленници.

— Добре. Още веднъж ти обещавам, че ще се застъпя за тебе пред хедифа.

Фатма започна да бие поклони до земята.

— Благодаря ти, сиди! Ти си не само могъщ, но и справедлив. А сега искам да те помоля още да ми разрешиш да ти служим като роби.

— В Египет никой не може да бъде роб — отвърна с усмивка господин Раулисън. — Прислугата ми е достатъчна, а от твоите услуги не мога да се възползувам още и затова, че както ти казах, заминаваме всички за Мединет и може би там ще останем чак до рамазана.

— Зная, господарю, научих от портиера Хадиги, а аз, като разбрах това, дойдох не само да те моля за помощ, но и да ти кажа

също, че двама души от Дангали, Идрис и Гебхър, са камили в Мединет и ще ударят пред тебе чело в земята веднага щом пристигнеш, предоставяйки на твое разположение себе си и своите камили.

Добре, добре — отвърна директорът, — но тази работа засяга компанията Кук, а не мен.

Фатма целуна ръка на двамата инженери, на децата и излезе, като благославяше — особено Нели. Двамата мъже мълчаха известно време, след което господин Раулисън каза:

Бедната жена... Но лъже така, както само на Изток умеят да лъжат — и в благодарностите ѝ дори звучи някаква фалшива нотка.

Несъмнено — отговори господин Тарковски, — но вярно е и това, че независимо дали Смаин е изменник, или не, правителството няма право да я задържа в Египет, защото тя не може да отговаря за провиненията на мъжа си.

— Правителството не разрешава на никого от суданците да заминава за Соуаким и за Нубия без специално разрешение, тъй че забраната не засяга само Фатма. Техният брой в Египет, където идват за печалба, е голям; известна част от тях произхожда от рода Дангали, от който произхожда и Махди. Така например освен Фатма към него принадлежат Хадигии двамата камили от Мединет. Махдистите наричат египтяните турци и водят с тях война, но и между тукашните араби могат да се намерят много привърженици на Махди, които с желание биха избягали при него. Към тях трябва да се прибавят всички фанатици, всички стари привърженици на Араб паша, както и мнозина измежду беднотията. Те упрекуват правителството, че изцяло е попаднало под английско влияние, и твърдят, че религията страда от това. Един господ знае колко души вече са избягали през пустинята, заобикаляйки обикновения морски път за Соуаким, и затова щом правителството разбра, че Фатма също иска да се измъкне, даде нареждане да я пазят. Единствено срещу нея и децата ѝ, като роднини на Махди, би могло да се разменят пленници.

— Наистина ли низшите класи в Египет симпатизират на Махди?

— Махди има привърженици дори в армията, която може би затова воюва така лошо.

— Но по какъв начин суданците могат да бягат през пустинята? Това са хиляди мили!

— И все пак по този път са докарвали робите в Египет. Аз смятам, че децата на Фатма не биха издържали едно такова пътуване.

— Затова тя иска да съкрати пътя и да пътува по море до Соуаким. И все пак, нещастна жена ...

С това разговорът приключи.

Дванайсет часа по-късно „нещастната жена“ беше се затворила здраво у дома си със сина на портиера Хадиги и със склучени вежди, с мрачен поглед на своите красиви очи му шепнеше:

— Хамис, сине на Хадиги, ето парите. Още днес ще заминеш за Мединет и ще предадеш на Идрис това писмо, което му написа по моя молба богоугодният дервиш Белали ... Децата на тези мехендиси са добри, но ако не получа разрешение да замина, няма друг начин. Зная, че няма да ме издадеш... Не забравяй, че ти и твоят баща произхождате също от рода Дангали, в който се е родил великият Махди.

Двамата инженери заминаха сутринта, за една нощ за Кайро, където трябваше да посетят английския посланик и да бъдат приети от заместника на краля. Стас пресмяташе, че ще им бъдат необходими два дни, и се оказа, че неговите пресмятания излязоха верни, защото на третия ден вечерта получи телеграма от баща си от Мединет със следното съдържание: „Палатките готови. Тръгнете веднага щом започне твоята ваканция. Съобщи на Фатма чрез Хадиги, че не можахме нищо да направим за нея...“ Подобна телеграма получи и госпожа Оливие, която с помощта на негърката Динах веднага започна приготовленията за пътуването.

Това много зарадва децата. Но изведнъж се случи нещо, което обърка всички планове и дори можеше да възпрепятствува заминаването. В деня, в който започваше зимната ваканция на Стас, в самото навечерие на заминаването, скорпион ухапа госпожа Оливие по време на следобедната ѝ дрямка в градината. Обикновено тези отровни животинки в Египет не са много опасни, но този път ухапването можеше да има твърде пагубни последици. Скорпионът лазел по горната част на облегалката на платнения стол и беше ухапал госпожа Оливие по шията в момента, когато тя го притиснала с главата си. А тъй като преди това тя бе боледувала от червен вятър, имаше опасност болестта да се повтори. Веднага извикаха лекар, който обаче дойде чак

след два часа, защото бил зает на друго място. Шията, та дори и лицето ѝ бяха вече подпухнали, след това вдигна температура с обикновените признаци на отравяне. Лекарят заяви, че при това положение и дума не може да става за заминаване и накара болната да лежи, което от своя страна криеше опасност децата да прекарат Коледа у дома. В името на истината трябва да се каже, че Нели, особено в първите мигове, повече мислеше за страданията на своята учителка, отколкото за несбъднатите радости в Мединет. Само си поплакваше скришом при мисълта, че няма да види баща си няколко седмици. Стас обаче не прие нещастния случай със същото примирение и най-напред изпрати телеграма, а след това и писмо, в което питаше какво да правят.

Отговорът дойде след два дни. Най-напред господин Раулисън се посъветва с лекар и като научи от него, че пряката опасност е отстранена и единствено от страх да не се повтори червеният вятър не разрешава на госпожа Оливие да замине от Порт Саид, той ѝ осигури нужните грижи, след което съобщи на децата решението да пътуват с Динах. Но тъй като Динах, въпреки огромната си привързаност към Нели, не би могла да се справи с пътуването по железниците и с хотелите, водач и ковчезник по време на пътешествието щеше да бъде Стас. Лесно беше да се разбере колко горд бе той в тази си роля и как с рицарска смелост обещавахе на малката Нели, че няма косъм да падне от главата ѝ, сякаш пътят до Кайро и до Мединет наистина криеше някакви трудности и опасности.

Всички приготовления бяха завършени още преди това и същия ден децата потеглиха по канала за Исмаилия, а от Исмаилия по железницата до Кайро, където щяха да нощуват исутринта да потеглят за Мединет. Като напуснаха Исмаилия, те видяха езерото Тимсах, което Стас познаваше отпреди, защото господин Тарковски, страстен ловец през свободното си време, го взимаше понякога на лов за водни птици. След това пътят продължаваше по дължината на ВадиТумилат, край самия сладководен канал, който водеше началото си от Нил и стигаше до Исмаилия и Суец. Този канал беше прокопан още преди Суецкия, в противен случай работниците, които бяха заети с голямото дело на Лесепс, напълно щяха да бъдат лишени от питейна вода. Но неговото прокопаване имаше и друг положителен резултат: ето че страната, която преди това беше безплодна пустиня, отново разцъфна,

защото през нея минаваше силен, животворен сладководен поток. През прозореца на вагона децата забелязаха от лявата страна широк зелен пояс от ливади, по които пасяха коне, камили и овце, както и от обработваеми земи, засети с царевица, просо, алфалфа и други фуражни култури. Край брега на канала се виждаха различни видове кладенци — едни във вид на огромни колела с прикачени към тях ведра, други с обикновени геранила, които черпеха водата, отправяна от трудолюбивите фелахи по лехите или разкарвана в бъчви върху колички, теглени от биволи. Над буйните жита се люшваха гълъби, а понякога се вдигаха цели ята пъдпъдъци. По бреговете на канала важно се разхождаха щъркели и жерави. В далечината, над глинените къщурки на фелахите, се издигаха като щръкнали пера короните на финикови палми.

А на север от железопътната линия се простираше голата пустиня, но тя не приличаше на пустинята отвъд Суецкия канал. Онази изглеждаше като равно морско дъно; от което са избягали водите и е останал набразденият пясък а тук пясъците бяха по-жълти, сякаш насипани на огромни могили, покрити по склоновете с островчета сива растителност. Между могилите, извисяващи се във високи хълмове, се простираха широки долини, през които от време на време се появяваха пътуващи кервани.

От прозорците на вагона децата виждаха камили, които вървяха в дълга върволица, една след друга през пясъчната шир. Пред всяка камила вървеше арабин с черно дълго палто и с бяла чалма на главата. Малката Нели си спомняше картинките от библията, които беше видяла у дома, представляващи влизащите израилтяни в Египет през времето на Йосиф. Те бяха съвсем същите. За жалост, тя не можеше да наблюдава добре керваните, защото до прозореца от тази страна на вагона седяха двама английски офицери и закриваха гледката. Но тя едва каза това на Стас и той се обърна с много сериозен вид към офицерите и като допря пръст до шапката си, каза:

— Джентълмени, не бихте ли сторили място на малката мис, която има голямо желание да гледа камилите?

Двамата офицери приеха предложението със същата сериозност и единият от тях не само отстъпи място на любопитната мис, но я вдигна и я постави на седалката до прозореца.

А Стас започна своята лекция:

Това е някогашната страна Госхен, която фараонът дал на Йосиф за неговите братя израилтяни. Някога, още в древността, оттук е минавал канал със сладка вода, така че новият е само преработка на стария. Но по-късно се разрушил и страната се превърнала в пустиня. Сега земята отново започва да става плодородна.

Откъде знаете това? — попита единият от офицерите.

На моята възраст такива неща се знаят — отвърна Стас, — освен това неотдавна учителят Стерлинг ни преподава за ВадиТомилат.

Въпреки че Стас говореше свободно английски, малко по-различното произношение направи впечатление на втория офицер и той попита:

— Малкият джентълмен не е ли англичанин?

— Малка е мис Нели, която баща ѝ повери на моите грижи през време на пътуването: аз не съм англичанин, а поляк и съм син на инженер на канала.

Като чу горделивия отговор на момчето, офицерът се усмихна и каза:

— Ценя много поляците. Аз съм от кавалерийски полк, който през времето на Наполеон няколко пъти води бой с полски улани и тази традиция и досега е въпрос на чест и слава за него¹!

— Приятно ми беше да се запозная с вас — отвърна Стас.

По-нататък разговорът тръгна лесно, защото, изглежда, за офицерите това беше забавно. Показа се, че и двамата също пътуват от Порт Саид за Кайро, за да се срещнат с английския

---

1 Тези полкове на английската кавалерия, които през времето на Наполеон са влизали в схватки с полската конница, и до ден днешен се гордеят с това и всеки офицер, когато говори за своя полк, не пропуска да каже: „Ние сме се били с поляците.“ — Б. а.

посланик и да получат последни нареждания за дългото пътуване, което ги очакваше наскоро. По-младият беше военен лекар, този пък, който разговаряше със Стас, капитан Глен, по нареждане на своето правителство трябваше да пътува от Кайро през Суец до Момбаса, за да поеме управлението на цялата област, която започваше от това пристанище и се простираше чак до непознатата страна Самбуру. Стас, който с увлечение четеше описания на пътешествия из

Африка, знаеше, че Момбаса се намира на няколко градуса отвъд екватора и че спадащите към него области, макар и да са причислени към сферата на английското влияние, са още слабо познати, напълно диви и пълни със слонове, жирафи, носорози, биволи и всякакъв вид антилопи, които винаги срещат военните, мисионерските и търговските експедиции. Затова той завиждаше на капитан Глен с цялата си душа и заяви, че трябва да го посети в Момбаса и да полюбуват с него за лъвовете или биволи.

— Добре, но моля да ме посетите с малката мис — отговори усмихнат капитан Глен, като посочи Нели, която в същия момент се отдели от прозореца и седна при тях.

— Мис Раулисън има баща — отговори Стас, а аз се грижа за нея само през време на пътуването.

Сега се оживи другият офицер, който попита:

— Раулисън ли? Той не е ли един от директорите на канала, който има брат в Бомбай?

— В Бомбай живее чичо ми — отговори Нели и вдигна пръстчето си нагоре.

— Тогава твойт чичо, мило момиче, е женен за моята сестра. Казвам се Клари. Ние сме роднини и аз искрено се радвам, че те срещнах и се запознахме, мъничко мило птиченце.

Докторът наистина се радваше. Каза, че веднага след пристигането си в Порт Саид разпитвал за господин Раулисън, но в канцелариите на дирекцията му отговорили, че е заминал за празниците. Съжеляваше също така, че корабът, с който ще пътуват с Глен за Момбаса, потегля от Суец само след няколко дни, поради което няма да може да се отбие в Мединет.

Той поръча на Нели да поздрави баща си и обеща да ѝ пише от Момбаса. Двата офицери сега разговаряха предимно с Нели и Стас остана малко настрана от разговора. На всички гари се появяваха цели купища мандарини, пресни фурми, та дори и превъзходни сиропи. Освен Стас и Нели от тях се възползуваше и Динах, която наред с всичките си положителни качества, беше необикновено лакома.

Така пътят на децата до Кайро мина бързо. На раздяла офицерите целунаха ръчичките и главичката на Нели и стиснаха десницата на Стас, а капитан Глен, на когото смелото момче много му допадна, каза полу на шега, полу на истина:

— Слушай, моето момче! Никой не знае кога, къде и при какви обстоятелства можем да се срещнем пак в живота. Помни обаче, че винаги можеш да разчиташ на моето приятелство и помощ.

И вие също! — отговори Стас, като кимна с достойнство.

IV

Както господин Тарковски, така и господин Раулисън, който обичаше повече от всичко друго на света своята малка Нели, се зарадва много от пристигането на децата. Малките също радостно поздравиха бащите си, но веднага започнаха да разглеждат палатките, които отвътре бяха вече напълно подредени и готови да посрещнат милите гости. Оказа се, че палатките са чудесни, двойни, едната подплатена със син, а другата с червен фланелен плат, отдолу бяха постлани с кече, и бяха обширни като големи стаи. Компанията, която желаше да си спечели добро име сред високопоставените служители от сдружението на канала, беше положила всички грижи, за да се чувствуват добре и удобно. Отначало господин Раулисън се безпокоеше да не би по-продължителният престой в палатката да навреди на здравето на Нели и се беше съгласил, само защото при лошо време винаги можеха да се преместят в хотел. Сега обаче, като огледа на място всичко внимателно, стигна до убеждението, че дните и нощите, прекарани на чист въздух, ще бъдат стократно по-здравословни от пребиваването в задушните стаи на местните хотелчета. Прекрасното време благоприятствуваше за това. Мединет, или ЕлМединет, обкръжен от пясъчните възвишения на Либийската пустиня, има много по-добър климат от Кайро и не напразно се нарича „Страната на розите“. Поради защитеното му местоположение и изобилието на влага във въздуха там нощите въобще не са студени, каквито са в другите части на Египет, намиращи се дори много по на юг. Зимата тук е направо разкошна, а от ноември започва най-буйното развитие на растителността. Финикови палми, маслинови дървета, които въобще рядко се срещат в Египет, смокинови и портокалови дървета, мандарини, огромни рицини, нарове и различни други южни растения покриват като огромен лес този разкошен оазис. Градините сякаш са потънали във величествена вълна от акации, люляци и рози и затова всеки полъх през нощта разнася тяхното упоително ухание. Тук

се диша с пълни гърди и „на човек не му се ще да умира“, както казват местните жители.

Такъв климат има само разположеният от другата страна на Нил, но много по на север, Хелуан, въпреки че му липсва подобна буйна растителност.

Но за господин Раулисън Хелуан беше свързан с тъжен спомен, защото там бе починала майката на Нели. По тази причина той предпочиташе Мединет и като гледаше сега светналото лице на момичето, обещаваше в себе си в близко време да купи тук малко земя с градина, да построи удобен английски дом и да прекарва сред тези благословени места всичките си отпуски, а след завършването на своята работа по канала може би дори да остане да живее за постоянно.

Тези планове обаче се отнасяха за далечното бъдеще и още не бяха напълно установени. През това време, от момента на пристигането си, децата като мухи сновяха навсякъде, тъй като желяеха още преди обед да разгледат всички палатки, всички магарета и камили, наети на място от Кук. Но се оказа, че животните са на далечно пасбище и могат да ги видят едва на следващата сутрин. Затова пък край палатката на господин Раулисън Нели и Стас забелязаха с радост Хамис, сина на Хадиги, техен добър познат от Порт Саид. Той не беше включен към прислугата и господин Раулисън дори се учуди, като го видя в ЕлМединет, но понеже по-рано го използваше за носене на инструментите, прие го и сега като момче за разни поръчки и всякакъв вид услуги.

Вечерята беше превъзходна, защото старият копт, който вече много години беше готвач в компанията Кук, желаше да покаже своето изкуство. Децата разказваха за запознаването си с двамата офицери по време на пътуването, което направи особено впечатление на господин Раулисън, чийто брат Ричард, женен за сестрата на доктор Клари, наистина пребиваваше от много години в Индия. Понеже семейството беше бездетно, чичото обичаше много своята малка племенница, която познаваше преди всичко от снимките, и с подробности разпитваше за нея във всичките си писма. На двамата бащи им се виждаше също така забавна поканата за Момбаса, която Стас беше получил от капитан Глен. Момчето я приемаше съвсем сериозно и твърдо си обещаваше някога да посети своя нов приятел

отгатак екватора. За това господин Тарковски трябваше да му обясни, че служителите англичани никога не остават за дълго време на работа в една и съща местност поради убийствения климат на Африка и че докато той, Стас, порасне, капитанът вече ще бъде на десетата поред служба или въобще няма да го има на света.

След вечерята всички излязоха пред палатките, където прислугата беше наредила сгъваеми платнени столове, а за възрастните бе приготвила сифони със сода и бренди. Вече беше нощ, изключително топла, но понеже имаше пълнолуние, беше ясно като ден. Белите градски стени срещу палатките блестяха в зелен цвят, на небето искряха звезди, а във въздуха се разнасяше аромат от рози, акации и подсунки. Градът вече спеше. В нощната тишина се чуваха единствено силните гласове на жерави, чапли и фламинго, прелитащи от Нил към езерото Кароун. Изведнъж обаче се разнесе гърлен, басов кучешки лай, което учуди Стас и Нели, защото им се стори, че идва откъм палатката, определена за склад на седлата, инструментите и разните съоръжения за пътуването, която не бяха разгледали.

— Трябва да е огромно това куче. Елате да го видим — каза Стас.

Господин Тарковски започна да се смее, а господин Раулисън отърси пепелта от пурата и каза, като също се смееше:

Well! Нищо не излезе от затварянето. След това той се обърна към децата:

— Нали помните, че утре е Бъдни вечер, та това куче трябваше да бъде изненадата за Нели, определена от господин Тарковски, но понеже изненадата започна да лае, принуден съм да ви я оповестя още сега.

Като чу това, Нели за миг се покатери на коленете на господин Тарковски и го прегърна през шията, след това прескочи върху коленете на баща си:

Татенце, колко съм щастлива! Колко съм щастлива!

Прегръдките и целувките нямаха край. Най-последно, като стъпи на собствените си крака, Нели започна да наднича в очите на господин Тарковски:

— Мистър Тарковски ...

— Какво, Нели?

— Щом като вече зная, че то е там, бих ли могла да го видя сега?

— Знаех си — извика с престорено възмущение господин Раулисън, — че тази малка муха няма да се задоволи само с новината.

А господин Тарковски се обърна към сина на Хадиги и каза:

— Хамис, доведи кучето.

Малкият суданец изчезна зад кухненската палатка и след малко отново се появи, като водеше за нашийника един грамаден звяр.

Нели чак се отдръпна назад.

— Ах! — извика тя и хвана баща си за ръката.

Затова пък Стас беше възхитен:

— Та това е лъв, а не куче!

—

' Добре (англ.) — Б. пр.

— Казва се Саба (лъв) — отговори господин Тарковски. — Той е от расата на мастифите, а те са най-големите кучета на света. Това е едва на пет години, но наистина е огромно. Не се страхувай, Нели, кротко е като агне. Само по-смело! Пусни го, Хамис!

Хамис пусна нашийника, за който придържаше кучето, и то, като усети, че е свободно, започна да върти опашка, да се гали о господин Тарковски, когото вече беше опознало преди това, и да полайва от радост.

Децата гледаха с възхищение на лунната светлина грамадната му кръгла глава с провиснали устни, дебелиите му лапи, огромното му тяло, което наистина приличаше на тялото на лъв с бледожълта козина. Подобно нещо те не бяха виждали досега.

— С такова куче човек би могъл да мине безопасно през цяла Африка — извика Стас.

— Питай го дали може да ти донесе носорог — каза господин Тарковски.

Саба не можеше наистина да отговори на този въпрос, но затова пък все по-весело въртеше опашка и толкова сърдечно се галеше о хората, че Нели изведнъж престана да се страхува от него и започна да го милва по главата.

— Саба, скъпи, миличък Саба.

Господин Раулисън се наведе към него, вдигна главата му към личицето на момиченцето и рече:

— Саба, виж добре това момиче. Тя е твоята господарка! Трябва да я слушаш и пазиш, разбираш ли?

— Бау! — обади се басово Саба, сякаш наистина разбра какво говорят.

Той дори беше разбрал много по-добре, отколкото можеше да се очаква, защото, възползувайки се от това, че главата му се намираще почти до лицето на момичето, близна го с широкия си език по нослето и бузите в знак на преданост.

Това предизвика всеобщ смях. Нели трябваше да отиде в палатката, за да се измие. Когато се върна след четвърт час, тя видя Саба с лапи върху раменете на Стас, който се огъваше под тежестта му. Кучето беше с цяла глава по-високо от него.

Наближаваше време за сън, но малката измоли още половин час за игра, за да се опознае по-добре с новия си приятел. Запознанството тръгна толкова лесно, че след малко господин Тарковски я постави върху гърба на кучето, по женски, на едната му страна, и като я придържаше, опасявайки се да не падне, каза на Стас да води кучето за нашийника. Тя измина така петнайсетина крачки, след това и Стас се опита да яхне необикновения жребец, но тогава той седна на задните си лапи и Стас неочаквано се намери на пясъка, при опашката му.

Децата вече тръгнаха да си лягат, когато отдалече, на осветения от луната мегдан, се показаха две бели фигури, запътени към палатките.

Кроткият досега Саба започна да ръмжи глухо и страшно, затова господин Раулисън заповяда на Хамис отново да го хване за нашийника, а в това време хората с бели наметала се спряха пред палатките.

— Кой е там? — попита господин Тарковски.

— Водачите на камилите — обади се един от дошлите.

— Аха, това са Идрис и Гебхър? Какво искате?

— Дойдохме да питаме дали ще бъдем нужни утре?

— Не. Утре и в други ден са големи празници, затова не бива да правим екскурзии. Елате в други ден сутринта.

— Благодарим, ефенди.

— А имате ли добри камили? — попита господин Раулисън.

— Бисмиллах — отговори Идрис, — истински хегини (за езда) с дебели гърбици и кротки като хага (овце). Иначе Кук не би ни наел.

— Не друсат ли много?

— Можете, господине, да поставите шепа фасул върху гърба на всяка от тях и нито едно зрънце няма да падне при най-бързия бяг.

— Ако ще се преувеличава, то поне да е чисто по арабски — каза господин Тарковски със смях.

— Или по судански — добави господин Раулисън.

А през това време Идрис и Гебхър продължаваха да стоят като две бели колони и се вглеждаха внимателно в Стас и Нели. Луната осветяваше доста тъмните им лица, които под нейния блясък изглеждаха като изковани от бронз. Бялото на очите им проблясваше със зеленикав оттенък изпод тюрбаните.

— Лека ви нощ — каза господин Раулисън.

— Нека аллах бди над вас, ефенди, и нощем, и денем. Като казаха това, те се поклониха и си отидоха. Изпрати ги глухото, наподобяващо далечен гръм, ръмжене на Саба, който изглежда не хареса двамата суданци.

През следващите дни нямаше никакви екскурзии. Затова пък на Бъдни вечер, когато на небето се показва първата звезда, в палатката на господин Раулисън блесна със стотици свещици елха, подредена за Нели. Наистина елхата се заместваше от туя¹, отсечена в една от градините на ЕлМединет, но все пак Нели намери между нейните клони множество сладкиши и прекрасна кукла, която баща ѝ беше донесъл от Кайро, а Стас — своята желана английска пушка. Освен това той получи от баща си патрони, различни ловни прибори и седло за езда. Нели сияеше от щастие, а Стас, макар и да смяташе, че който притежава истинска пушка трябва да притежава и съответната сериозност, все пак не можа да издържи, избра подходящ момент, когато нямаше никого около палатката и я обиколи, изправен на ръце. Това изкуство, бе много разпространено в училището в Порт Саид и той го владееше в изумителна степен — неведнъж забавляваше по този начин Нели, която впрочем най-искрено му завивдаше.

На Бъдни вечер и през първия ден на Коледа децата ходиха на църква, разглеждаха подаръците и дресираща Саба. Новият им приятел се оказа възприемчив повече от очакванията. Още първия ден той се научи да си подава лапата, да донася носна кърпичка, която обаче даваше не без известна съпротива, и разбра, че близането с език на Нелиното лице не прави чест на едно кучеджентълмен. С пръст на

нослето Нели го учеше на различни неща, а той помръдваше опашката си в знак на съгласие и така даваше да се разбере, че слуша с нужното внимание и приема всичко присърце. През време на разходките по пясъчния градски площад славата на Саба в Мединет растеше с всеки изминат час и както всяка слава започваше да става тягостна, защото събираше цели орляци арабски деца. Най-напред те стояха надалеч, след това обаче, окуражени от кротостта на „чудовището“, се приближаваха все повече, докато накрая обкръжиха палатките до такава степен, че никой не можеше да мръдне свободно. А отгоре на това, понеже всяко арабско дете от сутрин до вечер смуче захарна тръстика, винаги след децата летят цели орляци мухи, които освен че сами по себе си са досадни, биват и опасни, защото разнасят заразата на египетския очобол. Поради това прислугата се опитваше да отпъди децата, но Нели ги защитаваше, нещо повече — раздаваше на най-малките „хелоу“, т. е. сладкиши, с което печелеше тяхната голяма обич, ала и увеличаваше, естествено, още повече тълпата наоколо.

След три дни започнаха общите екскурзии, някои от тях правеха с теснолинейните влакчета, каквито англичаните бяха построили много в МединетелФаюм, други с магарета, а понякога и с камили. Оказа се, че в хвалбите на Идрис,

---

1 Туя — вечно зелено хвойново дърво от рода на кипарисите. — Б. пр.

с които обсипваше животните, имаше голямо преувеличение, защото не само фасулът, ами и хората трудно се задържаха на седлата. Но имаше също така и известна истина в тях. Камилите действително бяха от породата хегин, т. е. за езда, и тъй като бяха добре охранени с „дура“ (местна или сирийска царица), гърбовете им бяха доста дебели и те охотно се впускаха в бяг, та трябваше да ги възпират. Въпреки зловещия блясък в очите си суданците Идрис и Гебхър спечелиха доверието и сърцата на компанията предимно с голямата си услужливост и необикновените грижи за Нели. Лицето на Гебхър винаги имаше жесток и малко животински израз, но Идрис бързо разбра, че малкото човече е център на вниманието на цялата компания и при всеки подходящ случай заявяваше, че повече се грижи за нея, отколкото за „своята душа“. Господин Раулисън всъщност се

досещаше, че чрез Нели Идрис иска да бръкне в джоба му, но същевременно смяташе, че на света не може да има човек, който да не обикне неговата единствена дъщеря, та беше благодарен и не се скъпеше с бакшишите .

За пет дни групата посети намиращите се близо до града развалини на древния Крокодилополис, където някога египтяните са почитали божеството с човешка фигура и глава на крокодил, наречено Себак. Следващата екскурзия беше до пирамидата Ханара и до останките на Лабиринта, а най-дългата и цялата с камили — до езерото Кароун. Неговият северен бряг е истинска пустиня, върху която освен развалините на стари египетски градове няма никакви други следи от живот. Ала на юг се простират плодородни, прекрасни земи, а самите брегове са обрасли с раkitак и тръстика, гъмжат от пеликани, фламинго, чапли, диви гъски и патици. Едва там Стас имаше възможност да се прояви с точната си стрелба. Неговите изстрели — както с обикновената пушка, така и с щуцера' бяха толкова майсторски, че след всеки от тях се чуваха цъканията на Идрис и на арабските веслари, а падането на птиците във водата се придружаваше от постоянните викове „бисмиллах и машаллах!“².

Арабите уверяваха, че на срещуположния „пустинен“ бряг има много вълци и хиени и че ако се подхвърли между дюнните овча стръв, почти със сигурност може да излезат на прицел. В резултат на тези уверения господин Тарковски и Стас прекараха две нощи в пустинята край руините на Дине. Ала първата овца откраднаха бедуините веднага след оттеглянето на ловците, а втората примами само един куц чакал, който Стас удари. Следващият лов трябваше да бъде отложен

---

1 Щуцер — двуцевна ловджийска пушка с голям калибър.

2 Арабски възгласи — „хвала богу, браво!“ — Б. пр.

защото дойде време двамата инженери да заминат на проверка на водостроителните работи край БахърЮсеф при ЕлЛахум, югоизточно от Мединет.

Господин Раулисън само чакаше да пристигне госпожа Оливие. Уви, вместо нея пристигна писмо от лекаря, който съобщаваше, че старата болест — червеният вятър на лицето й — се е възобновила след ухапването и че дълго време болната няма да може да замине от

Порт Саид. Положението наистина стана неприятно. Да вземат със себе си децата, старата Динах, палатките и цялата прислуга беше невъзможно дори поради това, че инженерите трябваше да бъдат днес на едно място, утре на друго, а можеха дори да получат нареждане да стигнат чак до големия канал Ибрахим. Ето защо след кратко съвещание господин Раулисън реши да остави Нели на грижите на старата Динах и на Стас, на италианския консулски агент и местния мюдюр (губернатор), с когото се познаваше от по-рано. На Нели ѝ беше мъчно, че се разделя с баща си, и той ѝ обеща, че ще се отбиват с господин Тарковски до Мединет от всички по-близо разположени местности или, ако се намери нещо забележително за разглеждане, ще повикат децата при себе си.

— Вземаме с нас Хамис — каза той, — за да го изпратим в такъв случай за вас. Нека Динах винаги придружава Нели, но понеже Нели прави с нея каквото си иска, ти, Стас, се грижи и за двете.

— Можете да бъдете напълно сигурен — отговори Стас, — че ще се грижа за Нели като за собствена сестра. Тя има Саба, а аз щуцер, нека само се опита някой да ѝ стори нещо лошо...

— Не става дума за това — каза господин Раулисън. — Саба и щуцерът положително няма да ви бъдат необходими. Ти бъди така добър да я пазиш да не се преуморява и внимавай също да не се простуди. Помолих консула, в случай че тя почувствува неразположение, веднага да извика лекар от Кайро. Колкото е възможно по-често ще изпращаме тук Хамис за новини. Мюдюрът също ще ви навестява. Освен това надявам се нашето отсъствие да не продължи много.

Господин Тарковски не пестеше съветите си към Стас. Той каза, че Нели не се нуждае от неговата защита, защото в Мединет, как той в цялата провинция ЕлФаюм, няма диви хора, нито диви зверове. Да се мисли за такова нещо е сМешно и недостойно за един младеж, който скоро ще навърши четиринайсет години. И така, той трябва да бъде само грижлив и внимателен, да не предприема на своя глава, а още повече заедно с Нели, никакви пътешествия и особено пък с камили, язденето на които е все пак уморително.

Но като слушаше съветите, лицето на Нели придоби такъв загрижен израз, че господин Тарковски трябваше да я успокоява.

— Разбира се — каза той, милвайки косичката ѝ, — ще яздите на камили, но с нас или на път към нас, ако изпратим Хамис да ви вземе.

— А сами не ни ли е позволено да правим някакви излети, дори малки, съвсем мънички? — попита момиченцето.

И тя започна да показва с пръстчето си за какви малки екскурзии става дума. Най-после бащите се съгласиха, при условие че ще пътуват на магарета, а не на камили и не до развалините, където човек лесно може да падне в някоя дупка, а по пътищата из близките поля и към градините, разположени отвъд града. Водачът, заедно с останалата прислуга на Кук, трябваше винаги да придружава децата.

След това инженерите заминаха, но заминаха наблизко, до ХамаретелМақда и след десетчасово отсъствие се върнаха за нощуване в Мединет. Това се повтаряше няколко дни наред, докато посетиха най-близките работни обекти.

След това, когато работите им обхванаха по-далечните, но все още не съвсем отстранени местности, нощем пристигаше Хамис и рано сутринта завеждаше Стас и Нели в градчетата, където бащите им желаеха да им покажат нещо интересно. По-голямата част от деня децата прекарваха с бащите си, а привечер се връщаха в палатките в Мединет. Имаше дни, когато Хамис не идваше и тогава Нели, въпреки компанията на Стас и Саба, у когото откриваше нови и нови интересни неща, поглеждаше натъжена дали ще се покаже пратеникът. Така мина времето чак до празника Свети дух, когато двамата инженери се върнаха в Мединет.

След два дни те потеглиха отново, като казаха, че този път заминават за по-дълго време и по всяка вероятност ще стигнат чак до БениСуеф, а оттам до ЕлФашен, където започва канал със същото име, стигащ чак на юг, успоредно с Нил.

Затова голямо беше учудването на децата, когато на третия ден около единайсет часа преди обед Хамис се появи в Мединет. Пръв го посрещна Стас, който бе отишъл на пасбището, за да гледа камилите. Хамис разговаряше с Идрис и само каза на Стас, че е пристигнал за него и Нели и че ей сега ще дойде в палатките да ги уведоми закъде трябва да тръгнат според нареждането на родителите им. Момчето веднага изтича с добрата новина при Нели, която завари да си играе със Саба пред палатките.

— Знаеш ли! Тук е Хамис! — извика той още отдалече. А Нели веднага заподскача с прибрани крачка, както правят момичетата, когато скачат на въже.

— Заминаваме! Заминаваме!

— Да! Заминаваме, и то далеч.

— А къде? — попита тя, като оправяше с ръка косите си, които бяха паднали над очите ѝ.

— Не зная, Хамис каза, че след малко ще дойде тук и ще ни каже.

— А откъде знаеш, че е далеч?

— Чух как Идрис каза, че той и Гебхър ще тръгнат веднага с камилите. Това значи, че ще тръгнем с влак и ще заварим камилите там, където ще чакат бащите ни, а оттам ще правим някакви екскурзии.

Поради честите подскачания кичурите коси отново закриха не само очите, но и цялото лице на Нели, а крачката ѝ отскачаха от земята, сякаш бяха от каучук.

След четвърт час дойде Хамис и се поклони на двамата:

— Кханаге (млади господарю) — каза той на Стас, — след три часа тръгваме с първия влак.

— Закъде?

— За ЕлГаракелСултани, а оттам заедно с родителите ви с камили до ВадиРаян.

Сърцето на Стас затуптя от радост, но същевременно го учудиха думите на Хамис. Знаеше, че ВадиРаян е огромен кръг от пясъчни хълмове, които се издигат в Либийската пустиня, на юг и на югозапад от Мединет, а този път господин Тарковски и Раулисън казаха при заминаването, че потеглят в противоположна посока, към Нил.

— Какво се е случило? — попита Стас. — Баща ми и господин Раулисън не са в БениСуеф, а в ЕлГарак?

— Така се е наложило — отвърна Хамис.

— Но те казаха да им пишем до ЕлФашен.

— Възрастният ефенди пише в писмото защо са в ЕлГарак.

Един миг той търсеше писмото, след това извика:

— Ах, Наби (пророк)! Оставил съм писмото в торбата при камиларите. Веднага ще изтичам, докато Идрис и Гебхър не са заминали.

И той хукна към камиларите, а през това време децата заедно с Динах започнаха да се приготвят за път. Тъй като предстоеше по-дълга екскурзия, Динах взе няколко рокли, малко бельо и топли дрехи за Нели. Стас също помисли за себе си и преди всичко не забрави щуцера и патроните, като се надяваше да срещне вълци и хиени сред дюните на ВадиРаян.

Хамис се върна едва след един час, толкова изпотен и изморен, че известно време не можа да си поеме дъх.

— Не успях да намеря камиларите — каза той, — гоних ги, но напразно. Но това няма значение — и писмото, и възрастните ефенди ще намерим в ЕлГарак. И Динах ли ще пътува с нас?

— Защо не?

— Може би е по-добре да остане. Господата не казаха нищо за нея.

— Но при заминаването поръчаха Динах винаги да придружава госпожицата, затова и сега ще пътува.

Хамис постави ръка на сърцето си, поклони се и каза:

— Да бързаме, господарю, защото (влакът) ще замине.

Багажът беше готов и навреме стигнаха на гарата. Разстоянието от Мединет до Гарак не е повече от трийсет километра, но второстепенната железница, която свързва тези селища, пътува бавно и спира прекалено често. Ако Стас беше саги, несъмнено щеше да предпочете пътуването с камила пред влака, защото пресметна, че Идрис и Гебхър, които тръгнаха два часа преди влака, ще бъдат по-рано от тях в ЕлГарак. Но за Нели този път щеше да бъде твърде дълъг и затова малкият покровител, който беше приел присърце съветите на двамата бащи, не искаше да излага момичето на умора. Всъщност времето и на двамата мина бързо й докато да усетят, спряха в Гарак.

Малката гаричка, от която англичаните правят обикновено екскурзии до ВадиРаян, беше съвсем празна. Свариха само няколко забулени жени с кошници, пълни с мандарини, двама непознати камиларибедуини и Идрис'и Гебхър със седем камили, една от които беше много натоварена. Ала от господин Тарковски и Раулисън нямаше нито следа.

Идрис обаче обясни тяхното отсъствие по следния начин:

— Възрастните господа заминали в пустинята, за да опънат палатките, които бяха докарали от Етсах и поръчали да вървим след

тях.

— А как ще ги намерим сред хълмовете? — попита Стас. — Изпратили са водачи, които ще ни заведат.

Като каза това, той посочи бедуините. По-възрастният се поклони, потърка с пръст единственото си око, което имаше, и каза:

— Нашите, камили не са толкова дебели, но не са и по-бавни от вашите. След един час ще бъдем там.

Стас беше доволен, че ще прекарат нощта в пустинята, но Нели бе малко разочарована, защото до този момент бе сигурна, че ще намери баща си в Гарак.

А в това време началникът на гарата — сънен египтянин с червен фес и черни очила — се приближи и като нямаше друга работа, започна да разглежда европейските деца.

— Това са децата на онези англичани, които заминаха сутринта с пушки за пустинята — каза Идрис, като поставяше Нели на седлото.

Стас даде щуцера си на Хамис и седна при момичето, защото седлото беше широко и имаше форма на паланкии, само че без покрив. Динах седна зад Хамис, другите се качиха поотделно на камилите и тръгнаха.

Ако началникът на гарата беше гледал по-дълго време след тях, може би щеше да се учуди, че англичаните, за които спомена Идрис, заминаха право на юг към развалините, а те веднага се насочиха в противоположна посока. Но началникът се прибра по-рано у дома си, защото този ден в Гарак не пристигаше никакъв влак.

Часът беше пет следобед. Времето бе прекрасно. Слънцето вече мина по отсамната страна на Нил и се наклони над пустинята, потапяйки в златни и пурпурни зари пламналото на запад небе. Въздухът до такава степен беше наситен с розов блясък, че очите примигваха от неговата сила. Полята придобиха лилав оттенък, а далечните възвишения, които се открояваха ярко на фона на зората, имаха цвят на естествен аметист. Светът губеше своите реални белези и сякаш беше игра на извънземни светлини.

Докато пътуваха през зелените обработваеми поля, водачът бедуин водеше кервана с отмерена крачка, но в момента, когато под краката на камилите заскърца твърдият пясък, изведнъж всичко се промени.

— Ялла! Ялла! — внезапно завиха диви гласове.

В същото време се чуваше свистенето на бичовете и камилите, преминали от тръс в галоп, се понесоха като вихър, хвърляйки изпод краката си пясък и чакъл от пустинята.

— Ялла! Ялла!

Тръсът на камилите повече друсва, галопът, в който тези животни бягат рядко, по-скоро люлее и затова тази луда езда първоначално беше забавна за децата. Но знае се, макар и от люлките, че твърде бързото люлеене причинява световъртеж. И след известно време, когато устремът не спираше, на малката Нели започна да ѝ се върти главата и да ѝ притъмнява пред очите.

— Стас, защо летим толкова силно? — извика тя, обръщайки се към приятеля си.

— Мисля, че са отпуснали прекалено много камилите да се засият, и сега не могат да ги спрат — отвърна ѝ Стас.

Но като забеляза, че лицето на момчето е малко пребледняло, той започна да вика на устремените напред бедуини да намалят темпото. Неговият вик имаше обаче единствената последица, че отново се разнесоха крясъците: „Ялла!“ и животните ускориха още повече своя бяг.

Първоначално момчето смяташе, че бедуините не са го чули, но когато при втория зов не последва никакъв отговор, а язdecият зад него Гебхър не преставаше да шибва камилата, на която бяха двамата с Нели, то си помисли, че не камилите са се устремили така, а хората толкова бързат по неизвестни нему причини.

Хрумна му, че може да са тръгнали по погрешен път и за да компенсират загубеното време, сега летят в надпревара, за да не им се карат родителите за късното пристигане. Но след малко разбра, че това не може да бъде, защото господин Раулисън щеше повече да се сърди за прекалената преумора на Нели.

— Стой! — извика той с все сила, обръщайки се към Гебхър.

— Оускоут (мълчи)! — изрева в отговор суданецът. И продължаваха да летят.

Нощта в Египет пада около шест часа и скоро заревото угасна, а след малко на небето се появи огромният, червен от блясъка на заревото месец, който освети пустинята с мека светлина.

В тишината се чуваше само задъханото дишане на камилите и глухото бързо чаткане на краката им в пясъка, а понякога — свистенето

на бичовете. Нели вече беше толкова изморена, че Стас трябваше да я придържа на седлото. Много често тя питаше дали ще стигнат скоро и, изглежда, я крепеше само надеждата за скорошната среща с баща ѝ. Но напразно двамата се оглеждаха наоколо. Мина час, два: нито палатки, нито огън се виждаше някъде.

Тогава косите на Стас настръхнаха, защото разбра, че са отвлечени.

VI

А Раулисън и Тарковски действително очакваха децата, но не сред пясъчните хълмове на ВадиРаян, където те нямаха нито нужда, нито желание да пътуват, а съвсем в друга посока, в град ЕлФашен, край едноименния канал, където разглеждаха завършените в края на годината работи. Разстоянието между ЕлФашен и Мединет по права линия възлиза на около четирийсет и пет километра. Понеже няма непосредствена връзка и трябва да се пътува до ЕлВаста, което почти удвоява пътя, господин Раулисън, след като разгледа железопътното разписание, направи следните изчисления:

— Хамис замина онзи ден вечерта — каза той на господин Тарковски — и в ЕлВаста е хванал влака, който идва от Кайро, а в Мединет е бил тази сутрин. Децата ще си съберат багажа за един час. Ако потеглят по обед, би трябвало да чакат нощния влак, който върви успоредно на Нил, но понеже не позволих на Нели да пътува нощем, затова ще тръгнат тази сутрин и ще пристигнат тук веднага след залез слънце.

— Да — каза господин Тарковски, — Хамис трябва да си почине малко, а на Стас, макар и да е луда глава, става ли дума за Нели, винаги може да се разчита. Всъщност аз му изпратих бележка да не тръгват през нощта.

— Храбро момче е той и аз напълно му вярвам — отговори господин Раулисън.

— Да си призная — и аз. При многото си слабости той има откровен характер и никога не лъже, защото е смел, а само страхливците лъжат. Енергия също не му липсва и ако с времето придобие хладнокръвен разум, смятам, че ще успее в живота.

— Сигурен съм. Но по отношение на разума, ти бил ли си разумен на неговата възраст?

— Да си призная, не — отговори със смях господин Тарковски, — но струва ми се, че не бях и самонадеян колкото него.

Това ще мине. А засега трябва да бъдеш щастлив, че имаш такъв син.

— И ти, че имаш такова сладко и обичливо същество като Нели.

— Дано бог я благослови — отвърна развълнуван господин Раулисън.

Двамата приятели си стиснаха ръце, след което седнаха да разглеждат плановете и разходите по работите. С това те се занимаваха чак до вечерта.

В шест часа, когато вече настъпваше нощта, те бяха на гарата и като се разхождаха по перона, продължаваха да говорят за децата.

— Чудесно е времето, но е хладно — обади се господин Раулисън. — Дали Нели си е взела топли дрехи?

— Стас няма да забрави за тях, Динах също.

— Все пак съжалявам, че вместо да ги извикаме тук, не заминахме ние за Мединет.

— Спомни си, че и аз казвах същото.

— Зная, и ако не трябваше оттук да пътуваме по-нататък на юг, бих се съгласил. Пресметнах, че все пак пътят би ни Отнел много време и щяхме да бъдем по-кратко с децата. Всъщност, да си призная, Хамис ми подсказа тази мисъл, да ги доведе тук. Каза ми, че му е много мъчно и за двамата и би бил щастлив, ако го изпратим за тях. Не се учудвам, че се е привързал към децата ...

По-нататък разговорът бе прекъснат от сигналите, които известяваха пристигането на влака. След малко в тъмнината се показаха огнените очи на локомотива и едновременно с това се дочу неговият дъх и свистене.

Редицата осветени вагони пропълзя край перона, залюля се и спря.

— Не ги видях в нито един вагон — каза господин Раулисън.

— Сигурно са седнали по-навътре и сега ще излязат. Пътниците започнаха да слизат, но бяха предимно араби, защото освен красивите палмови и акациеви горички, ЕлФашен няма нищо интересно за разглеждане. Децата не пристигнаха.

— Или Хамис не е хванал влака в ЕлВаста — обади се господин Тарковски с нотка на лошо настроение в гласа, — или пък след нощното пътуване е заспал и ще пристигнат едва утре.

— Възможно е — отвърна обезпокоен господин Раулисън, — но е възможно и някое от децата да се е разболяло.

— В такъв случай Стас щеше да телеграфира.

— Кой знае дали няма да намерим телеграма в хотела.

— Да вървим.

Ала в хотела нямаше никаква вест за тях. Господин Раулисън ставаше все по-неспокоен.

— Знаеш ли какво още е могло да се случи? — каза господин Тарковски. — Ако Хамис се е успал, не си е признал пред децата, отишъл е при тях едва днес и им е казал, че ще пътуват утре. Пред нас ще се оправдае с това, че не е разбрал нашите нареждания. За всеки случай ще телеграфирам на Стас.

— А аз на мюдюра на Фаюм.

След малко двете телеграми бяха изпратени. Наистина повод за безпокойство още нямаше, но в очакване на отговора, през нощта двамата инженери спаха лошо и рано сутринта вече бяха на крак.

Отговорът от мюдюра пристигна едва около десет и гласеше:

„Проверено на гарата. Децата заминали вчера за ГаракелСултани.“

Лесно е да се разбере колко големи бяха учудването и гневът, обхванали двамата бащи от тази неочаквана вест. Известно време те се гледаха един друг, сякаш не разбираха думите на телеграмата, след което господин Тарковски, който беше избухлив човек, удари с юмрук по масата и каза:

— Това е хрумване на Стас, но аз ще го отуча от подобни хрумвания.

— Не очаквах това от него — отговори бащата на Нели.

Но след малко попита:

— А Хамис какво е направил?

— Или не ги е сварил и не знае какво да предприеме, или е тръгнал след тях.

— И аз така мисля.

След един час те потеглиха за Мединет. В палатките разбраха, че и камиларите ги няма, а на гарата потвърдиха, че Хамис е заминал заедно с децата за ЕлГарак. Работата ставаше все по-тъмна и можеше да се изясни единствено в ЕлГарак.

Едва на тази гара започна по малко да се разкрива страшната истина.

Началникът, същият египтянин с черните очила и червения фес им разказа, че видял около четиринайсетгодишно момче и осемгодишно момиченце с възрастна негърка, които заминали към пустинята. Не си спомня дали камилите са били осем или девет, но забелязал, че едната била натоварена като за далечен път, а двамата бедуини имали също така големи дисаги към седлата. Той си спомни още, че когато гледал кервана, един от камиларите, суданец, му казал, че това са децата на англичаните, заминали преди това за ВадиРаян.

Тези англичани върнаха ли се? попита господин Тарковски.

— Да. Върнаха се още вечерта с два убити вълка отговори началникът на гарата — и аз дори се учудих, че не се връщат заедно с децата. Но не ги попитах, защото не ми е работа.

Като каза това, той се върна към своите задължения.

През време на разговора лицето на господин Раулисън побеля като платно. Гледайки с блуждаещ поглед приятеля си, той свали шапка, вдигна длан към потното си чело и се олюля сякаш щеше да падне.

— Раулисън, бъди мъж! — извика господин Тарковски. — Нашите деца са отвлечени. Трябва да ги спасяваме.

— Нели, Нели — повтаряше нещастният англичанин. — Нели и Стас! Стас не е виновен. Примамени са с хитрост и отвлечени. Кой знае защо? Може би за откуп. И Хамис неминуемо е в заговора. Идрис и Гебхър също.

Сега той си спомни думите на Фатма, че двамата суданци са от рода Дангали, в който се беше родил Махди, и че от този род произхожда Хадиги, бащата на Хамис. При този спомен за момент сърцето му замря в гърдите, защото разбра, че децата може и да са отвлечени не заради откуп, а за да ги разменят със семейството на Смаин.

Но какво ли ще направят с тях родствениците на враждебния пророк? Да се скрият в пустинята или някъде край бреговете на Нил не могат, защото в пустинята биха измрели всички от глад и жажда, а край Нил със сигурност биха ги хванали. Затова непременно ще избягат с децата чак при Махди. И тази мисъл изпълни с ужас господин Тарковски, но енергичният бивш войник бързо се съвзе и

започна да обмисля всичко, що се беше случило, търсейки едновременно спасение.

„Фатма — разсъждаваше той — няма повод да си отмъщава нито на нас, нито на нашите деца, ето защо, ако са отвлечени, това сигурно е, за да бъдат предадени в ръцете на Смаин. В никакъв случай не ги заплашва смърт. И това е щастието в нещастията, ала затова пък ги чака страшен път, който може да се окаже пагубен за тях.“

Той веднага сподели своите мисли с приятеля си след което каза:

— Идрис и Гебхър са диви и глупави хора и си въобразяват, че ордите на Махди са вече близо, а всъщност Хартум, до който стигна Махди, се намира на две хиляди километра оттук. Този път те трябва да изминат край Нил и да не се отделят от него, защото в противен случай камилите и хората биха изпопадали от жажда. Замини незабавно за Кайро и поискай от хедифа да бъдат изпратени телеграми до всички военни постове и да се организира преследване от дясната и лявата страна по течението на реката. Обещай на шейховете по крайбрежието големи награди за залавянето на бегълците. Нека задържат по селата всеки, който се приближи за вода. Така Идрис и Гебхър трябва да попаднат в ръцете на властта, а ние ще си върнем децата.

Господин Раулисън вече бе възвърнал самообладанието си.

— Заминавай — каза той. — Тези бандити са забравили, че английската армия на Уолслей, която бърза на помощ на Гордон, вече е на път и ще ги откъсне от Махди. Няма да се измъкнат. Не могат да се измъкнат. Веднага ще изпратя телеграма до нашия посланик, а след това заминавам. Ти какво смяташ да правиш?

— Ще телеграфирам за отпуск и без да чакам отговор, тръгвам по следите им по Нил до Нубия, за да ускоря преследването.

— Тогава трябва да се срещнем, защото и аз ще направя същото от Кайро.

— Добре! А сега на работа.

— С божия помощ! — отвърна господин Раулисън.

VII

А в това време камилите препускаха като ураган по блесналите от луната пясъци. Спусна се дълбока нощ. Месецът, отначало голям като колело и червен, сега бе избледнял и изпълзял високо. Далечните възвишения в пустинята се покриха с муселиненосребърна омара, която, без да ги закрива, ги превърна сякаш в светлинни видения. От време навреме иззад скалите, разпръснати тук и там, се чуваше жалното скимтене на чакали.

Мина още един час. Стас бе прегърнал Нели и я придържаше, като се опитваше по този начин да намали мъчителното друсане от лудата езда. Момичето все по-често го разпитваше защо бързат толкова и защо не се виждат нито палатките, нито бащите им. Най-после Стас реши да ѝ каже истината, която рано или късно трябваше да издаде.

— Нели — каза той, — свали си ръкавичката и я пусни незабелязано на земята.

— Защо, Стас?

Той я притисна към себе си и отговори с някаква необикновена за него разнеженост:

— Направи това, което ти казвам.

Нели се държеше с едната ръка за Стас и се страхуваше да го пусне, но се справи с ръкавичката, изтегли я със зъби пръст по пръст поотделно и най-сетне, като я свали напълно, пусна я на земята.

— След известно време хвърли и другата — обади се отново Стас. — Аз вече хвърлих своите, но твоите по-лесно могат да се забележат, защото са светли.

И като видя, че момиченцето го гледа с въпросителен поглед, продължи:

— Да не се изплашиш, Нели ... Но знаеш ли ... възможно е ние въобще да не срещнем нито твоя, нито моя баща ... и тези ... лоши хора да са ни отвлекли. Но не се страхувай... Защото ако това е така, след нас ще тръгне потеря. Ще ги настигнат и сигурно ще ни вземат. Затова ти казах да хвърлиш ръкавичките, та преследвачите да открият

следите. Засега нищо друго не можем да направим, но по-късно ще измисля нещо... Сигурно ще измисля нещо, само не се страхувай и ми вярвай...

Ала Нели, като разбра, че няма да види баща си и че бягат някъде далеч из пустинята, започна да трепере от страх и да плаче, притискайки се към Стас, като го разпитваше през хълцанията защо са ги отвлекли и къде ги водят. Той я утешаваше както можеше, почти с такива думи, с каквито неговият баща утешаваше господин Раулисън. Каза, че бащите им сами ще започнат преследването и ще уведомят всички военни постове край Нил. Накрая я увери, че каквото и да се случи, той никога няма да я остави и винаги ще я защитава.

Но жалостта и тъгата за баща ѝ бяха по-силни дори от страха и затова дълго време тя не преставаше да плаче; така продължаваха да се носят, печални и двамата сред ялната нощ, през белите пясъци на пустинята.

Ала сърцето на Стас се свиваше не само от мъка и безпокойство, но и от срам. Той наистина не беше виновен за това, което се бе случило, но се сети за своите неотдавнашни хвалби, за които често баща му го Кореше. Преди това беше убеден, че няма такова положение, с което той да не се справи, и някак си се чувствуваше като непобедим юнак, готов да предизвика насреща си целия свят. Ала сега разбра, че е малко момче, с което всеки може да стори това, което си иска — и ето сега, независимо от желанието си, той препуска на камилата, защото отзад я шибва полудив суданец. В това положение той се чувствуваше страшно унижен и не виждаше никакъв начин за противодействие. И трябваше да си признае, че просто се страхува от тези хора, от пустинята и от това, което можеше да им се случи на двамата с Нели. Но обещаваеше искрено, не само ней, а и на себе си, че ще се грижи за нея и ще я защитава дори с цената на собствения си живот.

Изморена от плача и от лудата езда, която продължаваше вече шест часа, Нели започна да дреме, а на моменти и напълно да заспива. Стас знаеше, че който падне от препускаща камила, може да загине на място и затова я привърза към себе си с връв, която намери на седлото. Но след известно време му се стори, че устремът на камилите стана по-бавен, макар че сега бягаха през равни и меки пясъци. В далечината се мерзелееха възвишения, а в равнината започнаха да се показват

обикновените за пустинята нощни миражи. Месецът на небето светеше все по-бледо, а в това време пред тях се появяваха пълзящи ниско, странни, розови облаци, напълно прозрачни, изтъкани само от светлина. Те се образуваха неизвестно от какво и се придвижваха напред, сякаш носени от лекия ветрец. Стас виждаше как наметалата на бедуините и камилите изведнъж ставаха розови, като навлизаха в осветените пространства, след което целият керван се загръщаше с мек розов блясък. Понякога облациите придобиваха синкав цвят и това продължаваше чак до възвишенията.

Камилите намаляваха все повече своя бяг. Сега по пясъчните хълмове наоколо се виждаха скали — щръкнали или разхвърляни сред сипеите в пълен безпорядък. Почвата ставаше камениста. Преминаха няколко падини, осеяни с камъни, които приличаха на пресъхнали речни корита. Понякога пътят им преграждаха прудоми, които те трябваше да заобикалят. Животните започнаха да стъпват внимателно, сякаш с танцова стъпка, поставяха крака между сухите и твърди храсти ерихонски рози, които покриваха гъсто сипеите и скалите. Често-често някоя от камилите се спъваше и ставаше ясно, че трябва да им се даде почивка.

Най-сетне бедуините се спряха в един нисък прулум, смъкнаха се от седлата и започнаха да развързват дисагите. Идрис и Тебхър последваха техния пример. Заеха се с камилите, разхлабваха им ремъците, сваляха хранителните запаси и търсеха плоски камъни за огнище. Нямаха нито дърва, нито сух тор, който арабите използват за огън, но Хамис, синът на Хадиги, накъса ерихонски рози, натрупа от тях голям куп и го запали. За известно време, докато суданците бяха заети с камилите, Стас, Нели и нейната гувернантка, старата Динах, останаха заедно настрана. Но Динах беше още поизплашена от децата и не можа дума да проговори. Тя само уви Нели с дебел шал и като седна до нея на земята, започна с хълцане да целува ръчичките ѝ. Стас веднага попита Хамис какво значи всичко това, но той, като се засмя, показвайки белите си зъби, отиде да събира още ерихонски рози. Запитаният след това Идрис отвърна с една дума „ще видиш“ и му се закани с пръст. Когато най-после светна огънят от розовите храсти, които повече тлееха, отколкото горяха, всички го обкръжиха и започнаха да ядат царевични питки и сушено овнешко и козе месо, с изключение на Гебхър, който още се бавеше при камилите. Изгладнели

от дългия път децата също ядяха, макар че очите на Нели вече се затваряха за сън. Но ето че в мъждивата светлинка на огъня се появи тъмнокожият Гебхър и като святкаше с очи, вдигна нагоре две малки, светли ръкавички и попита:

— Чии са?

— Мои — отговори с изморен, сънен глас Нели.

— Твои ли са, малко змийче? — изсъска през стиснати зъби суданецът. — Бележиш пътя, за да знае баща ти накъде да ни преследва, а?

И като каза това, той я удари с оня страшен арабски бич, който разкъсва дори кожата на камилата. Въпреки че бе увита с дебелия шал, Нели извика от болка и страх, но Гебхър не можа да я удари втори път, защото Стас скочи в същия миг като дива котка и го блъсна с глава в гърдите, а след това го хвана за гърлото.

Това стана съвсем неочаквано, суданецът падна по гръб, а Стас върху него и двамата започнаха да се търкалят на земята. За своята възраст момчето беше необикновено силно, обаче Гебхър бързо се справи с него. Най-напред откъсна от гърлото си дланите му, след това го обърна с лице към земята, и като натисна с пестник врата му, започна да го налага с бича по гръба.

Виковете и сълзите на Нели, която хвана ръцете на дивака и го молеше да „прости“ на Стас, не биха помогнали, ако неочаквано Идрис не бе се притекъл на помощ на момчето. Той беше по-възрастен от Гебхър, много по-силен и още от началото на бягството от ГаракелСултани всички слушаха неговите заповеди. Сега той изтръгна бича от ръцете на брат си и като го хвърли далеч, извика:

— Марш оттук, глупако!

— Ще го довърша този скорпион! отвърна Гебхър като скърцаше със зъби.

Но Идрис го хвана за наметалото на гърдите и като го погледна в очите, заговори със страшен, макар и тих глас:

— Благородната¹ Фатма забрани да се измъчват децата, защото са се застъпвали за нея ...

— Ще го довърша! — повтори Гебхър.

— Аз ти казвам, че няма да вдигнеш бич срещу никое от тях. Ако сториш това, за всеки удар ще ти върна десет.

И той го разтърси като палмов клон, след което продължи да говори:

— Тези деца са собственост на Смаин и ако някое от тях не пристигне живо, сам Махди, нека бог навеки продължи дните му, ще заповяда да те обесят. Разбираш ли, глупако?

Името на Махди направи толкова силно впечатление на неговите последователи, че Гебхър веднага сведе глава и започна да повтаря сякаш изплашен:

— Аллах акбар! Аллах акбар!²

Задъхан и пребит, Стас се изправи, но чувствуваше, че ако баща му можеше да го види и чуе в този момент, щеше да се гордее с него, защото не само беше скочил, без да се замисли, за да спасява Нели, но и сега, макар ударите от бича да го пареха като огън, той не мислеше за собствената болка, а започна да утешава момичето и да го разпитва не я ли е наранил ударът.

След това рече:

Каквото получих, получих, но повече той няма да посегне към теб. Ах, ако имах някакво оръжие!

Малкото момиче го прегърна с две ръце през шията и като мокреше лицето си със сълзи, започна да го уверява, че не я е заболяло много и че не от болка плаче, а от жал към него. Тогава Стас допря устни до ухото ѝ и каза шепнешком:

— Нели, не че мен ме наби, но затова, че теб удари, няма да му простя, обещавам ти.

С това инцидентът приключи. След малко, помирени вече помежду си, Гебхър и Идрис постлаха на земята наметалата

---

1 Всички роднини на Махди носеха титлата „благороден“. — Б. а.

2 „Бог е велик“ — арабите употребяват този възглас в момент на тревога, зовейки за помощ. — Б. а.

си и легнаха върху тях, а и Хамис скоро последва примера им. Бедуините насипаха дура на камилите, след това се качиха на две свободни животни и заминаха към Нил.

Нели опря глава о коленете на старата Динах и заспа. Огънят загасна и не след дълго се чуваше само хрупането на дурата между

зъбите на камилите. На небето изпълзяха малки облачета, които от време на време забулваха месеца, ала нощта си оставаше ясна. Зад скалите непрекъснато долиташе жалното скимтене на чакалите.

След два часа бедуините се върнаха с камилите, натоварени с кожени мехове, пълни с вода. Те стъкнаха огъня, седнаха на пясъка и започнаха да ядат. Тяхното завръщане, събуди Стас, който беше задрямал, както и двамата суданци и Хамис, сина на Хадиги. Тогава край огъня започна следният разговор:

— Можем ли да тръгваме? — попита Идрис.

— Не, защото трябва да си починем — и ние, и нашите камили.

— Никой ли не ви видя?

— Никой. До реката стигнахме между две села. Само кучетата лаеха отдалече.

— За вода ще трябва винаги да се ходи в полунощ и да се налива в безлюдни места. Дано само минем първия „халал“ (катаракт¹), по-нататък селата са по-нарядко и са по-привързани към пророка. Сигурно след нас ще тръгне потеря.

Тогава Хамис се обърна по корем и като подпря лицето си с ръце, каза:

— Господарите ще чакат децата в ЕлФашен цяла нощ, чак до следващия влак, след това ще заминат за Фаюм, а оттам за Гарак. Едва там ще разберат какво се е случило и тогава трябва да се върнат в Мединет, за да пратят думите по медната жица до градовете край Нил и до ездачите на камили, които ще ни преследват. Всичко това ще им отнеме най-малко три дни. Преди това не си струва да изморяваме нашите камили и спокойно можем да си „пием дим“ от чибуците.

Като каза това, той извади от огъня горяща розова съчка и запали с нея лулата си, а Идрис по арабски обичай започна да мляска от удоволствие.

— Добре си уредил всичко, сине на Хадиги — каза той, — но ние трябва да използваме времето и да стигнем през тези три дни и нощи колкото може по-далеч на юг. Ще си отдъхна спокойно едва тогава, когато преминаем пустинята между Нил и големия оазис на запад от Нил, Кхар. Дай боже

---

1 Катаракт — водопад с малка височина, голяма ширина и голяма водна маса. — Б. пр.

камитите да издържат.

— Ще издържат — обади се един от бедуините.

— Хората казват също — намеси се Хамис, — че войските на Махди, нека бог продължи живота му, стигат вече до Асуан.

Тук Стас, който не изпускаше нито дума от разговора и помнеше също така какво беше говорил преди това Идрис на Гебхър, се надигна и каза:

— Войските на Махди са край Хартум.

— Ла, ла (Не, не!) — противопостави се Хамис.

— Не обръщайте внимание на неговите думи — отговори Стас, — защото не само кожата, но и мозъкът му е тъмен. Дори и през три дни да купувате нови камили и да препускате като днес, до Хартум ще стигнете след месец. А може би не знаете и това, че пътят ще ви прегради не египетска, а английска армия ...

Тези думи им направиха известно впечатление и като видя това, Стас продължи:

— Преди да стигнете между Нил и големия оазис, всички пътища през пустинята вече ще бъдат пазени от военни стражи! Хм, думите по медната жица бягат по-бързо от камилите! Как ще успеете да се измъкнете?

— Пустинята е широка — отговори един от бедуините.

— Но вие трябва да се придържате към Нил.

— Можем да минем дори оттатък, и когато ни търсят от тази страна, ние ще бъдем от другата.

— Думите, които бягат по медната жица ще стигнат до градовете и селата, разположени от двете страни на реката.

— Махди ще ни прати ангел, който ще притвори очите на англичаните и турците (египтяните), а нас ще ни пази с крилата си.

— Идрис — каза Стас, — не се обръщам към Хамис, чиято глава е празна като катуна, нито към Гебхър, който е подъл чакал, а към тебе. Вече знам, че искате да ни заведете при Махди и да ни предадете в ръцете на Смаин. Ала ако правите това за пари, знай, че бащата на малката „бинт“ (момиче) е по-богат от всички суданци, взети заедно.

— И какво от това? — прекъсна го Идрис.

— Какво ли? Върнете се доброволно, а големият мехендис и баща ми няма да пожелат парите си за нас.

— Или пък ще ни предадат на властите, които ще ни обесят.

— Не, Идрис. Неминуемо ще бъдете обесени, само ако ви хванат в бягство. А това със сигурност ще стане. Но ако се върнете сами, никакво наказание не ви заплашва, а освен това до края на живота си ще бъдете богати. Ти знаеш, че белите хора от Европа винаги устояват на думата си. Ето, от името на двамата мехендиси аз ви давам честна дума, че ще стане това, което ви казвам.

Стас наистина беше сигурен, че баща му и господин Раулисън сто пъти биха предпочели да изпълнят даденото от него обещание, отколкото да излагат на опасност двамата и особено Нели по време на ужасното пътуване и още по-ужасния живот сред дивите и побеснели орди на Махди. Затова с разтуптяно сърце той очакваше отговора на Идрис, който потъна в размисъл и едва след време каза:

— Казваш, че бащата на малката и твоят баща ще ни дадат много пари?

— Да.

— А всичките им пари могат ли да ни отворят вратите за рая, които ще ни отвори една благословия на Махди?

— Бисмиллах! — извикаха двамата бедуини заедно с Хамис и Гебхър.

Изведнъж Стас изгуби всякаква надежда, защото знаеше, че макар хората на Изток да са алчни и продажни, щом истинският мохамеданин погледне на нещо от страна на вярата, вече не могат да се намерят съкровища в света, които да го съблазнят.

А Идрис, окуражен от възгласите, продължи по-нататък, изглежда, не за да отговори на Стас, а в желанието си да спечели по-голяма признателност и похвали от другарите си:

— Ние сме щастливи само да принадлежим към племето, което е дало светия пророк, но благородната Фатма и децата ѝ са негови роднини и великият Махди ги обича. Когато му предадем тебе и малката, той ще ви замени за Фатма и нейните синове, а нас ще благослови. Знай, че дори водата в която всяка сутрин, според предписанието на корана, той се мие, лекува болести и опрощава грехове, а какво остава пък за благословията му.

— Бисмиллах! — повториха суданците и бедуините. Стас обаче, хващайки се за последната сламчица на спасението, каза:

— В такъв случай вземете мен, а бедуините нека се върнат с малката бинт . Срещу мен ще заменят Фатма и нейните синове.

— Още по-сигурно ще ги дадат срещу двама ви. Тогава момчето се обърна към Хамис:

— Баща ти ще отговаря за твоите деяния.

— Моят баща вече е в пустинята, на път за пророка — отвърна Хамис.

— Тогава ще го хванат и ще го обесят.

Сега Идрис сметна за нужно все пак да успокои своите другари.

— Възможно е — каза той — лешоядите, които ще изкълват месото по нашите кости, да не са се излюпили още.

Знаем какво ни заплашва, но не сме деца и пустинята познаваме отдавна. Тези хора — той посочи бедуините — много пъти са били в Бербер и познават такива пътища, по които минават само газелите. Там никой няма да ни намери и никой няма да ни преследва. Истина е, че трябва да се отбиваме за вода до БахърелЮсеф, а след това до Нил, но ще се отбиваме само нощем. Освен това, мислите ли, че край реката няма тайни приятели на Махди? А аз ще ти кажа, че колкото се отива по на юг, толкова те стават повече, че цели племена начело с шейховете чакат само подходящ момент, за да хванат мечовете в защита на истинската вяра. Те сами ще осигурят вода, ядене, камили и ще объркат преследвачите. Знаем наистина, че до Махди е далеко, но знаем също, че всеки ден ни приближава до овчата кожа, върху която светият пророк коленичи за молитва!

— Бисмиллах! извикаха за трети път другарите му. Личеше, че авторитетът на Идрис беше чувствително нараснал сред тях. Стас разбра, че всичко е загубено и в желанието си поне да предпази Нели от злобата на суданците, каза:

— След шест часа езда малката госпожица пристигна полужива. Как можете да мислите, че тя ще издържи толкова дълъг път? А ако умре тя, аз също ще умра и тогава с какво ще се явите при Махди?

Този път Идрис не намери отговор и като забеляза това, Стас продължи:

— И как ще ви приемат Махди и Смаин, като разберат, че поради вашата глупост Фатма и децата ѝ трябва да платят с живота си?

Но суданецът вече беше се опомнил и отговори:

— Видях как хвана за гърлото Гебхър. Кълна се в аллаха, ти си лъвско кученце и няма да умреш, а тя...

Той погледна главичката на спящата Нели, опряна върху коленете на старата Динах, и завърши със странно благ глас: — За нея ще направим гнездо като за птичка върху гърба на камилата, за да не усеща никаква умора и да може да спи по пътя също така спокойно, както спи сега. . Като каза това, той отиде при най-хубавата камила и заедно с бедуините започна да прави върху гърба ѝ седло за момичето. При това те разговаряха дълго и дори малко поспориха, но накрая направиха с въжета, одеяла и бамбукови пръти нещо като неподвижен дълбок кош, в който Нели можеше спокойно да седи или Лежи, без да падне. Над това седло, толкова широко, че и Динах можеше да се побере в него, те опънаха платнен покрив.

— Ето, виждаш ли — каза Идрис на Стас, — дори яйца от пъдпъдък не биха се счупили в тези плъстени постели. Старата жена ще пътува с момичето, за да се грижи за него денем и нощем ... Ти ще се качиш при мен, но можеш да яздиш редом с нея, за да я наблюдаваш и пазиш.

Стас беше доволен, че изтръгна поне това. Като обмисли положението, той се убеди, че по всяка вероятност ще ги хванат, преди да стигнат до първия катаракт, и тази мисъл го окуражи. Сега той искаше преди всичко да спи, затова реши да се привърже с някакво въже към седлото и понеже нямаше да придържа вече Нели, ще може да поспи така няколко часа.

Нощта вече ставаше по-бледа и чакалите престанаха да скимтят сред доловете. Керванът трябваше скоро да потегли, но като забелязаха зората, суданците се отправиха към намиращата се на няколко крачки скала и там, според предписанието на корана, започнаха своята утринна баня, употребявайки пясък вместо вода, която пестяха. След това се чуха гласовете им, произнасящи „соуб“, т. е. първата утринна молитва: Сред дълбоката тишина ясно се чуваха техните думи: „В името на милостивия и милосърден бог. Хвала на господата, на владетеля на света, на милостивия и милосърдния в деня на страшния съд. Тебе хвалим и почитаме, тебе молим за помощ. Води ни по пътя. на онези, за които не пестиш добродейния и милост, а не по пътеките на грешниците, които предизвикаха върху себе си гнева твой и които съгрешават. Амин.“

А Стас, слушайки тези гласове, вдигна нагоре очи и занарежда в далечната страна, сред сивкавобелите глухи пясъци:

— „На твоята закрила се надяваме, Богородице ...“

VIII

Нощта бледнееше. Хората вече щяха да се качват на камилите, когато забелязаха ненадейно пустинен вълк, който с подвита под тялото опашка пробяга през оврага на сто крачки от кервана и като се добра до отсрещното плоско възвишение, продължи да тича по-нататък, явно изплашен от някакъв неприятел. В египетските пустини няма диви животни, от които вълците да се боят, затова тази гледка разтревожи много суданските араби. Какво ли означаваше това? Нима вече приближаваха преследвачите? Един от бедуините бързо се изкачи на скалата, но едва погледна и още по-бързо се смъкна от нея.

— В името на пророка! — извика объркан и изплашен той. — Изглежда, че лъв тича към нас и е съвсем близо.

Тогава зад скалите се чу едно басово „бау!“, след което Стас и Нели извикаха заедно:

— Саба! Саба!

А тъй като на арабски това значи лъв, бедуините се изплашиха още повече, но Хамис се засмя и каза:

— Аз познавам този лъв.

Като каза това, той свирна продължително и в същия момент огромното куче се втурна между камилите. То видя децата и скочи към тях, събори от радост Нели, която протягаше ръце към него, изправи се върху Стас, след това със скимтене и лай обиколи и двамата няколко пъти, отново събори Нели, отново се изправи върху Стас и най-последна задъхано в краката им и разтвори уста.

Хълбоците му бяха хлътнали, от изплезения му език се стичаше пяна, но въпреки това той мърдаше опашка и с вдигнатите към Нели очи, изпълнени с обич, сякаш искаше да каже: „Твоят баща ми поръча да те пазя и ето, аз съм тук“.

Децата седнаха от двете му страни и започнаха да го милват. Двамата бедуини, които никога не бяха виждали такова същество, поглеждаха изумени към него и повтаряха „Аллах! О келб кебир!“ (О, боже, какво огромно куче!) а то известно време полежа спокойно, след

това вдигна глава, помириса въздуха с черния си нос, който приличаше на огромен трюфел, подуши и скочи към изгасналия огън, където имаше остатъци от храна.

И в същия миг козите и овнешки кости започнаха да хрускат и да се ронят като сухи съчки между силните му зъби. Осемте души, заедно със старата Динах и Нели, бяха оставили достатъчно отпадъци дори за такъв „келб кебир“. Суданците обаче бяха обезпокоени от неговото появяване — двамата камилари извикаха настрана Хамис и започнаха да разговарят с него тревожно, дори малко възбудено.

— Иблнс е довел това куче! — извика Гебхър. — И как е стигнало дотук след децата, като те пътуваха до Гарак с влак?

— Сигурно по следите на камилите — отговори Хамис. Лошо стана. Всеки, който го види с нас, ще запомни кервана ни и ще покаже откъде е минал. Непременно трябва да се отървем от него.

Но как? — попита Хамис.

Имаме пушка, вземи я и му тегли куршума.

Пушка има, но аз не мога да стрелям с нея. Ако вие можете?

Може би Хамис щеше да стори това по неволя, защото няколко пъти Стас беше отварял и затварял пред него своята пушка, но му беше жал за кучето, което обикна, докато се грижеше за него преди още децата да пристигнат в Медиист. А пък знаеше много добре, че двамата суданци нямат никакво понятие как се борава с най-новия модел, оръжие и няма да се справят с него.

— Ако вие не умеете — каза той с лукава усмивка, — само малкият ноузрани (християнин), може да убие кучето, но пушката може да гръмне няколко пъти поред, та не ви съветвам да му я давате в ръцете.

— Опазил ни бог — отвърна Идрис. — Ще ни изпозастреля като пъдпъдъци.

Имаме ножове — забеляза Гебхър.

— Опитай, но помни, че имаш и гърло, което кучето ще разкъса, преди да го намушкаш.

— Какво да правим тогава? Хамис сви рамене.

— Защо искате да убиете кучето? Дори ако след това го затрупате с пясък, хиените ще го изровят, преследвачите ще намерят костите му и ще разберат, че не сме преминали Нил, а бягаме по тази страна. Нека тича след нас. Колкото пъти бедуините отиват за вода, а

ние се укрием в някоя клисура, можете да бъдете сигурни, че кучето ще остане при децата. Аллах! По-добре, че сега дойде, защото иначе щеше да доведе потерята по нашите следи чак до Бербер. Няма нужда да го храните, ако не му стигат нашите отпадъци, никак не му е трудно да си хване хиена или чакал. Оставете го на мира, и да не губим повече време за празни приказки.

— Може би имаш право — рече Идрис.

— Щом като имам право, ще му дам и вода, за да не тича само до Нил и да не се показва в селата.

Така съдбата на Саба беше решена и като си почина и се наяде добре, той за един миг излочи паница с вода и се впусна с нови сили след кервана.

Изкачиха се на една висока равнина, където вятърът беше набръчкал пясъка и откъдето се виждаше в две посоки огромното пространство на пустинята. Небето придоби цвета на мидена черупка. Насъбраните на изток леки облачета се променяха като опал, след това изведнъж придобиваха златист цвят. Блесна лъч, след това втори и слънцето, както обикновено става в южните страни, където почти няма здрач и зора, не се издигна полека, а избухна като огнен стълб зад облаците и заля с ясна светлина кръгозора. Небето се разведри, развесели се земята и пред човешките очи се разкриха безкрайните пясъчни простори.

— Трябва да бързаме — каза Идрис, — защото тук се виждаме отдалеч.

Отпочиналите и напоени камили препускаха с бързината на газели. Саба изостана назад, но нямаше опасност да се заблуди и да не се покаже още при първия стан. Едногърбата камила, на която яздеше Идрис със Стас, бягаше близо до камилата на Нели и децата можеха да разговарят свободно. Седлото, което стъкмиха суданците, се оказа превъзходно и момичето изглеждаше в него наистина като птиченце в гнездо. Нямаше опасност да падне, дори като спи и сега ездата я изморяваше много по-малко, отколкото през нощта. Дневната светлина поуспокои и двете деца. В сърцето на Стас се появи надеждата, че след като Саба ги бе настигнал, и потерята ще може да стори същото. Той веднага сподели надеждата си с Нели, която му се усмихна за първи път от момента на отвличането им.

— А кога ще ни догонят? — попита тя на френски език, за да не ги разбере Идрис.

— Не зная. Може днес, може утре или след два-три дни.

— Но нали на връщане няма да пътуваме с камили?

— Не. Само ще стигнем до Нил и по Нил до ЕлВаста.

— Добре, много добре!

Горката Нели, преди това тя обичаше толкова много тази езда, но сега, изглежда, ѝ беше омръзнала.

— По Нил ... до ЕлВаста и при татко! — започна да си повтаря със сънен глас.

И тъй като на миналия престой не се беше наспала достатъчно, тя отново потъна в дълбок сън, както спи човек след силна умора рано сутрин. В това време бедуините гонеха камилите без отдих и Стас забеляза, че се насочват навътре в пустинята.

Понеже искаше да разколебае увереността на Идрис, че ще успеят да избягат от потерята и заедно с това да му покаже, че сам разчита непоколебимо на нея, той каза:

— Отдалечавате се от Нил и от БахърЮсеф, но нищо няма да ви помогне, защото е ясно, че няма да ви търсят край брега, където селата са разположени едно до друго, а по-навътре.

— Откъде знаеш, че се отдалечаваме от Нил, след като оттук не можеш да видиш бреговете?

— Защото слънцето е в източната част на небето и ни грее в гръб, а това означава, че сме завили на запад.

— Умно момче си ти — каза с уважение Идрис. Ала след малко добави:

— Но нито потерята ще ни настигне, нито ти ще избягаш.

— Не — отговори Стас, — аз няма да избягам... освен заедно с нея.

И посочи заспалата Нели.

До обед те препускаха почти без почивка, но когато слънцето се издигна високо на небето и започна да припича, камилите, които по природа малко се потят, сега плувнаха в пот и техният бяг стана значително по-бавен. Керванът отново беше заобиколен от скали и сипеи. Доловете, които по време на дъжд се превръщаха в корита на ручей, или така наречените „кхори“, се срещаха все по-често. Бедуините се спряха в края на един от тях, напълно скрит между

скалите Но едва слезли от камилите, те се развикаха и се спуснаха напред, като се навеждаха често и хвърляха камъни пред себе си. Стас още не беше се смъкнал от седлото и забеляза отгоре странна гледка. Сред сухите храсти, с които беше обрасло дъното на кхора, изпълзя голяма змия и като се виеше със светкавична бързина между скалните отломъци, бягаше към някакво само на нея познато скривалище. Бедуините я преследваха упорито и на помощ им се притече Геб хър с нож в ръка. Но поради неравната земя трудно беше да улучат змията с камък или да я приковат с ножа, затова тримата бързо се върнаха с видима уплаха на лицата.

И отново се чуха обикновените сред арабите възгласи:

— Аллах!

— Бисмиллах!

— Машаллах!

След това двамата суданци започнаха да поглеждат Стас с някакъв странен и същевременно въпросителен поглед, без той да разбира причината.

В това време Нели също слезе от камилата и макар да беше по-малко уморена отколкото през нощта, Стас опъна плъстената постеля под сянка на равно място и й каза да легне, за да може, както той се изрази, да изпъне крачета. Арабите започнаха следобедна закуска, която се състоеше само от сухари, фурми и глътка вода. Не поиха камилите, защото те бяха пили вода през нощта. Лицата на Идрис, Гебхър и на бедуините все още бяха загрижени и престоят минаваше в мълчание. Накрая Идрис извика Стас настрана и започна да го разпитва с тайнствено и неспокойно лице:

— Видя ли змията?

— Видях я.

— Ти ли си сторил магия, за да се покаже тя пред нас! — Не.

— Чака ни някаква беда, защото тези глупаци не успяха да убият змията!

— Чака ви бесило.

— Мълчи. Твоят баща не е ли магьосник?

— Магьосник е — отвърна Стас, без да се колебае, като бързо разбра, че тези диви и суеверни хора смятат появата на влечугото за лош знак, който предвещава, че бягството им няма да успее.

— Значи твоят баща ни я е изпратил — отговори Идрис, но той трябва да разбере, че заради неговите магии ние можем да си отмъстим на тебе.

— Нищо няма да ми направите, защото за моите страдания ще заплатят синовете на Фатма.

— И това ли вече си разбрал? Ала помни, че ако не бях аз, щеше да плуваш в кръв под бича на Гебхър, а така също и малката бинт .

— Затова ще се застъпя само за тебе, а Гебхър ще увисне на въжето.

Тогава Идрис за момент го изгледа като че ли учудено и рече:

— Нашият живот още не е в твоите ръце, а ти вече говориш с нас като господар ...

След малко добави:

— Странно „улед“ (момче) си ти, друго такова аз още не съм видял. Досега бях добър към вас, но ти имай мярка и не заплашвай.

— Бог наказва измяната — отговори Стас.

Явно беше обаче, че увереността, с която говореше момчето, свързана с лошата поличба — змията, която успя да избяга, обезпокои много Идрис. Като се качи на камилата, той повтори още няколко пъти: „Да! Аз бях добър към вас“, сякаш за всеки случай искаше да внуши това в паметта на Стас, след което започна да прехвърля зърната на броеницата, направена от черупката на ореха „дум“! и да се моли.

Около два часа следобед, въпреки че беше зимен сезон, горещината стана необикновена. На небето нямаше никакво облаче, но краищата на кръгзора леко посивяха. Над кервана се издигаха няколко лешояда, чиито широко разперени криле хвърляха подвижни черни сенки върху белезникавите пясъци. Сред разгорещения въздух сякаш миришеше на изгоряло. Без да спират своя бяг, камилите започнаха странно да пръхтят. Единият от бедуините се приближи към Идрис.

— Май се тъкми нещо лошо — каза той. — Какво мислиш? — попита суданецът.

— Злите духове са събудили вятъра, който спи на запад в пустинята, той е станал от пясъците и лети към нас.

Идрис се изправи малко на седлото, погледна далечината и отговори:

— Да. Идва от запад и юг, но той не е толкова бесен както „кхмасин“1.

— Но преди три години засипа цял керван край Абу Хамед, а го отвя едва миналата зима. Може да има достатъчно сила, за да запуши ноздрите на камилите и да изсуши водата в меховете.

— Трябва да бързаме, та да ни закачи само с едното, си крило.

— Вървим точно срещу него и не можем да го избегнем.

— Колкото по-бързо дойде, толкова по-бързо ще утихне.

—

1 Също югозападен вятър, който духа само напролет — Б. а.

Като каза това, Идрис удари камилата с бича, а другите последваха примера му. Известно време се чуваха само тъпите удари на дебелите камшици, които напомняха пляскане с ръце, и викове „ялла!“... Хоризонтът на югозапад, преди това бял, сега потъмня. Горещината продължаваше и слънцето жареше главите на ездачите. Лешоядите изглежда се бяха вдигнали много високо, защото сенките от крилата им ставаха все по-малки, докато изчезнаха напълно.

Стана задушно.

Арабите викаха на камилите, докато не им пресъхнаха гърлата, след това млъкнаха и настъпи гробна тишина, нарушавана от пъшкането на животните. Две малки пясъчни лисички с грамадни уши профучаха край кервана, устремени в противоположна посока.

Същият бедуин, който преди това бе разговарял с Идрис, отново се обади с някакъв странен, сякаш чужд глас:

— Няма да бъде обикновен вятър. Преследват ни лоши магии. За всичко е виновна змията...

— Зная — отвърна Идрис.

— Виж, въздухът трепере. Това не се случва през зимата.

Разжареният въздух започна някак си да трепти, а поради измамата на очите на ездачите им се струваше, че трептят и пясъците. Бедуинът свали от главата си шапчицата, напоена с пот, и рече:

— Сърцето на пустинята бие тревожно.

Тогавя вторият бедуин, който яздеше най-напред като водач на камилите, се обърна и започна да вика:

— Идва вече! Идва!

И наистина вятърът настъпваше. В далечината сякаш се появи тъмен облак, който растеше пред очите им и приближаваше кервана. Най-близките вълни на въздуха се раздвижиха и изведнъж, виелицата

започна да суче пясък. Тук и там се образуваха фунии, сякаш някой въртеше с тояга повърхността на пустинята. На места се вдигаха бързи вихрушки, които приличаха на колонки — тънки в основата си и бухнали нагоре като развети пера. Но всичко това трая само един миг. Облакът, който бе забелязан най-напред от водача на камилите, връхлетя с невиджана бързина. Сякаш крилото на огромна птица удари хората и животните. За един миг очите и устата на ездачите се напълниха с прахоляк. Облаци прах закриха небето, закриха слънцето и светът потъна в мрак. Хората започнаха да се губят един друг от очи, дори най-близките камили се мяркаха като в мъгла. Не шумът — защото в пустинята няма дървета — а бученето на вихъра заглушаваше виковете на водача и рева на животните.

---

1 По-малко животно от нашата лисица, наречено феи ок. — Б. а.

Във въздуха се усещаше миризма, каквато се отделя при тлеенето на въглища. Камилите се спряха и като се обърнаха гърбом към вятъра, проточиха надолу дълги шии, та ноздрите им почти докосваха пясъка.

Но суданците не искаха да спират, защото керваните, които спират при ураган, често биват засипвани. Най-добре е тогава да се препуска с вихъра, но Идрис и Гебхър не можеха и това да сторят, защото трябваше да се връцат към Фаюм, откъдето очакваха потерята. Затова, щом премина първият удар, отново подгониха камилите.

Настъпи краткотрайна тишина, но ръждивият мрак се разпръскваше много бавно, защото слънцето не можеше да проникне през увисналите във въздуха облаци. Ала по-едрите и тежки песъчинки започнаха да падат. Те изпълниха всички междинки и вдлъбнатини по седлата и се трупаха в гънките на дрехите. С всяко вдишване хората и животните поемаха прах, който дразнеше дробовете им и скърцаше между зъбите.

А вихърът можеше отново да се вдигне и напълно да закрие света. На Стас му дойде на ум, че ако в момента, когато падне такъв мрак, е на една камила с Нели, би могъл да обърне животното и да бяга заедно с вятъра на север. Кой знае дали биха ги забелязали в мрака и в хаоса на стихията, а ако успеяха да стигнат в първото село до БахърЮсеф край Нил, щяха да бъдат спасени — Идрис и Гебхър не

биха посмели дори да ги гонят, защото веднага щяха да попаднат в ръцете на местните заптиета.

Като прецени всичко това, Стас побутна по рамото Идрис и каза:
— Дай ми меха с водата.

Идрис не му отказа, защото, макар и да свиха сутринта доста навътре в пустинята и да бяха далеч от реката, вода имаха достатъчно, а камилите се напиха до насита по време на нощния престой. Освен това като човек, който познаваше пустинята, знаеше, че след ураган обикновено идва дъжд и изсъхналите кхори за кратко време се превръщат в ручей.

Стас наистина беше жаден, та, си смукна доста вода, след това, без да върне меха, побутна отново Идрис по рамото.

— Спри кервана.

— Защо? — попита суданецът.

— Защото искам да се прекача на камилата на малката бинт и да й дам вода.

— Динах има по-голям мех от моя.

— Но тя е лакома и сигурно го е изпила. Навярно се е насъбрал много пясък в седлото, което направихте като кош. Динах няма да се справи.

— Вятърът ще духне след малко и отново всичко ще засипе.

— Затова малката бинт ще има още по-голяма нужда от помощ.

Идрис удари камилата с бича и известно време пътуваха в мълчание.

— Защо не отговаряш? — попита го Стас.

— Мисля си дали не е по-добре да те привържа към седлото или да ти вържа ръцете отзад.

— Ти си луд.

— Не. Но отгатнах какво искаш да направиш.

— И без това потерята ще ни настигне, та няма нужда да го правя.

— Пустинята е в ръцете на бога.

Млъкнаха отново. По-едрият пясък падна напълно; във въздуха остана само дребният червен прах, нещо като омара, през която слънцето просветваше като парче медна ламарина. Но вече се виждаше по-надалеч. Сега пред кервана се простираше плоска равнина, в края на която зорките очи на арабите отново забелязаха облак. Той беше по-

висок от предишния, а освен това от него се издигаха нещо като стълбове, като огромни, разширени нагоре комини. При вида им сърцата на арабите и бедуините затрепераха, защото те разпознаха в това явление огромни пясъчни въртежи. Идрис вдигна ръце и като доближи длани към ушите си, започна да прави поклони на приближаващия вихър. Неговата вяра в единствения бог, изглежда, не му пречеше да почита и да се бои от други, защото Стас ясно го чуваше как говори:

— Господи! Ние сме твои деца, нали няма да ни разкъсаш?

„Господ“ връхлетя и разтърси камилите с такава страшна сила, че те едвам не изпопадаха на земята. Сега животните се струпаха на куп едно до друго с глави към средата. Раздвижиха се цели маси пясък. Керванът потъна в по-силен мрак от предишния и в този мрак край ездачите прелитаха някакви още по-тъмни, непознати предмети, като огромни птици или препускащи заедно с урагана камили. Страх обзе арабите, на тях им се струваше, че това са духовете на загиналите под пясъците хора и животни. Сред трясъка и виенето на вятъра чуваха странни гласове, които приличаха ту на хълцане, ту на смях, ту на вик за помощ. Но това бяха илюзии. Над кервана надвисваше сто пъти по-страшна, действителна опасност. Суданците знаеха добре, че ако някоя от огромните вихрушки, които непрекъснато се образуваха в сърцевината на урагана, ги подеме в своя свредел, ще събори ездачите и ще разпръсне камилите, а ако се пречупи и падне върху тях, тогава за един миг ще насипе отгоре им огромна пясъчна могила, в която ще чакат, докато следващият ураган отвее скелетите им.

На Стас му се виеше свят, не можеше да си поеме дъх, пясъкът го ослепяваше. Но от време на време му се струваше, че чува плача и виковете на Нели, затова мислеше само за нея. Като се възползува от това, че камилите стояха събрани на куп и Идрис не можеше да го пази, той реши тихо да се прехвърли на камилата на момичето, вече не за да бяга, а да му даде помощ и смелост. Но едвам сви крака под себе си и протегна ръце, за да се хване за ръба на седлото на Нели, огромната ръка на Идрис го дръпна. Суданецът го грабна като перце, постави го пред себе си и започна да го омотава с палмово въже, а след като върза ръцете му, провеси го през седлото. Стиснал зъби, Стас се бранеше колкото можеше, но напразно. С пресъхнало гърло и с пясък в

устата той не можеше и не искаше да убеждава Идрис, че е желаел само да помогне на момичето, а не да бяга.

След малко обаче, като усети, че се задушава, той започна да вика със задавен глас:

— Спасявайте малката бинт!... Спасявайте малката бинт!

Но арабите предпочитаха да мислят за собствения си живот. Виелицата беше станала толкова страшна, че не можеха нито да седят на камилите, нито пък камилите можеха да устоят на едно място. Дватама бедуини заедно с Хамис и Гебхър скочиха на земята, за да държат животните за поводите, вързани за юздите под долната им челюст. Идрис избута Стас в задната част на седлото и направи същото. Животните се разкрачиха по-широко, за да устоят на бесния вятър, но нямаха сили и керванът, шибан сякаш със стотици бичове от чакъл и с пясък, който бодеше като игли, започна ту бавно, ту по-бързо да отстъпва под неговия напор. Вихърът понякога изравяше трапове под краката им; друг път пясъкът и чакълът се сипеха по хълбоците на камилите и за миг образуваха купчини, стигащи до коленете им и по-високо. Така минаваше час след час. Опасността ставаше все по-страшна. Идрис разбра най-последно, че единственото спасение е да се качат на камилите и да препускат с вихъра. Но това означаваше да се връщат към Фаюм, където ги чакаше египетски съд и бесило.

— Хм! Няма как — помисли си Идрис. — Ураганът е спрял и потерята, а когато престане, отново ще се впуснем на юг.

И той се развика да се качват на камилите. Тогава се случи нещо, което напълно промени положението.

Ето че внезапно мрачните, почти черни пясъчни облаци бяха осветени от синкава светлина. След това тъмнината стана още по-дълбока, но в същото време се въздигна спящ във висините и събуден от вихъра гръм, който започна да преваля между Арабската и Либийската пустиня — мощен, страшен, може да се каже гневен. Сякаш от небесата се събаряха планини и скали. Оглушителният екот се усиливаше, разтърсваше света, започна да обикаля целия кръгзор — избухваше на места с такава страшна сила, сякаш разделените небесни сводове рухваха на земята, след това отново продължаваше с глух, непрекъснат грохот, отново избухваше, отново се пречупваше, заслепяваше със светкавици, удряше с гръмотевици, слизаше ниско, издигаше се, ехтеше и не изчезваше.

Сякаш изплашен, вятърът притихна, а когато дълго след това — някъде в безкрайната далечина — желязната верига на небесата прозвънтя за последен път след гърма, настана мъртва тишина.

Но след малко в тишината се обади гласът на водача:

— Бог е над вихъра и бурята! Спасени сме! Тръгнаха. Ала бяха погълнати от непроницаемата нощ, та макар камилите да вървяха наблизко, хората не се виждаха и трябваше всеки миг да се обаждат на глас, за да не се изгубят. От време на време ярки светкавици, сини или червени, осветяваха пясъчното пространство, но след тях отново падаше мрак, толкова гъст, че почти можеше да се пипне с ръце. Въпреки успокоението, което гласът на водача вля в сърцата на суданците, безпокойството още не ги напускаше поради това, че се придвижваха слепешком, без да знаят със сигурност в каква посока се движат — не се ли въртят в кръг, не се ли връщат на север. Животните се спъваха често и не можеха да тичат бързо, а освен това дишаха някак си странно и толкова шумно, та на ездачите им се струваше, че цялата пустиня диша разтревожена. Най-послед паднаха първите едри капки на дъжда, който почти винаги идва след ураган, и в същото време гласът на водача се обади от тъмнината:

— Кхор!...

Намираха се над дълбока падина. Камилите се спряха до брега, след това внимателно започнаха да слизат към дола.

Кхорът беше широк, осеян долу с камъни, между които растяха хилави трънливи храсти. Южната му стена се образуваше от високи скали с много криволици и пукнатини. Арабите гледаха всичко това при светлината на тихите, но все по-чести светкавици. Скоро те откриха в скалната стена нещо като плитка пещера или по-точно обширна ниша, в която хората можеха лесно да се съберат и ако завали пороеен дъжд, да намерят подслон. Камилите също се сместиха удобно на малката височинна пред самата ниша. Бедуините и двамата суданци снеха от тях багажа и седлата, за да могат да си починат добре, а в това време Хамис, синът на Хадиги, започна да сече трънливи храсти за огън. Големи, отделни капки дъжд падаха постоянно, но пороят започна едва когато хората вече бяха се настанили за нощуване. Отначало сякаш се спускаха водни нишки, след това — възета и накрая като че ли върху земята, се изсипваха цели реки от невидимите облаци. Точно такива дъждове, каквито се случват веднъж на няколко

години, дори през зимата повишават нивото на водата в каналите, и в Нил, а в Аден пълнят огромните резервоари, без които градът не би могъл въобще да съществува. Никога през живота си Стас не беше виждал подобно нещо. В дъното на кхора започна да шуми поток, входът към нишата сякаш бе преграден от водни завеси, наоколо се чуваше само плясък и бълбукане. Камилите стояха на височинката и пороят можеше най-много да ги изкъпе, но арабите често надничаха навън, за да видят дали животните не са в опасност. А на хората им беше приятно да седят в защитената от дъжда пещера, край светещия на сухото огън, запален от храстите. Върху лицата им се изписваше радост. Веднага след пристигането Идрис развърза ръцете на Стас, за да може да яде и сега се обърна към него, усмихвайки се подигравателно:

— Махди е по-голям от всички бели магьосници. Той потуши урагана и изпрати дъжд.

Стас не отговори нищо, защото се зае с полуживата Нели. Най-напред той изтърси пясъка от косите ѝ, след това поръча на старата Динах да разопакова нещата, които беше взела във Фаюм, уверена, че децата отиват при родителите си, взе кърпа, потопи я във вода и изтри с нея очите и лицето на момичето. Динах не можеше да направи това, защото виждаше слабо, и то само с едното око, а по време на урагана ослепя съвсем и промиването на пламналите в огън клепачи засега не беше облекчило положението ѝ. Нели се поддаваше пасивно на всички целебни действия, които вършеше Стас, и само го гледаше като уморено птиче; едва когато ѝ свали обувките, за да изтърси от тях пясъка, а след това ѝ приготви постелята, тя праметна ръчички през шията му. Сърцето му се изпълни със съжаление. Той се почувствува закрилник, по-голям брат и единствен защитник на Нели, като усети същевременно, че силно обича малката си сестричка, много повече от когато и да било досега. Обичаше я и в Порт Саид, но я смяташе за сополанче и никога и през ум не му беше минало да я целуне по ръката за лека нощ. Ако някой му беше подхвърлил подобна мисъл, щеше да сметне, че младеж, който е навършил тринайсет години, не може да прави подобни неща, без да бъде засегнато неговото достойнство. Ала сега общата участ пробуди у него скрита нежност и той целуна не едната, а двете ръчички на момичето.

Той си легна, но продължаваше да мисли за нея и реши да извърши нещо необикновено, за да я изтръгне от този плен. Беше готов на всичко, дори на рани и смърт, единствено със скритото в душата си малко желание — раните да не го болят твърде много, а смъртта да не бъде съвсем необходима и истинска, защото в такъв случай нямаше да може да види щастието на освободената Нели. След това започна да размишлява върху най-героични начини за спасение, но мислите му взеха да се замъгляват. Стори му се за миг, че ги засипват цели облаци пясък, след това, че всички камили връхлитат върху главата му — и заспа.

След като прегледаха камилите, арабите, съсипани от борбата с урагана, също потънаха в дълбок сън. Огънят угасна, в нишата настъпи мрак. Скоро се разнесе хъркането на хората, а отвън достигаше плясъкът на пороя и шумът на водата, разбиваща се о камъните в дъното на кхора Така минаваше нощта.

Ала преди пукването на зората Стас се събуди от дълбокия сън, усещайки студ. Оказа се, че водата, събрана в трапчинките отгоре върху скалата, се просмуква полека през някаква пукнатина в свода на пещерата и капка по капка започна да се оцежда върху главата му. Момчето седна на постелята и известно време се бореше със съня, без да може да съобрази къде е и какво става с него.

След малко обаче то дойде на себе си.

„Да! — помисли си. — Вчера имаше ураган, а ние сме отвлечени и това е пещерата, в която се укрихме от дъжда.“

И започна да се оглежда наоколо. Най-напред видя изненадан, че дъждът е преминал и че в пещерата никак не е тъмно, защото я осветява залязващата вече месечина, увиснала ниско на небосклона. От нейните бледи лъчи се виждаше цялата вътрешност на широката, но плитка ниша. Стас видя ясно легналите до него араби, а от другата страна на пещерата бялата рокля на Нели, която спеше с Динах.

И отново голяма нежност овладя сърцето му.

„Спи Нели ... спи — говореше си той, — а аз не спя... трябва да те спасявам.“

След това погледна арабите и добави наум:

„Ах, бих искал всичките тези бандити да ги ...“

Изведнъж трепна.

Ето че погледът му се спря върху кожената кутия, в която се намираше подареният за Коледа от баща му шуцер, и върху кутията с патроните, оставена толкова близко между него и Хамис, че беше достатъчно само да протегне ръка, за да я достигне.

Сърцето му заудря като с чук. Ако можеше да грабне пушката и патроните, щеше направо да стане господар на положението. В такъв случай достатъчно беше само да се измъкне тихо от нишата, да се скрие на няколко десетки крачки между скалните блокове и оттам да пази изхода.

„Суданците и бедуините — мислеше си той, — когато се събудят и забележат, че ме няма, ще изскочат заедно от пещерата, но тогава с два изстрела ще поваля първите двама, а докато дотичат другите двама, пушката отново ще бъде заредена. Ще остане Хамис, но с него лесно ще се оправя.“

Тук той си представи четирите трупа, проснати в кръв и ето че страхът и ужасът стиснаха гърдите му. Да убие четирима човека! Вярно, че те са бандити, но все пак това е ужасно. Припомни си как веднъж в Порт Саид беше видял работникфелах, убит от ръчката на парната дълбачка, и колко страшно впечатление му бяха направили тези треперещи в червената локва човешки останки. И той изтръпна от спомена само. А сега ще трябва четирима ... И грях, и ужас! ... Не, не, никога не ще може да направи това.

Започна борба с мислите си. За себе си няма да го направи, не! Но тук става дума за Нели, за нейната защита, за спасението на нейния живот, защото всичко това тя няма да издържи и сигурно ще умре или по пътя, или сред дивите и побеснели орди на дервишите. Какво означава кръвта на такива нещастници спрямо живота на Нели и има ли право да се колебае в подобно положение? — Заради Нели! Заради Нели!

Но изведнъж в главата на Стас като вихър се втурна мисъл, от която му настръхнаха косите. Какво ще стане, ако някой от тези разбойници опре нож о гърдите на Нели. и заяви, че ще я убие, ако той, Стас, не се предаде и не им върне пушката. Тогава какво?

Тогава отговори си само момчето — ще се предам веднага.

И с чувство за своето безсилие той отново се хвърли върху постелята.

Луната надничаше през входа на пещерата вече само под ъгъл и вътре стана по-тъмно. Арабите продължаваха да хъркат. Стас полежа известно време, след това в главата му започна да просветва нова мисъл.

Като се измъкне с оръжието, ако се скрие сред скалите и не избива хората, а застреля камилите? Жалко за невинните животни — мъчно ще му бъде за тях наистина, но какво да се прави! Та нали хората избиват животните не само за спасяването на човешки живот, но и заради вареното и печеното. И така почти е сигурно, че ако убие четири, а още по-сигурно — пет камили, по-нататъшното пътуване ще стане невъзможно. Никой от кервана не би се осмелил да отиде в крайбрежните села за закупуване на нови камили. А в такъв случай Стас от името на бащите ще обещае на хората, че няма да бъдат наказани, дори ще им обещае и парични награди — и ... няма да им остане никакъв друг избор, освен да се върнат.

Така. Ако обаче не му дадат време да извърши тези обещания и го убият в пристъпа на първата си ярост?

Трябва да му дадат време и да го изслушат, защото с пушката в ръце ще може да ги задържи на почетно разстояние, докато всичко им каже. Когато стори това, те ще разберат, че единственото спасение за тях е да се предадат. Тогава ще застане начело на кервана и ще го поведе направо към БахърЮсеф и към Нил. Сега наистина са доста далеч, може би на един или два дни път, защото от предпазливост арабите свиха доста навътре в пустинята. Но това не е пречка, нали ще останат няколко камили, а на една от тях ще пътува Нели. Стас започна внимателно да оглежда арабите. Всички спяха дълбоко, както спят безкрайно изморени хора, но понеже нощта беше към края си, можеха скоро да се събудят. Трябваше веднага да се действа. Не беше трудно да вземе кутията с патроните, защото тя се намираще съвсем близо. По-трудно беше с пушката, която Хамис постави от другата си страна. Стас се надяваше, че ще успее да я открадне, но реши да я извади от калъфа и да сглоби цевите с приклада, едва когато бъде на двайсетина крачки от пещерата, защото се страхуваше щракането на желязото да не събуди спящите.

Настъпи решителният момент. Момчето се изви като дъга над Хамис и хвана калъфа за дръжката, вдигна го и започна да го премества към себе си. Сърцето му биеше силно, притъмняваше му

пред очите, дишането му се ускори, но той, стиснал зъби, се опитваше да овладее вълнението си. Когато обаче ремъците, опасващи кутията, изскърцаха леко, капки студена пот избиха по челото му. Тази секунда му се стори цял век. Но Хамис не трепна. Калъфът описа над него дъга и бе поставен тихо до кутията с патроните.

Стас си отдъхна. Половината работа беше свършена. Сега трябваше да се измъкне безшумно от пещерата, да пробяга два-сет-трийсет крачки, след това да се скрие между скалите, да извади калъфа, да сглоби пушката, да я напълни и пусне в джобовете си петнайсетина патрона. Тогава керванът наистина ще бъде на негово разположение.

Черният силует на Стас се очерта върху фона на по-светлия вход на пещерата. Още секунда и вече ще бъде навън. Още минута и ще се скрие зад чупките на скалите. А тогава дори някой от разбойниците да се събуди, докато разбере какво е станало, докато събуди другите — ще бъде късно. От страх да не търкулне някой камък, каквито имаше много на прага на пещерата, момчето измъкна единия си крак и започна да опипва с него твърда почва.

И вече подаваше главата си от отвора, вече щеше да се покаже целият, когато изведнъж се случи нещо, от което се смръзна кръвта в жилите му.

Ето че сред дълбоката тишина проеча като гръм радостният лай на Саба, изпълни целия прулум и събуди заспалото в него ехо. Арабите скочиха от сън като един човек и първото нещо, което им се хвърли в очи, беше Стас, с калъфа в една ръка и с кутията в друга...

Ех, Саба, какво направи ти! —

ух, .

В един миг всички се хвърлиха с ужасен вик върху Стас, светкавично изтръгнаха от ръцете му пушката, патроните, събориха го на земята, вързаха ръцете и краката му с върви, биеха го и го ритяха, докато най-последно ги отпъди Идрис, страхувайки се за живота на момчето. След това започнаха да разговарят помежду си с откъслечни думи, като хора, над които е била надвиснала страшна опасност и ги е спасила случайността.

— Дяволът се е вселил в него! — извика с бледо от страх и вълнение лице Идрис.

— Щеше да ни изпозастреля като диви гъски.¹ — добави Гебхър.

— Ах, ако не беше кучето... — Бог го е изпратил.

— А искахте да го убиете! — каза Хамис.

— Отсега нататък никой няма да го докосне. .

— Винаги ще му даваме кокали и вода.

— Аллах, аллах! — повтаряше Идрис, който още не можеше да се успокои. — Смъртта висеше над нас. Уф!

И започнаха да поглеждат лежащия Стас с ненавист, но и с известно учудване, че едно малко момче можеше да им донесе поражение и смърт.

— В името на пророка! — обади се един от бедуините. — Трябваше да попречим на този син на Иблис да ни откъсне главите. Змия караме на Махди! Какво мислите да направим с него?

— Трябва да му отрежем дясната ръка! — извика Гебхър. Бедуините не отговориха нищо, но Идрис не се съгласи.

Дойде му на ум, че ако потерята ги хване, върху тях ще падне още по-страшно наказание за осакатяването на момчето. Пък и кой може да гарантира, че Стас няма да умре след операцията. И в такъв случай за размяна срещу Фатма и нейните деца ще остане само Нели.

И когато Гебхър извади ножа, за да изпълни своята закана, Идрис го хвана за китката на ръката и го задържа:

— Не! — каза той. — Срамно би било петима воители на Махди да се боят толкова от едно християнско кученце, та чак да му режат ръката. Ще го връзваме нощем, а за това, което искаше сега да направи, ще получи десет камшика.

Гебхър беше готов веднага да изпълни присъдата, но Идрис го отблъсна отново и заповяда на един от бедуините да бие Стас, като му прошепна на ухото да не удря много силно. А тъй като Хамис не искаше да се бърка в нищо, може би поради бившата си служба при инженерите или по някакви други причини, вторият бедуин събори Стас по очи на земята и тъкмо да започне екзекуцията, неочаквано се появи друга пречка.

В отвора на нишата се показа Нели със Саба.

Заета с любимото си куче, което нахлу в пещерата и веднага се хвърли в краката ѝ, тя чуваше наистина виковете на арабите, но тъй като арабите и бедуините в Египет крещят при всеки повод, като че ли ще скочат да се избиват един друг, тя не обърна внимание на това. Едва когато повика Стас и не получи никакъв отговор, излезе да види дали

вече не се е качил на камила и при първия утринен блясък с ужас видя Стас да лежи на земята, а над него — бедуин с камшик в ръка. Като видя това, тя започна да крещи до небесата и да тропа с крака, а тъй като бедуинът не ѝ обърна внимание и нанесе първия удар, тя се хвърли напред и закри момчето със себе си.

Бедуинът се поколеба, защото не му беше заповядано да бие малкото момиченце, а в това време се разнесе нейният пълен с отчаяние и ужас глас:

— Саба! Саба!

И Саба разбра какво става — с един скок той се намери при децата. Козината му по врата и гърба настръхна, очите му пламнаха с червен блясък, в гърдите му и в мощното гърло сякаш заехтя гръм.

След това бърните на набръчканата му муцуна се вдигнаха бавно нагоре и откриха дългите бели зъби чак до кървавите венци. Сега огромният мастиф започна да върти главата си надясно и наляво, сякаш искаше да покаже добре на суданците и бедуините своя страшен „комплект“ и да им каже: „Виждате! Ето с какво ще защитавам децата.“

Бедуините се отдръпнаха бързо, защото вече знаеха, че Саба им бе спасил живота и друго — беше съвсем ясно, че ако някой се приближи в този миг до Нели, разяреният мастиф веднага ще забие зъби в гърлото му. Затова стояха безпомощни, споглеждайки се с плахи погледи и сякаш един друг се питаха какво трябва да правят сега.

Колебанието им продължи толкова дълго, че Нели успя да извика старата Динах и ѝ каза да разкъса вървите на Стас. Тогава момчето се изправи и с длан върху главата на Саба се обърна към бедуините:

— Не исках да избивам вас, а само камилите — каза през стиснати зъби.

Но и тази вест толкова много изплаши арабите, че те неминуемо биха се хвърлили отново върху Стас, ако не бяха пламналите очи и настръхналата все още козина на Саба. Гебхър дори скочи към него, но едно глухо изръмжаване го закова на място.

За миг настъпи мълчание, след което се чу силният глас на Идрис:

— На път! На път!

XI

Измина ден, нощ и още един ден, а те продължаваха да препускат все на юг, спирайки се само за малко в кхорите, за да не преуморяват прекалено много камилите, да ги напоят, нахранят, както и да разделят храната и водата помежду си. От страх пред погерята те свиха още по на запад, тъй като известно време не трябваше да се грижат за вода. Пороят наистина продължи не повече от седем часа, но беше толкова обилен, сякаш се бяха откъснали и паднали върху пустинята цели облаци; ето защо както Идрис и Гебхър, така и бедуините знаеха, че на дъното на кхорите, където скалите образуват естествени вдлъбнатини и кладенчета, няколко дни поред ще се намира вода, която да стигне не само за тях и камилите, но дори и за запасяване. Както обикновено става, след големия дъжд настъпи прекрасно време. На небето нямаше никакво облаче, въздухът беше толкова прозрачен, че погледът стигаше до безкрайните далечини. Гъсто осеяно със звезди, небето искреше нощем и трептеше с хиляди диаманти. От пясъците на пустинята идваше освежителен хлад.

Гърбиците на камилите бяха станали вече по-малки, но добре хранените животни, според арабското определение, все още бяха „сербез“, т. е. не губеха сили и бягаха с желание, та керванът се придвижваше напред незначително по-бавно от първия ден след тръгването от ГаракелСултани. Стас забеляза изненадан, че в някои кхори в защитените от дъжда скални процепи бедуините намират запаси от дура и фурми. Така той се досети, че преди да ги отвлекат, са били направени известни приготовления и че всичко предварително е било уточнено между Фатма, Идрис и Гебхър, от една страна, и бедуините, от друга. Лесно беше също да се отгатне, че последните двама са привърженици на Махди и вярващи в пророка, които искат да се промъкнат при него, затова лесно са били въввлечени в заговора на суданците. В околностите на Фаюм и около ГаракелСултани имаше много бедуини, които чергаруваха в пустинята заедно с децата и камилите и идваха в Мединет или по гарите да търсят работа. Стас

обаче никога по-рано не беше виждал двамата, а и те сигурно не бяха идвали в Мединет, след като, както се оказа, не познаваха Саба.

На момчето му идваше на ум да опита да ги подкупи, но като си спомни горещите им възгласи, колкото пъти се споменеше в тяхно присъствие името на Махди, сметна това за невъзможно. И все пак той не остана пасивен към събитията, защото в неговата юношеска душа се криеше наистина учудваща енергия, която досегашните му неуспехи още повече подклаждаха. „Всичко, което предприех — казваше си той, — завършваше така, че ме биеха. Но дори всеки ден да ме налагат с бича, па дори и да ме убият, няма да престана да мисля за изтръгването на Нели и себе си от ръцете на тези бандити. Ако потерята ги хване, още по-добре, но аз ще се държа така, сякаш въобще не я очаквам.“ И при мисълта за това, което му се случи, при мисълта за тези изменчиви и жестоки хора, които след изтръгването на пушката го налагаха с юмруци и го риташа, сърцето му продължаваше да тупти живо, упоритостта му растеше. Той се чувствуваше не само победен, но и унижен. Ала преди всичко чувствуваше страданията на Нели — и това усещане, заедно с горчивината, която се насъбра у него след последния неуспех, се превърнаха в неумолима ненавист към двамата суданци. Наистина той бе чувал неведнъж от баща си, че ненавистта заслепява и че на нея се поддават само онези души, които не умеят да се извисят към нещо по-хубаво; засега обаче той не можеше нито да я превъзмогне, нито да я прикрие в себе си. До такава степен не можеше да я прикрие, че Идрис забеляза това и започна да се безпокои, защото разбра, че ако потерята ги хване, той не може да разчита на застъпничеството на момчето. Идрис винаги беше готов на най-дръзки постъпки, но като човек, който не е лишен от разум, смяташе, че трябва всичко да се предвиди и в случай на нещастие да остави за себе си една отворена вратичка за спасение. Поради тези причини той искаше да се сдобри някак си със Стас след последната случка, затова при първото спиране започна с него следния разговор:

— След това, което искаше да направиш — каза той, — трябваше да те накажа, защото в противен случай онези щяха да те убият, но аз забраних на бедуините да те бият силно.

Като не получи никакъв отговор, след малко той продължи:

— Слушай, ти сам каза, че европейците винаги устояват на обещанията си, та ако ми обещаеш в името на своя бог и срещу главата

на малката бинт, че няма нищо да правиш против нас, ще наредя да не те връзват през нощта.

И сега Стас не отвърна нито дума и само по блясъка на очите му Идрис разбра, че напразно му говори.

Но въпреки увещанията на Гебхър и бедуините, той не заповяда да го връзват през нощта, а тъй като Гебхър не преставаше да упорствува, отвърна му ядосано:

— Вместо да спиш, тази нощ ще стоиш на стража. Решавам също така отсега нататък един от нас винаги да бди, докато другите спят.

И наистина от този ден смените на стражата бяха въведени за постоянно. Това затрудняваше и объркваше много намеренията на Стас, пазен зорко от всеки един от стражата.

Но затова пък децата имаха по-голяма свобода, та можеха да се приближават един до друг и да разговарят безпрепятствено. И още при първото спиране Стас седна близо до Нели, защото бързаше да ѝ благодари за помощта.

Но въпреки че чувствуваше към Нели голяма благодарност, той не умееше да се изрази възвишено, нито нежно, а само започна да разтърсва двете ѝ ръчички.

— Нели! — каза той. — Ти си много добра, благодаря ти, а освен това открито ти заявявам, че постъпи като човек поне тринайсетгодишен.

Такива думи от устата на Стас представляваха най-висока похвала, затова сърцето на малкото момиче затуптя от радост и гордост. В този момент ѝ се стори, че за нея няма нищо невъзможно.

— Нека само да порасна напълно, те ще видят! — отвърна тя и погледна войнствено към суданците.

Но тъй като не беше разбрала още какво се бе случило и защо всички араби се бяха нахвърлили върху Стас, момчето започна да ѝ разказва как решило да открадне пушката, да избие камилите и да принуди всички да се върнат към реката.

— Ако бях успял — каза то, — вече щяхме да сме свободни.

— Но те събудиха ли се? — питаше с разтуптяно сърце момичето.

— Събудиха се. Саба направи това — връхлетя и започна да лае така, че и мъртвец би се събудил.

Товага нейното възмущение се насочи срещу Саба.

— Саба е лош! Лош! Затова, щом дойде сега, няма да му проговоря нито дума и ще му кажа, че е противен.

А Стас се усмихна, макар и да не му се смееше, и попита:

— Как така няма да му проговориш нито дума и същевременно ще му кажеш, че е противен.

Веждите на Нели се повдигнаха нагоре и върху лицето и се изписа объркване, после тя каза:

— Ще познае по лицето ми.

— Така може. Но той не е виновен, защото не е могъл да знае какво става в момента. И не забравяй също, че после той ни се притече на помощ.

Това напомняне смекчи малко гнева на Нели, но тя не искаше изведнъж да прости на виновника.

— Добре — каза тя, — но истинският джентълмен не бива да лае за поздрав.

Стас отново се усмихна.

— Истинският джентълмен не лае и при сбогуване, освен ако е куче, а Саба е такъв.

Ала след малко очите му се изпълниха с тъга — той въздъхна веднъж, втори път, след това стана от камъка, върху който беше седнал, и рече:

д — Най-лошото е, че не можах да те освободя.

А Нели се изправи на пръсти и обви с ръце шията му. Искаше да го успокои, искаше отблизо, с носле до лицето му, да прошепне благодарността си, но тъй като не можа да намери подходящи думи, стисна го още по-силно за шията и го целуна по ухото. В това време Саба, който винаги закъсняваше, не защото не можеше да догони камилите, а защото ловуваше по пътя за чакали или пък лаеше по кацналите върху скалните отломъци лешояди — дотича с не по-малък шум от друг път. Като го видяха, децата забравиха всичко и въпреки тежкото им положение, отново започнаха обикновените милувки и игри, докато ги прекъснаха арабите. Хамис даде на кучето храна и вода, след това всички се качиха на камилите и тръгнаха с най-голяма бързина на юг.

XII

Този преход беше най-дълъг — пътуваха с кратко прекъсване почти осемнайсет часа. Само истинските ездитни камили, които имат достатъчен запас от вода в стомасите си, могат да издържат на такъв път. Идрис не ги щадеше, защото наистина се страхуваше от потерята. Той разбираше, че тя сигурно е тръгнала отдавна и предполагаше, че начело са двамата инженери, които няма да губят време. Опасността идваше откъм реката, защото беше сигурно, че веднага след отвличането на децата са били изпратени телеграфически заповеди до шейховете на всички крайбрежни селища да организират експедиции дълбоко в пустинята от двете страни на Нил и да задържат всички пътуващи на юг. Хамис ги уверяваше, че правителството и инженерите сигурно са определили големи награди за залавянето им и пустинята положително гъмжи от търсачи.

Единственият изход беше да завият колкото може по на запад, но на запад се намираще огромният оазис Кхарге, където телеграмите също можеха да са стигнали, а освен това, ако се откъснеха много от реката, след няколко дни водата им щеше да се свърши и те щяха да умрат от жажда.

За храната също трябваше да се мисли. През двете седмици, преди да отвлекат децата, бедуините бяха осигурили хранителни запаси от дура, сухари и фурми в известни само на тях скривалища, но това беше едва на разстояние четири дни път от Мединет. Идрис си мислеше със страх, че когато се свърши храната, ще бъде необходимо да изпрати хора в крайбрежните села, за да купуват храна, а поради създадената бдителност и обещаните награди за залавянето на бегълците, неговите хора лесно могат да попаднат в ръцете на местните шейхове и да издадат целия керван. Положението наистина беше трудно, почти отчайващо и с всеки изминат ден Идрис виждаше по-ясно с каква лудост се бе захванал.

„Само да минем Асуан! Само да минем Асуан!“ — казваше си той с тревога и отчаяние в душата. Не вярваше на Хамис, който

твърдеше, че войните на Махди вече приближават Асуан, защото Стас беше отрекъл това, а Идрис отдавна беше забелязал, че бялото „улед“ (момче) знае повече от всички тях. Но той предполагаше, че след първия катаракт, където населението е по-диво, по-независимо от английското влияние и влиянието на египетското правителство, ще се намерят повече тайни съмишленици на пророка, които в даден момент ще им окажат помощ, ще осигурят храна и камили. Ала, както пресмятаха бедуините, и до Асуан имаше още около пет дни път, и то все по-пустинен, а при всяко спиране запасите за животните и хората чезнеха пред очите им.

За щастие, те можеха да гонят камилите и да препускат с най-голяма скорост, тъй като горещините не изчерпваха силите им. Наистина денем, в обедните часове, слънцето припичаше силно, но въздухът все още беше чист, а нощите толкова хладни, че Стас, със съгласието на Идрис, се прекачваше на камилата на Нели, за да се грижи за здравето ѝ и да я пази от простуда.

Но неговото безпокойство беше излишно, защото състоянието на очите, и по-точно на едното око на Динах чувствително се подобри и тя с големи грижи пазеше своето момиче. Стас дори се изненада, че досега здравето на малката не беше се влошило и че тази част от пътя, изминавана с все по-краткотрайни почивки, тя понасяше също така добре, както и той. Изглежда, тревогите, уплахата и сълзите, които проливаше от мъка по баща си, не бяха ѝ повлияли много. Може би беше малко поотслабнала и светлото ѝ лице — почерняло от вятъра, но през следващите дни на пътуването тя беше значително по-малко уморена, отколкото в началото. Вярно, че Идрис ѝ беше дал най-раванлията камила и беше направил великолепно седло, за да може да спи на него лежешком, но преди всичко чистият въздух на пустинята, който дишаше денем и нощем, ѝ придаваше сили, за да понася трудностите и неудобствата.

Стас не само се грижеше за нея, но нарочно я обкръжаваше с особена почит, която всъщност не изпитваше, въпреки огромната си привързаност към малката си сестричка. Той обаче забеляза, че това влияе и върху арабите и те неусетно започнаха да се убеждават, че карат някаква невиждана ценност, изключително важна пленница, с която трябва да се отнасят най-внимателно. Идрис беше свикнал с това още в Мединет, а и всички останали се отнасяха добре с нея. Не я

лишаваха нито от вода, нито от фурми. Жестокият Гебхър вече не смееше да вдигне ръка срещу нея. Може би им въздействуваше необикновената красота на момичето и това, че у него сякаш имаше нещо от цвете, нещо от птиче, а срещу този чар не можеха да устоят дори техните диви и недоразвити души. Неведнъж през време на почивките, когато, тя сядаше край огъня, разпален от ерихонска роза или тръни, румена от пламъците и сребриста от лунната светлина, както суданците, така и арабите не можеха да откъснат очи от нея, цъкаха с език от възхищение, според своя обичай, и си мърмореха: „Аллах, машалла“ или „Бисмиллах“.

На втория ден по пладне, след дългия преход, Стас и Нели, които сега пътуваха заедно на една камила, преживяваха мигове на радостно вълнение. Малко след изгрев слънце над пустинята се издигна ясна, прозрачна мъгла, която бързо изчезна. По-късно, когато слънцето се вдигна високо, горещината стана по-силна от предишните дни. Спираха ли се камилите, не се усецаше ни най-малък полъх на вятъра и както въздухът, така и пясъкът сякаш бяха заспали в горещината, светлината и тишината. Керванът тъкмо беше навлязъл в обширна еднообразна равнина, непресичана никъде от кхори, когато пред очите на децата се откри чудна гледка. Горички от стройни палми и храсти черен пипер, плантации от мандарини, бели къщи, малка джамия с извисено минаре, а по-ниско — зидове ограждаха градините. Всичко това се появи толкова ясно и на малко разстояние, че можеше да се очаква керванът да се намери след половин час между дърветата на оазиса.

— Какво е това? — извика Стас. — Нели! Нели! Виж! Нели се изправи и за момент млъкна изумена, но след малко започна да вика от радост:

— Мединет! При татко, при татко! И Стас чак пребледня от вълнение.

— Наистина... може. би това е Кхарге ... Но не! Сигурно е Мединет ... Познавам минарето, дори виждам вятърните перки на кладенците.

И наистина в далечината блестяха издигнати високо вятърни кладенци, които приличаха на огромни бели звезди. Върху зеления фон на дърветата те се виждаха толкова ясно, че бистрият взор на Стас

можеше да различи червено боядисаните ръбове на перките. Това е Мединет! ...

Стас знаеше от книгите и от разказите, че в пустинята се срещат миражи, наречени фата моргана, и че неведнъж на пътниците се е случвало да виждат, оазиси, градове, горички с дървета и езера, които не са нищо друго, освен илюзия, игра на светлината и отражение на реалните далечни предмети. Но този път явлението беше толкова ясно, почти досегаемо, та той не можеше да се съмнява, че вижда истинския Мединет. Ето куличката над дома на мюдюра, ето и кръглото балконче под самия връх на минарето, от което муезинът вика за молитва, ето и познатите китки от дървета, и особено тези вятърни перки! Не, това трябва да е действителност. На момчето му мина през ума мисълта, че може би след като суданците са обмислили положението, стигнали са до убеждението, че няма да избягат, и без да им кажат, са обърнали за Фаюм. Тяхното спокойствие го наведе на първите съмнения. Ако наистина беше Фаюм, така безразлично ли щяха да го гледат? Те също забелязаха видението и си го показаха с пръсти, но по техните лица не личеше никаква несигурност или вълнение. Стас погледна още веднъж и може би безразличието на арабите стана причина картината да му се стори по-бледа. Помисли си още, че ако наистина се връщаха, керванът щеше да се събере гкупом, хората — също, та макар и от страх щяха да пътуват заедно. Сега бедуините, които по заповед на Идрис от няколко дни се впускаха значително напред, въобще не се виждаха, а язdecият отзад Хамис се виждаше в далечината не по-голям от лешояд, легнал ниско над земята.

„Фата моргана!“ — каза си Стас.

В това време Идрис се приближи към него и извика: — Хей! Пришпорвай камилата! Виждаш ли Мединет?

Той говореше явно шеговито и в гласа му имаше такова упорство, че в душата на момчето изчезна и последният лъч на надеждата, че вижда пред себе си истинския Мединет.

С болка в сърцето то се обърна към Нели, за да разсее и нейната илюзия, когато неочаквано се случи нещо, което привлече вниманието на всички в друга посока.

Най-напред се появи единият бедуин, който препускаше с всички сили към тях и размахваше отдалече дълга арабска пушка, каквато преди това никой в кервана нямаше. Като стигна до Идрис, той

размени с него няколко бързи думи, след което керванът зави живо навътре в пустинята. Но след известно време се появи и вторият бедуин, който водеше след себе си привързана с въже дебела камила със седло на гърбицата и кожени мехове, окачени от двете ѝ страни. Отново започна кратък разговор, от който Стас нищо не можа да долови. Керванът се носеше с всички сили все на запад и се спря едва когато попадна на тесен кхор, пълен с разхвърляни в див безпорядък скали, процепи и пещери.

Една от тях беше толкова обширна, че суданците укриваха в нея и хората, и животните. Макар да се досещаше горе-долу какво се бе случило, Стас легна близо до Идрис и се престори на заспал с надеждата, че арабите, които досега бяха разменили само няколко думи за събитието, ще започнат да разговарят за него. И надеждата не го излъга веднага след като сипаха зоб на камилите, бедуините и суданците заедно с Хамис седнаха да се съвещават.

— Отсега нататък можем да пътуваме само нощем, а денем трябва да се спотайваме — обади се едноокият бедуин. — Сега ще срещаме много кхори и във всеки от тях ще се намери безопасно скривалище.

— Сигурни ли сте, че той е бил часовой? — попита Идрис.

— Аллах! Разговаряхме с него. За късмет беше само един. Стоеше скрит зад скалата, та не можахме да го видим, но отдалече чухме гласа на камилата. Тогава забавихме ездата и се приближихме тихо, та ни видя едва когато бяхме на няколко крачки. Изплаши се много и искаше да се премери в нас с пушката. Ако беше гръмнал, дори и да не убиеше никого от нас, гърмежа можеха да чуят други стражи, затова извиках с все сила: „Стой! Преследваме хора, които са отвлекли две бели деца и скоро тук ще пристигне цяла потеря“. Момчето беше младо и глупаво, та повярва, само ни каза да се закълнем в корана, че е истина. Слязохме от камилите и се заклехме ... Махди ще ни опрости ...

— И благослови — каза Идрис. — Говори какво направихте след това.

— И така — продължи бедуинът, — когато се заклехме, казах на момчето: „Ала кой ще ни гарантира, че ти сам не си от разбойниците, които бягат с белите деца и дали те не са те оставили тук, за да спреш потерята.“ И му казах също да се закълне, той се съгласи и още повече

ни повярва. Започнахме да го разпитваме получени ли са някакви нареждания от шейховете по медната жица и има ли потеря в пустинята. Отговори утвърдително и каза, че им е обещана голяма награда, че всички кхори на два дни път от реката се пазят, а по реката постоянно плават големи „бабури“ (параходи) с англичани, с войска...

— Няма да помогнат нито бабурите, нито войската срещу силата на аллаха и пророка ...

— Да бъде така, както казваш!

— А ти кажи как свършихте с момчето? Едноокият бедуин посочи своя другар.

— Абу-Анга — каза той — го попита още няма ли наблизко друга стража, а когато отговори, че няма, той го мушна така неочаквано с ножа в шията, че онзи не издаде нито звук. Хвърлихме го в дълбок процеп и го затрупахме с камъни и тръни. В селото ще мислят, че е избягал при Махди, защото ни каза, че има такива случаи.

— Бог да благослови тези, които бягат, както е благословил и вас — отговори Идрис.

— Да! Благослови ни — отвърна Абу-Анга, — защото сега знаем, че трябва да се държим на три дни от реката, а освен това сдобихме се и с пушка, каквато ни липсваше, и с дойна камила.

— Меховете са пълни с вода — добави едноокият — и в дисагите има доста просо, само че барут намерихме малко.

— Хамис носи няколкостотин патрона за пушката на момчето, с която не можем да стреляме. Барутът винаги е един и същ и ще свърши работа и за нашата пушка.

Като каза това, Идрис все пак се замисли и на неговото тъмно лице се изписа голяма грижа, защото разбра, че след като веднъж е паднал труп след тях, ако попаднеше в ръцете на египетското правителство, дори и застъпничеството на Стас нямаше да ги спаси от съд и наказание.

Стас слушаше с разтуптяно сърце и напрегнато внимание. В този разговор имаше радостни неща и — точно това, че е започнало преследването, че са обещани награди и че шейховете на крайбрежните племена са получили заповед за задържане на пътуващи на юг кервани. Момчето се зарадва и от вестта за плаващите нагоре по реката параходи, пълни с английски войски. Дервишите на Махди можеха да се мерят с египетската армия и дори да я победят, но с

англичаните работата беше съвсем друга и нито за момент Стас не се съмняваше, че първата битка ще завърши с пълно унищожение на дивите тълпи. Затова с утеха в душата той си казваше: „Дори и да ни закарат при Махди, възможно е, преди да стигнем, да няма вече нито Махди, нито неговите дервиши.“ Но утехата му беше помрачена от мисълта, че в такъв случай ги очакват цели седмици път, който в края на краищата сигурно ще изчерпи силите на Нели, и през цялото време ще бъдат заедно с бандитите и убийците. Стас си мислеше със страх и жал за младия арабин, когото бедуините бяха заклали като овен. Той реши да не казва за това на Нели, за да не я плаши и да не увеличава разочарованието, което тя изпитваше след изчезването на измамното видение на оазиса Фаюм и град Мединет. Преди да стигнат до дола, той забеляза, че очите ѝ неволно се пълнеха със сълзи, а когато разбра от разказа на бедуините всичко, което го интересуваше, престори се, че се събужда и се приближи към нея. Тя седеше в ъгъла при Динах и ядеше фурми, по които капеха сълзите ѝ. Но като видя Стас, спомни си, че неотдавна той призна държането ѝ като достойно за човек поне на тринайсет години, и понеже не желаше да се покаже отново дете, стисна много силно със зъбите си костилката на фурмата, за да спре хълцането.

— Нели! — каза момчето. — Мединет беше илюзия, но аз със сигурност зная, че ни преследва потеря, затова не се тревожи и не плачи.

Тогава момичето вдигна към него насълзени очи и отговори на пресекулки:

— Не, Стас... аз не искам да плача ... само че очите ми се потят така ...

Но в този момент брадичката ѝ се разтрепера, под сведените ѝ клепачи изплуваха големи сълзи и тя силно зариде. Срамуваше се от сълзите си и очакваше Стас да я укори за тях, затова от срам и донякъде от страх, скри лицето си в неговите гърди и мокреше обилно дрехата му.

— Нели, не ставай фонтан. Видя ли, че те са отнели от някакъв арабин пушка и камила? Знаеш ли какво значи това? Това значи, че пустинята е пълна със стражи. Тези негодници успяха веднъж да хванат стражата, но втори път тях самите ще хванат. По Нил също

кръжат много параходи. Разбира се, ще се върнем, Нели, ще се върнем, и то с параход. Не се страхувай!...

И дълго щеше да я утешава така, ако вниманието му не беше привлечено от някакъв странен звук, който идваше откъм пясъчните дюни, навеяни в дъното на дола от последния ураган. Той приличаше на тънък метален глас от тръстикова пищялка. Стас прекъсна разговора и се вслуша. След малко същите тънки и жални гласове се обадиха от много страни едновременно. Момчето си помисли, че може би арабските стражи обкръжават дола и се призовават едни други със свирки. Сърцето му се разтуптя. Той погледна веднъж-дваж към суданците с надежда да забележи по лицата им някаква тревога, но уви! Идрис, Гебхър и двамата бедуини дъвчеха спокойно сухари, само Хамис, изглежда, беше малко учуден. А гласовете не преставаха. След известно време Идрис стана и надникна в пещерата, а като се връщаше, спря при децата и каза:

— Пясъците започват да пеят.

Стас беше толкова заинтригуван, че тутакси забрави за решението си въобще да не разговаря с Идрис и попита:

— Пясъците ли? Какво значи това?

— Това се случва понякога и означава, че дълго време няма да вали дъжд. Но горещината няма да ни дотяга, защото чак до Асуан ще пътуваме само нощем.

И нищо повече не можеше да се научи от него. Стас и Нели дълго се вслушваха в странните звуци, които продължиха дотогава, докато слънцето се сниши на запад. След това падна нощта и керванът продължи пътя си.

XIII

Денем те се приютяваха в скрити и трудно достъпни места между скалите и доловете, а нощем препускаха без отдих, докато минаха първия катаракт. Чак накрая, когато по положението и вида на кхорите бедуините познаха, че Асуан е останал вече зад тях, голямата тежест падна от гърдите на Идрис. Тъй като се измъчваха поради липсата на вода, приближиха се на половин ден път до реката. Там следващата нощ, след като укри кервана, Идрис изпрати всички камили на Нил, за да се напият добре и за по-дълго време. Плодородният пояс край Нил оттатък Асуан вече беше по-тесен. На някои места пустинята стигаше до реката. Селата бяха разположени на по-големи разстояния едно от друго. Затова бедуините се върнаха доволни, незабелязани от никого, с големи запаси от вода. Трябваше да се мисли единствено за храната, защото оскъдно хранените от една седмица животни измършавяваха много. Шиите им се удължиха, гърбиците им се смалиха, а краката им отслабнаха ... Зобта, а и запасите за хората щяха да стигнат още за два дни, и то с голям зор. Идрис мислеше обаче, че след два дни ще могат, ако не денем, то нощем, да се приближат до някое крайбрежно пасбище, а може би ще успеят да купят сухари и фурми в някое село.

На Саба вече не даваха нито да яде, нито да пие и само децата криеха за него остатъци от храната, но той някак си се справяше с положението и често пъти на почивките идваше с окървавена муцуна и със следи от ухапвания по шията и гърдите. Дали жертва в тези борби ставаха чакали и хиени, или пък пустинни лисици и газели, никой не знаеше, но беше достатъчно, че по него не личеше много да гладува. А понякога черните му бърни биваха влажни, сякаш бе пил нещо. Бедуините се досещаха, че сигурно е изравял дълбоки дупки на дъното на доловете и така е стигал до водата, която е подушвал под земята. По този начин нерядко заблудени пътешественици разравят дъната на доловете и ако често пъти не намират вода, поне стигат до влажен пясък, който смучат, за да залъжат мъчителната жажда.

Но и Саба чувствително се промени. Гърдите и гърбът му бяха все така здрави, ала слабните му хлътнаха навътре и той изглеждаше още по-висок. В зачервените му очи сега имаше нещо диво и страшно. Към Нели и Стас беше привързан както и преди и позволяваше да правят с него каквото си искат. Понякога все още мърдаше с опашка на Хамис, но срещу бедуините и суданците ръмжеше или тракаше със страшните си зъби, които се удряха едни о други като стоманени клещи.

Идрис и Гебхър направо започнаха да се боят от него и въпреки услугата, която им беше направил, те го намразиха до такава степен, че сигурно биха го убили с трофейната пушка, ако не беше желанието им да заведат на Смаин рядкото животно и ако не бяха минали вече Асуан.

Бяха минали Асуан! Стас непрекъснато мислеше за това и полека в душата му започна да се прокрадва съмнение, че потерята ще ги догони. Знаеше наистина, че не само същински Египет, който свършва отвъд ВадиХалфа, т. е. зад втория катаракт, но и цяла Нубия е още в ръцете на египетското правителство, но разбираше, че отвъд Асуан и особено отвъд ВадиХалфа преследването ще бъде по-трудно, а заповедите на правителството — по-небрежно изпълнявани. Оставаше му само надеждата, че баща му и господин Раулисън, след като са организирали потерята от Фаюм, сами са заминали с параход за ВадиХалфа и там, получили от правителството войници с камили, ще се опитат да отрежат пътя на кервана на юг. Момчето си мислеше, че на тяхно място би постъпило именно така, и затова смяташе своето предположение за много вероятно.

То обаче не изоставяше мисълта за освобождаване със собствени сили. Суданците искаха да имат барут за трофейната пушка и затова решиха да разглобят петнайсетина патрона от щуцера, но той им каза, че друг освен него не може да свърши това и ако някой от тях се захване неумело за тази работа, патронът ще избухне между пръстите му и ще му откъсне ръцете. Идрис се страхуваше въобще от непознатите неща и от английските изобретения, затова най-сетне реши да повери тази работа на момчето. Стас охотно се зае с нея, защото се надяваше, първо, че силният английски барут ще пръсне старата арабска пушка при първия изстрел и, второ, че ще може да скрие малко патрони. Всичко мина някак си по-лесно, отколкото очакваше. Уж го пазеха през време на работата, но арабите веднага

започнаха да си бърбят и скоро бяха погълнати повече от приказките си, отколкото от надзора. В края на краищата тяхната бързивост и вродена небрежност дадоха възможност на Стас да скрие в пазвата си седем патрона. Сега трябваше само да се добере до пушката.

Момчето предполагаше, че това няма да бъде много трудно след ВадиХалфа, т. е. след втория катаракт, защото предвиждаше, че бдителността на арабите ще намалява постепенно, колкото по се приближаваха до целта. Мисълта, че ще бъде принуден да избие суданците и бедуините, а дори и Хамис, винаги го караше да изтръпва, но след убийството, което бяха извършили бедуините, той вече нямаше никакво угризение на съвестта. Казваше си, че се налага за защитата, за свободата и живота на Нели и поради това може да не се съобразява с живота на противниците, особено ако те не се предадат и се стигне до бой.

Но трябваше да вземе пушката. Стас измисли да я вземе чрез хитрост и ако се открие възможност, да не чака чак до ВадиХалфа, а да извърши делото, колкото може по-бързо.

И ето че не чака дълго.

Изтекоха два дни, откакто бяха минали Асуан, и най-после Идрис трябваше да изпрати бедуините за храна, която беше се свършила напълно. При намаления брой на противниците Стас си каза: „Сега или никога“ и веднага се обърна към суданеца със следния въпрос:

— Идрис, знаеш ли, че страната, която започва от ВадиХалфа, е Нубия?

— Знам. Бях на петнайсет години, а Гебхър на осем, когато баща ни ни доведе от Судан във Фаюм и си спомням, че тогава преминахме с камили цяла Нубия. Но тази страна принадлежи още на турците (египтяните).

— Да, Махди е едва край Хартум — и виждаш ли какви глупости говореше Хамис, като твърдеше, че войските на дервишите наближават Асуан. Но аз ще те питам за нещо друго. Чел съм в книгите, че в Нубия има много диви зверове и много разбойници, които на никого не служат, а нападат както египтяните, така и верните на Махди. С какво ще се защищавате, ако ви нападнат диви зверове или разбойници?

Той нарочно преувеличаваше, споменавайки за дивите животни, но затова пък от започването на войната в Нубия доста често се

случваха нападения, особено в южната част на страната.границеца със Судан.

Идрис помисли малко как да отговори на въпроса, който го изненада, защото досега не беше мислил за тази нова опасност, и отвърна:

— Имаме ножове и пушка. Такава пушка нищо не струва.

— Знам. Твоята е по-хубава, но с нея не умеем да стреляме, а в ръцете ти няма да я дадем.

Дори и празна ли?

— Да, защото може да е омагьосана. Стас сви рамене.

— Идрис, ако говореше така Гебхър, нямаше да се учудя, но аз мислех, че ти си по-умен. С празна пушка няма да гръмне и самият ваш Махди.

— Мълчи — сурово го прекъсна Идрис. — Махди може да гръмне дори с пръст.

Тогава стреляй и ти по този начин. Суданецът проникателно погледна момчето в очите.

— Защо искаш да ти дам пушката? Искам да те науча да стреляш с нея. Тебе какво те засяга това?

— Засяга ме много, защото ако ни нападнат разбойници, могат да избият всички. Но ако се боиш и от пушката, и от мен, няма как.

Идрис млъкна. Той наистина се страхуваше, но не искаше да си признае. А същевременно искаше да се запознае с английското оръжие, защото притежаването му и умението да си служи с него щяха да повишат неговото значение в лагера на махдистите — да не говорим пък за това, че в случай на някакво нападение по-лесно щеше да се защити.

Ето защо, след като помисли малко, той каза:

Добре. Нека Хамис подаде пушката, а ти я извади от калъфа ...

Хамис равнодушно изпълни заповедта, на която Гебхър не можа да се противопостави, защото беше зает настрана с камилите. С леко разтреперани ръце Стас извади приклада, след това цевите и ги подаде на Идрис.

— Виждаш ли, че са празни — каза момчето. Идрис взе цевите и погледна през тях нагоре.

— Да, нищо няма.

— Сега внимавай — каза Стас, — ето, така се сглобява пушка — и като каза това, той постави цевите в челюстите на приклада, — а така се отваря. Виждаш ли? Разглобявам я отново, а сега ти я сглоби ...

Суданецът наблюдаваше с голямо внимание движенията на Стас, и се зае да опита сам ... Отначало не му се удаваше лесно, но тъй като арабите въобще се отличават с голяма сръчност, след малко пушката беше сглобена.

— Отвори! — заповяда Стас. Идрис отвори пушката лесно.

— Затвори!

Удаде му се още по-лесно.

— Сега ми дай две празни гилзи. Ще те науча как се поставят патроните.

Арабите бяха запазили изпразнените гилзи — те представляваха ценност за тях заради пиринча, та Идрис подаде две на Стас и обучението започна отново.

В първия момент суданецът се изплаши малко от гърма на останалите в патроните капсули, но накрая се убеди, че както с празните цеви, така и с празните патрони никой не може да гръмне. А наред с това доверието му в Стас беше се възвърнало, защото момчето често му връщаше пушката в ръцете.

— Да — каза Стас, — вече можеш да сглобяваш пушката, да я отваряш и затваряш близо до лицето си и да дърпаш спусъка. Но трябва да се научиш още и да се примерваш. Това е най-трудно. Вземи празния мях за вода и го постави на сто крачки ... ей там, на онези камъни, след това се върни при мен, за да ти покажа как се примерва.

Идрис взе мяха и без всякакво колебание отиде да го постави на посочените камъни. Но преди да направи първите сто крачки, Стас извади празните гилзи, а на тяхното място постави пълни патрони. Не само сърцето, но и жилите на слепоочията му започнаха да бият с такава сила, та си помисли, че ще му пръснат главата. Настъпи решителният момент — моментът на свободата за Нели и за него. моментът на победата — страшен и желан едновременно!

Ето че животът на Идрис е в неговите ръце. Едно дръпване на спусъка — и изменникът, който отвлече Нели, ще падне мъртъв. Но Стас, в чиито жили течеше полска и френска кръв, изведнъж разбра, че за нищо на света няма да може да стреля в гърба на човек. Нека поне да се обърне и да погледне смъртта в очите. А след това? След това ще

притича Гебхър и преди да е изминал десет крачки, също ще зарови зъби в пепелта. Ще остане Хамис. Но Хамис ще си глътне езика, па дори и да не го глътне; ще има време да постави нови патрони в цевите. Когато бедуините пристигнат ще намерят три трупа и сами ще си получат заслуженото. След това остава само да насочи камилите към реката.

Всички тези мисли и картини прелитаха като вихри през главата на Стас. Чувствуваше, че това, което щеше да се случи след малко, същевременно е страшно и необходимо. В гърдите му се кълбеше гордостта на победител, смесена с чувството за страшна ненавист към победата. Имаше момент на колебание, но той се сети за мъките, които понасяха белите пленници, баща му, господин Раулисън, Нели. Сети се за Гебхър, който бе ударил момичето с бича, и ненавистта пламна у него с нова сила.

„Трябва! Трябва!“ — казваше си той със стиснати зъби и непоколебимото решение се изписа на лицето му, което стана сякаш издялано от камък.

През това време Идрис постави кожения мях на намиращия се на около сто крачки камък и се обърна. Стас виждаше усмихнатото му лице и цялата му висока фигура върху равната пясъчна плоскост. За последен път си помисли, че този жив човек ще падне след миг на земята и с пръсти ще рови пясъка в последните конвулсии на агонията. Ала колебанията на момчето свършиха и когато Идрис извърви петдесет крачки, Стас започна бавно да вдига оръжието към окото си.

Но преди да докосне с пръст спусъка, зад дюните, които се намираха на няколко крачки, се разнесе силен вик и в същата минута около двама ездачи на коне и камили плъзнаха в равнината. Като ги видя, Идрис се вкамени. Стас беше не по-малко изумен, но изненадата му веднага отстъпи пред безумната радост. Ето я най-сетне очакваната потеря! Да, това не може да бъде нищо друго. Сигурно са хванали в селото бедуините и те са казали къде се укрива останалата част от кервана. По същия начин разбра положението и Идрис, който, след като се посъвзе, притича с бледо от ужас лице до Стас, коленичи в краката му и започна да повтаря със задъхан глас:

— Господарю, аз бях добър към вас! Бях добър към малката бинт, не забравяй това!...

Стас извади машинално патроните от цевите и продължи да гледа. Ездачите препусаха с всички сили, крещяха от радост, хвърляха нагоре дългите арабски пушки и ги хващаха с изключителна ловкост. Те се виждаха отлично в ясения, прозрачен въздух. Начело препусаха двамата бедуини, размахвайки като побъркани ръце и пики.

След няколко минути цялата банда стигна кервана. Едни от ездачите скачаха от конете и камилите, други останаха на седлата и продължаваха да крещят до небесата. Сред крясъците можеха да се различат две думи:

Хартум! Гордон! Гордон! Хартум!...

Най-сетне единият от бедуините, назован от другаря му Абу-Анга, стигна до свилия се в краката на Стас Идрис и се развика:

— Хартум е превзет! Гордон е убит. Махди е победител! Идрис се изправи, но още не вярваше на ушите си.

— А тези хора? — попита с разтреперани бърни.

Тези хора е трябвало да ни заловят, а сега тръгват заедно с нас при пророка!

На Стас му притъмня пред очите ...

XIV

И наистина, последната надежда за бягство по време на пътуването угасна. Сега Стас вече знаеше, че нито неговите замисли можеха да помогнат, нито потерята можеше да ги настигне и ако издържат трудностите при пътуването, ще стигнат при Махди и ще бъдат предадени в ръцете на Смаин. Сега го крепеше единствено мисълта, че са отвлечени, за да ги размени Смаин срещу своите деца. Но кога ще стане това и какво може да им се случи по-рано? Каква страшна участ ги очакваше сред пияните от кръв диви орди? Ще издържи ли Нели трудностите и неудобствата — никой не можеше да отговори. Затова пък се знаеше, че Махди и неговите дервиши ненавиждат християните и въобще европейците. Ето защо в душата на момчето се породило опасение — ще бъде ли достатъчно влиянието на Смаин, за да защити двамата от обидите, от оскърбленията, жестокостта и яростта на привържениците на Махди, които избиваха дори и верните на правителството мохамедани? За първи път след отвличането Стас беше обхванат от дълбоко отчаяние, а заедно с това и от някакво суеверно предположение, че ги преследва зла участ. Та нали самият замисъл за отвличането им от Фаюм и отвеждането им в Хартум представляваше истинска лудост, която можеха да извършат само такива диви и глупави хора като Идрис и Гебхър, които не разбираха, че трябва да изминат хиляди километри през зависимата от египетското правителство, а всъщност от англичаните, страна. Реално погледнато, трябваше да ги заловят още на следващия ден, но всичко се развиваше така, че ето — вече се намират недалеч от втория катаракт, а не ги достигнаха досегашните потери, последната пък, която можеше да ги залови, се присъедини към тях и отсега нататък ще бъде в помощ на бандитите. Към отчаянието на Стас, към неговия страх за съдбата на малката Нели се прибавяше унижението, че не може да направи нищо повече — че нищо вече не може да измисли, защото сега дори и да му върнеха пушката и патроните, нямаше да може да задържи всички араби от кервана.

И тези мисли го измъчваха още по-силно, тъй като спасението му бе изглеждало вече толкова близо. Ако Хартум не беше паднал или беше паднал няколко дни по-късно, тези хора, които сега преминаха на страната на Махди, щяха да ги хванат и предадат в ръцете на правителството. Като седеше на камилата зад Идрис и слушаше разговорите им, Стас се убеди, че неминуемо би станало така. Защото веднага след като тръгнаха по-нататък, началникът на потерята взе да разказва на Идрис какво ги е накарало да изменят на хедифа. Преди това знаели, че голяма армия — вече не египетска, а английска — тръгнала на юг срещу дервишите под командването на генерал Уолслей. Видели множество кораби, които превозвали страшните английски войници от Асуан до ВадиХалфа, където специално за тях строели железница до Абу Хамед. Дълго време всички шейхове край бреговете — и тези, които останали верни на правителството, и тези, които тайно симпатизирали на Махди, били сигурни, че гибелта на дервишите и на техния пророк е неизбежна, защото никой никога още не е победил англичаните.

— Акбар аллах! — прекъсна го Идрис и вдигна нагоре ръцете си. — А ето че са победени!

— Не — отговори началникът на потерята, — Махди изпрати срещу тях племената Джално, Барбара и Даджим, всичко около трийсет хиляди най-добри свои войници, които командуваше Муса, синът на Хел, а страшната битка стана под Абу Клеа, в която бог даде победата на неверните.

— Да, Муса, синът на Хел, загина, а само шепа от неговите войници се върнаха при Махди. Душите на останалите са в рая, а телата им лежат в пясъците, очаквайки деня на възкресението. Тази вест бързо се разпространи край Нил. Тогава помислихме, че англичаните ще отидат по на юг и ще освободят Хартум. Хората повтаряха: „Край, край!“ А в това време бог бе решил друго.

Как, какво стана? — питаше нетърпеливо Идрис. — Какво стана ли? — разказваше с просветнало лице началникът. — Ето че в това време Махди превзе Хартум, а при щурма отсякоха главата на Гордон. А тъй като англичаните искаха само да спасят Гордон, като научиха за неговата смърт, върнаха се обратно на север. Аллах! Видяхме отново корабите с грамадните войници да плават надолу по реката, но не разбирахме какво значи това. Англичаните разгласяват веднага само

добрите новини, а лошите укриват. Някои от нашите казваха, че Махди вече е загинал. Най-после истината излезе наяве. Тази страна още принадлежи на правителството. Във ВадиХалфа и по-нататък, чак до третия, а може би и до четвъртия катаракт, още има войници на хедифа, ама сега, след оттеглянето на англичаните, ние вече вярваме, че Махди ще превземе не само Нубия и Египет, не само Мека и Медина, но и целия свят. Затова вместо да ви хващаме и предаваме в ръцете на правителството, заедно с вас отиваме при пророка.

Значи, пристигнаха заповеди да бъдем заловени?

— До всички села, до всички шейхове, до военните части. Където не достига медната жица, по която прелитат заповедите от Кайро, там пристигнаха заповеди със съобщение, че който ви хване, ще получи хиляда фунта награда. Машалла ... това е огромно богатство... Огромно!...

Идрис подозрително погледна говорещия:

— Но вие предпочитате благословията на Махди?

— Да. А освен това той се е сдобил с такава голяма плячка и с толкова много пари в Хартум, та мери египетските фунтове с чувалите за зоб и ги раздава между верните си ...

— Все пак, щом като египетските войници са още във ВадиХалфа и по-нататък те могат да ни заловят по пътя.

— Не. Трябва само да бързаме, докато не са се опомнили. Сега, след отстъплението на англичаните, те са изгубили и ума и дума — както верните на правителството шейхове, така и войниците, и заповедите. Всички мислят, че Махди ще се появи всеки момент, ето защо тези измежду нас, които в душата си бяха на негова страна, сега смело бягат при него и никой не ги преследва, защото в първите часове никой не издава заповеди и никой не знае кого да слуша.

— Да — отговори Идрис, — но ти правилно каза, че трябва да бързаме, докато не са се опомнили, защото до Хартум е още далече ...

Стас изслуша внимателно целия разговор и у него отново проблесна за миг малка искрица надежда. След като египетските войници държат и досега редица селища край бреговете в Нубия и тъй като англичаните са изтеглили всички кораби, те трябва да отстъпват по суша пред ордите на Махди. В такъв случай е възможно керванът да попадне на някоя от отстъпващите части и да бъде обкръжен. Стас пресметна също така, че докато зестта за превземането на Хартум се е

разпространила между живеещите на север от ВадиХалфа арабски племена, положително е минало доста време — още повече че египетското правителство и англичаните са я пазили в тайна, — ето защо предполагаше, че и отпускането, което в първия момент е обзело египтяните, вече е преминало. Неопитното момче обаче не помисли, че падането на Хартум и смъртта на Гордон във всеки случай ще накарат хората да забравят за всичко друго и че верните на правителството шейхове, както и местните египетски власти сега ще имат други грижи, вместо да мислят за спасяването на двете деца.

И наистина присъединилите се към кервана араби не се страхуваха много от преследване. Вярно е, че те пътуваха много бързо и не щадяха камилите, но се придържаха близо до Нил и често пъти свиваха през нощта към реката, за да напоят животните и напълнят с вода кожените мехове. Дори понякога се осмеляваха да влизат денем в селата. За по-голяма безопасност винаги изпращаха напред няколко души на разузнаване, които под предлог, че купуват храна, научаваха какво се говори в околността, има ли наблизо египетски войски и дали жителите са верни на „турците“. Ако попаднеше на население, което тайно симпатизираше на Махди, целият керван се отбиваше в селото и често се случваше да го напусне с десетина, та дори и с петнайсетина млади араби в повече, които също искаха да бягат при Махди.

Идрис разбра също, че почти всички египетски части се намират откъм Нубийската пустиня, или от дясната, източната страна на Нил, та беше достатъчно да се придържат към левия бряг и да подминават по-значителните селища, за да избягнат срещата с тях. Това наистина много увеличаваше пътя, защото от ВадиХалфа реката образуваше огромна дъга, която слиза далеч на юг, а след това завива на североизток, чак до Абу Хамед, където вече изцяло се отправя в южна посока, но затова пък левият бряг, особено откъм оазиса Селима, почти не беше пазен и пътят на суданците минаваше весело сред увеличената компания, при изобилие на вода и хранителни запаси.

Като минаха третия катаракт, те дори престанаха да бързат и пътуваха само нощем, а денем се криеха между пясъчните хълмове и в доловете, с които беше набраздена цялата пустиня. Сега над тях се разстиляше небе без нито едно облаче, сиво в краищата на кръгзора, издигнато по средата като огромен купол, тихо и спокойно. С всеки изминат ден обаче, колкото повече се придвижваха на юг, горещината

ставаше все по-страшна и дори в доловете, под дебелата сянка, зноят измъчваше хората и животните. А нощите пък бяха много хладни, разискрени от мигащите звезди, които сякаш образуваха по-малки и по-големи стада.

Стас забеляза, че това не са вече същите съзвездия, които светеха нощем над Порт Саид. Той неведнъж бе мечтал да види някога през живота си Южния кръст — и най-после го видя зад ЕлОрде. Ала сега неговият блясък му предвещаваше само нещастие. От няколко дни всяка нощ им светеше също и бледата, разсеяна и тъжна светлина на зодиака¹, която след угасването на вечерните зари до късни часове сребрееше в западната част на небето.

XV

Две седмици след като беше тръгнал от местността ВадиХалфа, керванът навлезе в завладяната от Махди страна. Преминаха в бяг хълмистата пустиня Гезире и близо до Хенди, където преди това англичаните бяха разбили напълно МусауледХелу, навлязоха в местност, която вече съвсем не приличаше на пустиня. Тук не се виждаха пясъци и сипеи. Докъдето погледът стигаше, се простираше степ, обрасла на места със зелена трева, а другаде преминаваща в джунгла, сред която растяха трънливи акации — от тях се получава известният судански каучук. — а тук-таме се виждаха отделни грамадни дървета набак, разклонени до такава степен, че под короната им сто души можеха да намерят убежище от слънцето. От време на време керванът минаваше край високи, подобни на стълбове могили, издигнати от термитите, или така наречените термитиери, с каквито е осеяна цяла субтропическа Африка. След еднообразния, безжизнен цвят на пустинните пясъци зелените пасища и акациите приятно примамваха погледа.

Там, където имаше ливади, пасяха стада камили, пазени от въоръжените воители на Махди. Щом забележеха кервана, те скачаха като хищни птици, тичаха към него, обкръжаваха го от всички страни и като размахваха копия и крещяха до небесата, разпитваха Хората откъде са, защо идват от север, накъде са се запътили. Понякога държанието им беше толкова заплашително, че Идрис трябваше много бързо да отговаря на въпросите, за да избегне нападението им. Стас разбра, че много е грешал, като си е мислил, че жителите на Судан се различават от всички араби, населяващи Египет, само по вярата си в Махди и по това, че не искат да признаят властта на хедифа. Тези, които сега задържаха кервана, често имаха значително по-тъмна кожа дори от Идрис и Гебхър, а в сравнение с двамата бедуини — почти черна. Негърската кръв в тях преобладаваше пред арабската. Лицата и гърдите им бяха татуирани, а белезите от игла изобразяваха

---

1 Зодиак — небесен пояс, по който се намират 12 съзвездия: Овен, Телец, Близнаци и т. н. — Б. пр.

или различни рисунки, или текстове от корана. Някои бяха почти голи, други носеха „джуби“, т. е. наметала от бял памучен плат с разноцветни крѝпки, пришити по тях. Мнозина носеха коралови прѝчици или парченца слонова кост, прекарани през ноздрите, бърните и ушите. Вождовете имаха на главите си бели кепета от същия плат, както и наметалата, простите воители бяха гологлави, но необрѝснати като арабите в Египет. Нещо повече, бяха обрасли с големи кѝдрави кичури, често пъти бяха обгорели и придобили червен цвят от варта, с която си мажеха косата, за да се предпазят от паразити. Оръжието им се състоеше предимно от опасните в ръцете им пики, но не им липсваха също и карабини тип „Ремингтон“, взети в победните битки с египетската армия и след падането на Хартум. Изобщо видът им беше поразяващ, а отношението им към кервана враждебно, защото смятаха, че той се състои от египетски търговци, на които веднага след победата Махди беше забранил да влизат в Судан.

Когато обкрѝжаваха кервана, те обикновено посягаха сред кръсѝци и заплахи с пиките към гърдите на хората или се прицелваха в тях с карабините, на което Идрис отвърѝщаше с викове, че той и брат му са от рода Дангали, същия, към който принадлежи Махди, и че карат за пророка две бели децароби. Единствено това възпираше диваците от насилие. След като Стас се сблъска най-сетне с тази ужасна действителност, душата му замираще при мисълта какво ги очаква двамата през следващите дни, а и Идрис, който дълги години преди това бе живял в цивилизована страна, не можеше да си представи подобно нещо. Затова той се зарадва, когато една вечер ги пое въорѝжена част на емира НурелГадхил и ги поведе към Хартум.

Преди да избяга при Махди, НурелГадхил беше египетски офицер в негърския полк на хедиѝа, та не беше чак толкова див както другите махдисти и Идрис можеше лесно да се разбере с него. Ала и тук го очакваше разочарование. Той си въобразяваше, че пристигането му с отвлечените деца в лагера на Махди ще предизвика възхищение, поне заради преодолените огромни трудности и опасности по пътя. Очакваше, че махдистите ще го приемат горещо, с отворени обятия и че ще го заведат триумфално при пророка, а той ще го обсипе със злато

и похвали като човек, който не се е поколебал да рискува главата си, за да направи услуга на неговата роднина Фатма. Вместо това махдистите опираха пики о гърдите на хората от кервана, а НурелТадхил слушаше доста безразлично разказа за пътуването и накрая, запитан дали познава Смаин, мъжа на Фатма, отговори:

— Не, в Омдурман и в Хартум има над сто хиляди воители, та не е лесно да се срещнем и не всички офицери се познават помежду си. Страната на пророка е огромна, а освен това много емири управляват далечни градове в Сенар, Кордофан, Дарфур и край Фашода. Възможно е този Смаин, за когото ме питаш, да не е вече близо до пророка.

Идрис се засегна от небрежния тон, с който той говореше за „този Смаин“, затова му отвърна с нотка на раздражение:

— Смаин е женен за племенницата на Махди и затова децата на Смаин са роднини на пророка.

НурелТадхил сви рамене.

— Махди има много роднини и не може да помни всички. Известно време язدهа мълчаливо, след това Идрис попита отново:

— Бързо ли ще стигнем в Хартум?

— Преди полунощ — отговори Тадхил, поглеждайки звездите, които вече се показваха на източната част на небето.

— По това късно време ще мога ли да получа храна и зоб? От последната почивка следобед не сме яли нищо...

— Днес ще ви нахраня и ще нощувате у дома, но утре в Омдурман сам трябва да се погрижиш за храна — и аз те предупреждавам, че никак няма да ти бъде лесно!

— Защо?

— Защото е война. От няколко години хората не сеяха нивите си и се хранеха само с месо, а накрая, като изчезна и добитъкът, настъпи глад. Глад има в цял Судан и днес чувал дура струва повече от един роб.

— Аллах акбар! — учудено извика Идрис. — Та аз видях в степите стада от камили и добитък.

— Те са на пророка, на благородниците и на халифите... Да ... Дангалите, от които е произлязъл Махди, и багирите, чийто вожд е главният халиф Абдулахи, имат още многобройни стада, но за другите родове е все по-трудно да живеят на този свят.

Тук НурелГадхил се потупа по корема и рече:

— На служба при пророка имам по-висок чин, повече пари и по-важна длъжност, но коремът ми беше, по-голям по време на службата при хедифа ...

Ала като се усети, че може би е казал повече, отколкото трябва, след малко добави:

— Но всичко ще мине, когато победи истинската вяра. Идрис слушаше тези думи и неволно си помисли, че във Фаюм, на служба при англичаните, все пак не бе гладувал, и за работа беше лесно — затова стана мрачен. След малко продължи да разпитва:

— Утре ли ще ни заведеш в Омдурман?

— Да. По заповед на пророка Хартум трябва да бъде опразнен и вече малко хора живеят там. Сега събарят по-големите къщи и откарват тухлите, заедно с другата плячка за Омдурман. Пророкът не иска да живее в опетнения от неверниците град.

— Утре ще падна в краката му и той ще заповяда да ме запасят с храна и зоб.

— Хм! Ако наистина си от рода Дангали, може би ще те допуснат при негова светлост. Но знай, че денем и нощем сто души с тояги в ръце пазят дома му и не прощават на онези, които биха искали да влязат без разрешение при Махди. В противен случай тълпите няма да позволят на светия мъж нито за миг да си отдъхне ... Аллах! Виждам съм дори дангали с кървави белези по плещите.

С всяка измината минута все по-голямо разочарование обхващаше Идрис.

Та верните не виждат ли пророка? — попита той.

— Верните го виждат всеки ден на мегдана за молитва, когато, клекнал върху овча кожа, вдига ръце към бога или пък когато поучава тълпата и укрепва в нея истинската вяра. Но да стигне човек до него и да разговаря с него е трудно — и всички завиждат на онзи, който постигне това щастие, защото върху него се излива божията милост и заличава всичките му предишни грехове.

Дълбока нощ се спусна, а заедно с нея дойде и остър студ. Из редиците се разнесе пръхтенето на конете, а разликата между дневните горещини и студа беше толкова силна, че от конете започна да се вдига пара и групата пътуваше сякаш през мъгла.

Стас се наведе зад Идрис към Нели и попита:

— Студено ли ти е?

— Не — отговори момичето, — но... нас вече никой няма да ни защити ...

И сълзите задавиха следващите ѝ думи.

Този път Стас не намери за нея никаква утеха, защото сам беше убеден, че за тях няма спасение. Ето че навлязоха в страната на мизерията, глада, животинските жестокости и кърви. Те бяха като две безсилни листенца, откъснати от бурята, която носеше смърт и унищожение не само за отделния човек, но и за цели градове и цели племена. Каква ръка би могла да изтръгне от нея и да спаси двете малки, беззащитни деца?

Месецът изплува високо в небето и сякаш превърна в сребърни пера клоните на мимозата и акацията. В гъстите джунгли се обаждаше тук и там стряскащият и същевременно като че ли радостен смях на хиените, които намираха в тази кървава страна прекалено много човешки трупове. От време на време частта, която водеше кервана, се срещаше с други патрули и разменяше с тях установената парола. Най-после стигнаха крайбрежните възвишения и по дълга клисура стигнаха до Нил. Хората, конете и камилите се качиха на широките и плоски „дахабии“¹ и скоро тежките весла започнаха с отмерени движения да разбиват и пречупват гладката повърхност на реката, осеяна с звездни диаманти.

След половин час на юг, накъдето плаваха срещу течението дахабиите, блеснаха светлини, които с приближаването на гемииите към тях се превръщаха в снопове червени блясъци, проснати върху водата. НурелТадхил побутна Идрис по рамото, след това протегна напред ръка и каза: — Хартум!

XVI

Спряха в края на града в една къща, която преди това е била собственост на богат италиански търговец, а след убийството му при щурма на града беше се паднала — при подялбата на заграбеното имущество — на Тадхил. Жените на емира се заеха много човешки с едва живата от изтощение Нели и макар в цял Хартум да се чувствуваше липсата на храна, за малката „джанем“² се намериха няколко сушени фурми и малко ориз с мед, след това я заведоха на етажа и я поставиха да спи. Стас нощуваше на двора сред камилите и конете и трябваше да се задоволи с един сухар, но затова пък не му липсваше вода, защото по една случайност фонтанът в двора не беше разрушен. Въпреки голямата умора той дълго време не можа да заспи — едно, поради скорпионите, които непрекъснато лазеха върху постелята му, и друго, поради ужасното безпокойство, че ще го разделят от Нели и няма да може да се грижи за нея. Изглежда, това безпокойство споделяше с него и Саба, който душеше наоколо, а понякога виеше и с това дразнеше войниците. Стас го успокояваше, доколкото можеше, страхувайки се да не му сторят нещо лошо. Но за късмет грамадният мастиф предизвика такова възхищение у емира и всички дервиши, че никой не вдигна ръка срещу него.

Идрис също не спеше. От вчерашния ден той не се чувствуваше добре, а освен това след разговора с НурелТадхил загуби много от илюзиите си и гледаше в бъдещето сякаш през някаква дебела завеса. Радваше се, че утре ще преминат в Омдурман, отделен само от ширината на Бели Нил. Той се надяваше, че там ще намери Смаин, но какво ще стане по-нататък? По време на пътуването всичко му се виждаше някак ясно и много по-прекрасно. Той искрено вярваше в пророка и сърцето му още повече го влечеше към него, защото

---

1 „Дахабия“ вид местна речна лодка.

2 „Джанен“ гальовен израз; агънце, душичка. — Б. пр.

и двамата бяха от един род. Но освен това, като почти всеки арабин, той беше алчен и амбициозен. Мечтаеше да го обсипят със злато и да го направят поне емир, мечтаеше си за военни походи срещу „турците“, за превзети градове и плячки. А сега от това, което чу от Тадхил, той започна да се страхува дали всичките му дела няма да изчезнат сред много по-големите събития като капчица дъжд в морето. „Възможно е — мислеше си с огорчение — никой да не обърне внимание на това, което извърших, а Смаин дори да не се зарадва, че съм му довел тези деца.“ И тази мисъл го гнетеше. Утрешният ден трябваше да разсее или да потвърди опасенията му, затова той го очакваше нетърпеливо.

Слънцето изгря в шест часа и сред дервишите настъпи оживление. Скоро се появи Тадхил и им заповяда да се стягат за път. Уведоми ги също, че ще отидат пеша до мястото за прехвърляне през реката, следвайки коня му. За голяма радост на Стас Динах доведе Нели от горния етаж, след това тръгнаха по дигата покрай града чак до мястото, където чакаха лодките за превозване. Тадхил яздеше напред. Стас водеше за ръка Нели, след него вървяха Идрис, Гебхър и Хамис със старата Динах, със Саба и с около трийсет воители на емира. Останалата част от кервана бе останала в Хартум.

Стас се оглеждаше наоколо и не можеше да разбере как е могъл да падне силно укрепеният град, разположен между ръкавите на Бели и Сини Нил, от три страни заобиколен с вода и достъпен само от юг. Едва по-късно научи от християните роби, че тогава водите на реката били спаднали и открили широки пясъчни ивици, които улеснили пристъпа към дигите. Отбранителните части загубили всякаква надежда за помощ, изтощени от глад, не могли да отблъснат щурма на разбеснелите се диваци и градът бил превзет, след което започнало клането на неговите жители. Въпреки че от щурма вече беше изминал месец, белезите от битките се виждаха навсякъде край дигата, от вътрешната страна стърчаха руините на съборените къщи, които бяха изпитали първата ярост на победителите, а външният ров беше пълен с трупове, които никой нямаше намерение да погребва. Докато стигнаха до брода, Стас изброи над четиристотин трупа. Ала те не заразяваха въздуха, защото суданското слънце ги беше изсушило като мумии и всички бяха придобили цвета на сив пергамент, така че телата на европейците, египтяните и негрите не се различаваха. Между

трупове гъмжеше от малки сиви гущери; които-бързо се криеха от приближаващите се хора под човешките останки, често пъти направо в устата им или между изсушените ребра.

Стас водеше Нели по такъв начин, че да ѝ спести ужасната гледка, и я накара да извърне, очи на другата страна, към града. Ала и откъм града се виждаха такива неща, които изпълваха очите и душата на момичето с ужас. Видът на взетите в плен „английски“ деца и на Саба, воден на ремък от Хамис, привличаше цели тълпи, които се увеличаваха постепенно с приближаването към борда. След известно време сборището стана толкова голямо, че бяха принудени да спрат. От всички страни се разнесоха заплашителни викове. Страшните татуирани лица се навеждаха над Стас и Нели. Едни от диваците избухваха в смях и радостно се удряха с длани по бедрата, други ги ругаеха, някои ревяха като диви животни, показвайки белите си зъби, и пулеха очи, а накрая започнаха да се заканват и посягат към тях с ножове. Полужива от страх, Нели се притискаше към Стас, а той я закриваше, доколкото можеше, убеден, че и за двамата настъпва последният час. Но, за щастие, напорът на побеснялата тълпа омръзна накрая и на Тадхил. По негова заповед петнайсетина войници обкръжиха децата, а останалите започнаха безмилостно да налагат с тояги виещото множество. Сбирщината се пръсна напред, но тълпите започнаха да се събират след военната част и ги изпратиха с диви крясъци чак до лодката.

Децата си отдъхнаха през време на пътуването. Стас успокояваше Нели, че когато дервишите свикнат с техния вид, ще престанат да ги заплашват и я уверяваше, че Смаин ще пази и защитава и двамата и особено нея, защото ако нещо се случеше с тях, нямаше да има кого да размени срещу своето семейство. Това беше истина, но момичето така се бе изплашило от предишните закани, че хвана ръката на Стас и нито за миг не искаше да я пусне, повтаряйки сякаш в треска: „Страх ме е! Страх ме е!“ Той всъщност желаше с цялата си душа колкото може по-бързо да попаднат в ръцете на Смаин, който ги познаваше отдавна и им беше голям приятел в Порт Саид или поне се преструваше на такъв. Все пак той не беше див човек като другите суданцидангали к робството в неговия дом можеше да бъде по-поносимо...

Сега работата се състоеше в това, дали го познават в Омдурман. Идрис разговаря за същото нещо с 'НурелГадхил, защото той най-после си припомни, че преди една година по заповед на халиф Абдулахи пребивавал далеко от Хартум, в Кордофан, и бил слушал за някакъв Смаин, който учел дервишите да стрелят с оръдия, взети от египтяните, а след това станал голям ловец на роби. Той препоръчваше на Идрис следния начин за намирането му:

— Когато чуеш следобед гласа на умбая¹, иди заедно с децата на мегдана за молитва, където пророкът идва всеки

---

¹ Умбая — голяма тръба от слонски бивен зъб. — Б. а.

ден, за да утвърждава у верните набожността чрез примера си и да укрепва вярата им. Там освен светия мъж Махди ще видиш всички благородници, както и тримата халифи, пашите и емирите, а сред емирите ще намериш Смаин.

— А какво да правя и къде да отида, докато стане време за обедната молитва?

— Ще останеш с моите войници.

— Ти ще ни напуснеш ли, НурелГадхил?

— Аз ще отида да получа заповеди от халиф Абдулахи.

— Той ли е най-голям измежду халифите? Пристигам отдалече и макар да са стигнали до ушите ми имената на вождовете, едва ти можеш по-подробно да ми разкажеш за тях.

— Абдулахи е мой вожд, той е мечът на Махди.

— Нека аллах го направи син на победата.

Известно време лодките плаваха сред тишината. Чуваше се само скърцането на веслата, които се триеха о ръбовете на лодките, а понякога и плясъкът на ударената от опашка на крокодил вода. Много от тези страшни влечуги бяха доплували от юг чак до Хартум, където намираха обилна храна, защото реката гъмжеше от труповете не само на избитите хора, но и на измрелите от болести, които бушуваха сред махдистите и особено сред техните роби. Наистина заповедите на халифите забраняваха „да се разваля водата“, но никой не обръщаше внимание на това и телата, които крокодилите не успяваха да изядат, плаваха с обърнати надолу лица до шестия катаракт и дори по-нататък,

чак до Бербер. Ала сега Идрис мислеше за нещо друго и след малко отново каза:

— Тази сутрин не получихме нищо за ядене. Дали ще издържим гладни до часа на молитвата и кой ще ни нахрани след това?

— Ти не си роб — отговори му Тадхил — и можеш да отидеш на пазара, където търговците излагат своята стока. Там се намира сушено месо, а понякога и .дохну (просо), но за луди пари, защото, както ти казах, в Омдурман върлува глад.

— А през това време лоши хора ще отвлекат или ще ми убият децата.

— Войниците ще ги пазят, пък ако дадеш на някого пари, той с желание би отишъл сам за храна.

Този съвет не се хареса много на Идрис, който имаше по-голямо влечение да взима пари, отколкото да дава на когото и да било, но докато се реши да отговори, лодките стигнаха до брега.

В Омдурман децата видяха нещо съвсем различно от Хартум. В Хартум имаше високи зидани къщи, там се издигаше дворецът на мюдюрината, т. е. на губернатора, в който беше загинал геройски Гордон, имаше църква, болница, мисионерски сгради, арсенал, големи казарми и навсякъде се простираха по-големи или по-малки градини с великолепна субтропическа растителност. А Омдурман приличаше .- скоро на голям дивашки лагер. Укреплението в северната страна на селището беше разрушено по заповед на Гордон. Всъщност, докдето погледът стигаше, градът се състоеше от кръгли, конусовидни къщички, направени от слама дохну . Тесни плетища от тръни отделяха тези колиби една от друга, както и от улицата. Тук-там се виждаха също така палатки, изглежда, заграбени от египтяните. На друго място цялото жилище представляваше няколко палмови рогозки под опънато върху бамбук парче мръсен плат.

Населението се прибираше под покривите само при дъжд или изключителни горещини, а през другото време седеше, кладеше огън, готвеше храна, живееше и умираше на двора. Затова улиците бяха толкова многолюдни, та понякога военната част трудно се промъкваше през тълпите. Преди това Омдурман беше мизерно селце, сега обаче заедно с пленниците в него се бяха сврели над двеста хиляди души. Дори Махди и неговите халифи се безпокояха от това сборище, заплашвано от глад и болести. Ето защо непрекъснато бяха изпращани

нови походи на север за покоряване на верните още на египетското правителство области и градове.

При вида на белите деца тук също се разнасяха враждебни викове, но тълпата поне не ги заплашваше със смърт. Може би се страхуваха да сторят това под носа на Махди, може би бяха привикнали с вида на пленниците, които веднага след превземането на Хартум бяха докарани всички в Омдурман. Ала Стас и Нели видяха истински ад на земята. Видяха в кърви европейци и египтяни, бити с тояги, гладни, жадни, свити под тежестите, които им беше заповядано да пренасят, или под пълните с вода ведре. Виждаха европейски жени и деца, живели някога в охолство, сега да просят за шепа дура или парченце сушено месо — покрити с дрипи, -изсъхнали, приличащи на призраци, с почернели от нищетата лица и обезумели погледи, в които бяха застинали ужасът и отчаянието. Виждаха как диваците избухваха в смях при вида им, как ги блъскаха и биеха. На всички улици и улички не липсваха гледки, от които погледите се отвръщаха с ужас и погнуса. В Омдурман върлуваха дизентерия, тифус и преди всичко едра шарка. Покрити със струпеи, болните лежаха пред вратите на къщите си и заразяваха въздуха. Пленниците носеха увитите в платно трупове на току-що умрелите, за да ги заровят в пясъците извън града, където с истинското им погребение се захващаха хиените. Над града прелиташе ято лешояди, чиито криле хвърляха траурни сенки върху блестящия пясък. Като гледаше всичко това, Стас си помисли, че е най-добре и за него, и за Нели да умрат, колкото може по-бързо.

Ала сред това море на мизерия и човешка ненавист понякога цъфтеше и милосърдие, както цъфва бледо цветенце върху гнило блато. В Омдурман имаше гърци и копти, които Махди беше пощадил, защото му бяха нужни. Те не само бяха на свобода, но се занимаваха с търговия и с разни други работи, а някои от тях, особено тези, които се преструваха, че са сменили вярата си, дори бяха чиновници на пророка и това им придаваше значителен авторитет сред диваците-дервиши. Един такъв грък спря частта и започна да разпитва децата откъде са попаднали тук. Като разбра с изненада, че току-що пристигат и са отвлечени чак от Фаюм, обеща им да спомене за тях на Махди и занапред да се интересува от тяхната участ. А сега само поклати със съжаление глава над Нели и даде на двамата по една голяма шепа сушени диви смокини и по един сребърен талер с лика на Мария

Тереза. След това заповяда на войниците да не са посмели да измъчват момичето и си отиде, повтаряйки на английски: „Poor little bird!“ (Горката малка птичка.)

Най-сетне те стигнаха по криволичещите улички до пазара, разположен в центъра на града. По пътя видяха много хора с отсечена една ръка или крак. Това бяха престъпници, укрили плячка или крадци. Наказанията, налагани от халифите и емирите за непокорство и нарушение на оповестяваните от пророка наредби, бяха страшни и дори за дребни провинения, като пушене например, биеха с бич до кръви иприпадък. Ала самите халифи се придържаха формално към наредбите, а у дома си позволяваха всичко, ето защо наказанията се струпваха само върху бедните хора, на които с един замах биваше заграбван целия имот. След това не им оставаше нищо друго, освен да просят, а тъй като в Омдурман въобще липсваха хранителни запаси, те умираха от глад.

Около сергиите с храни също гъмжеше от просяци. Но първото нещо, което привлече вниманието на децата, беше една човешка глава, набучена на висок бамбук, побит в средата на пазара. Лицето на главата беше изсъхнало и почти черно, а косата по черепа и брадата — бяла като мляко. Един войник обясни на Идрис, че това е главата на Гордон. Като чу това, Стас изпита дълбоко съжаление, възмущение и горещо желание за мъст, но в същото време страх смрази кръвта в жилите му. Ето как е свършил онзи герой, онзи чист и безстрашен рицар, при това справедлив и добър човек, обичан дори в Судан. И англичаните не дойдоха навреме с помощта си, а след това се оттеглиха и оставиха останките му да бъдат позорени без християнско погребение! В този миг Стас изгуби вярата си в англичаните. Досега си мислеше наивно, че за най-малкото страдание, причинено на някои от нейните граждани, Англия е готова винаги да воюва с цял свят. В дъното на душата си таеше надежда, че след неуспешната потеря за спасението на дъщерята на Раулисън ще потеглят страшни английски части дори до Хартум и по-далеч. Сега се убеди, че Хартум и цялата страна са в ръцете на Махди и че египетското правителство, също както и Англия, мислят по-скоро как да защитят Египет от нови нашествия, а не за освобождаване от робство на европейските пленници.

Той разбра, че двамата с Нели са попаднали в бездна без изход, и тези размишления, заедно с ужасите, които видя по улиците на Омдурман, го съкрушиха напълно. За момент присъщата му енергия беше изместена от пасивно подчинение на съдбата и от страх пред бъдещето. Почти безсмислено разглеждаше сега пазара и сергиите, където Идрис се пазареше за храна. Продавачите — предимно судански жени и негърки, продаваха джуби, т. е. бели кафтани от платно с попришити по тях разноцветни парчета, акациева гума¹, издълбани кратуни, гerdани от стъклени мъниста, сира и най-различни рогозки. Сергиите с хранителни продукти бяха малко и около тях се трупаха тълпи. Махдистите купуваха на завишени цени предимно парчета сушено месо от домашни животни, а така също от биволи, антилопи и жирафи. Фурми, смокини, маниока² и дура липсваха съвсем. Само тук-таме се продаваше вода с мед от диви пчели и зърна .дохну, накиснати в отвара от тамариндови³ плодове. Идрис изпадна в отчаяние, защото се оказа, че според пазарните цени скоро ще похарчи всичките пари, получени за храна от Фатма, а след това сигурно ще бъде принуден да проси. Сега надеждата му беше само в Смаин и интересното бе, че Стас в момента също разчиташе единствено на помощта на Смаин.

След около час НурелТадхил се върна от халиф Абду-лахи. Изглежда, там му се беше случило нещо-неприятно, защото се върна в лошо настроение. Ето защо, когато Идрис попита не е ли разбрал нещо за Смаин, той му отвърна заядливо:

— Глупако, нима мислиш, че халифът и аз нямаме друга работа, освен да ти търсим Смаин?

1 Акациева гума — лепкаво вещество от екваториална акация. — Б. пр.

2 Маниока — растение, чиито грудки съдържат скорбялно вещество. — Б. пр.

3 Тамаринд — тропическо вечно зелено дърво. — Б. пр.

— Тогава какво ще правиш с мен?

— Прави каквото си щеш. Пренощува в моя дом, дадох ти няколко добри съвета, а сега повече нищо не искам да зная за тебе.

— Добре, но къде да се дяна нощес?

— Все ми е едно.

Като каза това, той си взе войниците и замина. Идрис едва успя да измоли от него да върне на пазара камилите и останалата част от кервана заедно с арабите, които се бяха присъединили към него между Асуан и ВадиХалфа. Тези хора пристигнаха едва към обед и се оказа, че никой не знае какво трябва да предприемат. Двамата бедуини започнаха да се карат с Идрис и Гебхър, като твърдяха, че те са им обещавали съвсем друго посрещане и че са ги излъгали. След дълги спорове и разисквания най-после решиха да направят в края на града колиби от клони и слама дохну, за да си осигурят подслон за през нощта, а всичко останало да предоставят на съдбата и да чакат.

След като направиха колибите — нещо, което не отнема много време на суданците и негрите, — всички освен Хамис, който остана да приготви вечеря, отидоха на сборното място за молитва. Не им беше трудно да го намерят, защото към него се устремяваха тълпи от цял Омдурман. Мегданът беше широк, заграден с плет от тръни, а на места със зид от кирпичи, които бяха започнали да градят наскоро. На средата се издигаше дървен подиум. Пророкът стъпваше върху него, когато искаше да поучава народа. Пред подиума, на земята, бяха постлани овчи кожи за Махди, за халифите и знатните шейхове. От двете страни бяха затъкнати флаговете на емирите, които плющяха от вятъра, трепетливи и пъстри като огромни цветя. Четирите страни на мегдана се ограждаха от гъстите редици на дервишите. Наоколо се виждаше щръкналият неизброим лес от пики, с които бяха въоръжени почти всички воители.

За Идрис и Гебхър, както и за останалите хора от кервана, беше истинско щастие, че като свита на един от емирите, можаха да стигнат до първите редици на струпалите се тълпи. Идването на Махди оповестиха най-напред приятните и тържествени звуци на умбаите, но когато той се появи на мегдана, разнесоха се пронизителни гласове напищялки, думкане на тъпани, тракане на камъни, разтърсвани в празни кратунки, и подсвирквания с предни слонски зъби. Всичко това заедно създаваше невъобразим шум. Тълпите бяха обхванати от неописуем екстаз. Едни падаха на колене, други крещяха с все сила: „О, пратенико на бога! О, победителю! О, милостиви! О, благодетелю!“ Това продължи, докато Махди стъпи върху амвона.

Тогава настъпи гробна тишина, той вдигна ръце, прилепи дългите си пръсти към ушите и известно време се молеше.

Децата не бяха далеч и можеха добре да го наблюдават. Той беше човек на средна възраст, необикновено пълен, сякаш подпухнал и почти черен. Стас имаше необикновено остър поглед и забеляза; че лицето му бе татуирано. На едното си ухо имаше голяма обица от слонова кост. Беше облечен с бяла джуба и с бял калпак на главата, а краката му бяха боси, защото преди да стъпи на подиума, той изу червените си чепици и ги остави до овчите кожи, върху които щеше да се моли след това. В одеждите му нямаше никакъв излишък. От време на време вятърът довяваше откъм него силен сандалов мирис¹, който верните вдишваха жадно с ноздрите си, като въртяха очи от удоволствие. Стас си представяше страшния пророк, грабителя и убиеца на хиляди хора по-иначе и като гледаше сега това тлъсто лице със смирен поглед, с насълзени очи и с усмивка, сякаш сраснала се с устните му, просто не можеше да се опомни от изненада. Мислеше си, че такъв човек трябва да носи на раменете си глава на хиена или крокодил, а вместо това виждаше пред себе си валчеста кратуна, която приличаше на рисунките, Представляващи месеца при пълнолуние.

Но пророкът започна проповедта. Дълбокият му и звучен глас се чуваше прекрасно по целия мегдан и всяка негова дума стигаше до ушите на верните. Най-напред говори за наказанието, което господ отрежда на онези, които не изпълняват наредбите на Махди, а укриват плячката, напиват се, крадат, щадят неприятелите в битките, пушат тютюн. Поради тези престъпления аллах праща на грешниците глад и болест, която превръща лицето в медена пита.² Земният живот е като продупчен мех за вода. Богатството и разкошът попиват в пясъка, който засипва умрелите. Единствено вярата е като крава, която дава сладко мляко. Ала раят ще се отвори само за победителите. Който побеждава неприятелите, получава избавление. Който умира за вярата, ще възкръсне во веки веков. Щастливи, стократно щастливи са тези, които вече са загинали!...

— Искаме да умрем за вярата! — отвърна с един гръмък вик тълпата.

И за момент отново екна страшна врява. Обадиха се звуците на умбаите и тъпаните... Воините удряха мечове о мечовете и пики о пиките. Войнственият ентузиазъм се разширяваше като пламък. Някои

се провикваха: „Вярата е победоносна!“, други — „Чрез смъртта — в рая!“ Сега Стас

—
1 На Изток от сандалово дърво се получава благоуханно масло.
— Б. а.

2 Става дума за болестта едра шарка. — Б. а.

разбра защо египетските войски не са могли да устоят срещу тези диви орди.

Когато малко притихнаха, пророкът отново взе думата. Разказваше за своите видения и за мисията, възложена му от бога. И така аллах му бил заповядал да очисти вярата и я разпространи по цял свят. Който не признае Махди за избавител, той ще бъде осъден на унищожение. Краят на света вече е близо, но преди това верните имат дълг да завладеят Египет, Мека и всички страни отвъд моретата, в които живеят неверници. Такава е божията воля и никой не може да я промени. Още много кръв ще се пролее, много воини няма да се върнат в своите колиби при жените и децата си, но щастieto на тези, които ще загинат, не ще може да се опише от човешкия език.

След това той протегна ръце към събралите се и завърши така:

— Ето аз, избавителят и божият слуга, благославям светата война и вас, воини. Благославям вашите мъки, раните ви, смъртта, благославям победата и плача за вас като баща, който ви обича ...

И той се разплака. Рев и врява се разнесоха наоколо, когато слизаше от амвона. Плачът стана всеобщ. Долу двамата халифи, Абдулахи и АлиуледХел, хванаха пророка под ръка и го заведоха на овчите кожи, върху които той коленичи. Идрис разпитваше нетърпеливо Стас дали Смаин не е сред емирите.

— Не! — отвърна момчето, което напразно търсеше с очи познатото лице. — Не го виждам. Може би е загинал при превземането на Хартум.

Молитвите продължиха дълго. През това време Махди размахваше ръце и крака като паяк или вдигаше блуждаещ поглед и повтаряше: „Ето го! Ето го!“, а когато слънцето започна да клони към залез той стана и тръгна към дома си. Сега децата имаха възможност да се убедят с какво преклонение дервишите ограждаха своя пророк, защото цели тълпи се хвърлиха след него и ровеха земята, където тя

беше докосната от стъпалата му. При това стигаше се до караници и бой, защото вярвах, че тази пръст предпазва здравите и лекува болните.

Мегданът за молитви бавно се опразваше. Идрис сам не знаеше какво да прави и вече искаше да се върне с децата и цялата група за нощуване в колибата при Хамис, когато пред него се изправи неочаквано същият грък, който сутринта даде по един сребърен талер и по шепя фурми на Стас и Нели.

— Разговарях с Махди за вас — каза той по арабски — и пророкът иска да ви види.

— Благодаря на аллаха и на тебе, господарю — извика Идрис. — А дали при Махди ще намерим и Смаин?

— Смаин е във Фашода — отговори гръкът. След това той се обърна на английски към Стас:

— Възможно е пророкът да ви вземе под своя закрила, защото се опитам да го убедя в това. Казах му, че тогава славата на неговото милосърдие ще се разпространи сред всички бели народи. Тук стават страшни неща и без неговата закрила неминуемо ще умрете от глад, от лишения, от болести или от ръката на безумците. Ала Трябва да го спечелите и това зависи от тебе.

— Какво трябва да направя, господарю? — попита Стас.

— Най-напред, когато застанеш пред него, падни на колене, а ако ти подаде ръка, целуни я покорно и го моли да ви вземе двамата под своето крило.

Тук гръкът млъкна и попита:

— От тези хора никой ли не разбира английски?

— Не. Хамис остана в колибата, Идрис и Гебхър разбират само по няколко откъслечни думи, а другите не разбират и толкова.

— Това е добре. Тогава слушай по-нататък, защото всичко трябва да се предвиди. И така, Махди сигурно ще те попита, готов ли си да приемаш неговата вяра. Отговори му веднага, че си готов, че от пръв поглед, още щом като си го видял, те е озарила незнайната светлина на милосърдието. Запомни: „незнайната светлина на милосърдието!“... Това ще го поласкае и той може би ще те зачисли към мулаземите, т. е. към своите лични слуги. Тогава ще живеете в охолство и при всички удобства, които ще ви предпазят от болести. Ако постъпиш по друг

начин, ще изложиш на опасност себе си, това малко клетниче, па дори и мен, който ви желая доброто. Разбираш ли?

Стас стисна зъби и нищо не каза, само лицето му се вкамени и очите му светнаха с тъжен блясък, та като видя това, гъркът продължи:

— Аз те разбирам, мое момче, това не е приятно, но друг изход няма! Тези, които оцеляха през време на кланетата в Хартум, всички приеха учението на Махди. Не се съгласиха само неколцина католицимисионери и няколко калугерки, но това е нещо друго. Коранът забранява да се избиват духовниците, та макар съдбата им да е страшна, не ги заплашва поне смърт. Но за светските хора нямаше друго спасение. Повтарям ти — всички приеха мохамеданството: германци, италианци, копти, англичани, гърци... аз самият...

И тук, въпреки уверенията на Стас, че никой от групата не разбира английски, той все пак понижи глас:

— Не е нужно да ти обяснявам, че това не е никакво отричане от вярата, никаква измяна, никакво отстъпление. Вътрешно всеки си остава такъв, какъвто е бил, и бог вижда това... Пред насилието човек, макар и привидно, трябва да се огъне. Човек е длъжен да брани живота си и би било лудост, а дори и грях, да го излагаме на опасност, и то заради какво? Заради привидността, заради няколко думи, които същевременно можеш да отречеш в себе си? Но ти не забравяй, че в ръцете ти е не само твоят живот, а и животът на твоето малко другарче, с който не бива да разполагаш. Разбира се!... И мога да ти гарантирам, че ако бог те избави някога от тези ръце, тогава нито сам ще се упрекваш, нито някой друг ще те упреква за това, както няма да упреква и никого от нас.

Като говореше така, гъркът може би зальгваше собствената си съвест, но беше излъган и от мълчанието на Стас, което накрая изтълкува като признак на страх. Затова реши да окуражи момчето.

— Ето дома на Махди — каза гъркът. — Той предпочита да живее в тези дървени колиби в Омдурман вместо в Хартум, макар че там би могъл да заеме двореца на Гордон. Хайде, смело! Не губи кураж! На въпросите отговаряй уверено. Те ценят смелостта. И не мисли, че Махди веднага ще изреве като лъв срещу тебе. Не! Той винаги се усмихва, дори когато замисля нещо лошо.

И като каза това, той започна да вика към струпалите се пред къщата да сторят път за „гостите“ на пророка.

XVIII

Когато влязоха в стаята, Махди лежеше на меко канапе, заобиколен от жени, две от които му вееха с огромни щраусови пера, други две го чешеха внимателно по стъпалата. Освен жените тук бяха само халифът Абдулахи и халифът Шериф, защото третият, АлиуледХел, в това време изпращаше войски на север, за Бербер и Абу Хамед, които още от по-рано бяха завладени от дервишите. Като видя влизащите пророкът отстрани жените и седна на канапето. Идрис, Гебхър и двамата бедуини се проснаха пред него по очи, след това коленичиха със скръстени на гърдите ръце. Гъркът кимна на Стас да стори същото, но момчето се направи, че не забелязва, поклони се само и остана право. Лицето му преbledня, но очите му издаваха силен блясък и от цялото му държание и гордо вдигнатата глава, от свитите устни, лесно можеше да се разбере, че нещо у него се беше обърнало, че колебанието и страхът бяха преминали, че е взело някакво твърдо решение, от което за нищо на света няма да отстъпи.

Гъркът, изглежда, беше забелязал това, защото по лицето му се изписа голяма уплаха. Махди хвърли бегъл поглед към децата, неговата неизменна усмивка озари пълното му лице, след това той се обърна най-напред към Идрис и Гебхър.

— Пристигате от далечния север — каза той. Идрис удари чело о земята.

— Истина е, о, Махди! Произхождаме от рода Дангали, затова изоставихме нашите домове във Фаюм, за да коленичим пред благословените ти нозе.

— Видях ви в пустинята. Пътят е страшен, ала аз изпратих ангел, който ви закриляше и пазеше от смърт от ръката на неверните. Вие не го виждахте, но той бдеше над вас.

— Благодаря ти, избавителю.

— И доведохте на Смаин тези деца, за да ги размени срещу своите, които турците са задържали заедно с Фатма в Порт Саид.

— На тебе искаме да служим.

— Който служи на мен, служи на собственото си избавление, затова сте си отворили път към рая. Фатма е моя роднина... Но да ви кажа истината, когато покоря цял Египет, тогава моята роднина и нейната челяд и без това ще получат свободата си.

— Тогава прави с тези деца каквото пожелаеш, благословени! ...

Махди спусна клепачи, след това отвори очи, усмихна се добродушно и кимна към Стас:

— Приближи се, момче.

Стас пристъпи енергично, с войнишка стъпка, няколко крачки, поклони се втори път, след това се изпъна като струна и гледайки Махди право в очите, зачака.

— Радвате ли се, че дойдохте при мен? — попита Махди.

— Не, пророко. Ние бяхме отвлечени от бащите ни против нашата воля.

Този прост отговор направи известно впечатление и на свикналия с ласкателства владетел, и на присъстващите. Гъркът захапа мустаците си и започна да чупи пръсти, но Махди не престана да се усмихва.

— Ала сега пък сте при извора на истината — каза той. — Искаш ли да пиеш от този извор?

Настъпи моментно мълчание и смятайки, че момчето не е разбрало въпроса му, Махди го повтори по-ясно:

— Искаш ли да приемеш моето учение?

Тогава Стас едва забележимо се прекръсти с ръката, която държеше на гърдите си, сякаш трябваше да скочи от потъващ във водните дълбини кораб.

— Пророко — каза той, — не познавам твоето учение и ако го приема, бих го направил от страх, като страхлив и подъл човек. А нима желаш своята вяра да изповядват страхливи и подли хора?

Като казваше това, той непрекъснато гледаше Махди в очите. Настъпи такава дълбока тишина, че се чуваше бръмченето на мухите. Ала в същото време стана нещо необикновено. Ето че Махди се смути и за момент не знаеше какво да отговори. Усмивката изчезна от лицето му, на което се появи напрежение и неприязън. Като протегна ръце, той взе кратунката, пълна с вода и мед, и започна да пие, очевидно само за да спечели време и прикрие объркването си.

А смелото момче, достоен потомък на защитниците на християнството, верен наследник на победителите край Хочим и Виена¹, стоеше с вдигната глава и чакаше присъдата си. Върху бузите му, опалени от пустинния вятър, цъфна ярка руменина, очите му светнаха, а тялото му потреперваше от възбуда. „Ето — мислеше си Стас, — всички други приеха неговото учение, а аз не се отрекох от вярата и душата си.“ И страхът от това, което можеше и щеше да настъпи, заглъхна в този миг в сърцето му и на негово място избликна радост и гордост.

Тогава Махди остави кратунката и попита:

— Значи, отхвърляш моята наука?

— Аз съм християнин като баща си ...

— Който си запушва ушите пред божия глас — каза бавно, с променен глас Махди, — е само дърво за огън.

И тогава известният със строгостта и жестокостта си халиф Абдулахи светна като звяр с белите си зъби и се обади:

— Дръзки са думите на това момче, затова — накажи го, господарю, или позволи аз да го накажа.

„Свърши се!“ — помисли си Стас.

Ала Магди винаги мечтаеше славата на милосърдието му да се разнася не само сред дервишите, но и по цял свят, та си помисли, че твърде суровата присъда, особено върху малкото още момче, можеше да навреди на славата му.

Известно време той прехвърляше топчетата на броеницата между пръстите си и мислеше, след това каза:

— Не. Тези деца са отвлечени за Смаин, и макар че аз няма да правя никакви пазарлъци с неверните, трябва да ги изпратите на Смаин. Такава е моята воля.

— Тя ще бъде изпълнена — отвърна халифът.

Но Махди му посочи Идрис, Гебхър и бедуините:

— Награди тези хора от мен, о, Абдулахи, защото са изминали дълъг и опасен път, за да служат на бога и на мен.

¹ Авторът припомня за смелите бостъпки на полските рицари срещу нашествията на турците. — Б. пр.

След това даде знак, че изслушването е свършило, и заповяда на гърка също да излезе.

Последният, като се намери отново в тъмнината на мегдана за молитва хвана Стас за рамото и започна да го разтърсва от гняв и отчаяние.

— Бъди проклет! Ти погуби това невинно-дете — каза той, като сочеше Нели, — погуби себе си, а може би и мен.

— Не можех да постъпя иначе — отговори Стас.

— Не можеше! Знай, че сте обречени на друго пътуване, сто пъти по-лошо от първото. И то е самата смърт, разбираш ли? Във Фашода тропическата треска ще ви унищожи само за една седмица. Махди знае защо ви изпраща при Смаин.

— В Омдурман също щяхме да умрем.

— Не е вярно! Нямахте да умрете в дома на Махди, сред изобилието и удобствата. А той беше готов да ви вземе под своето крило. Зная, че беше готов. И на мен ти се отплати също така добре за това, че се застъпих за вас. Сега правете каквото си искате. Абдулахи изпраща за Фашода пощата с камилите след една седмица, а през това време правете каквото си искате. Мен повече няма да ме видите ...

И като каза това той си тръгна, но след малко отново се върна. Беше бърлив като всички гърци и трябваше да се наприказва. Искаше да излее върху главата на Стас жлъчта, която се беше събрала у него. Не беше жесток и нямаше лошо сърце, обаче искаше момчето да разбере още по-добре страшната отговорност, която беше поело върху себе си, като не послуша неговите съвети и предупреждения.

— Кой би ти забранил да си останеш в душата си християнин? — каза той. — Смяташ ли, че аз не съм такъв. Но аз не съм глупак. А ти искаше да се проявиш с фалшивото си геройство. Досега аз правех всякакви услуги на белите пленници, но вече няма да мога, защото Махди се разсърди и на мен. Всички ще загинат. А твоето малко другарче по съдба — със сигурност! Ти я уби! Дори възрастните европейци гинат като мухи от треската във Фашода, а какво остава за такова дете. Ако ви заповядат да вървите пеша край конете и камилите, тя ще падне още първия ден. Ти направи това. Радвай се сега, християнино!

И той се отдалечи, а те свиха от мегдана за молитви по тъмните улички към колибите. Вървяха дълго време, защото градът се простираше върху огромна площ. Съсипана от умората, глада, страха и ужасните впечатления през деня, Нели започна да изостава. Идрис и

Геххър я подтикваша да върви по-бързо. Но след известно време краката ѝ отмахнаха съвсем. Тогава, без много да се замисли, Стас я взе на ръце и я понесе. Той искаше да ѝ говори по пътя, искаше да се оправдава пред нея, че не е могъл да постъпи иначе, но мислите му се сноваха и сякаш изчезнаха от главата му, та само повтаряше: „Нели! Нели! Нели!“ и я прегръщаше, без да може да каже нещо повече. След триесет-четирийсет крачки Нели заспа от умора в ръцете му, затова той продължи да върви мълчаливо сред тишината на задрямалите улички, прекъсвана само от разговора между Идрис и Геххър.

А техните сърца се изпълваха от радост, което беше добре дошло за Стас, иначе може би отново щяха да го накажат за дръзките му отговори пред Махди. Но те до такава степен бяха погълнати от това, което им се бе случило, че за нищо друго не можеха да мислят сега.

— Чувствувах се болен — каза Идрис, — но видът на пророка ме излекува.

— Той е като палма в пустинята и като студена вода в зноен ден, а думите му са като зрели фурми — отговори Геххър.

— НурелГадхил ни излъга, като каза, че няма да ни допусне пред своя взор. Допусна ни, благослови ни и заповяда на Абдулахи да ни награди.

— И той ще ни награди щедро, защото волята на Махди е свята.

— Бисмиллах! Така да бъде, както казваш — обади се един от бедуините.

А Геххър започна да мечтае за цели стада камили, рогат добитък, коне и за торби, пълни с пиастри¹.

От мечтанията му го изтръгна Идрис, който посочи Стас със спящата на ръцете му Нели и попита:

— А какво ще правим с този стършел и с тази муха?

— Хм! Смаин трябва да ни награди за тях отделно.

— Щом пророкът каза, че няма да разреши никакви пазарлъци с неверните, тогава Смаин няма да държи на тях.

— Съжалявам, че не попаднах в ръцете на халифа, който щеше да научи това кученце как се лае против истината и божия избраник.

— Махди е милостив — отвърна Идрис. След това помисли малко и каза:

— Ала като са в ръцете му, Смаин ще бъде сигурен, че нито турците, нито англичаните ще убият децата му и Фатма.

— Тогава може и да ни награди, а?

— Да. Нека пощата на Абдулахи ги вземе за Фашода. На нас ще ни падне тежестта от плещите. А когато Смаин се върне тук, ще му припомним за наградата.

— Ти казваш, да останем в Омдурман?

— Аллах! Малко ли ти беше пътят от Фаюм до Хартум? Дойде време за почивка.

—

1 Пиастър — дребна монета в някои арабски страни, равна на една стотна от лирата. — Б. пр

Колибите вече бяха близо. Стас обаче забави крачка, защото и неговите сили започнаха да се изчерпват. Колкото и да беше лека, Нели му тежеше все повече. Суданците, нетърпеливи за сън, му се караха да бърза, а след това започнаха да го подтикват, като го биеха с юмруци по главата. Гебхър дори го бодна болезнено с нож в плешката. Момчето понасяше всичко мълчаливо, като пазеше преди всичко своята малка сестричка и чак когато един от бедуините го блъсна толкова силно, че едва не падна, той им каза през стиснатите си зъби:

— Трябва живи да стигнем до Фашода.

Тези думи възпряха арабите, защото те се страхуваха да нарушат заповедта на Махди. Но още повече ги възпря това, че Идрис изведнъж получи силно главозамайване, та трябваше да се подпре на рамото на Гебхър. След малко му мина, но суданецът се изплаши и каза:

— Аллах! Нещо не съм добре. Не ме ли хваща някаква болест?

— Видя Махди, значи няма да се разболееш — отвърна му Гебхър.

Най-после стигнаха до колибите. С последни сили Стас предаде спящата Нели в ръцете на Динах, която, макар и самата да не беше здрава, бе стъкмила за момичето доста удобна постеля. Суданците и бедуините хапнаха по няколко тънки парчета сурово месо и се проснаха като пънове на плъстените постели. На Стас не му дадоха нищо за ядене, само старата Динах му мушна в ръката шепа накисната дура, открадната от камилите. Но той сега не мислеше нито за сън, нито за ядене.

Защото бремето, което тежеше на плещите му, наистина беше много тежко. Той чувствуваше, че постъпи правилно, като отхвърли

милосърдието на Махди, за което трябваше да плати с отричане от вярата и душата си, чувствуваше, че баща му би бил горд и щастлив от постъпката му, но същевременно си мислеше, че е погубил Нели, другарчето си по съдба, малката любима сестричка, за която с готовност би дал и последната си капка кръв.

Ето защо, когато всички заспаха, той се затресе от силен плач и легнал върху парче от плъстена постеля, дълго плака, като дете, каквото всъщност си беше все още.

XIX

Посещението при Махди и разговорът с него, изглежда, не укрепиха здравето на Идрис, защото още през нощта той се разболя тежко, а сутринта вече беше в безсъзнание.

Хамис, Гебхър и двамата бедуини бяха повикани при халифа, който ги задържа няколко часа, хвалейки тяхната смелост. Но те се върнаха в много лошо настроение и със злоба в душите, защото се надяваха на бог знае какви награди, а пък Абдулахи даде на всеки от тях по една египетска лира и по един кон.

Бедуините започнаха разправия с Гебхър и едва не се стигна до бой. Накрая заявиха, че ще тръгнат заедно с пощенските камили за Фашода, за да си поискат от Смаин възнаграждението. Към тях се присъедини и Хамис, който се надяваше, че подкрепата на Смаин ще му донесе по-голяма полза, отколкото пребиваването му в Омдурман.

За децата започна седмица на глад и мизерия, защото Гебхър хич не мислеше да ги храни. Но за късмет Стас имаше двата талера с лика на Мария Тереза, които бе получил от гърка, и отиде в града, да купи фурми и ориз. Суданците не се противопоставиха на излизането му, защото знаеха, че от Омдурман вече не може да избяга и че в никакъв случай няма да напусне малката бинт . Това обаче не мина без приключения. Видът на момчето, което бе облечено по европейски и купуваше храна на пазара, отново събра цяла тълпа полудиви дервиши. Те го посрещнаха със смях и вой. За щастие, много от тях знаеха, че предишния ден е бил при Махди и те възпираха онези, които искаха да го нападнат. Само децата го замерваха с пясък и камъни, но той не им обръщаше никакво внимание.

Цените на пазара бяха високи. Стас въобще не можа да намери фурми, а значителна част от ориза му взе Гебхър „за болния брат“. Момчето се противопоставяше с всички сили, в резултат на което, разбира се, по-слабият получи много синини и подутини. Сега пролича и жестокостта на Хамис. Той проявяваше привързаност само към Саба и го хранеше със сурово месо. А на мизерията на децата, които

познаваше отдавна и които някога бяха добри към него, гледаше с пълно безразличие. Когато Стас се обърна към него с молба поне за Нели да отделия малко храна, той отвърна със смях:

— Иди да просиш.

И накрая се стигна дотам, че през следващите няколко дни, за да спаси Нели от гладна смърт, Стас просеше. Не винаги безрезултатно. От време на време някой бивш войник или офицер на египетския хедиф му даваше по няколко пиастри или няколко сушени смокини и обещавахе да го подпомогне и през следващия ден. Веднъж попадна на мисионер и милосърдна сестра, които след като изслушаха неговата история, заплакаха над участта на двете деца и макар че самите бяха изтощени от глад, разделиха с тях всичко, каквото имаха. Обещаха му също да ги посетят и на следващия ден дойдоха в колибите, разбира се, с надеждата, че може да им се удаде да вземат децата при себе си чак до тръгването на пощата. Но Гебхър и Хамис ги пропъдиха с бичове. Следващия ден обаче Стас ги срещна отново и получи от тях порция ориз и два хинина на прах, които мисионерът му поръча да съхранява най-грижливо, предвиждайки, че във Фашода и двамата неминуемо ги очаква треска.

— Сега ще тръгнете край разливите на Бели Нил — каза той — или сред така наречените „суди“. Реката не може да тече свободно през образуваните баражи от растения и листа, които водното течение носи и натрупва в плитчините, и там тя образува обширни заразни блата, където треската не щади дори негрите. Пазете се особено от нощуване без огън и на гола земя.

— Ние вече искаме да умрем — почти изстена Стас. Тогава мисионерът вдигна своето изсъхнало лице и известно време се моли, след това прекръсти момчето и каза:

— Вярвай в бога. Не си се отказал от него, ето защо милосърдието и грижите му ще бъдат с тебе.

Стас се опитваше не само да проси, но и да работи. Един ден видя група хора да работят на мегдана за молитви, присъедини се към тях и започна да носи глина за зида, с който трябваше да бъде ограден мегданът. Смееха му се, блъскаха го, но привечер старият шейх, който надзираваше работите, му даде дванайсет фурми, Стас беше безкрайно доволен от спечеленото, защото фурмите и оризът представляваха

единствената здрава храна за Нели, а в Омдурман те се намираха все по-трудно.

Затова той с гордост ги занесе на малкото си сестриче, на което даваше всичко, каквото успяваше да получи, а сам от цяла седмица се хранеше изключително с откраднатата от камилите дура .

Като видя любимите си плодове, Нели се зарадва много, но искаше да си ги разделят със Стас. Тя се изправи на пръсти, постави ръце на раменете му, вдигна глава и вглеждайки се в очите му, го замоли:

— Стас, изяж половината! Изяж ги! А той ѝ отвърна:

— Ядох, вече ядох! Толкова съм сит!

И се усмихна, но веднага започна да си хапе устните, за да не се разплаче, защото беше много гладен. Той си мислеше сутринта отново да отиде на печалба. Ала не стана така. Сутринта дойде мулазем¹ от Абдулахи и заяви, че

—
1 Мулазем — пратеник. — Б. пр.

пощата с камилите ще тръгне за Фашода през нощта и по заповед на халифа Идрис, Гебхър, Хамис и двамата бедуини заедно с децата трябва да се стягат за път. Гебхър се смая и възмути от тази заповед и заяви, че няма да тръгне, защото брат му е болен и няма кой да го гледа, па дори и да беше здрав, двамата са решили да останат в Омдурман. Но мулаземът отговори:

— Волята на Махди е единствена, а Абдулахи, неговият халиф и мой господар, никога не променя заповедите си. За твоя брат ще се грижи роб, а ти ще заминеш за Фашода.

— Тогава ще дойда и ще му заявя, че няма да замина.

— При халифа влизат само тези, които той сам пожелае да види. А ако без позволение, насила се вмъкнеш при него, ще те отведат... на бесилото.

— Аллах акбар! Поне открито ми кажи, че съм роб.

— Мълчи и изпълнявай заповедите! — отговори мулаземът.

Суданецът бе видял в Омдурман огъващите се под тежестта на жертвите бесила, които суровите присъди на Абдулахи окичваха всеки ден с нови тела — и се изплаши. Това, което му каза мулаземът че волята на Махди е една, а Абдулахи заповядва само веднъж, повтаряха всички дервиши. Друг изход нямаше — трябваше да се пътува.

„Никога вече няма да видя Идрис!“ — мислеше си Гебхър.

И в неговото тигрово сърце все пак се таеше някаква привързаност към по-стария брат, ето защо бе обхванат от отчаяние при мисълта, че трябва да го остави болен. Напразно Хамис и бедуините му обясняваха, че във Фашода може би ще е по-добре, отколкото в Омдурман и Смаин може да ги награди по-щедро от халифа. Никакви думи не бяха в състояние да смекчат мъката и злобата на Гебхър, която се изливаше преди всичко върху Стас.

Този ден беше наистина мъченически за момчето. Не му позволиха да отиде на пазара, затова не можа нищо да спечели, нито да изпроси, а трябваше да работи като роб при събирането на багажа за път, с което се справяше трудно поради голямата слабост от глада и умората. Беше сигурен, че ще умре по пътя, ако не от бича на Гебхър, то сигурно от изтощение.

За щастие, гъркът, който имаше добро сърце, привечер дойде да види децата, да се сбогува с тях и да ги снабди с някои неща за из път. Донесе им също така няколко праха хинин, както и няколко гердана от стъклени мъниста и малко храна. Преди всичко обаче, като научи за болестта на Идрис, той се обърна към Гебхър, Хамис и бедуините.

— Знаете — каза им, — че идвам тук по заповед на Магди.

Като чува това, те удариха чела о земята, а той продължи:

— По пътя трябва да храните децата и добре да се държите с тях. Те ще разкажат за вашето поведение на Смаин. Смаин пък ще пише за това на пророка. Ако стигне тук каквото и да било оплакване срещу вас, следващата поща ще ви донесе смъртната присъда.

Новият поклон беше единствения отговор на думите му, а Гебхър и Хамис имаха вид на кучета, на които им е поставен намордник. Гъркът им заповяда да се махнат, след което се обърна към децата на английски:

— Всичко това го измислих, защото Махди не е издавал никакви нови заповеди за вас. Ала тъй като нареди да заминете за Фашода, то вие трябва да пристигнете там живи. Разчитам и на това, че нито един от тези хора няма вече да види преди тръгването нито Махди, нито халифа.

След това рече на Стас:

— Бях обиден на тебе, момче, и още съм засегнат. Знаеш ли, че едва не ме погуби? Махди се разсърди и на мен и за да получа

неговото опрощение, трябваше да дам значителна част от имота си на Абдулахи и все още не зная дали съм се спасил задълго. Всеки случай, няма да мога да помагам на пленниците така, както им помагах досега. Но ми е жал за вас и особено за нея — и той посочи Нели. — Имам дъщеря на същите години, която обичам повече от живота си. Това, което направих, направих го за нея... Христос ще ме съди за всичко. Тя и досега носи на гърдите си под роклята сребърен кръст... Името ѝ е като твоето, мое малко момиче. Ако не беше тя, бих предпочел и аз да умра, вместо да живея в този ад.

И той се развълнува. Млъкна за малко, накрая потри с ръка челото си и заговори за друго.

— Махди ви изпраща във Фашода с мисълта, че там ще, умрете. По такъв начин си отмъщава на вас за твоята упоритост, момче, която дълбоко го засегна, а и няма да загуби славата си на „милосърден“. Той винаги е такъв... Но знае ли някой за кого по-напред е отредена смъртта! Абдулахи, му подхвърли мисълта да заповяда на тези кучета, които са ви отвлекли, да пътуват с вас. Бедно ги възнагради, а сега се страхува това да не се разчуе. Освен това и двамата с пророка желаят тези хора да не разказват, че в Египет има още войски, оръдия, пари и англичани ... Тежък и дълъг ще бъде този път. Ще вървите през пуста и болнава страна, затова пазете като очите си праховете, които ви дадох.

— Господарю, заповядай още веднъж на Гебхър да не се осмелява да държи гладна Нели и да я бие — каза Стас.

— Не се бойте. Препоръчах ви на стария шейх, който кара пощата. Той е мой добър познат. Дадох му часовник и го спечелих да се грижи за вас.

Като говореше така, той започна да се сбогува. Взе Нели на ръце, притисна я до гърдите си и повтори:

— Нека бог те благослови, дете мое! ...

Слънцето бе залязло и настъпи звездна нощ. В тъмнината се чуваше пръхтенето на конете и пъшкането на натоварените камили.

XX

Старият шейх Хатим удържа на обещанието, дадено на гърка, и старателно се грижеше за децата. Пътят нагоре срещу Бели Нил беше тежък. Пътуваха през Кетин, ЕдДу-чим и Кана, след което минаха гористия остров на Нил Аба, на който преди войната Махди бе живял в едно кухо дърво като дервишотшелник. Керванът бе принуждаван често да заобикаля обширни разливи, обрасли с папирус или така наречените суди, от които полъхът на вятъра носеше отровна миризма на разлагащи се листа, навлечени от водното течение. На времето английските инженери бяха разкъсали тези бентове¹ и параходите можеха да пътуват от Хартум до Фашода и още по-нататък. Сега обаче реката отново се беше задръстила и като не можеше да тече свободно, преливаше от двете страни. Местностите от лявата и дясната страна на брега бяха покрити с висока джунгла, над която се издигаха могили на термити и отделни грамадни дървета; тук-там лесовете стигаха чак до реката. На по-сухите места растяха акациевы горички. През първите седмици срещаха селища и арабски градчета, състоящи се от къщи със странни куполовидни покриви, изплетени от слама дохну, но отвъд Аба, от селището ГозАбуГума, навлязоха в страната на черните. Тя беше съвсем пуста, защото дервишите бяха отвлекли почти до последния човек местното негърско население и го продаваха по пазарите в Хартум. Омдурман, Дара, Фашер, ЕлОбейд и в други судански, дарфурски и кордофански градове. Жителите, успели да се укроят пред робството в гъсталаците и горите, бяха изтребени от глада и треската, пламнала с необикновена сила край Бели и Сини Нил. Самите дервиши казваха, че от нея умират „цели народи“. Джунглата беше покрила бивши плантации от сорго, маниока и банани. Само дивите животни, непреследвани от никого, се бяха

---

¹ след упадъка на дервишите съобщенията по вода отново бяха възстановени. — Б. а.

размножили в изобилие. Неведнъж при светлината на вечерницата децата виждаха отдалеч стада слонове, които приличаха на подвижни скали, да вървят в бавен ход към познатия им водопой. Като ги видеше, Хатим, стар търговец на слонова кост, цъкаше с език, въздишаше и казваше поверително на Стас:

— Машалла! Какво богатство! Но сега не си струва да ловува човек, защото Махди е забранил на европейските търговци да идват в Хартум и няма на кого да се продават бивните, освен на емирите за умбаи.

Наред със слоните се срещаха също жирафи, които щом забележеха кервана, бързо побягваха с тромави подскоци, размахвайки дългите си шии, сякаш бяха куци. След това все по-често се появяваха биволи и цели стада антилопи. Когато липсваше прясно месо, хората от кервана ловуваха по тях, ала почти винаги безуспешно, защото будните и пъргави животни не допускаха да ги доближат, нито пък да ги обкръжат.

Въобще храната беше оскъдна и поради обезлюдяването на страната не можеше да се купи нито просо, нито банани, нито риба, с които в миналото негрите от племената Шилук и Динка охотно снабдяваха керваните, разменяйки храните срещу стъклени гердани и пиринчена тел. Хатим не допусна обаче децата да гладуват, нещо повече — държеше Гебхър изкъсо и веднъж преди лягане, когато той удари Стас при сваляне на седлата от камилите, заповяда да го разпънат на земята и да му отброят по трийсет бамбукови пръчки по петите. Два дни жестокият суданец можеше да стъпва само на пръсти, проклинаше часа, в който бе напуснал Фаюм, и си отмъщаваше на подарения му млад роб, който се казваше Кали.

Първоначално Стас беше доволен, че напуснаха задушния Омдурман и че вижда страни, за които винаги си бе мечтал. Досега неговият силен организъм понасяше много добре мъчителното пътуване, а по-обилната храна му възвърна енергията. По време на пътя и при почивките той неведнъж шепнеше на ухото на сестричето си, че може да се избяга и от околностите на Бели Нил и че въобще не се е отказал от това намерение. Безпокоеше го обаче нейното здраве. Две седмици след деня на тръгването от Омдурман Нели наистина не се беше разболяла все още от треска, но лицето ѝ отслабна и вместо да обгори, ставаше все по-прозрачно, а малките ѝ ръчички изглеждаха

като измесени от восък. Не беше лишена от грижи, нито дори от такива удобства, каквито можеха да ѝ осигурят Стас и Динах с помощта на Хатим, но ѝ липсваше здравословният въздух на пустинята. Влажният и горещ климат — заедно с мъчителното пътуване все повече подкопаваха силите на крехкото дете.

Още от ГозАбуТума Стас всеки ден ѝ даваше по половин прах хинин и се тревожеше много при мисълта, че лекарството няма да му стигне задълго и никъде след това; няма да може да го намери. Ала друг изход нямаше, защото трябваше да предотврати треската. Понякога изпадаше в отчаяние. Залъгваше се само с надеждата, че ако Смаин иска да размени двамата срещу собствените си деца, трябва да намери за тях някаква по-здравословна местност от Фашода.

Но нещастieto като че ли постоянно преследваше своите жертви. Един ден преди да пристигнат във Фашода. Динах, която още в Омдурман не се чувствуваше добре, както развързваше вързопа с вещите на Нели, които бе взела във Фаюм, изведнъж изгуби съзнание и падна от камилата. С много усилия Стас и Хамис успяха да я свестят. Тя не дойде на себе си, или по-точно, свести се едва вечерта, и то само за да се раздели разплакана със своето любимо момиче и да умре.

Геххър искаше непременно след смъртта да ѝ отреже ушите, за да ги покаже на Смаин като доказателство, че е свършила по пътя и да поиска отделно награда за нейното отвличане. Така постъпвали с робите, умрели по време на пътуване. Но по молба на Стас и Нели, Хамис не му позволи и я погребяха прилично, а гроба ѝ отрупаха с камъни и тръни, за да я запазят от хиените. Децата се почувствуваха още по-самотни, защото изгубиха в нейно лице единствената близка и предана душа. Този удар беше особено жесток за Нели, тъй че Стас напразно се опитваше да я утеши през цялата нощ и през следващия ден.

Настъпи шестият ден от пътуването. На обед керванът пристигна във Фашода, но намери само пепелища. Махдистите лагеруваха под открито небе или в струпани набързо колиби от трева и клони. Преди три дни селището изгоряло напълно. Бяха оцелели единствено опушените от дима глинени стени на кръглите колиби и намиращият се край самата вода голям дървен навес, който през времето на египтяните служеше за склад на слонова кост и където сега живееше вождът на дервишите, емир СекиТамала. Сред махдистите той беше

забележителен човек, скрит неприятел на халиф Абдулахи и личен приятел на Хатим. Той покани гостоприемно стария шейх заедно с децата, ала още в началото им разказа неприятна новина.

Те нямало да намерят Смаин във Фашода. Преди два дни той бил потеглил на югоизток от Нил с експедиция за роби и не се знаело кога ще се върне, защото най-близките местности вече били обезлюдени, тъй че трябвало да се търси човешка стока много далеч. Наистина близо до Фашода се намира Абисиния, с която дервишите също-воювали. но Смаин имал само триста души и не можел да се осмели да премине границите ѝ, зорко пазени сега от войнственото население и от войниците на крал Йоан.

При това положение СекиТамала и Хатим започнаха да обмислят какво да правят с децата. Съвещаваха се главно по време на вечерята, на която емирът бе поканил и Стас и Нели.

— Аз — каза той на Хатим — скоро трябва да тръгна далеч на юг срещу Емин паша¹, който е в Ладо и разполага с параходи и войски. Такава заповед си ми донесъл, Хатиме... Ти трябва да се връщаш за Омдурман, а във Фашода няма да остане жива душа. Тук няма къде да се живее, няма какво да се яде и върлуват болести. Знаем наистина, че белите не боледуват от едра шарка, но треската ще погуби тези деца само за месец.

— Заповядано ми е да ги доведа във Фашода — отговори Хатим — и аз ги доведох, повече бих могъл да не се грижа за тях. Но ми ги препоръча един мой приятел, гъркът Калиопули, затова не бих искал да загинат.

— Това със сигурност ще стане.

— Какво да правим тогава?

— Вместо да остават в пустата Фашода, изпрати ги при Смаин заедно с тези хора, които са ги докарали до Омдурман. Смаин замина към планините, към сухата и висока страна, където тропическата треска не изтребва така хората, както край реката.

— Как ще намерят Смаин?

— По следите на огъня. Той ще опожарява джунглата, първо, за да вкарва животните в скалистите прудоми, където е по-лесно да ги заобиколят и избият, и второ, за да плаши варварите и ги изгонва от гъсталаците, в които те са се скрили от потерята.-... Не е трудно да се намери Смаин.

— Но дали ще го настигнат?

— Понякога той ще се застоява цяла седмица на едно място, защото трябва да опушва месо. Дори и да заминат след два-три дни, ще го настигнат със сигурност.

— Но защо трябва да го гонят. Нали той ще се върне във Фашода?

— Не. Ако залавянето на роби излезе успешно, ще ги заведе на пазар в градовете...

— Какво да правим?

—

1 Емин паша, по произход немски евреин, след завладяването на областта около езерото Албърт от Египет бил губернатор на Екватория. Магдистите го атакували няколко пъти. Спасил го Стенли, който го превел с по-голямата част от войниците му до Багамойо край Индийския океан. — Б. а.

— Не забравяй, че когато двамата с тебе заминем от Фашода, децата, дори и да не ги унищожи треската, ще умрат тук от глад.

В името на пророка! Вярно е!

И наистина нямаше друг изход, освен да се изпратят децата на ново скиталчество. Хатим, който се оказа много добър човек, се безпокоеше само да не би Гебхър, чиято жестокост беше разбрал по пътя, да започне да ги измъчва. Но суровият СекиТамала, който предизвикваше страх дори сред своите войници, заповяда да извикат суданеца и му заяви, че трябва да заведе децата живи и здрави при Смаин, а същевременно да бъде добър с тях защото в противен случай ще бъде обесен.

Добрят Хатим измоли още от емира да подари робиня на малката Нели, която да се грижи за нея по пътя и в лагера на Смаин. Нели много се зарадва от подаръка, особено когато се оказа, че робинята е млада девойка от племето Динка, с приятни черти и миловиден израз на лицето.

Стас знаеше, че Фашода е истинска смърт, затова въобще не помоли Хатим да не ги изпращат на ново, трето поред пътешествие. Тайно си мислеше също, че като пътуват на югоизток трябва да се приближат много до южните абисински граници и ще могат да избягат. Надяваше се, че на сухите възвишения Нели може би ще се опази от

треската и поради всички тези причини той започна да се готви старателно и с желание за път.

Геххър, Хамис и двамата бедуини също нямаха нищо против пътуването, като разчитаха и на това, че при Смаин ще могат да заловят голям брой роби и след това да ги продадат на сметка на пазара. Те знаеха, че понякога търговците на роби трупат големи богатства и във всеки случай предпочитаха да пътуват, отколкото да остават тук под властта на Хатии и СекиТамала.

Подготовката обаче продължи дълго време, защото децата трябваше да си починат. За това пътуване камилите не можеха вече да бъдат използвани и арабите, Стас и Нели трябваше да пътуват на коне, а пък Кали, робът на Геххър, и Меа, както по предложение на Стас беше наречена прислужницата на Нели, да вървят пеша край конете. Хатим се погрижи и за магаре, което носеше палатка за момиченцето и храна за три дни. Повече СекиТамала не можеше да отдели. За Нели направиха нещо като женско седло от кече, палмови рогозки и бамбук.

Децата прекараха в почивка три дни във Фашода, но безбройните комари край реката правеха престоя тук почти непоносим. През деня се появяваха рояци огромни сини мухи, които, въпреки че не хапеха, бяха толкова досадни, навираха се в ушите, обграждаха очите и дори се пъхаха в устата. Още в Порт Саид Стас беше чул, че комарите и мухите разнасят тропическата треска и микробите, причинявайки възпаление на очите; затова накрая сам помоли СекиТамала да ги изпрати по-бързо, още повече, че приближаваше пролетният дъждовен период.

XXI

— Сташек, защо ние все пътуваме и пътуваме, а Смаин го няма и няма?

— Не зная. Сигурно се движи бързо напред, за да стигне скоро до местностите, където ще може да налови роби. Искаш ли да се присъединим вече към неговия отряд?

Момичето кимна с изрусялата си главица в знак, че много желае това.

— Защо желаяш толкова? — попита Стас.

— Може би при Смаин Гебхър няма да посмее да бие толкова жестоко горкия Кали.

— Смаин сигурно не е по-добър. Те всички са безмилостни към робите си.

— Така ли?

И две сълзици се търкулнаха по нейните хлътнали бузки.

Беше деветият ден от пътуването. Гебхър, който сега бе водач на кервана, първоначално намираще лесно следите от похода на Смаин. Останките от опожарената джунгла и местата на лагеруването, осеяни с оглозгани кости и различни отпадъци, му сочеха пътя. Но след пет дни попаднаха на обширна изгоряла степ, по която вятърът беше раздухал пожара от всички страни. Следите станаха неясни и объркани, защото Смаин, изглежда, беше разделил своя отряд на няколко по-малки части, за да улесни обкръжението на дивеча и снабдяването с храна. Гебхър не знаеше в каква посока да вървят и често се случваше след дълго лутане керванът отново да се върне на мястото, от което е тръгнал. След това попаднаха в гори, а като преминаха и тях, навлязоха в скалиста местност, където земята беше покрита от плоски скали или дребни камъни, разпръснати толкова нагъсто върху голяма площ, че напомняха на децата за градските калдъръми. Растителността тук беше оскъдна. Само тук-таме между скалните отломъци растяха еуфорбии, кръстатки, мимози, а по-рядко — високи светлозелени дървета, които Кали наричаше на езика

кисвахили „мти“ и с чиито листа хранеха конете. В околностите нямаше никакви рекички и поточета, но, за щастие, бяха започнали вече от време на време да ваят дъждове и вода се намираше във вдлъбнатините и скалните цепнатини.

Дивите животни бяха пропъдени от отредите на Смаин и керванът би умрял от глад, ако не беше изобилието на токачки, които много често се вдигаха под краката на конете, а привечер толкова гъсто отрупваха дърветата, че беше достатъчно човек да гръмне по тях, за да паднат няколко на земята. Пък и те никак не бяха страхливи и позволяваха да се доближат до тях, а се издигаха така тежко и трмаво, че дори тичащият пред кервана Саба ловеше и душеше токачки почти всеки ден.

Хамис убиваше по петнайсетина на ден със старата пушкакремъклийка, която беше изпросил от един дервиш подчинен на Хатим, по пътя от Омдурман за Фашода. Повече сачми обаче нямаше, щяха да му стигнат най-много за двајсетина патрона и го тревожеше мисълта: какво ще правят, когато запасът се изчерпи. Понякога, макар и изплашени, между скалите се появяваха малки стада ариели, красиви антилопи, разпространени в цяла Средна Африка, но по ариелите трябваше да се стреля с щуцера; а те не умееха да си служат с пушката на Стас. Гебхър пък не искаше да му я даде в ръцете.

Суданецът също започна да се тревожи от дългия път. Понякога му идваше на ум да се върнат във Фашода, защото, ако се бяха разминали със Смаин, можеха да се заблудят в дивите местности, където освен глада ги заплашваха дивите зверове и още по-дивите негри, обхванати от мъст заради ловните експедиции, устройвани срещу тях. Но понеже не знаеше, че СекиГамала тръгва срещу Емин, защото разговорът не стана в негово присъствие, страхуваше се от мисълта, че ще трябва да застане пред очите на силния емир, който му заповяда да заведе децата при Смаин и му даде писмо за него, като му заяви, че ако не свърши добре задължението си, ще увисне на бесилката. Всичко това изпълваше душата му с мъка и злоба. А за своите разочарования вече не смееше да си отмъщава на Стас и Нели, затова, пък плещите на бедния Кали всеки ден се обливаха в кърви под бича му. Младият роб се приближаваше до суровия си господар винаги с трепет и тревога, но напразно прегръщаше той краката му и целуваше ръцете му, напразно падаше по очи пред него. Нито

покорството, нито стоновете трогваха каменното му сърце и бичът при най-малкия повод, а понякога и без повод раздираше тялото на нещастното момче. Нощем поставяха на краката му дъска с прорези, за да не избяга. Денем вървеше завързан край коня на Гебхър, което забавляваше много Хамис. Нели оплакваше със сълзи злата участ на Кали, Стас се възмущаваше от душа и на няколко пъти упорито се застъпваше за него, но като-забеляза, че това повече дразни Гебхър, само стискаше зъби и мълчеше. Ала Кали разбра, че двамата се застъпват за него и ги обикна дълбоко със своето изстрадало, нещастно сърце.

От два дни пътуваха през скалист прулум с високи стръмни канари. По нанесените и разпръснати в безпорядък камъни, лесно можеше да се познае, че през дъждовния период прулумът се напълва с вода, но сега неговото дъно беше напълно сухо. От двете страни под стените растеше оскъдна трева, много тръни, а тук-там дори и дървета. Гебхър се впусна в това каменно гърло, защото непрекъснато водеше нагоре и той смяташе, че ще ги заведе на някаква височина, откъдето ще му бъде лесно да забележи денем дима, а нощем огньовете в лагера на Смаин. На някои места прулумът ставаше толкова тесен, че успоредно можеха да вървят само два коня, на други се разширяваше и образуваше малки, кръгли долини, оградени сякаш с високи каменни зидове, на които седяха големи павиани, играеха си, врякаха и се зъбеха срещу кервана.

Беше пет часът следобед. Слънцето-вече клонеше към залез. Гебхър мислеше за нощуването; искаше само да стигне до някаква долинка, където ще може да направи зериба, т. е. да ограда кервана заедно с конете с плет, от бодливи мимози и акации, които да ги предпазят от дивите животни. Саба тичаше напред, пролайваше към маймуните, които скачаха изплашено щом го зърнеха, и много често изчезваше зад завоите на прулума. Ехото високо повтаряше неговия лай.

Изведнъж обаче той млъкна, а след малко дотича бързо при конете с настръхнала козина на гърба и подвита. отдолу опашка. Бедуините и Гебхър се досетиха, че навярно нещо го е изплашило и като се спогледаха, тръгнаха напред, за да разберат причината. Но като минаха малкия завой, те спряха конете и в миг застанаха като приковани отгледката, която се откри пред очите им.

Върху невисока скала, която се намираше точно в средата на доста широкия на това място прулум, лежеше лъв.

От него ги отделяха най-много сто крачки. Като ги забеляза, мощното животно се надигна на предните си лапи и се загледа в ездачите и конете. Залязващото слънце огряваше огромната му глава, рунтавите му гърди — и в червеното сияние той приличаше на един от сфинксовете, които красят входовете към древните египетски храмове.

Конете заприклякваша на задниците си, взеха да се въртят и отстъпват. Изумените и изпаднали в ужас ездачи не знаеха какво да предприемат и от устата им се изтръгваха само тревожните и безпомощни слова: „Аллах! Бисмиллах! Аллах акбар!“

А царят на джунглата ги гледаше отвисоко, неподвижен, сякаш излят от бронз.

Гехър и Хамис бяха слушали от пристигащите от Судан в Египет търговци на слонова кост и каучук, че понякога лъвовете лягат на пътя на керваните, които са принудени просто да ги заобикалят. Ала тук нямаше къде да заобиколят. Оставаше само да се обърнат и да бягат! Да, но в такъв случай почти беше сигурно, че страшният звяр ще се хвърли да ги гони.

Тогаво отново се чува възбудените въпроси: — Какво да правим?

— Какво да правим?

— Аллах! Може би ще отстъпи.

— Няма да отстъпи.

И отново настана тишина. Чуваше се само пръхтенето на конете и ускореното дишане на хората.

— Пусни Кали от въжето — внезапно каза Хамис на Гехър, — а ние да бягаме с конете. Тогаво лъвът ще настигне него пръв и само него ще убие.

— Така направи! — повториха бедуините.

Ала Гехър се досети, че в такъв случай Кали светкавично ще се покачи на скалната стена, а лъвът ще се спусне след конете и тогава му хрумна друга жестока мисъл. Ще заколи момчето и ще го хвърли отпред, тогава, като скочи върху тях, звярът ще види на земята окървавеното тяло и ще се спре, за да го изяде.

Затова той придърпа с въжето Кали към седлото и вече бе вдигнал ножа, но в същата секунда Стас го хвана за широкия ръкав на кафтана.

— Какво правиш, негодяй!

Геххър започна да се дърпа и ако момчето го беше хванало за ръката, щеше веднага да се отскубне, но с ръкава не му беше така лесно, затова, като се дърпаше, той започна да хрипти с приглушен от ярост глас:

— Куче, ако той не е достатъчен, ще наръгам и вас! Аллах! Ще ви наръгам, ще ви наръгам!

Стас смъртно пребледня, защото през ума му мина светкавичната мисъл, че като гони преди всичко конете, лъвът може наистина да подмине в устрема си трупа на Кали, а тогава Геххър неминуемо ще заколи един след друг и тях двамата.

И като дърпаше с удвоени сили ръкава, извика:

— Дай ми пушката! Аз ще убия лъва!

Бедуините бяха изумени от тези думи, но Хамис, който още в Порт Саид беше видял как стреля Стас, веднага се развика:

— Дай му пушката! Той ще убие лъва!

Геххър тоз час си спомни за изстрелите на езерото Каро-ун и пред страшната опасност бързо отстъпи от упорството си. Дори с голяма бързина подаде щуцера на момчето, а Хамис отвори незабавно кутията, с патроните, от която Стас загреба пълна шепа.

След това скочи от коня, постави патрони в цевите и тръгна напред.

Докато направи първите няколко крачки, той беше някак си стъписан и виждаше само себе си и Нели с прерязани от ножа на Геххър гърла. Ала по-близката и по-страшна опасност веднага го накара да забрави за всичко друго. Пред него беше лъвът. При вида на животното му притъмня пред очите. Усети студ на бузите и на носа си, усети, че краката му са като олово и че се задъхва. Просто, беше го страх. В Порт Саид той беше чел, дори по време на урок, за лов на лъвовете, но едно е да гледаш картинки в книгите, а друго — да застанеш очи в очи срещу чудовището, което сега го гледаше като че ли учудено и мръщеше широкото си като щит чело.

Арабите притаиха дъх, защото никога в живота си не бяха виждали подобно нещо. От едната страна — малкото момче, което сред високите скали изглеждаше още по-малко, а от друга — грамадното животно, позлатено от слънчевите лъчи, прекрасно, страшно — „господарят с огромната глава“, както казват суданците.

С цялата сила на волята си Стас превъзможна неподвижността на краката си и се придвижи по-нататък. Само до преди миг му се струваше, че сърцето ще изскочи през гърлото му — и това продължи дотогава, докато вдигна пушката към лицето, си. Сега трябваше да помисли за нещо друго. Да се приближи ли още, или вече да стреля? Къде да се мери? Колкото е по-малко разстоянието, толкова изстрелът е по-сигурен ... затова — по:напред ... по-напред!... Четирийсет крачки са много... трийсет! Двайсет! Полъхът на вятъра вече донася остра животинска миризма...

„Куршум между очите му или е свършено с мен! — по мисли си Стас. — В името на отца и сина! ...“

А лъвът се изправи, протегна се и наведе глава. Бърните Му започнаха да се разтварят, веждите му се надвесиха над очите. Някаква си дребна твар се е осмелила да дойде твърде близо — ето защо той се готвеше за скок, като прилякваше с потреперващи бедра на задните си крака.

Но Стас забеляза в миг, че мушката на щуцера съвпада с челото на звяра и дръпна спусъка.

Гръмна изстрел. Лъвът скочи така, че за един миг се изправи в целия си ръст, след което рухна по гръб и четирите му крака се вирнаха нагоре.

При последната конвулсия той се свлече от скалата върху земята.

Още няколко минути Стас го държеше на мушката, но като видя, че трептенията намаляха и че жълтеникавото туловище се изпружи безжизнено, той отвори пушката и постави нови патрони.

Между скалистите стени още се отразяваше гръмкото ехо. Гебхър, Хамис и бедуините не можаха веднага да видят какво стана, защото предишната нощ бе валяло и от влажния въздух димът закри всичко в тесния прулум. Едва когато димът се разпръсна, започнаха да викат от радост и искаха да се втурнат към момчето, но напразно, защото никаква сила не можеше да накара конете да сторят дори крачка. А Стас се обърна, хвърли поглед към четиримата араби и впи очи в Гебхър.

— Ах! Стига толкова! — каза той през зъби. — Ти съвсем прекали. Но вече няма да убиеш нито Нели, нито никого!

И изведнъж усети, че носът и бузите му отново стават студени, ала този хлад беше друг, той се пораждаше не от страх, а от опасното и

неумолимо решение, което за миг прави сърцето в гърдите желязно.

— Да! Те са бандити, палачи, убийци, а Нели е в ръцете им!...

— Няма да я убиеш! — повтори той.

Приблужи се към тях, отново спря и изведнъж със светкавична бързина вдигна пушката към лицето си.

Два изстрела един след друг оглушиха с ехото си прулома: Гебхър тупна на земята като чувал с пясък, а Хамис се наклони на седлото и удари окървавено чело о врата на коня.

Двамата бедуини нададоха страшен вик на ужас, скочиха от конете и се хвърлиха към Стас. Завоят зад тях не беше далеч и ако бяха побягнали назад, което Стас желаше в душата си, можеха да се спасят от смъртта. Но заслепени от уплахата и яростта си, те мислеха, че ще стигнат момчето, преди да е сменило патроните и ще го намушкат с ножовете. Глупци! Едва бяха изминали петнайсетина крачки, когато злокобната пушка щракна отново, прулумът екна от ехото на новите изстрели и двамата паднаха по очи на земята, замятаха се и се заблъскаха като изхвърлени на сушата риби.

Единият — улучен в бързината по-лошо — се надигна и се опря на ръцете си, но в същия миг Саба впи зъби във врата му.

Настана гробна тишина. Тя беше нарушена едва от стоновете на Кали, който, паднал на колене, протягаше напред ръце и викаше на развален език кисвахили:

— Бвана кубва (велики господарю)! Убива лъва, убива лошите хора, но не убива Кали!

Стас обаче не обръщаше внимание на неговите викове. Известно време той стоя като вцепенен, след това забеляза побелялото лице на Нели и нейните разширени от ужас, полуживи очи и скочи към нея:

— Нели! Не се бой!... Нели, свободни сме!...

Те наистина бяха свободни, но и изгубени сред дивата, безлюдна джунгла, в бездната на „черния континент“.

XXII

Докато Стас и младият негър изпозавлекат встрани на прулома убитите араби и тежкия труп на лъва, слънцето се спусна ниско и скоро щеше да настъпи нощта. Но беше невъзможно да нощуват в съседство с труповете, затова, макар че Кали сочеше убития звяр, гладеше се по гърдите и мляскайки с език, повтаряше: „Мсури ниама“ (хубаво, хубаво месо), Стас не му позволи да се заеме с „ниамата“, а веднага му нареди да хване конете, които бяха се разбягали след изстрелите. Черното момче се справи необикновено сръчно, защото вместо да ги гони из прулома, из който биха бягали все по-далеч, то се изкачи горе и като съкрати пътя на завоите, пресрещна изплашените атове. Така той лесно успя да хване два, а другите два завърна към Стас. Не можаха да намерят само конете на Гебхър и Хамис, но и така бяха останали четири, без да се смята натовареният с палатката и багажа дългоушко, който прояви спрямо трагичната случка истинско философско спокойствие. Намериха го над завоя да щипе старателно тревата, която растеше на дъното на прулома.

Суданските коне общо взето са свикнали да виждат диви животни, но се боят от лъвовете, затова беше много трудно да ги преведат край скалата, до която се чернееше локва кръв. Конете пръхтяха, издуваха ноздри и протягаха шии към окървавените камъни, но когато магарето само малко размърда уши и мина спокойно, преминаха и те. Нощта беше близо, но те изминаха около километър и се спряха на едно място, където пруломът се разширяваше отново и образуваше малка амфитеатрална долинка, гъсто обрасла с тръни и с храсти бодлива мимоза.

— Господарю — каза младият негър, — Кали запалва огън, голям огън!

И като хвана широкия судански меч, който беше свалил от трупа на Гебхър, започна да сече с него тръни, а дори и по-големи дръвчета! Като запали огън, той насече още, дървета.

като натрупа такъв голям запас, който можеше да стигне за цяла нощ.

След това двамата със Стас опънаха палатката за Нели под високата отвесна скала на долината, и я оградиха в полукръг с широк и висок плет от трънки или с така наречената зериба.

От описанията на африканските пътешествия Стас знаеше, че по този начин пътешествениците се предпазват от дивите зверове. Конете обаче не можеха да се поберат зад плета, затова като ги разседлаха и свалиха от тях металните съдове и торбите, момчетата само ги спънаха, за да не се отдалечат твърде много заради тревата и водата. Впрочем Меа намери вода наблизко, в една каменна вдлъбнатина под отсрещните скали, която образуваше нещо като малък басейн. Вода имаше много, та щеше да стигне и за конете и за сваряване на токачките, застреляни сутринта от Хамис. В дисагите, които заедно с палатката носеше магарето, се намериха също така около три големи делви дура и няколко шепи сол, както и връзка сушени корени от маниока.

Това беше достатъчно за една богата вечеря. От нея се възползуваха обаче преди всичко Кали и Меа. Малкият негър, когото Гебхър държеше в ужасен глад, изяде такова количество храна, което можеше да стигне за двама. Но затова той беше от все сърце благодарен на своите нови господари и веднага след вечерята падна по очи пред Стас и Нели в знак, че желае до края на живота си да остане техен роб, а след това изрази по същия покорен начин преклонението си пред пушката на Стас, разбирайки, изглежда, че е по-безопасно да си спечели благоразположението на така страшното оръжие. После заяви, че докато „великият господар“ и „бейби“ спят, той ще бди на смени с Меа, за да не угасне огънят — и клекна край него, тананикайки си тихо нещо като песен, в която често се повтаряха думите „Симба куфа! Симба куфа!“, което на езика кисвахили означава: „Лъвът е убит!“

Ала нито на „великия господар“, нито на малката „бейби“ им беше до сън. След многото молби на Стас Нели преглътна само няколко парченца от токачката и няколко зрънца сварена дура . Тя казваше, че не е нито гладна, нито ѝ се спи, а само е жадна. Стас се изплаши да не би да има температура, но видя, че ръцете ѝ са хладни, дори прекалено студени. Той я убеди обаче да влезе в палатката, където

беше подредил постелята за нея, а преди това старателно бе претърсил тревата за скорпиони. С щуцера в ръка Стас седна на камъка, за да я пази от дивите зверове в случай, че огънят се окаже недостатъчна защита. Беше обхванат от неизмерима умора и изтощение. В себе си повтаряше: „Убих Дембхър и Хамис, убих бедуините, убих лъва и сме свободни.“ Но сякаш тези думи му повтаряше някой друг и сякаш сам не разбираше, какво означават те. Само имаше чувството, че са свободни, но заедно с това, че е станало нещо страшно, което го изпълваше с безпокойство и като камък тежеше на гърдите му. Накрая мислите му започнаха да се сковават. Дълго време той гледаше огромните нощни пеперуди, които се въртяха над пламъците и накрая започна да се олюлява и да дреме. Кали също дремеше, но често се будеше и притуряше клони в огъня.

Настъпи дълбока и — което рядко се случва край тропиците, тиха нощ. Чуваше се само пращенето на горящите трънки и съскането на пламъка, който осветяваше надвисналите в полукръг скали. Месецът не освети дълбините на прулума, но във висините трептяха рой непознати звезди. Стана толкова студено, че Стас се събуди, отърси се от сънливата си скованост и се загрижи дали студът не измъчва малката Нели.

Ала той се успокои, като си спомни, че я остави в палатката върху одеялото от кече, което Динах беше взела още във Фаюм. Дойде му също така на ум, че като пътуваха още от Нил непрекъснато, макар и постепенно все нагоре, сигурно след толкова дни са стигнали вече доста високо, в краищата, където треската не върлува толкова, колкото в ниското поречие на реката. Пронизващият нощен хлад като че ли потвърждаваше това предположение.

И тази мисъл го поуспокои. Той влезе за малко в палатката, за да провери дали Нели спи спокойно, след това се върна, седна по-близо до огъня и отново започна да дреме, дори заспа дълбоко.

Изведнъж го събуди ръмженето на Саба, който преди това се бе настанил за сън до самите му крака.

Кали също се размърда и двамата взеха да се взират неспокойно в едрия мастиф, който изпънат като струна, с наострени уши, душеше дълбоко с ноздри по посоката, откъдето бяха дошли, и се взираше в тъмнината.

Козината на врата и гърба му настръхна, а гърдите му се издуваха от въздуха, който, ръмжейки, поемаше в дробовете си.

Младият роб бързо хвърли сухи клони в огъня.

— Господарю — прошепна той, — вземеш пушка! Вземеш пушка!

Стас взе пушката и се промъкна пред огъня, за да види по-добре мрачните гълбини на прулума. Ръмженето на Саба премина в прекъсвано полайване. Дълго време нищо не се чуваше, след което обаче до ушите на Кали и Стас стигна далечен, глух тътен, сякаш някакви грамадни животни тичаха към огъня. Сред тишината този тътен отекваше между скалните стени и ставаше все по-силен.

Стас разбра, че се приближава смъртна опасност. Но какво ли можеше да бъде това? Може би биволи или двойка носорози, която търси изход от прулума? В такъв случай, ако гърмежът не ги изплаши и не ги върне, нищо няма да спаси кервана, защото тези животни, не по-малко свирепи и нападателни от хищниците, не се боят от огън и всичко ще стъпчат по пътя си ...

А ако това е някакъв отряд на Смаин, който, попаднал на труповете в прулума, преследва убийците? Стас сам не знаеше, кое би било по-добре — бързата смърт или новото робство? Наред с това му мина през ум, че ако в отряда е самият Смаин, може би ще ги пощади, но ако го няма, дервишите ще ги убият веднага или пък, което е по-лошо, ще ги измъчват жестоко преди смъртта.

„Ах — помисли си той, — дай боже да бъдат животни, а не хора!“

А в това време тътенът растеше и се бе превърнал в силен тропот на копита, докато накрая от тъмнината изплуваха блеснали очи, издути ноздри и развени от тичането гривви.

— Конете! — извика Кали.

Бяха конете на Гебхър и Хамис. И двата тичаха в луд бяг, гонени очевидно от някакъв страх, но като попаднаха вснопа светлина и видяха своите спънати събратя, те се изправиха на задните си крака, след това пръхтейки, вриха копитата в земята и за миг останаха неподвижни.

Ала Стас не свали пушката от лицето си. Беше сигурен, че всеки миг след конете ще се покаже рунтава лъвска глава или плоска глава на пантера. Но чакаше напразно. Полека-лека конете се успокоиха, нещо

повече, след известно време Саба престана да души и като се завъртя няколко пъти на място, както правят обикновено кучетата, легна си, сви се на кравай и затвори очи. Очевидно някакъв хищник бе преследвал конете, но като усетил дима или видял върху скалите отражението на огъня, се бе оттеглил далече.

— Все пак трябва нещо много да ги е изплашило — рече Стас на Кали, — след като не ги е било страх да пребягат край трупите на хората и лъва.

— Господарю — отвърна момчето, — Кали се досеща какво се е случило. Много, много хиени и чакали влязло в падината и тръгнало към труповете. Конете бяга пред тях, но хиени не гонят, защото те ядат Гебхър и други ...

— Възможно е, но ти иди сега, разседлай конете, вземи съдовете и торбите и ги донеси тук. И не се страхувай, пушката ще те пази.

— Кали не се бои — отвърна момчето.

И като разреши малко тръните до самата скала, той се измъкна отвъд, зерибага, а в това време от палатката излезе Нели.

Саба стана веднага и докосвайки я с нос, си изпросваше обикновените милувки. Но тя протегна ръка и веднага я дръпна назад сякаш с отвращение.

— Сташек, какво се е случило? — попита момичето.

— Нищо. Дотичаха другите коне. Техният тропот ли те събуди?

— Събудих се преди това и дори исках да изляза от палатката, но...

— Но какво?

— Мислех си, че може да ми се разсърдиш. — Аз? На тебе?

Нели вдигна очи и го гледаше с някакъв особен поглед, както никога преди това не го беше гледала. Върху лицето на Стас се изписа голямо учудване, защото в погледа и думите ѝ прочете страх.

„Тя се страхува от мен!“ — помисли си той.

И в първия момент сякаш почувствува някакъв проблясък на задоволство. Блазнеше го мисълта, че след онова, което беше сторил, дори Нели вече го смята не само напълно зрял човек, но и страшен воин, всяващ страх около себе си. Ала това продължи кратко, защото злата участ бе развила у него чувството на наблюдателност и той като че ли забеляза в неспокойните очи на момичето наред с тревогата и някакво отвращение към станалото, към пролятата кръв и към ужаса,

на който тя беше свидетел; спомни си как преди малко тя отдръпна ръката си не желаейки да погали Саба, който беше доудушил единия от бедуините. Да! Стас сам усещаше в гърдите си някаква мъка. Едно е да четеш в Порт Саид за американските трапери, които в далечния Запад избиват цели дузини червенокожи индианци, а съвсем друго — сам да извършиш това и да видиш как живите допреди малко хора хъркат в последна агония сред локвите кръв. Да! Без съмнение сърцето на Нели е изпълнено със страх, но и с отвращение, което ще остане завинаги у нея. „Ще се бои от мен — помисли си Стас, — ала неволно дълбоко в сърцето си няма да престане да ме укорява и това ще бъде възнаграждението ми за всичко, което сторих за нея“.

При тази мисъл голяма мъка изпълни гърдите му, защото прекрасно си даваше сметка, че ако не беше Нели, той отдавна щеше или да бъде убит, или да избяга. За нея изтърпя всичко това, което бе изтърпял, а ето за какво са били Мъките и гладуването — тя сега стои изплашена отпреде му, сякаш не е същата малка сестричка, и вдига очи към него не с предишната доверчивост, а с удивление и боязън. Изведнъж Стас се почувствува много нещастен. За първи път в живота си разбра какво значи огорчение. Сълзите напиреха в очите му и ако не се съобразяваше, че на „страшния воин“ никак не подхожда да се разплаче, може би щеше да стори това.

Все пак той се въздържа и като се обърна към момичето, попита:

— Страхуваш ли се, Нели? Тя отвърна тихо:

— Страшно е... някак си!

Тогава Стас заповяда на Кали да донесе наметалата и като покри с едно от тях камъка, на който беше дремал преди това, а другото постла на земята, каза:

— Седни тук при мен, край огъня... Колко е хладна нощта, нали? Ако те обори сънят, ще опреш глава на рамото ми и ще заспиш.

Ала Нели пак повтори:

— Страшно е... някак си!...

Стас я загърна грижливо с одеялото и известно време седяха мълчаливо, опрени един о друг, осветени от розовия блясък, който се плъзгаше по скалите и искреше трепетливо по пластинките слюда, с които бяха изпъстрени каменните отломъци.

Зад зерибата се чуваше пръхтенето на конете и хрущенето на тревата между зъбите им.

— Слушай, Нели — обади се Стас — аз трябваше да направя това... Гебхър ни заплаши, че ще ни заколи, ако лъвът не се задоволи с Кали и продължи да ги преследва. Чу ли? ... Помисли си, заплашваше не само мен, но и тебе. И щеше да го направи! Ще ти кажа откровенно, че ако не беше тази опасност, макар и да мислех преди за такова нещо, нямаше да ги застрелям. Струваше ми се, че не бих могъл... Но той прекали. Ти видя колко жестоко изтезаваше Кали. А Хамис? Колко подло ни предаде той. Освен това, знаеш ли какво щеше да стане, ако не намереха Смаин? Гебхър щеше да започне и нас да изтезава по същия начин... да изтезава тебе. Ужасно е дори да се помисли, че щеше да те бие с бича, щеше да ни измъчи и двамата до смърт, а след това би си се върнал във Фашода и би казал, че сме умрели от треска. Нели, аз не от жестокост направих това, а защото трябваше да мисля как да те освободя... Само заради тебе го направих...

И в неговия глас ясно прозвуча насъбраната горчивина, която изпълваше сърцето му. Навярно Нели го бе разбрала, защото се притисна към него по-силно, а той, като овладя мигновеното си вълнение, продължи:

— Аз няма да се променя и щ се грижа за тебе, ще те пазя както преди. Докато те бяха живи, нямаше никаква надежда за спасение. Сега можем да избягаме в Абисиния. Абисинците са чернокожи и диви, но са християни и неприятели на дервишите. Само да си здрава и ще успеем, защото до Абисиния не е много далеч. А дори и да не успеем, дори и да попаднем в ръцете на Смаин, не мисли, че той ще си отмъсти на нас. В живота си никога не е виждал нито Гебхър, нито бедуините; познаваше само Хамис, но какво представлява Хамис за него? Пък и ние можем въобще да не казваме на Смаин, че Хамис е бил с нас. Ако успеем да преминем в Абисиния, ще бъдем спасени, ако ли не, пак няма да се чувствуващ по-зле, а по-добре, защото такива жестоки хора като онези сигурно няма повече в целия свят ... Ти не се страхувай от мен, Нели!...

И в желанието си да спечели нейното доверие, а същевременно да я окуражи, той започна да я милва по изрусялата главичка. Като слушаше, момичето вдигна плахо очи към него. Личеше си, че иска нещо да каже, но се бави, колебае се и се страхува. Накрая наведе глава така, че косите ѝ напълно закриха лицето, и още по-тихо от преди попита с малко разтреперан глас:

- Сташек ...
- Какво, мила?
- Те няма ли да дойдат тук?
- Кои? — попита учудено Стас.
- Онези ... убитите?
- Какво говориш, Нели?
- Страх ме е!... Страх ме е!...

И пребледнелите ѝ устни започнаха да треперят.

Настъпи мълчание. Стас не вярваше, че убитите могат да възкръснат, но понеже беше нощ и телата им се намираха недалечно, той се почувствува някак си странно обезпокоен, по гърба му полазиха тръпки.

— Какво говориш, Нели? — повтори той. — Динах те е научила да се страхуваш от духове... Умрелите не...

И не довърши, защото в същия миг стана нещо ужасно. Сред нощната тишина в дълбините на прулома от посоката, където лежах трупове, внезапно се разнесе някакъв зловещ нечовешки смях, в който трептеше отчаяние и радост, жестокост и болка, ридание и подигравка — сърцераздирателният и спазматичен смях на побърканите или прокълнатите.

Нели извика и с всички сили прегърна Стас. А на него му настръхнаха косите. Саба скочи и започна да ръмжи.

Ала седналият наблизо Кали спокойно вдигна глава и почти весело каза:

- Хиени, смеят се на Гебхър и на лъва.

XXIII

Големите събития през миналия ден .и нощните преживявания така изнуриха Стас и Нели, че накрая оборени от съня, и двамата заспаха, дълбоко и чак следобед момичето се показа пред палатката. Стас стана малко по-рано от плъстената постеля край огъня и очаквайки другарчето си, поръча на Кали да приготви закуската, която поради късния час щеше да бъде едновременно и обяд.

Дневната светлина пропъди нощните стракове; двамата се събудиха не само отпочинали, но и ободрени духом. Нели изглеждаше по-добре и се чувствуваше по-силна, а тъй като и двамата искаха да заминат колкото може по-далеч от мястото, където лежах разстреляните суданци, веднага след като се нахраниха, качиха се на конете и тръгнаха напред. По това време на деня всички пътешественици из Африка се спират на обедна почивка и дори керваните, съставени от негри, се крият под сянката на огромните дървета, защото настъпват така наречените „бели часове“ — часове на зной и мълчание, когато слънцето безмилостно пече и гледа отвисоко, сякаш търси кого да убие. По това време всички животни се завират в най-големите гъсталаци: престава песента на птиците, престава жуженето на насекомите и цялата природа потъва в тишина, спотайва се, сякаш се стреми да се предпази от погледа на злото божество. Ала те пътуваха през прурома, в който една от стените хвърляше дебела сянка, и можеха да се придвижват напред, без да се излагат на опасния пек. Стас не искаше да напускат прурома, първо, защото по високото можеха отдалеч да бъдат забелязани от отредите на Смаин, и, второ, защото в него беше по-лесно да се намери в скалните пукнатини вода, която на откритите места попиваше в земята или се изпаряваше под действието на слънчевите лъчи.

Непрекъснато, макар и незначително, пътят водеше нагоре. На отделни места по скалните стени се виждаха жълти залежи.от сра.

Водата в пукнатините също беше наситена с нейната миризма, което неприятно напомняше на двете деца за Омдурман и махдистите,

които си мажеха косите с мазнина, размесена с прах от сяр. На други места обаче се долавяше мирисът на мускусни котки, а там, където от високите върхари се спускаха надолу в падината великолепните каскади на лианите, се разнасяше упойващият аромат на ванилия. Малките пътешественици с удоволствие се спираха под сянката на тези бродирани завеси с пурпурни и лилави цветове, които заедно с листата представляваха храна за конете. Животни не се виждаха, само тук-таме по скалните отломъци клечеха маймуни, които на фона на небето приличаха на фантастични езически божества, каквито красят ъглите на храмовете в Индия. Големите гривести самци се зъбеха на Саба или проточваха като хоботчета муцуните си в знак на изненада и ярост, едновременно с това те подскачаха, мигаха с очи и се чешеа по хълбоците. Ала Саба, свикнал вече с тази постоянна гледка, не обръщаше особено внимание на заплашите им.

Пътуваха бодро. Радостта от възвърнатата свобода пропъди от гърдите на Стас мъката, която го душеше през нощта. Сега умът му беше зает само с мисълта, какво да прави по-нататък, как да изведе Нели и себе си от областите, където ги заплашваше ново робство при дервишите, как да се справя през време на дългите пътувания през джунглата, за да не умрат от глад и жажда, и накрая — накъде да вървят? Знаеше още от Хатим, че по права линия от Фашода до абисинската граница няма повече от пет дни път, и пресметна, че това прави около сто английски мили. А от тръгването им от Фашода са минали близо две седмици, затова ясно беше, че не са пътували по най-късия път, а при търсенето на Смаин е трябвало да завият доста много на юг. Спомни си, че на шестия ден от пътуването преминаха река, която не беше Нил, а след това, преди местността да започне да се възвишава нагоре, минаха край някакви големи блата. В училището в Порт Саид учеха доста подробно география на Африка и на Стас му беше останало в паметта името Балор, с което бяха означени разливите на малко известната река Собат, приток на Нил. Той не беше сигурен, че са минали точно покрай тези разливи, но предполагаше, че са те. Дойде му на ум, че и Смаин, ако е искал да налови пленници, не ги е търсил направо на изток от Фашода, защото там страната беше вече напълно обезлюдена от дервишите и едрата шарка, а е трябвало да върви на юг, в непосещаваните досега от експедицията области. Стас

стигна до заключението, че вървят по следите на Смаин и в първия момент тази мисъл го изплаши.

Той започна да се двоуми дали не трябва да напуснат прулума, който все повече завиваше на юг, и да тръгнат на изток. Но като помисли малко, отказа се от това намерение. Разбира се, да вървят по следите на бандата на Смаин на разстояние два или три дни — това му се стори най-безопасно, защото беше напълно изключено Смаин да се върне по този криволичещ път с живата човешка стока, вместо да се насочи направо към Нил. Стас разбра също така, че до Абисиния може да се мине само от юг, където тази страна опира о дивата джунгла, а не през източната граница, зорко пазена от дервишите.

В резултат на разсъжденията си реши да се впусне колкото е възможно по на юг. Там наистина можеха да попаднат на негри — местни или пък избягали откъм бреговете на Бели Нил.

Ала от двете злини Стас предпочиташе да се срещне с черните, отколкото с махдистите. Разчиташе също и на това, че при среща с бегълци или с местни жители Кали и Меа можеха да му помогнат. Достатъчно беше човек да погледне младата негърка, за да разбере, че тя произхожда от племето Динка или Шилюк, тъй като имаше извънредно дълги и тънки крака, с каквито се отличават тези две племена, населяващи крайбрежията на Нил и бродещи като жерави или щъркели по неговите разливи. Кали пък, макар че в ръцете на Гебхър бе заприличал на скелет, имаше съвсем друга фигура. Беше набит и добре сложен; имаше силни рамене, а стъпалата му в сравнение със стъпалата на Меа бяха малки.

Понеже почти не говореше арабски, а слабо на езика кисвахили, на който човек може да се разбере почти в цяла Африка и който Стас що-годе бе научил от работещите на канала занзибарци, ставаше ясно, че произхожда от някакви далечни краища.

Стас реши да го разпита от кои.

— Кали, как се казва твоят народ? — попита той. — Вахима — отговори младият негър.

— Голям народ ли е той?

— Велик, който воюва с лошите самбуру и им взема добитъка.

— А къде се намира твоето село?

— Далечно, далечно!... Кали не знае къде. — В такава страна, като тази ли?

— Не. Там има голяма вода и планини.

— Как я наричате тази вода?

— Наричаме я „Тъмната вода“.

Стас си помисли, че може би момчето произхожда от околностите на езерото Албърт, които досега се намираха в ръцете на Емин паша, и понеже искаше да разбере истината, продължи да го разпитва:

— Не живее ли там бял вожд, който има черни димящи лодки и войска?

— Не. У нас стари хора казват, че видели бели хора — тук Кали разпери пръсти — веднъж, два, три!... Да. Били трима с дълги бели рокли. Търсели бивни ... Кали не видял, нямало го още на света, но баща на Кали ги приел и им дал много бивни.

— Какъв е твоят баща?

— Крал на Вахима.

Стас почувствува известна гордост, че има за слуга кралски син.

— Искаш ли да видиш баща си?

— Кали иска види майка си.

— А какво ще направиш, ако срещнем Вахима и какво биха направили те?

— Вахима падне по очи пред Кали.

Тогава заведи ни при тях, ти ще останеш с тях и ще им бъдеш вожд след баща си, а ние ще продължим по-нататък, чак до морето.

— Кали не може да ги намери и няма да остане, защото Кали обича великия господар и дъщерята на месечината.

Стас се обърна весело към другарчето си и каза:

— Нели, станала си дъщеря на месечината.

Но като я погледна, изведнъж се натъжи, защото му хрумна, че изстрадалото момиче със своето бледо и прозрачно личице наистина повече приличаше на лунно, отколкото на земно същество.

Младият негър млъкна за малко, след това продължи:

— Кали обича бвана кубва, защото бвана кубва не убил Кали, само Гебхър, а на Кали дал много да яде.

И той започна да се глади по гърдите, повтаряйки с видимо удоволствие:

— Много месо, много месо!

Стас искаше още да разбере по какъв начин момчето е попаднало в робство при дервишите, но се оказа, че от времето, когато една нощ го хванали при ямите, изкопани за лов на зебри, бе преминал през толкова ръце, че от отговора му не можеше да се разбере през кои страни и откъде са го довели чак до Фашода. Озадачи го само казаното от него за „Тъмната вода“, защото, ако произхождаше от околностите на езерото Албърт, езерото АлбъртЕдуард или езерото Виктория, край които бяха разположени държавите Униоро и Уганда, несъмнено щеше да е чул нещо за Емин паша, за неговата войска и за параходите, които предизвикаха удивление и страх сред негрите. Танганайка беше доста далеч, тогава оставаше само предположението, че селищата на народа на Кали са някъде наблизко. Поради това срещата с хора от Вахима не беше съвсем невъзможна.

След няколко часа езда слънцето започна да клони надолу. Горещината чувствително намаля. Попаднаха на широка долина, в която имаше вода и растяха петнайсетина диви смокини, затова се спряха да дадат отдих на конете и да хапнат от запасите. Тъй като скалните стени на това място бяха по-ниски, Стас заповяда на Кали да се изкачи горе и да провери не се ли вижда в околността някакъв дим.

Кали изпълни заповедта и за миг се озова на скалния ръб. Огледа се добре на всички страни, спусна се по една дебела лиана, и заяви, че няма, но има голяма птица и трябваше да се досетят, че говори не за токачки, а за ияхакъз, по-едър; дивеч, защото, като показва пушката — на Стас, той постави пръстите си на главата, за да покаже, че животните са са рогати.

Сега Стас се изкачи горе и като подаде предпазливо глава над брега, започна да се вглежда напред. Нищо не закриваше гледката в далечината, защото старата, висока джунгла беше опожарена, а новата, която израстваше от почернялата земя, беше висока само няколко инча. Докъдето поглед стигаше, се виждаха рядко растящи грамадни дървета с обгорели от огъня дънери. В сянката на едно от тях пасеше стадо антилопи гну, които приличаха в тялото на коне, а в главата на биволи. Слънцето проникваше през листата на баобаба и хвърляше трептящи светли петна върху кафявите им гърбове. Бяха девет на брой. Разстоянието беше не повече от сто крачки, ала вятърът духаше от животните към прулума и затова те си пасяха спокойно, без да подозират опасността. Понеже искаше да снабди кервана с месо, Стас

стреля в най-близкото животно, което се строполи на земята като поразено от гръм. Останалите от стадото хукнаха, а заедно с тях и грамаден бивол, който не бяха забелязали преди това, защото лежеше скрит зад един камък. Не от нужда, а от някакъв ловджийски подтик, момчето издебна момента, когато животното се обърна малко настрани, и изпрати куршум след него. Биволът се олюля силно, повлече задницата си, но продължи по-нататък и докато Стас успее да смени патроните, изчезна сред неравното пространство.

Преди да се разпръсне димът, Кали вече седеше върху антилопата и разпорваше корема ѝ с ножа на Гебхър. Стас се приближи към него, за да види отблизо животното и беше, много учуден, когато след малко младият негър му подаде с окървавени ръце димящия още дроб на антилопата.

— Защо ми го даваш? — попита той.

— Мсури, мсури! Бвана кубва яде веднага.

— Изяж го сам! — отвърна Стас, възмутен от предложението.

Кали не чака втори път да му повторят и веднага започна да ръфа дроба със зъби и да преглъща лакомо суровите парчета, а като виждаше, че Стас го гледа с погнуса, не преставаше да повтаря между едната и другата хапка: „Мсури! Мсури!“.

’ Инч — мярка за дължина, равна на 2,54 см. — .Б. лр.г

Така той изяде половината дроб, след това се зае с почистването на антилопата. Вършеше всичко много бързо и умело и скоро кожата беше одрана, бутите отделени от тялото. Тогава Стас остана малко изненадан, че Саба не взе участие в тази работа, свирна му, за да го покани на общия пир с останките от предните крайници на животното. Ала Саба въобще не се появи, а приведеният над антилопата Кали вдигна глава и каза:

— Голямо куче побягна след бивол.

— Видя ли го? — попита Стас.

— Кали видял.

Като каза това, той постави на главата си рибицата на антилопата, двата бута на раменете си и тръгна към прулума. Стас свирна още няколко пъти и почака, но като видя, че подсвиркванията му са напразни, тръгна след него. В прулума Меа вече сечеше тръни за

зериба, а Нели, която скубеше с малките си пръстчета последната токачка, попита:

— На Саба ли свиркаше? Той тръгна след вас.

— Хукнал е след бивола, който раних, и аз съм много обезпокоен — отговори Стас. — Тези животни са толкова свирепи и силни, че дори лъвът се бои да ги напада. Саба може да си изпати, ако започне борба с такъв противник.

Като чу това, Нели се разтревожи много и заяви, че няма да си легне да спи, докато не се върне Саба. Като виждаше загрижеността ѝ, Стас се ядосваше на себе си, че не бе скрил от нея опасността, и започна да я успокоява:

— Бих тръгнал след тях с пушката — каза той, — но вече трябва да са много далеч, а скоро ще падне нощ и следите няма да се виждат. Биволът е ударен сериозно и аз се надявам, че ще падне. Във всеки случай загубата на кръв ще го обезсили и дори да се хвърли срещу Саба, Саба ще успее да избяга... Да! Може би ще се върне едва нощес, но сигурно ще се върне.

Но като говореше така, той сам не вярваше на собствените си думи, защото помнеше какво беше чел за невижданата отмъстителност на африканския бивол, който дори и тежко ранен, заобикаля и се спотайва край пътеката, по която идва ловецът, след това ненадейно го напада, вдига го на рогата си и го хвърля нагоре. Със Саба можеше да се случи същото, без да става дума за другите опасности, които го заплашваха по обратния път през нощта.

Някак си неусетно дойде нощта. Кали и Меа направиха зериба, накладоха огън и се захванаха с вечерята. Саба го нямаше.

Нели ставаше все по-тъжна и накрая се разплака.

Стас едва я накара да си легне, като ѝ обеща, че сам ще чака Саба, а щом се развидели, ще отиде да го търси и да го доведе. Нели влезе в палатката, но често-често показваше главичката си изпод полите на покрива ѝ, за да пита върнало ли се е кучето. Сънят я надви едва след полунощ, когато Меа излезе да смени Кали, който бдеше край огъня.

— Защо дъщерята на месечината плаче? — младият негър попита Стас, когато двамата легнаха да спят върху чуловете. — Кали това не иска.

— Жал ѝ е за Саба, когото биволът сигурно е убил.

— Може да не го е убил — отвърна черното момче. След това млъкнаха и Стас заспа дълбоко. Когато се събуди от студа, беше още тъмно. Огънят догаряше. Меа трябваше да го поддържа, но беше задрямала и от известно време бе престанала да притуря храсти върху жаравата.

Постелката, върху която спеше Кали, бе празна. Стас сложи сам храсти, след това побутна негърката и попита:

— Къде е Кали?

Един миг тя го гледаше с блуждаещ поглед, след това се поразсъни и каза:

— Кали взе меча на Гебхър и отиде за зериба. Мислех си, че иска да насече повече храсти, но той въобще не се върна.

— Отдавна ли излезе?

— Отдавна.

Стас почака известно време, но тъй като негърът дълго не се появяваше, неволно се попита:

— Избягал ли е?

И сърцето му се сви от неприятното чувство, което винаги събужда човешката неблагодарност. Та нали той се застъпваше за Кали, защитаваше го, когато Гебхър го изтезаваше по цели дни, а след това му спаси живота. Нели винаги се бе държала добре с него и плачеше над нещастията му, и двамата бяха много добри към него. Той е избягал! Та нали сам казваше, че не знае в коя посока се намират селищата на Вахима и че не би могъл да стигне до тях, а пък е избягал! Стас отново си спомни прочетеното в Порт Саид за африканските пътешествия, как пътешествениците разказваха за глупостта на негрите, които хвърлят товарите и бягат дори тогава, когато бягството ги заплашва с неизбежна смърт. Разбира се, че и Кали, който е въоръжен само със суданския меч на Гебхър, трябва да умре от глад или ако не попадне в ново робство при дервишите — да стане плячка на дивите зверове.

— Ах! Неблагодарник и глупак!

След това Стас започна да размишлява колко по-трудно и по-неприятно ще стане пътуването им без Кали, а работата не е тежка. Да пои конете и да ги спъва през нощта... да опъва палатката, да прави зерибе, да се грижи по време на пътуването за хранителните запаси и дисагите с багажа, да дере убитите животни и да нарязва месото —

всичко това, поради отсъствието на младия негър, щеше да се стовари върху него, а той си знаеше сам, че за някои работи, като например дрането на животните, нямаше никакво понятие.

— Ех! Няма как — рече си той, — трябва!

В това време слънцето се показа на хоризонта и — както става край тропиците — денят настъпи изведнъж. Малко по-късно водата за миене, която Меа беше приготвила за момичето за през нощта, започна да се плиска, което означаваше, че Нели е станала и се облича. След малко тя се показа, вече облечена, но с гребен в ръката и с още бухнали коси.

— А Саба? — попита.

— Още го няма.

Устните на момичето веднага започнаха да треперят.

— Може да се върне — каза Стас. — Нали си спомняш, че в пустинята понякога го нямаше по два дни, след това винаги ни догонваше.

— Ти каза, че ще отидеш да го търсиш? ...

— Не мога.

— Защо, Сташек?

— Защото не мога да те оставя в прулума само с Меа.

— А Кали?

— Кали го няма.

И той млъкна, без сам да знае дали да й каже цялата истина, но понеже случилото се не можеше да остане скрито, помисли си, че ще е по-добре да й каже веднага.

— Кали взел меча на Гебхър — каза той — и нощес отишъл нанякъде. Кой знае дали не е избягал. Негрите често постъпват така дори с цената на собствената си гибел. Съжалявам го. Но той може би ще разбере, че е извършил глупост и...

Думите му бяха прекъснати от радостния лай на Саба, който изпълни целия прулум. Нели хвърли гребена на земята и искаше да изтича, за да го посрещне, ала я възпряха тръните на зерибата.

Стас започна бързо да ги разхвърля; докато отвори изход, и най-напред се появи Саба, а след него Кали, целият сияещ и мокър от росата като след най-силен дъжд.

Огромна радост обзе двете деца и когато Кали, без да може да си поеме дъх, се намери зад плета на зерибата Нели метна белите си

ръчички върху черната му шия и го прегърна с все сила.

А той рече:

— Кали не иска вижда бейби плаче, затова Кали намерил куче.

— Кали е добър! — отговори Стас, потупвайки го по рамото. — А не се ли страхуваше да не срещнеш в нощта някой лъв или пантера?

— Кали се бои, но Кали тръгна — отговори момчето. Тези думи спечелиха още повече сърцата на двете деца.

По молба на Нели Стас извади от един вързоп стъклен гердан, който им даде при заминаването от Омдурман гъркът Калиополи, и украси с него чудесната шия на Кали, а той, ощастливен от подаръка, с голяма гордост веднага погледна Меа и каза:

— Меа няма гердан, Кали има, защото Кали е от „голям свят“.

Така беше възнаградена саможертвата на черното момче. А пък Саба получи много строго мъмрене и за втори път от времето на службата си при Нели разбра, че е лош и ако още веднъж направи подобно нещо, ще го водят вързан като малко кученце. Той слушаше, мърдайки по доста двусмислен начин с опашка. Ала Нели твърдеше, че по очите му личи как се срамува и сигурно се е изчервил, но това не може да се види само защото муцуната му е покрита с козина.

След това имаше закуска, състояща се от диви смокини и от бут на гну, а през време на закуската Кали разказваше своите приключения. Стас превеждаше на английски на Нели, която не разбираше езика кисвахили. Оказало се, че биволът е избягал далеч. На Кали му било трудно да намери дирята, тъй като нощта била безлунна. За щастие, преди два дни бе валяло и земята не била много твърда, благодарение на което копитата на тежкото животно отпечатвали в нея следи. Кали ги търсел с помощта на пръстите на краката си и вървял дълго. Накрая биволът паднал и сигурно е паднал мъртъв, защото нямало никакви следи от борба между него и Саба. Когато Кали го намерил, Саба вече бил изял по-голямата част от предната плешка на бивола и въпреки че повече не можел да яде, не позволявал да се приближат до месото две хиени и десетина чакали, които стояли наоколо в очакване по-силният хищник да завърши пира и да се отдалечи.

Момчето се оплакваше, че кучето ръмжало и срещу него, но тогава той го заплашил с гнева на великия господар' и на бейби, след

това го хванал за нашийника и го оттеглил от бивола, като го пуснал едва в прулома.

С това приключи разказът за нощните приключения на Кали, след което всички се качиха на конете и тръгнаха в добро настроение по-нататък.

Единствено дългоногата Меа, макар да бе тиха и покорна, поглеждаше завистливо гердана на младия негър, нашийника на Саба и си мислеше с тъга в душата:

„Те и двамата са от «голям свят», а аз имам само пиринчена халка на единия крак“.

XXIV

Следващите три дни пътуваха все през прулума и непрекъснато нагоре. Дните бяха предимно знойни, а нощите или хладни, или задушни. Наближаваше дъждовният период. Тук и там на хоризонта се показваха облаци, бели като мляко, но дълбоки и кълбести. В някои посоки вече се забелязваха дъждовни струи и далечни небесни дъги. На третия ден сутринта един такъв облак се пръсна над главите им също като бъчва, на която е паднал обръчът, и ги намокри с топъл и обилен, но за късмет краткотраен дъжд. След това времето стана отново хубаво и можеха да продължат пътуването си.

Отново се появиха толкова много токачки, че Стас стреляше по тях, без да слиза от коня, и уби пет, което беше предостатъчно, за да се нахранят един път дори заедно със Саба. Пътуването в освежения въздух не беше мъчително, а изобилието на животни и вода премахваше опасността от глад и жажда. Въобще всичко вървеше по-леко, отколкото очакваха, затова Стас винаги беше в добро настроение и като пътуваше близо до момичето, разговаряше с него весело, а понякога и се шегуваше:

— Знаеш ли какво, Нели — каза той, когато спряха за малко конете под едно огромно хлебно дърво, от което Кали и Меа късаха грамадни, плодове, подобни на пъпеши, — понякога ми се струва, че аз съм странствуващ рицар.

— Какво е това странствуващ рицар? — попита Нели, като обърна към него прелестната си главичка.

— Много, много отдавна, в средните векове, имало такива рицари, които пътували по света и търсели приключения. Воювали с великани и змейове и знаеш ли, всеки си имал своя дама, за която се грижел и която защищавал.

— Аз такава дама ли съм?

Стас помисли малко, след това каза:

— Не. Ти си още малка за това. Онези са били все големи.

И дори през ум не му мина, че нито един странствуващ рицар не е направил толкова много за своята дама, колкото той за малката си сестричка — просто му се струваше, че това, което правеше, е нещо съвсем естествено.

Ала Нели се почувствува засегната от неговите думи и като издаде напред устни, каза с навъсено личице:

— А веднъж в пустинята ми каза, че съм постъпила като тринайсетгодишна! Да, да!

— Е, но само веднъж. А ти си още на осем години.

— Но след десет години ще стана на осемнайсет!

— Голяма работа! А аз ще бъда надвайсет и четири! На такава възраст човек не мисли за никакви дами, защото си има други грижи на главата. Това е ясно.

— А какво ще правиш?

— Ще стана инженер или моряк, или пък ако има в Полша война, ще отида да се бия, както баща ми.

Тя попита неспокойно:

— Но ще се върнеш ли в Порт Саид?

— Най-напред там трябва да се върнем двамата.

— При татко! — отговори момичето.

И очите му се замъглиха от мъка. Но, за щастие, в момента прелетя ято прелестни сиви папагали с розови глави и розови криле отдолу. Децата веднага забравиха за предишния разговор и започнаха да следят с очи техния полет.

Ятото зави над кичурите еуфорбии и кацна върху растящите недалече смокинови дървета, от чиито клони се разнесоха гласове, наподобяващи шумно съвещание или разправия.

— Това са папагалите, които най-лесно се учат да говорят — каза Стас. — Когато се спрем някъде за по-дълго време, ще ти хвана един.

— О, Сташек! Благодаря! — отвърна с радост Нели. — Ще се казва Дейзи ...

През това време Меа и Кали бяха набрали плодове от хлебното дърво, бяха натоварили конете с тях и малкият керван продължи пътя си. Следобед отново започна да се заоблачава и от време на време се изливаха краткотрайни дъждове, които изпълваха с вода всички пукнатини и вдлъбнатини на земята.

Кали предричаше голям порой и Стас си помисли, че прулумът, който все повече се стесняваше, няма да бъде твърде безопасен подслон за през нощта, защото може да се превърне в поток. Затова реши да нощуват на високото, което зарадва Нели още повече, тъй като изпратеният на оглед Кали се върна и заяви, че наблизко има горичка с различни дървета, а в нея — много малки маймунки, не толкова грозни и зли като павианите, които срещаха досега.

Като намериха подходящо място, където скалните стени бяха ниски и се разтваряха полегато, те изведоха конете и преди още да се стъмни, се установиха за нощуване. Палатката на Нели опънаха на високо и сухо място, под голяма могила на термити, която напълно затваряше достъпа от едната страна и улесняваше работата при зерибата .

Наблизко се издигаше високо дърво с широко разпрострени клони, чиито гъсти листа можеха, да послужат като Добра закрила срещу дъжда. Пред зерибата растяха отделни китки дървета, а по-нататък — сплетен и обвързан от виещите се растения лес, над който се издигаха високо короните на някакви странни палми, приличащи на огромни ветрила или на разперени паунови опашки.

Стас разбра от Кали, че през втория дъждовен период; .е. през есента, е опасно да се нощува под тези палми, защото узрелите по това време огромни плодове се откъсват ненадейно и падат от голяма височина с такава сила, която може да убие човек, а дори и кон. Сега обаче плодовете току-що бяха завързали и преди слънцето да залезе, под короните се виждаха отдалеч бягащите малки маймунки, които се гонеха с весели подскоци.

Стас и Кали приготвиха голям запас от дърва, за да стигне за през цялата нощ, а понеже от време на време се вдигаха силни пориви на горещия вятър, укрепиха зерибата с колчета, които младият негър изостри с меч на Гебхър и заби в земята. Тази предпазливост никак не беше излишна, защото силният вихър можеше да разхвърли трънливите клони, от които беше направена зерибата, и да улесни нападенията на хищниците.

— Ала веднага след залез слънце вятърът престана, затова пък въздухът стана задушен и тежък. Отначало тук-там между облаците просветваха звезди, но след това падна такава мрачна нощ, че дори на една крачка нищо не се виждаше. Малките пътешественици се

струпаха край огъня, вслушвайки се в крясъците и писъците на маймуните, които устройваха истински цирк в близката гора. Пригласяха им скимтенето на чакалите и разни други непознати гласове, в които се долавяше безпокойство и страх от неизвестността — под прикритието на нощта тя заплашва всяко живо същество в джунглата.

Изведнъж настъпи гробна тишина в гълбините на мрака се разнесе ръмженето на лъв. Конете, които пасяха недалеч сред младата джунгла, се приближиха към светлината, подскачайки на спънатите си предни крака, а винаги войнственият Саба наежи козина и с подвита опашка се вреше между хората, търсейки вероятно тяхната закрила.

Ръмженето се зачу отново, сякаш изпод земята — дълбоко, тежко, гърлено, като че ли звярът го изтръгваше с мъка от мощните си гърди. То се носеше ниско над земята, ту се усилваше, ту заглъхваше и преминаваше понякога, в глухи, мощни, мрачни стонове.

— Кали, хвърли съчки в огъня! — обади се Стас.

Негърът грижливо добави върху огъня цял наръч клони — най-напред хвъркнаха рой искри, след това лумна нагоре силен пламък.

— Сташек, лъвът няма да ни нападне... нали? — прошепна Нели, дръпвайки момчето за ръкава.

— Не! Няма да ни нападне. Виж колко е висока зерибата.

Като каза това, Стас наистина вярваше, че не ги заплашва никаква опасност, но се страхуваше от конете, които се притискаха все по-близко до плета и можеха да го смачкат.

В това време ръмженето премина в продължителен гръмогласен рев, от който изтръпва всяко живо същество, -и дори нервите на хора, които не познават чувството на страх, започват да треперят, както треперят стъклата от далечни оръдейни залпове.

Стас хвърли бегъл поглед към Нели и като видя нейната разтреперана брадичка и влажните ѝ очи, каза:

— Не се бой! Не плачи!

А тя му отвърна, както преди в пустинята:

— Аз не искам да плача ... само че очите ми се потят! Ах!

Последното възклицание се изтръгна от устата ѝ, тъй като в същия момент откъм гората прогърмя втори рев, още по-силен от първия, защото бе по-близко. Конете направо започнаха да връхлитат върху зерибата и ако не бяха дългите и твърди като стомана бодли на

акациевите клони, щяха да я смачкат. Саба ръмжеше и в същото време трепереше като лист, а Кали взе да повтаря на пресекулки:

— Господарю! Два... два два!...

А лъвовете, усетили се един друг, не преставаха да реват и страшният концерт продължаваше в тъмнината, защото млъкнеше ли едното от животните, обаждаше се другото. Стас дълго не можа да познае откъде идваха гласовете им, понеже ехото ги повтаряше в прулума, скалата ги препращаше на друга скала, минаваха, горе и долу, изпълваха гората и джунглата, насищаха мрака с гръм и тревога.

Момчето беше напълно сигурно само в едно — че се приближаваха все повече. Кали също усети, че лъвовете обикалят бивака им, описвайки все по-малки кръгове и че само блясъкът на огъня ги възпира от нападение, поради което те с рев изявяваха своето недоволство и страх.

Ала и той изглежда смяташе, че опасността заплашва само конете, тъй като разперя пръсти и каза:

— Лъвове убие един, убие два — не всички, не всички!...

— Засили огъня — повтори Стас.

Отново лумна по-буен пламък: ревовете изведнъж престанаха. Но Кали вдигна глава и като гледаше нагоре, започна да се ослушва.

— Какво има? — попита Стас.

— Дъжд — отвърна негърът.

Стас също наостри уши. Клоните на дървото пазеха палатката и цялата зериба, затова на земята не беше паднала още нито една капка, но горе се чуваше шумоленето на листата. Понеже никакъв полъх не докосваше задущия въздух, лесно беше да се разбере, че дъждът започва да шумоли в гъсталака.

Шумоленето се увеличаваше всеки миг и след известно време децата видяха по листата да се стичат дъждовни капки, които от блясъка на огъня приличаха на розови бисери. Както Кали предсказа, започваше проливен дъжд. Шумоленето се превърна в шум. Падаха все повече капки, докато накрая през гъсталака започнаха да се стичат цели струи вода.

Огънят потъмня. Напразно Кали хвърляше върху него цели наръчи дърва. Мокрите клони само пушеха отгоре, а отдолу свистяха въглените и пламъкът, едва въззел се, отново угасваше.

— Когато пороят залее огъня, ще ни предпази зерибата — каза Стас, за да успокои Нели.

След това въведе момичето в палатката, уви я с одеялото и излезе бързо, защото, кратките прекъснати резове се чуха отново. Този път те се обадиха много по-близо и в тях сякаш прозвуча радост.

Проливният дъжд се усилваше с всеки миг. Той барабанеше и плющеше по твърдите листа на набака. Ако огънят не беше под прикритието на клоните, веднага щеше да угасне, а сега от него се вдигаше дим, сред който просветваха тесни, синкави пламъчета. Кали се призна за победен и не добавяше повече вършини. Затова пък, като праметна въжето около дървото, той започна да се катери с негова помощ високо по дънера.

— Какво правиш? — извика Стас.

— Кали се качва на дърво.

— Защо? — кресна момчето, възмутено от егоизма на негъра.

Ярка ослепителна светкавица раздра тъмнината, а внезапен гръм, който разтърси небето и джунглата, заглуши отговора на Кали. В същото време задуха вятър, разтърси клоните на дървото, за миг помете огнището, грабна разжарените още под пепелта въглени и заедно със сноп от искри ги понесе към джунглата.

Непрогледен мрак обхвана за кратко време бивака. Страшната тропическа буря се разрази по земята и в небесата. Гръм след гръм, светкавица след светкавица. Кървавите спирали на гръмотевиците разкъсваха черното като креп небе. Върху близките скали се появи някаква страшна, синкава топка, която се търкаляше известно време покрай прулума, след това избухна с ослепителна светлина и се пръсна със страшен трясък, сякаш скалите се превърнаха на прах от сътресението.

След това отново настъпи мрак.

Стас се изплаши за Нели и опипом тръгна към палатката. Защитена от могилата на термитите и от огромния дънер, палатката още стоеше, но първият по-силен напор на вихъра можеше да измъкне вързилата и да я отвлече бог знае къде. А вихърът ту отслабваше, ту се втурваше с бясна сила, като носеше вълни от дъжд и цели облаци от листа и клони, потрошени в близката гора. Стас беше обзет от отчаяние. Не знаеше да остави ли Нели в палатката, или да я изведе от нея. В първия случай тя можеше да се уплете във първите и да бъде

отнесена заедно с платненото покривало; във втория — щеше да се измокри и също можеше да бъде отнесена, защото макар и несравнимо по-силен, Стас се одържаше на краката си с най-големи усилия.

Въпросът беше разрешен от вихъра, който миг след това грабна покрива на палатката. Платнените стени вече не предпазваха от дъжда. Не оставаше нищо друго, освен да чакат преминаването на бурята сред мрака, в който кръжеха наоколо двата лъва.

Стас предполагаше, че и те може би са се скрили от пороя в близката гора, но беше напълно сигурен, че след стихването на бурята ще се върнат пак. Положението беше още по-опасно, защото вятърът разнищи докрай зерибата.

Всичко ги заплашваше с гибел. Пушката на Стас нямаше да свърши никаква работа. Енергичността му — също. Пред бурята, гръмотевиците, урагана, дъжда, мрака и пред лъвовете, които може би се бяха спотаили само на няколко крачки, той се чувствуваше безсилен и безпомощен. Люшканите от вихъра платнени стени обливаха отвсякъде децата с вода, затова като обгърна с ръка раменете на Нели, Стас я изведе от палатката, очаквайки смъртта или божията милост.

И тогава, между два порива на вихъра, до тях стигна гласът на Кали, едва доловим сред плющенето на дъжда.

— Велики господарю, на дърво! На дърво!

И в същия миг краят на спуснатото отгоре мокро въже докосна рамото на момчето.

— Завържи бейби, а Кали изтегли — продължаваше да вика негърът.

Стас не се поколеба нито миг. Като уви Нели с постелята, за да не се впие въжето в тялото ѝ, върза я с него през кръста, след това я вдигна нагоре с прострени ръце и извика:

— Тегли!

Първите клони на дървото бяха доста ниско и пътешествието на Нели във въздуха не продължи дълго. След малко Кали я хвана със силните си ръце и я постави между дънера и един дебел клон, където имаше място дори за половин дузина подобни дребни същества. Никакъв вятър не можеше да я отнесе оттам и въпреки че по цялото дърво се стичаше вода, дебелият около петнайсетина стъпки дънер я предпазваше от новите дъждовни талази, носени косо от вихъра.

Като настани малката бейби, негърът пусна отново въжето на Стас, но той подобно капитан на потъващ кораб, който напуска последен палубата, заповяда на Меа да се изкачи преди него.

Нея Кали не трябваше въобще да я тегли, защото само за миг тя се изкачи по въжето с такава сръчност, сякаш беше родна сестра на шимпанзето. На Стас му беше по-трудно, но и той се оказа достатъчно добър гимнастик, за да преодолее тежестта на собственото си тяло, на пушката и повече от десетина патрона, с които бе напълнил джобовете си. Така и четиримата се намериха на дървото, До такава степен Стас беше свикнал да мисли при всяко положение, за Нели, че и сега се зае да провери .няма ли опасност да падне, достатъчно ли е мястото и може ли да си легне. Като се успокои, той започна да си блъска главата как да я предпази от дъжда. Срещу него обаче нямаше никакво средство. Да се направи някакъв покрив над главата ѝ би било .лесно през деня, но сега ги обгръщаше такъв мрак, че самите те въобще не се виждаха помежду си. Ако поне бурята престанеше и ако можеха да накладат огън, щяха да изсушат дрехите на Нели! Стас си мислеше с отчаяние, че измокреното до кости момиче неминуемо ще усети сутринта Първите пристъпи на тропическата треска.

Страхуваше се, че след бурята, призори, ще стане студено, както беше през миналите нощи. Досега обаче пристъпите на вятъра бяха топли, а дъждът като загрял. Стас се учудваше само на упоритостта му, защото знаеше, че тропическите бури колкото са по-свирепи, — толкова по-кратко продължават.

Едва след доста време гръмотевиците заглъхнаха и напорът на вятъра отслабна, но дъждът продължаваше да вали, макар и не толкова проливен както в началото, но едър и обилен, та листата на набака не представляваха вече никаква закрила. Отдолу се дочуваше шум от вода, сякаш цялата джунгла се беше превърнала в езеро. Стас си помисли, че в прулума ги е очаквала неизбежна гибел. С дълбока скръб го изпълваше също така Мисълта, за участието на Саба и не се осмеляваше да заговори за него с Нели. Все пак имаше малка надежда, че умното куче е намерило безопасно място някъде между стърчащите над прулума скали. Но нямаше никаква възможност да му се помогне с каквото и да било.

И така, те седяха мокри един до друг между широкостволите клони в очакване на деня. След още няколко часа въздухът започна да

изстива и накрая дъждът престана. Изглежда водата вече се стичаше само надолу по наклона, защото не се чуваше нейният плясък и шум. Стас беше забелязъл през миналите дни, че Кали умее да разпали огън дори от мокри клони, затова му дойде на ум да накара негъра да слезе и да опита и сега. Ала в момента, когато се обърна към него, стана нещо, което накара и четиримата да изтръпнат.

Внезапно конско цвилене раздра дълбоката нощна тишина — страшно, потресаващо, пълно с болка, тревога и смъртен ужас. В тъмнината нещо закипя, разнесе се късо хриптене, последваха глухи стенания, второ, още по-ужасяващо конско цвилене, след което всичко утихна.

— Лъвовете, велики господарю! Лъвовете убиват коне! — прошепна Кали.

В това нощно нападение, в тази бруталност на зверовете и въз внезапното изстребване на беззащитните животни имаше нещо толкова ужасно, че за миг Стас изтръпна и забрави за пушката. Всъщност какъв смисъл имаше да стреля в подобна тъма? Най-много блясъкът и гърмът да изплашат нощните убийци и те да изоставят удушените вече коне и да подгонят другите, които са се пръснали и избягали от мястото на бивака, доколкото биха могли да стигнат далеч със спънатите си крака.

Тръпки побиха Стас при мисълта какво щеше да стане, ако бяха останали долу. Притисната към него, Нели трепереше силно, обзета сякаш от първия пристъп на треската, но дървото ги предпазваше поне от нападение. Кали просто им беше спасил живота.

Все пак това беше страшна нощ — една от най-страшните през цялото пътуване.

Те седяха като мокри птици на клоната, вслушвайки се какво става долу. А там известно време цареше, дълбоко мълчание, но скоро след това се дочу ръмжене, звуци като че ли от мяскане, смучене на откъснатите парчета месо, придружено от хрипливото дишане и пъшкане на зверовете.

Миризмата на сурово месо и кръв стигна чак до дървото, защото лъвовете пируваха на не повече от двајсетина крачки от зерибата .

И пируваха толкова дълго, че накрая Стас го хвана яд. Взе пушката и гръмна по посока на шума.

Отвърна му само прекъснат гневен рев, след който се чу
трясъкът на костите, трошени от мощните челюсти. В дълбочината на
мрака просветнаха синкавочервените очи на хиените и чакалите, които
чакаха своя ред.

Така минаваха дългите часове на нощта.

XXV

Най-после слънцето изгря и освети джунглата, китките дървета и цялата гора. Львовете изчезнаха, преди първият лъч да блесне на хоризонта. Стас заповяда на Кали да накладе огън, а на Меа да извади вещите на Нели от корената торба, в която бяха прибрани, да ги изсуши преоблече момичето колкото може по-бързо. А той самият взе пушката и отиде да разгледа бивака и да види опустошенията, причинени от бурята и от двамата нощни убийци.

Точно зад зерибата, от която бяха останали само колчетата, лежеше първият кон, почти наполовина изяден, на сто крачки по-нататък — вторият, едва наченат, а до самия него — третият, с разкъсан корем и разбит череп. Всички те представляваха страшна гледка, защото очите им бяха отворени със застинал в тях ужас, муцуните им — озъбени. Земята беше изпотъпкана, в ямичките имаше цели локви кръв. Такава ярост обзе Стас, че в този миг той почти желаше да се появи зад някой храст рошавата глава на ленивия след нощния пир разбойник, за да може да забие куршум в нея. Ала трябваше да отложи отмъщението си за по-късно, защото сега имаше друга работа. Трябваше да намери и да хване останалите коне. Момчето предполагаше, че са се скрили в гората, както и Саба, чийто труп никъде не се виждаше. Надеждата, че верният другар при пътешествието не е станал жертва на хищниците, зарадва до такава степен Стас, че настроението му се подобри, а радостта му нарасна още повече, когато намери магарето. Оказа се, че мъдрият дългоушко дори не се бе мъчил да бяга много надалеч. Просто беше се заврял зад зерибата — в ъгъла между могилата на термитите и дървото и там със защитени глава и хълбоци бе чакал да види какво ще се случи по-нататък, готов за всеки случай да отблъсне нападението със смело чифте. Но изглежда львовете въобще не го бяха забелязали, а когато слънцето изгря и опасността беше минала, той бе сметнал за разумно да си легне и да си почине след изпълнената с драматични събития нощ.

Като обикаляше край бивака, Стас най-после намери по размякнатата земя отпечатъци от конски копита. Следите водеха към гората, след това завиваха към прулума. Това беше добре, защото да се хванат конете в прулума не беше много трудно. Двайсетина крачки по-нататък в тревата намери въжето, което един от конете беше скъсал при бягането. Той сигурно бе избягал много далеч, та засега можеха да го считат за изгубен. Другите два Стас забеляза зад една ниска скала, не в самата падина, а на брега. Единият се въргаляше; другият щипеше светлозелената трева. И двата изглеждаха много изморени, като след дълъг път. Но дневната светлина беше пропъдила тревогата от сърцата им, защото посрешнаха Стас с късо приятелско процвилване. Конят, който се въргаляше, скочи на крака и момчето забеляза, че и той се е освободил от примката, но за късмет бе предпочел все пак да остане при другаря си, вместо да бяга накъдето му видят очите.

Стас остави и двата коня при скалата и отиде до брега на прулума, за да провери възможно ли е по-нататъшното пътуване по него. Видя, че поради големия наклон водата вече беше се изцедила и дъното бе почти сухо. След малко вниманието му привлече някакъв белезникав предмет, заплетен в лианите, увиснал по отсрещната скална стена. Оказа се, че това е покривът на палатката, който поривът на вихъра беше донесъл чак тук и беше забил високо в гъсталака, тъй че водата не беше го отвлякла. Все пак палатката предпазваше Нели по-добре, отколкото изплетената набързо от клони колиба, затова намирането на тази изчезнала част зарадва много Стас.

Но неговата радост стана още по-голяма, когато от скалната ниша, скрита малко по-високо под лианите, изскочи Саба с някакво животно в устата, чиито глава и опашка висяха от двете страни на муцуната му. За миг силното куче се покатери нагоре и остави пред краката на Стас петниста хиена със строшен гръб и откъснат крак, след това като въртеше опашка, започна да полайва радостно, сякаш, искаше да каже: „Изплаших се от лъвовете, признавам си, но пък и вие, право казано, седяхте на дървото като токачки. Виж, че все пак не съм пропилял напразно нощта.“

И толкова беше горд от себе си, че Стас едва успя да го накара да остави вонящото животно и да не го занесе подарък на Нели.

Когато двамата се върнаха, в бивака гореше буен огън, в съдовете кипеше вода, в която се варяха зърна . дура, две токачки и пушени

парчета месо от гну. Нели беше вече преоблечена в сухи дрехи, но изглеждаше много зле и беше толкова бледа, че Стас се изплаши за нея и като хвана ръката ѝ, за да провери дали има температура, попита:

— Нели, какво ти е?

— Нищо ми няма, Сташек, само много ми се спи.

— Вярвам ти. След такава нощ! Слава богу, ръцете ти са студени. Ах! Каква беше тази нощ! Разбира се, че ще ти се спи. И на мен също. Но не се ли чувствуваш болна?

— Малко ме боли главата.

Стас постави ръка на челото ѝ. Главата ѝ беше студена, ръцете — също и това беше признак на голямо изтощение и отпадналост, затова момчето въздъхна и каза:

— Ще си хапнеш топла храна, после веднага ще си легнеш да спиш и ще спиш чак до вечерта. Днес поне времето е хубаво и няма да бъде като вчера.

Нели го погледна изплашено.

— Но нали няма да нощуваме тук?

— Тук не, защото тук лежат удушените коне, ще изберем друго дърво, или пък ще отидем в прулума и ще направим такава зериба, каквата няма втора на света. Ще спиш спокойно, както в Порт Саид.

Но тя скръсти ръце ѝ започна да го моли със сълзи на очи да заминат по-нататък, защото на това страшно място няма да може да затвори очи и сигурно ще се разболе. Тя така го молеше и повтаряше, гледайки го в очите: „Нали, Сташек? Нали?“ — че той се съгласи на всичко.

— Тогава ще тръгнем по прулума — каза той, — защото там има сянка. Обещай ми обаче, че ако не ти стигнат силите или не се почувствуваш добре, ще ми кажеш.

— Ще ми стигнат, ще ми стигнат! Ще ме вържеш за седлото и ще спя много добре.

— Не. Аз ще се кача на същия кон и ще те придържам, Кали и Меа ще се качат на другия, а магарето ще носи палатката.

— Добре! Добре!

— Веднага след закуската трябва малко да поспиш. И без това не можем да тръгнем преди обед, защото имаме много работа. Трябва да хванем конете, да сгънем палатката, да подредим по-иначе дисагите. Част от нещата ще оставим, защото сега имаме само два коня. За

всичко това ни трябват няколко часа, а през това време ти ще поспиш и ще се ободриш. Днес ще бъде горещо, но под дървото ще има хубава сянка.

— Ами ти и Меа, и Кали? Жал ми е, че само аз ще спя, а вие трябва да се мъчите...

— Нищо, и за нас ще има време. За мен не се тревожи. През време на изпитите в Порт Саид аз понякога не спях по цели ноци, за което баща ми дори не знаеше... Приятелите също не спяха. Но мъжът е нещо друго, а не такава мушичка като тебе. Нямах представа как изглеждаш днес... сякаш си от стъкло! Останали са ти само очите и косата, а лицето въобще го няма.

Той говореше така на шега, но вътрешно се страхуваше, защото при силна дневна светлина лицето на Нели имаше болнав вид, и Стас за пръв път разбра ясно, че ако работите вървят така и занапред, бедното дете не може би, а неминуемо ще умре. При тази мисъл краката му се разтрепераха, защото изведнъж усети, че ако тя умре, той също няма за какво да живее, нито да се връща в Порт Саид.

„Какво ще правя тогава?“ — помисли си той.

Обърна се за малко, за да не забележи Нели мъката и страха в очите му, след това отиде при събрания багаж под дървото, отхвърли дебелото наметало, с което беше покрито сандъчето с патроните, отвори го и започна да търси нещо.

Там той съхраняваше в малко стъклено флаконче последния прах хинин и го пазеше като зеницата на очите си за „черни дни“, т.-е. в случай че Нели се разболеет от тропическа треска. Но сега беше почти сигурен, че след такава нощ неминуемо ще настъпи първата криза, затова реши да я предотврати. Вършеше това със свито сърце, защото си мислеше какво ще стане по-късно, и ако не беше това, че на мъж и на началник на керван не подхожда да плаче, той би се разплакал над този последен прах.

И като искаше да прикрие вълнението си, той придаде на лицето си твърде строг израз, върна се при момичето и каза:

— Нели, вземи преди ядене последния хинин.

А тя го попита:

— Ами ако ти се разболееш от треска?

— Тогава ще се треса. Сега вземи, казвам ти.

Тя взе праха, без да упорствува повече, защото, откакто той изби суданците, малко се страхуваше от него, въпреки грижите, с които я обграждаше, и добрината, която проявяваше към нея. После седнаха на закуска и след мъчителната нощ супата от токачки се оказа много вкусна. Веднага след закуската Нели заспа и не се събуди няколко часа. През това време Стас, Кали и Меа стегнаха кервана, донесоха от прулума покрива на палатката, оседлаха конете, натовариха магарето и закопаха под корените на набака нещата, които не можеха да вземат. По време на работата ги измъчваше страшна жажда за сън, но Стас, от страх да не се успят, позволи — на себе си и на тях — да подремнат един след Друг.

Може би беше около два часът, когато отново тръгнаха на път. Стас държеше пред себе си Нели, Кали яздеше с Меа на другия кон. Не слязоха обаче направо в дола, а се придвижиха между брега и гората.

Само през тази дъждовна нощ младата джунгла беше израсла доста, но почвата под нея беше черна и личаха следите от огън. Лесно беше да се разбере, че оттук или беше минал Смаин със своя отряд, или пожарът беше дошъл отдалече, гонен от вятъра из сухата джунгла и Накрая попаднал на мокър лес, беше се промъкнал през не особено широкото пространство между него и прулума и бе отминал по-нататък. Стас искаше да провери няма ли по този път някакви следи от биваци на Смаин или пък отпечатащи от копита и с радост се увери, че не се забелязва нищо такова. Кали, който добре разбираше от подобни неща, твърдеше със сигурност, че огънят е бил донесен от вятъра и оттогава са минали вече петнайсетина дни.

— Това означава — забеляза Стас, — че Смаин със своите махдисти е стигнал вече бог знае къде и че в никакъв случай не ще попаднем в ръцете му.

След това двамата с Нели започнаха да разглеждат с любопитство растителността, защото никога досега не бяха преминавали така близо до субтропическа гора. Сега пътуваха точно покрай нея, за да имат сянка над главите си. Тук земята беше влажна и мека, обрасла с тъмнозелена трева, мъх и папрат. Тук-там се срещаха стари, изгнили дънери, покрити сякаш с килим от чудесни орхидеи с пъстри като пеперуди цветчета, и със също такава пъстра чашка в средата на венчето. Там, където проникваше слънцето, земята беше позлатена от други странни орхидеи, дребни и жълти, с две листенца

на цвета, издигнати край трето листенце и образуващи фигурка, която приличаше на главата на животно с големи заострени уши. На някои места лесът беше подплатен с храсти от див ясмин, сплетени в гирлянди от тънки виещи се растения с розови цветове. Плитките оврази и падини бяха обрасли с папрати, сбити в един непроницаем гъсталак: едни ниски, широколистни, други високи, с обвити като къдели стебла, стигащи чак до първите клони на дърветата и прострени под тях като изящна зелена дантела. Навътре дърветата не бяха еднакви: финикови и ветрилови палми, хлебни и смокинови дървета, еуформни и различни гигантски акации, дървета с тъмни и лъскави листа, светли или червени като кръв — едно до друго, дънер до дънер, преплели клоните си, отрупани с жълти и пурпурни цветове, те приличаха на свещници.

На някои места въобще не се виждаха дървета, защото от земята до самите върхари те бяха покрити с виещи се растения, които се прехвърляха от един дънер на друг и сякаш образуваха огромни букви W и спускайки се надолу като гирлянди, пердета и цели завеси. Каучуковите лиани направо задушаваша дърветата с хиляди змиевидни плетеници и ги превръщаха в пирамиди, отрупани с бели като сняг цветове. Край по-големите лиани се увиваха по-малки и плетеницата ставаше неимоверно гъста, на места почти се превръщаше в стена, през която не би успял да се промъкне нито човек, нито животно. Само на някои места, откъдето бяха минавали слонове, срещу чиято сила нищо не може да се опре, те бяха пробити и образуваха в гъсталака дълбоки зигзагообразни коридори.

Песента на птиците, която прави толкова приятни горите в Европа, съвсем не се чуваше, но затова пък сред върхарите на дърветата се разнасяха най-причудливи гласове — едни приличаха на звук от трион, други — на звън на литаври, трети — на щъркелово тракане, на скърцане на стара врата, на ръкопляскане, на котешко мяукане, дори на силен, свадлив човешки разговор. От време на време над дърветата се издигаше малко ято сиви, зелени, бели папагали или прелиташе орляк пъстропери тукани с тих вълнообразен полет. Понякога на снежнобелия фон на каучуковите пълзящи растения се мярваха като горски духове малки маймунки траурни в съвсем черни, с изключение на опашката с бели ивици отстрани и със също такива бакенбарди, опасващи черното им като въглен лице.

Децата гледаха смаяни този странен лес, който може би очите на бял човек още не бяха виждали. Много често Саба се втурваше в гъсталака, откъдето долиташе неговият весел лай. Хининът, закуската и почивката бяха подкрепили малката Нели. Лицето ѝ бе се оживило и придобило лека руменина, очичките гледаха по-весело. Тя често-често разпитваше Стас как се казват различните дървета и птици, а той ѝ отговаряше, доколкото знаеше. Накрая тя заяви, че иска да слезе от коня и да набере много цветя.

Но момчето се усмихна и каза:

— Веднага ще те изядат сиафите.

— Какво е това сиафи? Нещо по-страшно ли е от лъва?

— И по-страшно, и не. Това са мравки, които много хапят. Гъмжи от тях по клоните, откъдето падат като огнен дъжд върху гърбовете на хората. Пълзят и по земята. Опитай се само да слезеш от коня и да повървиш малко из гората — веднага ще започнеш да подскачаш и да пискаш като маймунка. От лъва е дори по-лесно да се предпазиш. Понякога сиафите вървят в огромни редици и тогава всичко живо им прави път.

— Но ти би ли се справил с тях?

— Аз? Разбира се!

— А как?

— С огън или с вряла вода.

— Ти винаги успяваш да се справиш с всичко — каза с дълбоко убеждение в гласа си Нели.

Стас беше твърде поласкан от думите ѝ, затова, отговори гордо и весело едновременно:

— Стига да си здрава, а за останалото можеш да разчиташ на мен.

— Мен и главата вече не ме боли!

— Слава богу, слава богу!

В такива разговори те минаха покрай гората, която се простираше само от едната страна на падината. Слънцето беше още високо и припичаше силно, защото времето беше великолепно и на небето нямаше никакво облаче. Конете плувнаха в пот, а Нели започна да се оплаква много от горещината. Затова, като избра удобно място, Стас зави към прулума, в който западната стена хвърляше дебела сянка. Там беше по-хладно, а и водата, останала във вдлъбнатините от

вчерашния дъжд, също беше сравнително хладна. Над главите на малките пътешественици непрекъснато прелитаха от единия до другия бряг на падината тукани с пурпурни глави, сини пера и жълти криле и момчето започна да разказва на Нели всичко, каквото знаеше от книгите за обичаите им.

Знаеш ли — говореше то, — това са такива тукани, които през периода на мътенето си намират дупка в някое дърво, там самката снася яйца и ляга върху тях, а самецът облепва отвора с глина, така че само главата ѝ се вижда, и едва когато се излюпят пиленцата, той разчупва с големия си клюн глината и пуска самката на свобода.

— А какво яде тя през това време?.

— Самецът я храни. Постоянно хвърчи наоколо и ѝ носи най-различни боровинки.

— А позволява ли ѝ да спи? — продължаваше да пита Нели със сънен глас.

Стас се усмихна.

— Ако госпожа туканката има такова желание, както ги в момента, позволява ѝ.

Действително в хладния прулум момчето започна да се измъчва от непреодолима сънливост, защото почивката му от сутринта до ранния следобед не беше достатъчна. Стас имаше искрено желание да последва примера на Нели, но не можеше, защото трябваше да я придържа, страхувайки се да не падне, а отгоре на това му беше много неудобно да седи по мъжки върху плоското и широко седло, което Хатим и СекиТамала бяха направили за малкото момиче още във Фашода. Не смееше обаче да мърда и караше коня колкото може побавно, за да не я събуди.

А тя се наклони назад, опря глава на рамото му и съвсем се унесе.

Ала дишаше така равномерно и спокойно, че Стас престана да съжалява за последния прах хинин. Като слушаше дишането ѝ, чувствуваше, че опасността от треската засега е отстранена, и започна да си мисли:

„Пруломът води все нагоре, а сега дори е доста стръмен. Изкачваме се все по-високо и местността става все по-суха. Трябва само да намеря някое възвишение, отлично заслонено, край бистра вода, за да отседнем там, да дам на малката няколко седмици почивка,

а може дори да изчакаме цялата «масика»¹. Малко жени биха издържали дори десета част от тези мъки, но сега тя трябва да си почине! Друга след такава нощ щеше веднага да се разболее от треска, а тя — как хубаво си спи! Слава богу!“

Тези мисли му създадоха чудесно настроение, затова, като поглеждаше отгоре главичката на Нели, опряна върху гърдите му, той си каза весело, но не и без известно учудване:

„Колко странно е наистина, че аз обичам тази малка мушичка! Вярно е, че винаги съм я обичал, но сега все повече!“

И като не знаеше как да си обясни това особено явление, хрумна му следното предположение:

„Сигурно поради това, че заедно преживяхме толкова много и че — тя е под моите грижи.“

В същото време той държеше много внимателно с дясната си ръка „мушичката“ за колана, за да не падне от седлото и да си разбие носа. Придвижваха се мълчаливо, крачка по крачка. Само Кали си тананикаше нещо под носа в чест на Стас:

— Велики господар убил Гебхър, убил лъв и бивол! Велики господар убие още много лъвове! Ях! Много месо! Много месо! Ях! Ях!...

— Кали — попита го тихо Стас, — Вахима ловуват ли по лъвове?

— Вахима бои се от лъвове, но Вахима копае дълбоки ровове и ако нощем лъв падне в тях, Вахима се смее.

— Какво правите тогава?

— Вахима хвърля много копия, чак лъв стане таралеж. Тогава го изважда от ров и яде. Лъв вкусно.

И според обичая си той се потупа по корема.

На Стас не му хареса много този начин на ловуване, той започна да го разпитва какви други животни се срещат в страната Вахима и разговорът премина по-нататък на антилопите, щраусите, жирафите и носорозите, докато чуха шум на водопад.

— Какво е това? — извика Стас. — Река и водопад ли се

—

1 и Масика — продехЗД дъждовен период. — Б. а. намират пред нас?

Кали поклати глава в знак на потвърждение.

Известно време пътуваха с по-бърза крачка, вслушвайки се в шума, който ставаше все по-ясен.

— Водопад! — повтори заинтригуван Стас.

Ала едва минаха един-два завоя и пред тях се изпречи непреодолима преграда, която спираше по-нататъшния им път.

Нели, която преди това беше приспана от равния ход на коня, веднага се събуди.

— За нощуване ли спираме вече? — попита тя.

— Не, но виж! — отговори ѝ Стас. — Скалата прегражда прулота.

— Какво ще правим тогава?

— Да се промъкнем край нея не е възможно, защото тук мястото е тясно, значи трябва да се върнем малко, да излезем нагоре и да заобиколим преградата. До вечерта има още два часа, та времето ще стигне. Нека и конете да си отдъхнат. Чуваш ли водопада?

— Чувам го.

— Ще спрем край него за нощуване.

След това той се обърна към Кали, заповяда му да се изкачи на брега на падината и да види дали по-нататък дъното на прулота не е препречено с такива прегради, а сам започна внимателно да оглежда скалата и след малко извика:

— Тя се е откъснала и е рухнала неотдавна. Нели, виждаш ли този отломък? Виж колко е пресен. По него няма нито мъх, нито други растения. Разбирам, вече разбирам!

И той посочи на момичето растящия на брега на прулота баобаб, чийто огромен корен висеше по стената над отломъка.

— Този корен се е вбил в пролуката между стената и скалата и като е нараствал, накрая е откърлил скалата. Това е чудноватото явление, защото камъкът е по-твърд от дървото, но аз знам, че в планините такива случаи има често. Каквото и да побутне след това такава скала, която едвам се държи — и блокът се откъсва.

— Но какво е могло да го побутне?

— Трудно е да се каже. Може би някоя минала буря, може би вчерашната?

В този миг Саба, който преди това беше изостанал от кервана, дотича, спря се изведнъж, сякаш някой го бе дръпнал отзад за опашката, подуши, след това се вмъкна в пролуката между стената и

откъснатата скала, но веднага взе да отстъпва назад с настръхнала козина. . Стас слезе от коня, за да види какво е изплашило кучето.

— Стас, не отивай там — помоли го Нели, — може да има лъв.

Ала момчето, което беше малко юнак-самохвалко и от миналата нощ изпитваше необикновена ненавист към лъвовете, отговори:

— Голяма работа, лъв посред бял ден!

Но преди да се доближи до прохода, чу отгоре гласа на Кали:

— Бвана кубва! Бвана кубва!

— Какво има? — попита Стас.

Негърът светкавично се смъкна от стъблото на пълзящото растение. Лесно беше да се прочете по лицето му, че носи някаква важна новина.

— Слон! — извика той.

— Слон ли?

— Да — отвърна младият негър, размахвайки ръце. — Там е гърмяща вода, а тук скала. Слон не може излезе. Велики господар убие слон, а Кали го яде, ах, яде, яде!

И при тази мисъл го обзе такава радост, че той започна да подскача, да се удря с длани по коленете и да се смее като луд, като обръщаше очи и святкаше с белите си зъби. Стас не разбра веднага защо Кали каза, че слонът не може да излезе от клисурата и като искаше да разбере какво се е случило, качи се на коня, повери Нели на Меа, та в случай на нужда ръцете му да бъдат свободни за стрелба, заповяда на Кали да седне зад него; след това всички се върнаха и започнаха да търсят удобно място за излизане навън. По пътя Стас се питаше как слонът е могъл да попадне там, където се намираше, и от отговора на Кали горе-долу се досети какво се бе случило.

Слонът, изглежда, е бягал през прулума от огъня по време на пожара в джунглата; по пътя си се е тръкнал силно о едва крепящата се скала, тя е рухнала и му е пресякла обратния път. След това, достигнал края на клисурата, той се е озовал край брега на пропастта, в която пада реката, и по този начин е останал затворен.

След известно време малките пътешественици намериха изход, който обаче беше доста стръмен, та трябваше да слязат от конете и да ги водят. Понеже според уверенията на негъра до реката, беше близо, продължиха по-нататък пеша. Накрая стигнаха висок нос, заграден от

едната страна от реката, от другата — от прулума, и като погледнаха надолу, видяха в дъното на падината слона.

Огромното животно лежеше по корем и за голяма изненада на Стас, не скочи, като ги видя, а едва когато Саба стигна до брега на прулума и започна яростно да лае, размърда за миг грамадните си уши и вдигна хобота си, но веднага го отпусна.

Хванати за ръце, децата дълго го гледаха и мълчаха.

Най-сетне Кали наруши мълчанието:

— Той умре от глад!

Наистина слонът беше отслабнал до такава степен, че гърбът му сякаш образуваше някакъв гребен, щръкнал през цялото му тяло; хълбоците му бяха хлътнали, под кожата му, въпреки дебелината ѝ, ясно се открояваха ребрата и беше лесно да се разбере, че слонът не става, защото вече не му достигат сили.

Доста широката при изхода падина се превръщаше в затворена от двете страни с отвесни скали котловина, на чието дъно растяха няколко дървета. Те бяха изпочупени, кората по тях обелена, по клоните им нямаше нито един лист. Увисналите от скалите виещи се растения също бяха окъсани и изядени, а тревата в котловината беше опасана до последното стръкче.

Като обмисли най-подробно положението, Стас започна да споделя съображенията си с Нели, но под впечатлението на неизбежната смърт на огромното животно, той говореше тихо, сякаш се страхуваше да не смути последните мигове на живота му.

— Да, той наистина умира от глад. Сигурно е от две седмици, т. е. от времето, когато огънят е опожарил старата джунгла. Изял е всичко, каквото е имало за ядене, а сега се мъчи само, толкова повече, че по високото растат хлебни дървета и акации с големи шушулки, които той вижда, а не може да достигне.

И те отново го гледаха известно време мълчаливо, а слонът също обръщаше често към тях малките си угасващи очи и от гърлото му се изтръгваше някакво бълбукане.

— Наистина — обади се момчето — по-добре ще бъде да му съкратим мъките.

Като каза това, той вдигна пушката към лицето си, но Нели го хвана за палтото и като запъна двете си крачета, с все сила започна да го дърпа от брега на клисурата.

— Стас, недей! Стас, дай му да яде! Той е толкова окаян. Не искам да го убиваш! Не искам! Не искам!

И като тропаше с крачка, тя не преставаше да го дърпа, а той я погледна с голямо учудване, но виждайки пълните ѝ със сълзи очи, каза:

— Но-, Нели ...

— Не искам! Няма да ти дам да го убиеш. Аз ще се разболея от треска, ако го убиеш!...

Тази заплаха беше достатъчна за Стас, за да се откаже от намерението си за убийство — и по отношение на слона, който лежеше пред тях, и по отношение на всички други по света. Той помълча още малко, не знаейки какво да отговори на малкото момиче, след това каза:

— Добре де! Добре!... Казвам . ти, добре! Пусни ме, Нели!

А Нели веднага го прегърна и в разплаканите ѝ очи проблесна усмивка. Сега тя искаше само едно: колкото може по-бързо да дадат на слона храна. Кали и Меа се учудиха много, като разбраха, че „бвана кубва“ не само няма да го убие, ами те трябва веднага да наберат за него колкото могат повече пъпеша от хлебното дърво, акациеве шушулки и всякакви бурени, листа и треви. Суданският меч на Гебхър с двете остриета послужи отлично на Кали в тази работа и ако не беше той, тя нямаше да върви така спорно. Ала Нели не искаше да чака, докато привършат всичко, та щом първият плод падна от дървото, тя го грабна с две ръце и като го носеше към клисурата, повтаряше бързо; сякаш се страхуваше да не би някой друг да пожелае да я измести:

— Аз! Аз! Аз!

Ала Стас съвсем не мислеше да я лишава от това удоволствие и само от страх да не би в бързината си да полети заедно с пъпеша я хвана за колана и извика:

— Хвърляй!

Големият плод се търкулна по стръмнината и се спря до краката на слона, а той моментално проточи хобота си, хвана плода, след това го изви, като че ли искаше да сложи пъпеша под шията си — и децата повече не го видяха!

— Изяде го! — извика зарадвана Нели.

— Предполагам! — отвърна усмихнат Стас.

А слонът проточи хобота си към тях, сякаш молеше за още,; и се обади с мощен глас:

— Хррумф!

— Още иска.

— Предполагам — повтори Стас.

Вторият плод се търкулна след първия и за миг изчезна по същия начин; последва трети, четвърти, десети, след това полетяха шушулки от акации, цели снопчета трева и големи листа. Нели не позволи никому да я замести, а когато малките ѝ ръце отмаляха от работа, тя започна да бута с крачка все нови и нови запаси от храна, а слонът ядеше и понякога вдигаше хобот, за да произнесе своето гръмливо „хррумф“ в знак, че иска още и — както твърдеше Нели — в знак на благодарност.

Ала накрая Кали и Меа се измориха от работата, която вършеха много старателно, но само с мисълта, че „бвана кубва“ иска най-напред да угои слона, а след това да го убие. Най-после „вана кубва“ им заповяда да спрат, защото слънцето силно клонеше, към залез и беше време да започнат направата на зериба . За щастие, това не беше трудно, защото двете страни на триъгълния нос бяха напълно недостъпни, оставаше само да заградят третата. Акации с безмилостни бодли също не липсваха.

Нели не се отделяше нито крачка от падината и клекнала над нейния бряг, отдалеч съобщаваше на Стас какво прави слонът и тънкото ѝ гласче се чуваше често-често:

— Търси нещо с хобота наоколо! Или:

— Мърда с уши. Ушите му са огромни! А накрая:

— Стас! Стас! Става! Ах!

Стас се приближи бързо и хвана Нели за ръка. Слонът наистина бе станал и едва сега децата можеха да видят огромния му ръст. Няколко пъти преди това те бяха виждали големи слонове, които превозваха на кораби през Суецкия канал от Индия за Европа, но нито един от тях не можеше да се сравни с този колос, който наистина приличаше на огромна сивопепелява скала, ходеща на четири крака. Различаваше се от онези също така и по големината на бивните си, дълги по пет и повече стъпки, и както вече бе забелязала Нели, по направо приказните си уши. Предните му крака бяха много високи, но сравнително тънки, изглежда поради многодневното гладуване.

— Ама че лилипут! — извика Стас. — Ако се покатери и протегне добре хобота си, би могъл да те хване за крачето.

Ала колосът нито мислеше да се покатерва, нито да хваща някого за крачето. Клатушкайки се, той стигна до изхода на клисурата, гледа известно време в бездната, на дъното на която се въртеше водата, след това се обърна към стената откъм водопада, насочи към него хобота си и като го потопа най-внимателно, започна да пие.

— Има късмет — каза Стас, — че може да стигне с хобота си водата. Иначе да е издъхнал досега.

Слонът пи толкова дълго, че накрая момичето започна да се безпокои.

— Стас, няма ли да му стане нещо? — попита то.

— Не зная — отговори, смеейки се, той, но след като си го взела под закрила, предупреди го сега.

Тогава Нели се наведе над брега и започна да вика:

— Стига, миличък слончо, стига!

А миличкият слончо сякаш разбра за какво става дума, защото престана да пие, но започна да се облива с вода: най-напред поля двата си крака, след това гърба и накрая двете си страни.

Но междуременно беше започнало да се стъмва и Стас заведе момичето при зерибата, където ги чакаше вечерята.

И двамата имаха превъзходно настроение: Нели — защото бе спасила живота на слона, а Стас — защото видя блесналите ѝ като две звездички очи и развеселеното ѝ лице, което изглеждаше по-добре и по-здраво от всеки друг път, още от тръгването им от Хартум. За спокойствието на момчето влияеше и това, че предвиждаше спокойна и прекрасна нощ. Недостъпният от двете страни нос ги предпазваше напълно от нападения, а от третата страна Кали и Меа издигнаха толкова висока стена от трънливи акациевии клони и пасифлора¹, че не можеше дори да се помисли някакво хищно животно да премине през такава ограда.

Освен това времето бе хубаво и веднага след залез слънце звездите обсипаха небето. Приятно беше да се диша хладния поради близостта на водопада въздух, пропит от мирис на джунгла и прясно откършени клони.

„Тази муха няма да се разболе от треска!“ — с радост си мислеше Стас.

След това поведоха разговор за слона, защото Нели не беше в състояние да говори за нищо друго и не преставаше да се възхищава от ръста, хобота, и бивните му, които наистина бяха огромни. Накрая тя попита:

— Сташек, нали той е много умен?

— Като Соломон — отвърна Стас. — Но защо мислиш така?

— Защото, като го помолих повече да не пие, той веднага ме послуша.

— Ако преди това не е взимал уроци по английски език, а все пак го разбира, той наистина е забележителен.

Нели усети, че Стас се шегува с нея, затова му изфуча като котка и рече:

— Говори каквото си щещ, но аз съм сигурна, че той е много умен и веднага ще се опитоми.

— Дали веднага, не зная, но може да се опитоми. Вярно е, че африканските слонове са по-диви от азиатските, но струва ми се, че Анибал например е използвал африкански слонове.

— Какъв е бил този Анибал?

Стас я погледна снизходително и малко съчувствено.

— Разбира се — каза той, — на твоята възраст човек не знае дори такива неща. Анибал е бил велик картагенски пълководец, който е използвал слонове във войната с римляните, а понеже Картаген се е намирал в Африка, трябва да е

---

1 Пасифлора — тропическо виещо се растение с красиви цветове. Б. пр.

използувал африкански ...

Разговорът им беше прекъснат от силния рев на слона, който, след като се бе наял и напил, започна да реве, неизвестно дали от радост, или от мъка за пълната си свобода. Саба скочи и взе да лае, а Стас каза:

— Хубаво я наредихме! Сега зове другарите си. Добре ще изглеждаме, ако тук се появи цяло стадо.

Той ще им каже, че сме се отнесли добре към него! — бързо отвърна Нели.

Ала Стас, който не се разтревожи истински, защото разчиташе на това, че дори и да се появи стадото, блясъкът на огъня ще го изплаши, се усмихна и каза заядливо:

— Добре, добре! Пък ако слоновете се появят, ти няма да плачеш от страх, ах, не! — само очите ти ще се потят, както вече два пъти се случи.

И започна да я имитира:

— Аз не плача, само очите ми се потят...

Ала като видя веселото .му лице, Нели се досети, че никаква опасност не ги заплашва.

— Като го опитомим — каза тя, — няма да ми се потят очите, па дори и десет лъва да реват.

— Защо?

— Защото той ще ни пази.

Стас усмири Саба, който не преставаше да отвърща на слона с лай, след това помисли малко и продължи:

— Не си се сетила за едно нещо, Нели. Та нали ние няма да останем тук завинаги, а ще продължим по-нататък. Не казвам веднага, но... Разбира се, мястото е добро и действава здравословно, затова реших да останем тук може би седмица, две, защото и ти, и всички ние имаме нужда от почивка. Е, добре! Докато сме тук, ще храним слона, макар че работата на всички ни около прехраната му е голяма. Но нали той е затворен и не бихме могли да го вземем със себе си. Тогава какво ще стане? Ще заминем, той ще остане и отново ще се измъчва от глад, докато умре.

— Тогава още повече ще ни е жал за него...

Нели се натъжи много и известно време седеше мълчалива, без да знае, изглежда, какво да отговори на тези правилни разсъждения, но след малко вдигна глава и като отметна назад косите, които падаха над очите ѝ, обърна пълен с доверие поглед към момчето:

— Зная — каза тя, — че ако ти пожелаеш, ще го изведеш от клисурата.

— Аз?

Тя посочи с пръст, докосна ръката на Стас и повтори:

— Ти.

Малката хитра женичка разбираше, че нейното доверие ще поласкае момчето и че от този момент то ще започне да мисли как да

освободи слона.

XXVI

Нощта мина спокойно и макар че в южната част на небето се струпяха много облаци, утрото беше хубаво. По нареждане на Стас веднага след закуската Кали и Меа се заеха с брането на пъпеши, акациеве шушулки, зелени листа, трева и всякаква друга храна за слона, която след това складираха край брега на падината. Тъй като Нели непременно искаше лично да храни своя нов приятел, Стас отсече от една млада разклонена смоковница нещо като вила за полесно събаряне на храната в клисурата. Слонът ревеше от сутринта, напомняйки, изглежда, за храна, а когато забеляза на брега същото бяло същество, което го бе нахранило вчера, посрещна го с радостно гъргорене и веднага протегна хобота си към него. На утринната светлина той се стори на децата още по-голям от вчера. Беше много слаб, но вече изглеждаше по-бодър и почти весело обръщаше към Нели малките си бистри очи. Нели дори твърдеше, че предните му крака са надебелели за една нощ и започна да събаря с такова желание храната, че Стас трябваше да я възпира, а накрая, когато беше прекалено запъхтяна, да я смени в работата. И двамата се развличаха чудесно и особено ги забавляваха „гримасите“ на слона. Отначало той ядеше всичко, каквото му попаднеше под краката, но скоро, утолил глада си, започна да подбира. Като попаднеше на някое растение, което по не му харесваше, той го отупваше с предните си крака, след това го хвърляше с хобота нагоре, сякаш искаше да каже: „Изяжте вие този деликатес.“ Най-сетне, като се наяде и се напи, той с явно удоволствие започна да си вее за хлад с огромните си уши.

— Сигурна съм — каза Нели, — че ако сега слезем при него, нищо лошо няма да ни направи.

И започна да му говори:

— Слончо, миличък слончо, нали нищо лошо няма да ни направиш?

А когато слонът кимна в отговор с хобота си, тя се обърна към Стас:

— Виждаш ли, той казва „да“.

— Възможно е — отвърна Стас. — Те са много интелигентни животни и той положително е разбрал, че ние двамата сме му нужни. Кой знае дали не чувствава към нас и мъничко благодарност, но по-добре е още да не опитваме, и особено такъв опит да не прави Саба, защото него положително ще убие. А след време може и те да станат приятели. По-нататъшното им възхищение от слона бе прекъснато от Кали, който предвиждайки, че ще трябва всеки ден да работи за изхранването на великана, се приближи към Стас с подканваща усмивка и рече:

— Велики господар убие слон и Кали яде, вместо събира тревы и клони.

Ала „великият господар“ вече беше .далеч на сто мили от желанието си да убие слона и понеже по природа беше изключително енергичен, веднага му отвърна:

— Ти си магаре.

Но тъй като беше забравил как се казва магаре на езика кисвахили, каза му на английски, „дънки“ Кали пък, не разбирайки английски, сметна очевидно тази дума за някакъв комплимент или похвала, защото след малко децата го чуха да говори надутно на Меа:

— Меа има черна кожа и черен мозък, а Кали е дънки. След това добави гордо:

— Самият велик господар казал, че Кали е дънки.

Стас нареди на двамата да пазят като зеницата на очите си момичето и в случай на опасност да го извикат веднага, взе пушката и тръгна към падналата скала, която затваряше падината.

Като стигна на мястото, внимателно я огледа, провери всички пукнатини, мушна прът в отвора, който намери в долната част на скалата, провери старателно неговата дълбочина, след това с бавна крачка се върна в бивака, отвори кутията с патрони и започна да ги брои.

Но едва беше изброил триста, когато от растящия на петдесет крачки баобаб се чу гласът на Меа:

— Господарю, господарю!

Стас се приближи до огромното дърво, чийто дънер беше изгнил долу при земята и приличаше на кула.

— Какво искаш? — попита той.

— Наблизо се виждат много зебри, а по-нататък пасат антилопи.

— Добре. Ще взема пушката и тръгвам, защото трябва да опушим месо. Но ти защо си се качила на дървото и какво правиш там?

Момичето отвърна със своя тъжен и напевен глас:

— Меа видяла гнездо на сиви папагали и искала да донесе на малката господарка, но гнездото е празно и Меа няма да получи гердан за шията.

— Ще получиш, защото обичаш малката господарка.

Младата негърка слезе набързо по грапавата кора и със светнали от радост очи започна да повтаря: — О, да! Да! Меа я обича много — и гердан също.

Стас я помилва ласкаво по главата, след това взе пушката, затвори кутията с патроните и тръгна нататък, където пасяха зебрите. След половин час в бивака се чу ек от изстрел, а след час малкият ловец се върна с добрата новина, че е убил млада зебра и че околността гъмжи от дивеч, защото освен зебрите видял от височината многобройни стада антилопи ариели; както и няколко водни козела, които пасели край реката.

След това заповяда на Кали да вземе коня и го изпрати за убитото животно, а сам започна да оглежда внимателно огромния дънер на баобаба, да го обикаля и да почуква с приклада по грапавата кора.

— Какво правиш? — попита Нели. Той ѝ отвърна:

— Виж какъв е грамаден. Петнайсет души да се хванат за ръце, не биха могли да обхванат това дърво, което може би помни времената на фараоните. Ала в долната си част дънерът е изгнил и кух. Виждаш ли този отвор, през който лесно може да се влезе вътре. Бихме могли там да подредим нещо като голяма стая, в която да живеем всички. Това ми хрумна, когато видях Меа между клоните, а после, като се прокрадвах към зебрите, все за това си мислех.

— Но нали ние трябва да бягаме в Абисиния?

— Да. Но трябва да си починем и вчера ти казах, че съм решил да останем тук седмица или две. Ти не искаш да напуснеш своя слон, а аз се страхувам за тебе от дъждовния период, който вече започна и през който тропическата треска е неизбежна. Днес времето е хубаво, но ти виждаш, че се трупат все по-гъсти облаци и кой знае дали дъждът няма да плисне още преди вечерта. Палатката не те предпазва достатъчно, а

в баобаба, ако не е изгнил чак до повърхността на дънера, можем да се надсмиваме на най-силния порой. В него ще бъде и по-безопасно, отколкото в палатката, стига всяка вечер да поставяме тръни в този отвор и в прозорчетата, които ще издълбаем за светлина. Тогава лъвовете могат да реват край дървото колкото си искат. Дъждовният пролетен период не продължава повече от месец и все по-често си мисля, че трябва да го изчакаме. А ако трябва така да постъпим, по-добре тук, отколкото на друго място, и по-добре в това грамадно дърво, отколкото в палатката.

Нели винаги се съгласяваше с това, което искаше Стас, та и сега се съгласи, още повече че идеята да останат при слона и да живеят в баобаба ѝ се хареса твърде много. Затова веднага започна да обмисля как ще подреди стаята, как ще я мебелират и как ще се канят един други на чай и на обед. Накрая и двамата се развеселиха и Нели пожела веднага да разгледат новото жилище, но Стас, който с всеки изминат ден придобиваше повече опит и ставаше по-предпазлив, възпря прибързаните ѝ домакински пориви.

— Преди да заживеем там — каза той, — трябва да изпъдим сегашните обитатели, ако има вътре такива.

И той заповяда на Меа да хвърли в баобаба няколко запалени и силно димящи сурови клона.

Действително се оказа, че е постъпил добре, защото огромното дърво беше обитаемо, и то от такива хазаи, на чието гостоприемство не можеше да се разчита.

XXVII

В дървото имаше два отвора: единият — обширен, на половин метър от земята, вторият — по-малък — на височина колкото първия етаж на градска къща. Едва Меа бе хвърлила в долния отвор запалените клони, и веднага от по-горния започнаха да излизат големи прилепи, които заслепени от слънчевия блясък, летяха с писъци край дървото като обезумели. Но след малко отдолу се измъкна светкавично истинският стопанин на хралупата — огромна боа, която, изглежда, в полусън смилаше остатъците от последния си пир и едва когато бе усетила в ноздрите си дима, беше се събудила и помислила за спасението си. Като видя желязното туловище, което във формата на ужасна пружина изхвъркна от димящия отвор на дървото, Стас грабна Нели на ръце и побягна с нея към откритата джунгла. Ала само изплашено, влечугото не мислеше да ги гони, а лъкатушейки между тревата и разхвърляните вързопи, бягаше с невиджана скорост към падината, за да се скрие сред скалните отломъци и кухини. Децата се съвзеха от уплахата. Стас остави Нели на земята и скочи за пушката, след това хукна подир змията по посока на прулума, а Нели тичаше по следите му. Но след петнайсетина крачки те се стъписаха като вкаменени от необикновената гледка, която се откри пред очите им. Високо над падината за миг се показва тялото на змията и като описа зигзаг във въздуха, отново падна надолу. След малко се показва отново и пак падна. Като притичаха до брега, децата видяха изумени как новият им приятел слонът се забавляваше по този начин със змията и след като два пъти я беше изпратил във въздушно пътешествие, сега тъпчеше старателно главата ѝ с огромния си като греда крак. Като завърши тази операция, той отново вдигна с хобота си трепкащото още тяло, но този път не го хвърли нагоре, а право във водопада. След това, клатушкайки се насам-натам и размахвайки уши, започна оживено да гледа Нели, а накрая протегна към нея хобот, сякаш напомняше за наградата, която му се полага за геройската и много разумна постъпка.

Нели веднага изтича в палатката и се върна с пълна .пола диви смокини, които започна да му хвърля по няколко наведнъж; той старателно ги намираше в тревата и една след друга ги слагаше в устата си. Онези, които попадаха в по-дълбоки пукнатини, слонът издухваше с такава сила, че заедно със смокините нагоре изскачаха камъни, големи колкото човешки пестник. Децата посрещаха тези прояви с ръкопляскания и смях. На няколко пъти Нели се връщаше за нови смокини и не преставаше да твърди при хвърлянето на всяка смокиня, че той вече е напълно опитомен и че дори в същия момент би могла да слезе при него.

— Виждаш ли, Сташек — ще си имаме закрилник!... Защото той не се бои от никого в пустинята: нито от лъва, нито от змията, нито от крокодила. И е много добър, и сигурно ни обича.

— Ако се опитоми — каза Стас — и ако мога да те оставям под негова закрила, тогава наистина съвсем спокойно ще ходя на лов, защото по-добър защитник не бих ти намерил в цяла Африка.

След малко добави:

— Тукашните слонове са по-диви;но аз съм чел, че азиатските например имат странна слабост към децата. В Индия никога не е имало случай слон да направи нещо лошо на дете и ако се разяри, което понякога се случва, тогава местните „корнаци“ изпращат деца да го успокояват.

— Виждаш ли, виждаш ли!

— Всеки случай, ти добре постъпи, че не ми позволи да го убия.

Тогава зениците на Нели светнаха от радост като две зеленикави пламъчета. Като се изправи на пръсти, тя постави двете си ръце върху раменете на Стас и наклонила назад глава, попита, гледайки го в очите:

— Постъпих така, сякаш съм на колко години? Кажи! На колко?

Той ѝ отвърна:

— Най-малко на седемдесет.

— Ти винаги се шегуваш.

— Сърди се, сърди! А кой ще освободи слона?

Като чу това, Нели веднага започна да се умилква като малко коте.

— Ти, и ще те обичам много за това, той също.

— Аз мисля за освобождаването му — отвърна Стас, — но работата ще бъде трудна и няма да я свърша веднага, а едва тогава,

когато тръгнем на път.

— Защо?

—

1 Корнак (фр.) — водач на слон. — Б. пр.

— Защото ако го освободя, преди да се е опитомил напълно и да се е привързал към нас, той веднага ще си отиде.

— О! Той няма да ме остави.

— Ти си мислиш, че и той вече е станал като мен! — отвърна малко нетърпеливо Стас.

По-нататъшният разговор беше прекъснат от идването на Кали, който донесе убитата зебра и нейното малко, удушено от Саба. Кучето имаше късмет, че бе отишло с Кали и не присъствуваше на случката с боата, защото щеше да хукне след нея и достигайки я, да загине в смъртоносните ѝ прегръдки, докато Стас успее да му се притече на помощ.

Ала за удушеното жребче на зебрата Нели му издърпа ушите, но това изглежда, не го трогна много, защото дори не прибра изплезения си език, с който дотича от лова.

През това време Стас каза на Кали, че възнамерява да устрои жилище в дървото и му повтори случилото се при опушването на дънера с дим и как слонът се беше справил със змията. Мисълта да заживеят в баобаба, който можеше да ги предпази не само от дъжда, а и от дивите животни, много се хареса на негъра, но той никак не одобри постъпката на слона.

— Слон глупав — каза той, — затова хвърли ниока (змията) в гърмящата вода, но Кали знае, че ниока е добра за ядене, затова ще я потърси под гърмящата вода и ще я опече, защото Кали е умен и дънки.

— Дънки си, съгласен съм! — отвърна Стас. — Но нима ще ядеш змията?

Ниюка добра — повтори Кали.

И като посочи убитата зебра, добави: По-хубава от тази няма.

След това двамата отидоха при баобаба и се заеха с подреждането на жилището. Кали намери край реката плосък камък, голям колкото сито и като го постави в дънера, насипа върху него разжарени въглени, а след това притуряше нови, като внимаваше

гнилакът в дънера да не се запали и опожари цялото дърво. Каза, че прави това, та „нищо да не ухапе великия господар и бейби“. И се оказа, че предпазливостта му не беше излишна, защото щом димът изпълни вътрешността на дървото и започна да се разнася навън от цепнатините на кората изпълзяха най-различни същества: бръмбари с черен и вишнев цвят, мъхести паяци, големи колкото сливи, гъсеници, дебели като пръст и противни, покрити сякаш с бодли, а при това отровни сколопендри¹, чието ухапване може да предизвика дори смърт. Според това, което

---

¹ Сколопендра — животно от класа на многоножките. — Б, пр.

ставаше извън дънера, беше лесно да се предположи колко такива същества са загинали от дима вътре. Тези, които падаха от кората и от по-ниските клони в тревата, Кали безмилостно смачкваше с камъни, като непрекъснато наблюдаваше горната и долна хралупа, сякаш се страхуваше, че всеки миг от тях ще изскочи нещо ново.

— Какво гледаш? — попита го Стас. — Мислиш ли, че в дървото може да се укрива друга змия?

— Не, но Кали се бои от Мзиму.

— Какво е това „Мзиму“?

— Зъл дух.

— Видял ли си някога през живота си Мзиму?

— Не, но Кали слушал ужасен шум, който прави Мзиму в колибите на магьосниците.

— Значи вашите магьосници не се боят от него?

— Магьосниците умеят да го омагьосат, след това обикалят колиби и казват, че Мзиму се сърди, та негри носят на Мзиму банани, мед, помба¹, яйца и месо, за да омилостивят Мзиму.

Стас сви рамене.

— Личи си, че е добре у вас да бъдеш магьосник. Но може би тази змия е била Мзиму?

Кали отрицателно поклати глава.

— Тогавя не слонът щеше убие Мзиму, а Мзиму убие слона. Мзиму е смърт ...

Някакъв странен тропот и шум в дървото внезапно прекъсна разговора. От долната хралупа бухна особен кафеникав прахоляк, след

което отново се чу още по-силен тропот от предишния.

За един миг Кали се хвърли по очи на земята и започна да крещи пронизително:

— Ака! Мзиму! Ака! Ака! Ака!

В първия миг Стас също се отдръпна, но веднага се овладя и когато притичаха Нели и Меа, започна да им обяснява какво вероятно се беше случило.

— Изглежда — каза той, — разширявайки се от температурата, цели пластове гнилак в дънера са паднали и са засипали въглените. А той си мисли, че това е Мзиму . Меа, плисни обаче няколко пъти вода в хралупата, защото ако въглените не са угаснали поради липсата на въздух, гнилакът ще се подхване и дървото може да изгори.

След това, като видя, че Кали все още лежи и не престава да повтаря ужасен „ака!“, „ака!“, той взе пушката, с която обикновено стреляше по токачки, гръмна в хралупата и каза, побутвайки с приклада момчето по рамото:

— Твоят Мзиму е убит. Не се бой.

—

1 Поиба — вино, приготвявано от сорго — Б. а.

Кали се понадигна, но остана на колене.

— О, велики, велики господарю!... Господар не се бои дори от Мзиму?

— Ака, ака! — извика Стас, подражавайки на негъра. И започна да се смее.

След известно време Кали се успокои напълно и когато приседна до приготвеното от Меа ядене, оказа се, че моментната уплаха не беше отнела апетита му, защото освен порцията сушено месо, той изяде и суровия дроб на жребчето на зебрата, без да се смятат, дивите смокини, които имаше в изобилие от растящата наблизо смоковница. Следтова двамата със Стас се върнаха при дървото, където имаше още много, работа. Изхвърлянето на гнилака, въглените, стотиците изгорели бръмбари и големи стоножки, както и над. десетина изпечени прилепа, им отне повече от два часа. Стас дори се учудваше, че прилепите са могли да живеят в непосредствено съседство със змията, но се досети, че огромният питон или е пренебрегвал дребните животни, или като не е могъл да се увие около нещо във вътрешността

на дънера, не ги е достигал. Горещината от въглените, предизвиквайки падането на гнилите пластове, отлично прочисти вътрешността и нейният вид зарадва много Стас, защото беше широко като в голяма стая, където можеха да се подслонят не четирима, а десет души. Долната хралупа представляваше врата, горната — прозорец, благодарение на който в огромния дънер не беше нито тъмно, нито задушно. Стас помисли да раздели цялата площ с платната от палатката на две стаи, едната от които предназначена за Нели и Меа, а другата за него, Кали и Саба. Дървото не беше изгнило чак до повърхността на дънера, та дъждът нямаше да прониква в средата и за да се предпазят напълно от него, беше достатъчно над двете хралупи да вдигнат и подпрат кората по такъв начин, че да се образува стряха. Решиха да насипят пода с изсушен на слънцето пясък край реката и да го постелят със сух мъх.

Работата наистина беше тежка, особено за Кали, защото освен това той трябваше да опушва месо, да пои конете и да мисли за храна на слона, който непрекъснато ревеше за ядене. Ала младият негър се залови за уреждането на новото жилище с голямо желание, дори с ентузиазъм и обясни причината на Стас по следния начин:

— Когато великият господар и бейби — каза той с ръце на кръста — заживеят в дърво, Кали няма да прави за нощуване голяма зериба и може да лентяйствува всяка вечер.

— Обичаш ли да лентяйствуваш? — попита Стас.

— Кали е мъж, затова Кали обича лентяйствува, а трябва да работят само жени.

— Все пак виждаш, че аз работя за бейби .

— Но пък когато бейби порасне, ще бъде длъжна работи за велики господар, а ако не поиска, великият господар сигурно ще я бие.

Ала при самата мисъл, че бейби може да бъде бита, Стас скочи като ужилен и изкрещя с гняв:

— Глупако, ти знаеш ли коя е бейби?

— Не — отвърна изплашено черното момче.

— Бейби е ... е ... добър .... Мзиму! Кали чак седна от учудване.

И след завършване на работата той се приближи плахо към Нели, след това падна по очи пред нея и започна да повтаря макар и не със стреснат, а с молещ глас: — Ака! Ака! Ака!...

А „добрият Мзиму“ ококори своите чудни, сини като морето очи, без да разбира въобще какво се е случило и какво иска Кали.

XXVIII

Новото жилище, което Стас нарече „Краков“, беше подредено за три дни. Преди това обаче поставиха в „мъжката стая“ основния багаж и през време на силния порой четиримата младежи намериха отличен подслон в огромния дънер, преди още жилището да бъде завършено. Дъждовният период започна усилено, но това не бяха нашите дълги есенни дъждове, през време на които небето се забулва с черни облаци и скучната, омръзваща киша продължава цяла седмица. Тук вятърът прогонваше по петнайсет-двайсет пъти на ден пухкави облаци по небето, които обилно къпеха земята, след това отново блясваше ясно слънце, сякаш току-що изкъпано, и заливаше със златна светлина скалите, реката, дърветата и цялата джунгла. Тревите растяха почти видимо. Дърветата се покриваха с повече листа и докато падне старият плод, завързваше се нов. От съдържащите се във въздуха водни струйки, гой стана толкова прозрачен, че дори далечните предмети ставаха напълно ясни и погледът стигаше в безкрайното далечно пространство. По небето се простираха приказни седмоцветни дъги, а водопадът почти непрекъснато беше украсен с тях. Краткотрайните сутрешни и вечерни зари трептяха с хиляди чудесни блясъци, каквито дори и в Либийската пустиня децата не бяха виждали.

Най-ниските, разположени близо до земята облаци придобиваха вишнев цвят, горните, по-добре осветени, се разливаха във вид на езера от пурпур и злато, а дребните пухкави облачета се превръщаха в рубини, аметисти и опали. Между едната и втората дъждовна вълна нощем месецът превръщаше капчиците роса по листата на мимозите и акациите в брилянти, а светлината на зодиака светеше в освежения въздух по-ясно отколкото през другите годишни времена.

Откъм разливите, които реката образуваше под водопада, се чуваше меланхоличното крякане на жабите. Светулки, подобни на големи блуждаещи звезди, прелитаха от бряг на бряг между бамбуковите и арумови горички.

Но когато облаците покриеха за известно време звездното небе и започнеше да вали дъжд, ставаше много тъмно, а във вътрешността на баобаба — мрачно като в изба. Стас поръча на Меа да стопи мас от убитите животни и да приспособи лампа от една тенекиена кутийка, която постави под горната хралупа, наречена от децата прозорец. Светлината, която се излъчваше от прозореца, се виждаше надалеч и отпъждаше дивите животни, но пък привличаше прилепите, а дори и птиците, та Кали трябваше да направи в отвора особена преграда от тръни, като тази, с която затваряше през нощта долния отвор.

Ала през деня при хубаво време децата напускаха „Краков“ и обикаляха по целия нос. Стас се впускаше на лов за антилопи ариели и щрауси, чиито многобройни ята се появиха край коритото на реката, а Нели ходеше при своя слон, който отначало ревеше само за храна, но след това започна да реве и когато му ставаше скучно без малката приятелка. Винаги я посрещаше с видима радост и веднага наостряше своите грамадни уши още щом чуеше отдалеч гласа или крачките ѝ.

Веднъж, когато Стас беше отишъл на лов, а Кали ловеше отвъд водопада риба, Нели реши да отиде при скалата, която затваряше прулوما, за да види как Стас ще се справи с нея и дали е предприел вече нещо. Заета с обеди, Меа не забеляза нейното отсъствие, а момичето, събирайки по пътя цветчетага от особената бегония, която растеше в изобилие сред скалните отломъци, стигна до наклона, по който преди бяха излезли от клисурата, и като слезе надолу, намери се при скалата. Огромният блок, откъснат от скалатамайка, затваряше както и преди гърлото на прулوما, ала Нели забеляза, че между него и стената има широко място, през което може да се провере дори възрастен човек. Тя се поколеба за момент, след това премина и се намери от другата страна. Но там имаше завой, който трябваше да се премине, за да се стигне до широкия ръкав, затворен от водопада. Нели започна да разсъждава: „Ще отида още мъничко, по-нататък, ще надникна зад скалата, ще погледна веднъж слона, който въобще няма да ме види, и ще се върна“. Като размишляваше така, крачка по крачка тя отиваше все по-далеч, докато стигна мястото, където прулумът се разширяваше изведнъж и образуваше малка котловинка, и видя слона. Беше обърнат гърбом към нея, с хобот, потопен във водопада, и пиеше вода. Това я окуражи и като се притисна към скалната стена, тя пристъпи още няколко крачки, след това още няколко и тогава

огромното животно, като искаше да облее страните си с вода, вдигна глава, видя момичето и веднага тръгна към него.

Нели се изплаши много, но понеже вече беше късно да се оттегли, прибра колената си едно до друго и се поклони на слона, както можеше най-хубаво, след това протегна ръка с бегониите и се обади с малко разтреперан глас:

— Добър ден, мили слончо! Аз знам, че няма да ми направиш нищо лошо, затова дойдох да ти кажа добър ден... и ти нося само тези цветя.

Колосът се приближи, протегна хобот, взе от пръстите на Нели букетчето бегонии, но като ги сложи в устата си, веднага ги пусна на земята, защото, изглежда, не му бяха по вкуса нито мъхнатите листа, нито цветовете. Сега Нели видя над себе си като някаква огромна черна змия хобота, който се протягаше и огъваше: докосна едната ѝ ръка, после другата, след това двете рамена и накрая увисна надолу и започна да се клатушка кротко насам-натам.

— Знаех си, че нищо лошо няма да ми направиш — повтори момиченцето, въпреки че страхът му все още не минаваше.

Слонът дръпна назад приказните си уши, като ту сгъваше ту разгъваше хобота си и гъргореше весело както правеше винаги, когато момичето се приближаваше до брега на котловинката.

И както някога Стас бе застанал срещу лъва, сега двамата бяха застанали един срещу друг — той — огромен като къща или скала, тя — дребна трошичка, която слонът можеше да смачка с едно движение, дори не от злоба, а по невнимание.

Ала доброто и умно животно не правеше никакви гневни или пък невнимателни движения и явно беше радостно и щастливо от идването на малката гостенка.

Нели постепенно добиваше смелост, докато накрая вдигна нагоре очи и като гледаше така, сякаш гледа висок покрив, попита, протягайки плахо ръка:

— Мога ли да те погаля по хобота?

Слонът не разбираше наистина английски, но по движението на ръката ѝ веднага се досети за какво става дума и поднесе под дланта ѝ края на своя дълъг два метра нос.

Нели започна да милва хобота отначало с една ръка, внимателно, след това с двете, докато го обхвана с две ръце и го притисна към себе

си с цялата си детска дозерчивост.

Слонът пристъпваше от крак на крак и продължаваше радостно да гъргори.

А след малко обви с хобота си дребното тяло на момиченцето и като го вдигна нагоре, започна леко да го люлее наляво и надясно.

— Още! Още! — викаше развеселена Нели.

Играта продължи доста дълго, след което напълно окураженото момиче си измисли нова игра. Стъпи на земята и се опитваше да се покатери по предните крака на слона като по дърво, или като се криеше под него, питаше го може ли да я намери. При тези лудории забеляза нещо особено: в предните и особено в задните крака на слона стърчаха много тръни, от които огромното животно не можеше да се освободи, първо, защото с хобота си не достигаше свободно задните си крака и второ, изглежда се страхуваше да не се нарани пръстът, с който завършва хоботът му, а без него щеше да загуби цялата си сръчност и ловкост. Нели съвсем не знаеше, че тези тръни от бодливи храсти по краката на животните са истинска напаст за слоновете в Индия и още повече в африканските джунгли. Понеже ѝ стана жал за добродушния гигант, тя без много да се замисли, клекна под краката му и започна внимателно да изважда най-големите, а след това и по-малките бодили, като не преставаше да бърби и да уверява слона, че няма да остави нито един. Той прекрасно разбра за какво става дума и като превиваше крака в коленете, показваше, че и в ходилата между копитата, които покриват пръстите, също има тръни, причиняващи му още по-големи болки.

В това време Стас се върна от лов и попита Меа къде е малката госпожица. Негърката му отговори, че тя сигурно е в дървото и той се канеше вече да надникне в баобаба, когато изведнъж му се стори, че дочува гласа ѝ от дъното на клисурата. Не вярвайки на ушите си, той веднага хукна към брега и като погледна надолу, изтръпна. Момичето седеше под гиганта, който беше толкова спокоен, че ако не си мърдаше хобота и ушите, можеше да се сметне за издялан от камък.

— Нели! — извика Стас.

Заета с работата си, тя му отвърна весело:

— Сега, сега!

Тогава момчето, което не се колебаеше пред опасностите, с една ръка вдигна нагоре пушката, с другата се хвана за голото стъбло на

лианата и като я обхвана с крака, за един миг се спусна на дъното на клисурата.

Слонът размърда неспокойно уши, но в същия момент Нели стана и като прегърна хобота му, рече бързо:

— Не се бой, слончо, това е Стас.

Стас веднага забеляза, че не я грози никаква опасност, но краката му още трепереха, сърцето му биеше силно и докато да се успокои от видяното, говореше с глух, пропит от съжаление и гняв глас.

— Нели, Нели, как си могла да постъпиш така?!...

А тя започна да се оправдава, че нищо лошо не е направила, защото слонът е кротък и вече напълно опитомен, че искала само веднъж да го погледне и да се върне, но той я задържал и започнал да си играе с нея, че я люлеел много внимателно и че, ако Стас пожелае, ще полюее и него.

И като говореше така, тя хвана с една ръка края на хобота и го приближи към Стас, а другата ръка размаха наляво-надясно и рече на слона: — Полюей и Стас, слончо!

Умното животно се досети, по движението и какво иска от него, и Стас, обхванат през кръста при панталонките, за миг се намери във въздуха. Имаше някакво странно забавно противоречие между неговата все още гневна физиономия и люлеенето над земята, та малката „Мзиму“ започна със сълзи да се смее, да ръкопляска и вика както преди малко:

— Още, още!

А тъй като не е възможно човек да запази съответната сериозност и да поучава другите, когато виси на края на хобота на слон и въпреки волята си прави движения като същинско махало, момчето започна накрая също да се смее. Но след известно време, като усети, че движенията на слона стават все по-бавни и той има намерение да го постави на земята, ненадейно му хрумна следната идея: възползувайки се от мига, когато се намери близо до огромното ухо, хвана се за него с две ръце, светкавично се изкачи на главата и седна на врата на слона.

— Аха — викна към Нели отгоре, — нека разбере, че той трябва мен да слуша.

И започна да шляпа слона с ръка по главата с вид на победител и господар.

— Добре! — извика Нели отдолу. — Но как ще слезеш сега?

— Дребна работа — отвърна Стас.

И той спусна крака по челото на слона, обхвана с тях хобота му и се смъкна по него като по дърво.

— Ето как ще сляза!...

След това двамата се заеха да вадят останалите тръни от краката на слона, който с необикновено търпение се поддаваше на грижите им.

Започнаха да падат дъждовни капки и Стас реши да отведе Нели в „Краков“, но срещна непредвидена трудност. Слонът не искаше да се разделя от нея и всеки път, щом тя се опитваше да се отдалечи, връщаше я с хобота си и я привличаше към себе си. Положението ставаше сериозно и веселата забава можеше да завърши лошо поради упорството на животното. Момчето не знаеше какво да предприеме, защото започна да вали все по-силен дъжд и имаше опасност да премине в порой. Двамата се оттеглиха малко към изхода, но и слонът вървеше след тях.

Накрая Стас застана между него и Нели, впи остър поглед в очите му и същевременно рече с тих глас на Нели:

— Не бягай, а отстъпвай по малко към тесния изход.

— А ти, Сташек? — попита момичето.

— Отстъпвай — повтори по-силно той, — защото иначе ще бъда принуден да убия слона.

Под влиянието на тази заплаха момичето послуша заповедта, още повече че вече имаше безгранична вяра в слона и беше напълно сигурно, че той няма да направи нищо лошо на Стас.

Момчето стоеше на четири крачки от гиганта, без да сваля очи от него.

Така минаха няколко минути. Настъпи заплашителна тишина. Ушите на слона се размърдаха няколко пъти, малките му очички блеснаха някак си странно и изведнъж хоботът му се изправи нагоре.

Стас усети, че пребледнява.

„Смъртта!“ — помисли си той.

Ала гигантът се обърна ненадейно към брега на клисурата, където обикновено виждаше Нели, и започна да рече жално, както никога досега.

А Стас тръгна спокойно към изхода и зад скалата намери Нели, която не искаше да се върне в дървото без него.

Момчето чувствуваше неудържимо желание да ѝ каже: „Виждаш ли какво направи! Без малко щях да загина заради тебе“. Ала време за укори нямаше, защото дъждът се бе превърнал в порой и трябваше да се връщат колкото може по-бързо. Нели беше мокра до кости, макар че Стас я загърна със своите дрехи.

Във вътрешността на дървото той каза на негърката да я преоблече, а сам мина в мъжката стая и най-напред пусна Саба, когото беше вързал, за да не му плаши дивеча, ако тръгнеше след него, после още веднъж започна да преглежда всички дрехи и багажа с надеждата, че може би ще намери поне мъничко забравен хинин.

Но не намери нищо. Само на дъното на флакончето, което му беше дал мисионерът в Хартум, имаше мъничко бял пращец по ъглите, но толкова малко, колкото да забели върха на пръста си. Все пак реши да налее във флакончето вряла вода и да даде на Нели да изпие получения разтвор.

След това, когато пороят премина, той излезе от дървото, за да види рибите, донесени от Кали. Негърът беше хванал около петнайсетина парчета с въдица, направена от тънък тел. Повечето бяха малки, но имаше три дълги колкото човешка стъпка, покрити със сребърни точки, които бяха учудващо леки. Меа бе израсла край бреговете на Сини Нил, та разбираше от риби и каза, че са добри за ядене и че привечер изскачат високо над водата. При чистенето им обаче се оказа, че са леки, защото във вътрешността им има огромни мехури, пълни с въздух. Стас взе един такъв мехур с размери колкото голяма ябълка и го занесе да го покаже на Нели.

— Виж — каза той — какво има в рибите. От десетина такива мехури може да се направи стъкло за нашия прозорец.

И той посочи горния отвор в дървото. Ала като помисли малко, добави:

— И още нещо.

— Какво? — попита заинтригувана Нели.

— И хвърчила.

— Такива, каквито пускаше в Порт Саид ли? Ах, добре! Направи!

— Ще направя. От нацепени тънки бамбукови пръчки ще скова рамки, а вместо хартия ще употребя тези ципи. Дори те ще са подходящи от хартията — по-леки са и дъждът няма да ги разкисне.

Такова хвърчило ще отиде много, много високо, а при силен вятър бог знае колко надалеч ще отлети ...

Изведнъж той се чукна по челото:

— Имам една идея.

— Каква?

— Ще видиш. Нека да я обмисля по-добре и ще ти кажа. Този слон така реве сега, че дума не може да се чуе...

И наистина, от мъка по Нели, а може би и по двете деца, той ревеше толкова силно, че цялата клисура чак се тресеше заедно с близките дървета.

— Трябва да му се покажем, — каза Нели — и ще се успокои.

Двамата тръгнаха към клисурата. Но Стас, зает изцяло с мислите си, започна да си говори полугласно:

„Нели Раулисън и Станислав Тарковски от Порт Саид, избягали от дервишите от Фашода, се намират ...“ И като се спря, попита:

— Как да се определи къде?

— Какво, Стасек?

— Нищо, нищо. Вече зная: Намират се на един месец път източно от Бели Нил и молят за бърза помощ... Ако вятърът духа на север или изток, ще пусна двацет, петдесет, сто такива хвърчила, а ти, Нели, ще ми помагаш да ги лепим.

— Хвърчилата ли?

— Да, и ще ти кажа само, че те могат да ни помогнат много повече, отколкото десет слона.

През това време те бяха стигнали до брега. Едва сега гигантът наистина започна да пристъпва от крак на крак, да се поклаща, да маха с уши, да гъргори и отново да реве жално; когато Нели се опитваше да се отдалечи за малко. Накрая момичето взе да обяснява на „милото слонче“, че не може непрекъснато да бъде при него, защото трябва да спи, да яде, да работи и да домакинствува в „Краков“. Ала той се успокои едва тогава, когато тя му събори с малката вила храната, приготвена от Кали, но вечерта пак започна да реве по малко.

Тази вечер децата го нарекоха „Кинг“, защото Нели уверяваше убедително, че преди да попадне в клисурата, той положително е бил цар на всички слонове в Африка.

XXIX

Няколко дни Нели прекарваше часовете, през които не валише дъжд, при Кинг. Той бе разбрал, че тя се връща по няколко пъти на ден, и вече не се противопоставяше на нейното отдалечаване. Кали, който по начало се боеше от слоновете, гледаше всичко това с необикновено изумление, но накрая стигна до убеждението, че всемогъщият „добър Мзиму“ е очаровал гиганта, и също започна да го посещава. Кинг се държеше с него, както и с Меа, доброжелателно, но единствена Нели можеше да прави с него каквото пожелае, затова след седмица тя дори се осмели да доведе Саба. За Стас това беше голямо облекчение, защото съвсем спокойно можеше да остави Нели под закрилата, или както той се изразяваше, под хобота на слона и без никакви опасения да ходи на лов, а понякога дори да взема със себе си и Кали. Сега вече беше сигурен, че доброто животно никога няма да ги напусне и започна да мисли как да го освободи от капана.

— Всъщност отдавна беше измислил начин, който обаче изискваше такава голяма жертва, че той се колебаеше отначало дали да го приложи, а после го отлагаше от ден на ден. Тъй като нямаше с кого да поговори, накрая реши да сподели намеренията си с Нели, макар че я смяташе за дете.

— Скалата може да се вдигне във въздуха с барут — каза той, — но трябва да се похабят много патрони, т. е. да се извадят куршумите от тях, да се изсипе барутът и да се направи от него един голям патрон. Този патрон ще поставя в най-дълбоката пукнатина, която се намира в средата, ще я запуша и ще го подпаля. Тогава скалата ще се разпадне на няколко части и ние ще можем да изведем Кинг.

— Но ако последва силен гръм, той няма ли да се изплаши?

— Нека се изплаши! — отвърна живо Стас. — Това най-малко ме интересува. С тебе наистина не си заслужава човек да говори сериозно.

Все пак Стас продължи, или по-точно продължи да мисли на глас:

— Но ако употребя малко патрони, скалата няма да се разпадне и ще ги похабя напрасно; ако пък взема толкова, колкото трябва, ще ни останат малко патрони. А свършим ли ги преди края на пътешествието, тогава направо ни заплашва смърт. Защото с какво ще ходя на лов, с какво ще се отбраняваме в случай на нападение? Добре знаеш, че ако не бяха пушката и патроните, отдавна щяхме да загинем или от ръката на Гебхър, или от глад. И цяло щастие е, че имаме коне, защото сами не бихме могли да носим нито багажа, нито патроните.

Тогава Нели вдигна пръст нагоре и се обади с абсолютна увереност:

— Като кажа на Кинг, той всичко ще носи.

— Какви патрони ще носи, ако останат малко?

— Но затова пък ще ни пази...

— Но нали няма да стреля с хобота си по дивеча, както аз с пушката?

— Можем да ядем смокини и тези там големи тикви, които растат по дърветата, а Кали винаги може да налови риба.

— Докато сме край реката. Тук трябва да изчакаме дъждовния период, защото тези постоянни пороища неминуемо биха ти донесли треска. Помни обаче, че след това отново тръгваме на път и можем да попаднем в пустиня.

— Такава като Сахара ли? — изплашено попита Нели.

— Не, но в такава, в която няма реки и плодни дървета, а растат само ниски акации и мимози. Там може да се живее само с това, което се хване на лов. Кинг ще намери трева, а аз антилопи, но ако няма с какво да стрелям, Кинг няма да ги хване.

Стас наистина имаше за какво да бъде загрижен, защото сега, когато слонът вече беше се опитомил и така честно бе се сприятелил с тях, те не можеха да го изоставят и осъдят на гладна смърт; а за да го освободят, трябваше да се лишат от по-голямата част от боеприпасите и да изложат себе си, на неизбежна гибел.

Ето защо Стас отлагаше от ден на ден тази работа, като всяка вечер си повтаряше: „Може би утре ще намеря някакъв друг начин.“

А към тази грижа се прибавиха и други. Най-напред Кали беше страшно изпохапан край реката от диви пчели, при които го бе завела познатата в Африка неголяма сивозелена птица, наречена пчелояд. От мързел черното момче не ги беше опушило достатъчно и се върна с

мед, но нажилен и подут толкова много, че след един час изгуби съзнание. Чак до вечерта „добрият Мзиму“ и Меа изваждаха жилата от него, а след това му правеха компреси от пръст, която Стас обливаше с вода. Въпреки това призори клетият негър като че ли умираше. За щастие, благодарение на грижите и на силния му организъм, опасността беше преодоляна, ала здравето му се възвърна едва след десет дни.

Другата неприятност се случи с конете. Докато Кали боледуваше, Стас трябваше да ги спъва и кара на водопой и забеляза, че са започнали ужасно да слабеят. Това не можеше да се обясни с липса на храна, защото тревата бе избуяла високо от дъждовете и имаше в изобилие чудесна паша. А конете направо се топяха пред очите му. След няколко дни козината им настръхна, очите им угаснаха, а от ноздрите им започна да тече гъста слуз. Накрая престанаха да ядат, затова пък пиеха жадно, като че ли ги изгаряше висока температура. Когато Кали оздравя, те вече представляваха два скелета. Той ги погледна и веднага разбра какво се беше случило.

Цеце! — каза той, като се обърна към Стас. — Непременно ще умрат.

Стас също разбра, защото още в Порт Саид беше слушал много пъти за африканската муха, наречена цеце, която е такава страшна напаст в някои местности, че където се среща постоянно, негрите не отглеждат никакъв добитък, а там, където в резултат на временни благоприятни условия ненадейно се размножи, добитъкът загива. Ухапани от цеце, конят, волът или магарето слабеят и умират след петнайсет-двайсет дни, а понякога и след няколко дни. Местните животни също разбират опасността, която ги заплашва от нея, и затова има случаи, когато при водопой чуят нейното бръмчене, цели стада волове да изпаднат в паника и да се разбягват на всички страни.

Конете на Стас бяха ухапани; тях, както и магарето, Кали всеки ден разтриваше с някакво необикновено миризливо растение, наподобяващо миризмата на лук, което той намери в джунглата. Казваше, че тази миризма отпъжда мухата цеце, но въпреки предпазните мерки конете слабееха. Стас си мислеше разтревожен какво ще стане, ако конете умрат. Как ще вземат багажа, Нели, дебелия постели, палатката, патроните и съдовете? Всичко това беше

толкова много, че единствено Кинг би могъл да го носи. Но за да освободи Кинг, трябваше да жертвува поне две трети от патроните.

Все по-големи грижи се трупаха върху главата на Стас, също като облаците, които не преставаха да поят с дъжд джунглата. А накрая дойде най-голямата опасност, в сравнение с която всички други му се сториха много дребни — тропическата треска.

XXX

Един ден на вечеря Нели поднесе към устата си парче пушено месо и изведнъж сякаш с погнуса го отстрани и рече:

— Не мога днес да ям:

Стас беше разбрал преди това от Кали къде се намират пчелите и ежедневно ги опушваше, за да им краде от меда, та бе сигурен, че малката си е хапнала през деня повече мед, затова не обърна внимание на липсата на апетит у нея. Но след малко тя стана и започна бързо да обикаля огнището, като правеше все по-големи обиколки.

— Не се отдалечавай много — провикна се след нея момчето, — може нещо да те отмъкне.

Всъщност той не се страхуваше от нищо, защото присъствието на слона, което дивите животни усещаха, и неговият рев, който стигаше до чувствителните им уши, ги държаха на почетно разстояние. Това гарантираше безопасността както на хората, така и на конете, защото дори най-страшните хищници на джунглата, като лъвът, пантерата и леопардът, предпочитат да нямат нищо общо със слона и да не се доближават много до бивните и хобота му.

Ала момичето не преставаше да обикаля наоколо все по-бързо, та Стас отиде при него и го попита:

— Хей, малка нощна пеперудке, какво обикаляш около огъня?

Той още беше весел, но започна да се тревожи, а тревогата му нарасна повече, когато Нели му отговори: — Не знам. Не мога да седя на едно място.

— Какво ти е?

— Нещо не ми е добре, някак си ми е особено...

Внезапно тя опря глава на гърдите му и сякаш признавайки се за виновна, извика с покорен, разтреперан от сълзи глас:

— Сташек, аз, изглежда, съм болна. — Нели!!

След това той сложи ръка на челото и, което беше сухо и същевременно студено. Тогава я взе на ръце и я понесе към огнището.

— Студено ли ти е?

— И студено, и горещо, но повече студено.

Зъбките ѝ тракаха, а тялото ѝ се разтърсваше от непрекъснати тръпки. Стас вече ни най-малко не се съмняваше, че тя се е разболяла от тропическа треска.

Той поръча веднага на Меа да я заведе в хралупата, да я съблече и постави да си легне, а след това я покри с каквото може, защото в Хартум и Фашода беше видял, че болните от тропическа треска се покриват с овчи кожи, за да се изпотят. Реши да остане край Нели цяла нощ, за да ѝ дава горещавода с мед. Отначало обаче тя не искаше да пие. В светлината на поставеното в дървото газениче Стас видя пламтящите ѝ зеници. След малко тя започна да се оплаква, че ѝ е горещо, а в същото време трепереше под дебелиите завивки и одеялото. Ръцете и челото ѝ бяха все студени, но ако Стас познаваше поне малко болестното състояние при заболяването от треска, щеше да познае по крайно неспокойните ѝ движения, че трябва да има много висока температура. Той забеляза изплашен, че когато Меа влизаше, за да донесе гореща вода, момичето я гледаше учудено, дори с известна плахост и като че ли не я познаваше. С него обаче разговаряше нормално. Казваше му, че не може да лежи и молеше да ѝ позволи да стане и потича малко, питаше го не се ли сърди, че е болна, а когато я уверяваше, че не, притискаше с мигли сълзите, които напиреха в очите ѝ, и обещаваще утре да бъде напълно здрава.

Тази вечер, или по-точно тази нощ, слонът беше някак си странно неспокоен и ревеше непрекъснато, което предизвикваше Саба и той лаеше. Стас забеляза, че това дразни болната, затова излезе от дървото да ги успокои. Със Саба се справи лесно, но трудно беше да заповяда на слона да мълчи, затова взе няколко пъпеша и му ги хвърли, за да запуши гърлото му поне за известно време. Като се връщаше, видя край огъня Кали, който с парче сушено месо през рамо отиваше към брега на реката.

— Какво правиш там и къде отиваш? — попита той негъра.

Черното момче се спря и когато Стас се приближи до него, каза с тайнствен израз на лицето:

— Кали отива под друго дърво, постави месо на злия Мзиму.

— Защо?

— За да не убие злият Мзиму добрия Мзиму.

Стас искаше да каже нещо в отговор, но изведнъж мъката притисна гърдите му, той само стисна зъби и се отдалечи мълчаливо.

Когато се върна в дървото, Нели беше със затворени очи, наистина ръцете ѝ силно потрепераха върху завивките, но изглеждаше, че тя заспива. Стас седна край нея и страхувайки се да не я събуди, седя известно време, без да мърда. Меа седеше от другата страна и често-често оправяше парченцата слонова кост на ушите си, за да пропъди дрямката. Стана тихо само откъм коритото на реката, откъм разлива се чуваше тъжното крякане на жабите.

Изведнъж Нели седна на постелята.

— Сташек!

— Тук съм, Нели.

Разтреперана като лист от вятъра, тя започна да търси ръката му и да повтаря бързо и често:

— Страх ме е, страх ме е! Подай ми ръка!

— Не се бой, аз съм при тебе.

Той я хвана за ръката, която сега гореше като в огън, -и като не знаеше сам какво да прави, започна да обсипва окаяната и слаба длан с целувки.

— Не се бой, Нели, не се бой!

След това ѝ даде да пие вода с мед, която през това време беше изстинала. Този път Нели пи жадно и придържаше ръката му със съда, когато той се опитваше да го отнеме от устните ѝ. Хладното питие, изглежда, я успокояваше.

Настъпи мълчание. Но след половин час Нели седна отново на постелята, а в разширените ѝ зеници се четеше голяма тревога.

— Сташек!

— Какво ти е, мила?

— Защо — попита тя на пресекулки — Гебхър и Хамис обикалят около дървото и надничат към мен?

Изведнъж на Стас му се стори, че хиляди мравки го полазват по тялото.

— Какво говориш? — каза той. — Тук няма никого! Кали ходи край дървото.

Ала загледана в тъмния отвор, тя извика, тракайки със зъби:

— И бедуините също! Ти защо ги изби? Стас я прегърна и притисна към себе си:

— Ти знаещ защо! Не гледай нататък! Не мисли за това!

То беше отдавна!

— Днес! Днес!

— Не, Нели, отдавна!...

Макар и да беше отдавна, случката се върна като отбита от брега вълна и отново изпълни с ужас мислите на болното дете.

Всички успокоителни думи се оказваха безполезни. Очите на Нели се разширяваха все повече. Сърцето ѝ биеше усилено, сякаш всеки миг щеше да се пръсне. След това тя започна да се мята като риба на сухо и това продължи чак до сутринта. Едва в зори силите ѝ се изчерпаха напълно и главата ѝ се отпусна върху постелката.

— Лошо ми е! Лошо ми е! — повтори Нели. — Сташек, аз пропадам някъде надолу. След това затвори очи.

В първия миг Стас ужасно се изплаши, защото помисли, че тя умря. Ала това беше само краят на първия пристъп на тази опасна африканска треска, наречена „унищожителна“, чиито две кризи здравите и силни хора могат да прекарат, но третата никой досега не е прекарал. Пътешествениците разказваха често за такива случаи в Порт Саид, в дома на господин Раулисън, а още по-често връщащите се за Европа католически мисионери, които господин Тарковски гостоприемно приемаше в къщи. Втората криза настъпваше след десетина дни, а третата, ако не се появеше в продължение на две седмици, не биваше смъртоносна, защото отново се смяташе за първа криза при новото повторение на болестта. Стас знаеше, че единственото лекарство, което можеше да прекъсне или да отдалечи кризите една от друга бяха големи дози хинин, но той нямаше нито една прашинка от него.

А засега, като видя, че Нели диша, малко се поуспокои и започна да се моли за нея. Слънцето изскочи зад скалите на клисурата и настъпи денят. Слонът вече напомняше за закуската си, а откъм разлива, образуван от реката, се чува крясъците на водните птици. Понеже искаше да убие няколко токачки, за да осигури бульон за Нели, Стас взе сачмената пушка и тръгна край реката към горичката с високи храсти, по които обикновено кацаха птиците за нощуване. Ала до такава степен беше сънен и мислите му бяха погълнати от болестта на момичето, че цяло ято токачки пробягаха една след друга по земята до самия него, а той, дори не ги забеляза. Не ги видя и поради това, че

продължаваше да се моли. Мислеше си за убийството на Гебхър, Хамис и бедуините и като вдигна очи нагоре, мълвеше със схванато от сълзите гърло: „Аз направих това за Нели, господи боже, за Нели! — защото не можех да я спася по друг начин, но ако е грях, накажи мен, а тя да оздравее!...“

По пътя срещна Кали, който беше ходил да види дали „злият Мзиму“ е изял дареното му вчера месо. Младият негър обичаше малката бейби и също се молеше за нея, но се молеше по съвсем друг начин. Казваше на „злия Мзиму“, че ако бейби оздравее, той всеки ден ще му носи парче месо, но ако умре, макар и да се бои от него и да знае, че после ще загине, преди това така ще му нашари гърба, та „злият Мзиму“ завинаги да го запомни. Той обаче се окуражи, защото месото, оставено вчера, бе изчезнало. Може да го е отмъкнал някой чакал, но може и Мзиму да се е превърнал в чакал.

Кали каза на Стас за този добър знак, но той го изглежда така, сякаш въобще не го бе разбрал, и продължи нататък. Като мина горичката с храстите, където не намери никакви токачки, той стигна до реката. Бреговете бяха обрасли с високи дървета, от които висяха във формата на чорапи гнездата на някакви приказни жълти птичета с черни криле, а също и гнездата на оси, като същински големи рози, но с цвят на сива хартия. На едно място реката образуваше разлив, широк няколко десетки крачки, обрасъл на някои места с папируси. Разливът винаги гъмжеше от водни птици. Там имаше също като нашите, европейски щъркели и щъркели с големи дебели клюнове, завършващи накрая с кука, черни като кадифе птици с червени като кръв крака — и фламинго, и ибиси, и бели лопатари с розови крила, чиито човки приличаха на лъжици, и жерави с корони на главите и множество бекаси, едни пъстри, други сиви като мишки, които като същински горски духове бягаха бързо насам-натам с дългите си и тънки като сламки крачета.

Стас уби две големи патици в красив канелен цвят и като тъпчеше умрелите бели пеперуди, накацали с хиляди по брега, огледа се добре дали из плитчината няма крокодили, след това влезе във водата и вдигна трофея. Изстрелът, естествено, разпръсна птиците; на петнайсетина крачки останаха само две замислени над водата птици марабу¹, които приличаха на двама старци с плешивите си, сгушели между раменете глави. Те въобще не мърдаха. Известно време момчето

гледаше увисналите на гърдите им отвратителни месести торби, след това, като забеляза, че осите все.повече започват да се въртят над него, тръгна към бивака.

Нели още спеше, затова като даде на Меа патиците, и той се хвърли на постелята и потъна в дълбок сън. Събуди се едва след пладне — малко преди Нели. Момичето се почувствува по-добре, а когато гъстата и питателна супа подкрепи

---

1 Марабу — голяма птица от рода на щъркелите с дълъг четириръбест клон; живее в Африка и Южна Азия. — Б. пр.

още повече силите му, стана и излезе от дървото, за да види Кинг и слънцето.

Но едва сега, при дневна светлина, можеше добре да се види колко много я беше променила температурата само за една нощ. Кожата ѝ беше станала жълта и прозрачна, устните ѝ почернели, със сенки под очите, а лицето ѝ сякаш се беше състарило. Дори зениците ѝ изглеждаха по-бледи от друг път. Оказа се също така — въпреки, уверенията, които даваше на Стас, че се чувствува доста силна, и въпреки голямата паница с бульон, който изпи веднага след събуждането си, — че сама едва можа да стигне до брега на клисурата. Стас мислеше отчаяно за втората криза и затова, че няма нито лекарства, нито никакви други средства, за да я избягнат.

А през това време дъждът заливаше земята по двайсетина пъти на ден и увеличаваше още повече влажността на въздуха.

XXXI

Настъпиха тежки и изпълнени със страх дни на очакване. Втората криза дойде след една седмица и не беше толкова силна както първата, но от нея Нели се почувствува още по-отпаднала. Тя изсъхна и се промени до такава степен, че не приличаше на момиче, а на сянката на момиче. Пламъчето на живота тлееше в нея толкова слабо, че изглежда беше достатъчно едно подухване, за да угасне. Стас разбираше, че смъртта не трябва да чака третата криза, за да я вземе, и я очакваше всеки ден, всеки час.

Сам също отслабна и почерня, защото нещастieto превишаваше силите и разума му. И като гледаше восъчното ѝ лице, всеки ден си повтаряше: „Затова ли я пазих като зеницата на очите си, за да я погребя тук, в джунглата?“ — и никак не можеше да разбере защо трябва да стане така. Понякога се упрекваше, че не я е пазил достатъчно, че не е бил напълно добър с нея, и тогава жалост пробуждаше сърцето му, та чак му идваше да си гризе пръстите. Нещастieto беше прекалено голямо.

Нели спеше почти непрекъснато и може би това я придържаше към живота. Стас обаче я събуждаше по няколко пъти на ден, за да я нахрани. Тогава, ако не валеше дъжд, тя го молеше да я изнесе навън на въздух, защото вече нямаше сили сама да се държи на краката си. Понякога се случваше дори да заспива на ръцете му. Вече разбираше, че е тежко болна и че може всеки ден да умре. В минути на оживление тя разговаряше със Стас за това и винаги плачеше, защото се страхуваше от смъртта.

— Вече няма да се върна при татко — каза веднъж, — но ти му кажи, че ми е било много жал и го помоли да дойде тук при мен.

— Ще се върнеш — отговори Стас.

И нищо повече не можеше да ѝ каже, защото му се искаше да вие от мъка.

А Нели продължи с едва чут, сънен глас:

— И татко ще дойде, и ти някога ще дойдеш ... нали?

Тази мисъл разведри с усмивка отслабналото ѝ личице, а след малко тя отново се обади, още по-тихо:

— Но ми е много мъчно...

Като каза това, тя опря глава на рамото му и започна да плаче, той превъзможна болката си, притисна я до гърдите си и рече живо:

— Нели, аз без тебе няма да се върна ... и въобще не знам какво бих правил на този свят без тебе...

Настъпи мълчание и Нели отново заспа. Стас я занесе в хралупата на дървото и едва беше излязъл навън, когато от върха на носа притича Кали, като размахваше ръце и викаше с възбудено и изплашено лице:

— Велики господарю! Велики господарю!

— Какво искаш? — попита Стас. Негърът протегна ръка, посочи на юг и каза:

— Дим!

Стас прикри очи с длан и като се вгледа в указаната посока, съзря при червеникавия блясък на ниското вече слънце лента дим, която се издигаше далеч сред джунглите, между върховете на две още по-далечни и доста високи възвишения. Кали трепереше целият, защото помнеше добре страшното робство при дервишите и беше сигурен, че това е техен лагер, а Стас си помисли, че не може да бъде никой друг, освен Смаин, и в първия миг също се изплаши ужасно. Само това липсваше! Наред със смъртоносната болест на Нели — дервишите! Отново робство, отново връщане във Фашода, а може и в Хартум, в ръцете на Махди или под бича на Абдулахи. Ако ги хванат, Нели ще умре още първия ден, а той ще стане роб за цял живот. Ако ли пък избяга някога, за какво му е животът, за какво му е свободата без Нели? Как щеше да погледне в очи баща си или господин Раулисън, ако дервишите я хвърлят след смъртта ѝ на хиените, а той не би могъл дори да каже къде е нейният гроб.

Такива мисли минаваха като мълнии през главата му. Изведнъж усети непреодолимо желание да види Нели, и се запъти към дървото. По пътя нареди на Кали да изгаси огъня и да не е посмял да го запалва през нощта, след това влезе вътре.

Нели не спеше и се чувствуваше по-добре. Веднага сподели това със Стас. Саба лежеше до нея и я топлеше с огромното си тяло, а тя го милваше леко по главата и се усмихваше, когато той се опитваше да

хване с уста дребничките пращинки, които се въртяха в снопа светлина, проникнала в дървото от последните лъчи на залязващото слънце. Изглежда беше в по-добро настроение, защото след малко се обърна към Стас с оживено лице:

— А може би аз няма да умра?

— Положително няма да умреш — отвърна Стас. — Щом като след втората криза се чувствуваш по-силна, третата въобще няма да дойде.

Тя започна да мига с клепачи, сякаш обмисляше нещо, и каза:

— Ако имах от онези горчиви прахове, които така добре ми подействуваха през нощта с лъвовете — спомняш ли си? Тогава хич не бих си и помислила да умирам, хич, хич!

И тя показа с пръстче колко малко би очаквала тогава смъртта.

— Ах! — обади се Стас. — Всичко бих дал за една трошичка хинин.

И си помисли, че ако имаше достатъчно от това лекарство, щеше да ѝ даде два праха наведнъж, след това да я обвие с одеялото, да я постави на коня пред себе си и веднага да тръгне в посока, обратна на тази, в която се намираше бивакът на дервишите.

А междувременно слънцето се скри и изведнъж джунглата потъна в мрак.

Момичето поприказва още половин час и заспа, а Стас продължи да размишлява за дервишите и за хинина. Изтерзаната му, но необикновено дейна глава заработи и започна да крои планове, кой от кой по-смели и дръзки.

Най-напред обмисляше дали димът на юг е непременно от лагера на Смаин. Можеха да бъдат дервиши, но можеха да бъдат и араби от крайбрежието на океана, които правеха големи експедиции навътре в континента за слонова кост и роби. Те нямаха нищо общо с дервишите, които им пречеха в търговията. Можеше да бъде и лагер на абисинци или пък някакво негърско селце в подножието на планината, до която ловците на хора още не бяха стигнали. Дали не трябва да провери?

Арабите от Занзибар, от околностите на Багамойо, Виту, Момбаса и въобще от крайбрежието на океана бяха хора, които постоянно се срещаха с белите, та кой знае дали срещу голяма награда не биха се наели да отведат и двамата до някое от най-близките пристанища. Стас отлично знаеше, че може да обещае такава награда и

че ще повярват на обещанието му. Дойде му на ум още една мисъл, която дълбоко го развълнува. В Хартум беше видял много дервиши, особено от Нубия, които боледуваха наравно с белите от тропическа треска и се лекуваха с краден от европейците хинин или пък, ако имаше укрит у ренегатите гърци и копти — купуваха го от тях на баснословни цени. Можеше да се очаква, че арабите от крайбрежието със сигурност ще имат хинин.

„Ще отида — каза си Стас, — ще отида заради Нели.“ Той все по-усилено започна да мисли върху положението и накрая се убеди, че дори ако това е отрядът на Смаин, също трябва да отиде. Спомни си, че поради пълното скъсване на отношенията между Египет и Судан Смаин сигурно нищо не знае за тяхното отвличане от Фаюм. Фатма не би могла да се споразумее с него, затова отвличането им е било чисто нейна идея, осъществена с помощта на Хамис, сина на Хадиги, на Идрис, Гебхър и на двамата бедуини. Но тези хора не интересуваха Смаин по простата причина, че измежду тях познаваше само Хамис, а за другите никога през живота си не бе чувал. Биха го интересували единствено неговите собствени деца и Фатма. Възможно е да се е затъжил вече за тях и може би ще бъде доволен да се върне, особено ако вече му е омръзнала службата при Махди. Изглежда, че при Махди не му беше провървяло много, след като вместо да командува мощна армия или да управлява някоя голяма страна, трябва да лови роби бог знае чак къде отвъд Фашода. „Ще му кажа така — мислеше, си Стас, — ако ни заведеш до някое пристанище на Индийския океан и се върнеш с нас в Египет, правителството ще ти опрости вината, ще се събереш с Фатма и с децата, а освен това господин Раулисън ще те направи богат: ако ли пък не, никога в живота си няма да видиш децата си и Фатма.“

И беше сигурен, че Смаин ще си помисли доста, преди да отхвърли това предложение.

Разбира се, това не беше съвсем безопасно, дори можеше да се окаже пагубно, но можеше да се превърне и в последната сламка за тях — давещите се сред тази африканска бездна. Накрая Стас започна да се чуди защо възможната среща със Смаин сега така го бе изплашила и тъй като трябваше да се търси бързо спасение за Нели, реши да тръгне още тази нощ.

Ала по-лесно беше да се каже това, отколкото да се изпълни. Едно е да седи човек нощем в джунглата, край буйния огън, зад бодливата зериба, а съвсем друго е да се впусне в тъмнината през високата трева, където по това време са излезли на лов лъвът, пантерата и леопардът, да не говорим за хиените и чакалите. Ала момчето си припомни думите на младия негър, когато бе отишъл през нощта да търси Саба и връщайки се с него, бе казал: „Кали се бои, но Кали отива.“ Той си повтори същите думи: „Страх ме е, но ще отида.“

Изчака все пак да изгрее месецът, защото нощта беше необичайно мрачна, и едва когато джунглата се посребри от неговия блясък, извика Кали и каза:

— Кали, заведи кучето в хралупата на дървото, запуши входа с тръни и да ми пазите с Меа момичето като очите си, а аз ще отида да видя какви са тези хора в онзи лагер.

— Велики господарю, вземи със себе си Кали и пушка, която убива зли животни. Кали не остане!

— Ще останеш! — каза твърдо Стас. — Забранявам ти да тръгваш след мен.

Той млъкна за момент, след това продължи с малко сподавен глас:

— Кали, ти си верен и умен, затова вярвам, че ще изпълниш това, което ти кажа. Ако не се върна, а момичето почине, остави я в дървото, но изгради наоколо висока зериба, а върху кората издълбай следния голям знак.

И като взе два бамбука, той ги постави във формата на кръст.

— Ако ли пък бейби не умре, но аз не се върна, трябва да я уважаваш и да ѝ служиш вярно, а след това да я заведеш при своя народ, да кажеш на бойците от Вахима да вървят с нея все на изток, чак до Голямото море. Там ще намериш бели хора, които ще ви дадат много пушки, барут, гerdани, тел и толкова платове, колкото бихте могли да вземете. Разбра ли?

Младият негър се хвърли пред него на колене, прегърна краката му и започна да повтаря жално:

— О, бвана кубва! Да върнеш, да върнеш, да върнеш!

Стас се трогна от привързаността на черното момче и като се наведе, сложи ръка на рамото му и каза:

— Иди при дървото, Кали, и... нека бог те благослови!

Останал сам, той помисли още малко да вземе ли със себе си и магарето. Така щеше да бъде по-безопасно, защото лъвовете в Африка, както и тигрите в Индия, при среща с човек, който язди кон или магаре, винаги се хвърлят върху животното, а не върху човека. Но той се запита: в такъв случай кой ще носи палатката на Нели и с какво ще пътува самата тя? След тази забележка веднага отхвърли мисълта да вземе магарето със себе си и тръгна пеша през джунглата.

Месецът вече се беше издигнал високо и бе станало по-ясно. Ала трудностите започнаха веднага щом момчето навлезе в тревата, която беше избуяла високо, та чак човек на кон лесно можеше да се скрие в нея. Дори през деня тук нищо не се виждаше на една крачка, а какво оставаше за нощта, когато месецът осветяваше само върховете на тревите, а долу всичко оставаше скрито в дълбок мрак. В такава обстановка човек лесно можеше да сбърка пътя и да се върти в кръг вместо да се придвижва напред. Стас обаче се окуражаваше от мисълта, че първо, лагерът, към който отиваше, се намираще най-много на около три-четири английски мили разстояние от носа и, второ, че димът се беше появил между билата на двата високи хълма, та не изпускайки от очи хълмовете, нямаше да се заблуди. Но тревите, мимозите и акациите закриваха всичко. За щастие, след всеки няколко десетки крачки се издигаха могили на термити, които понякога стигаха до дванайсетина крачки височина. Стас внимателно подпираше пушката под всяка могила, след това се покатерваше на върха и като забелязваше очертаващите се на фона на небето черни хълмове, слизаше и тръгваше по-нататък.

Страх го обземаше при самата мисъл, че облаци могат да закрийт месеца и небето, защото тогава щеше да попадне в същинско подземие. Ала тази опасност не беше единствената. Джунглата през нощта, когато сред тишината се чува всеки звук, всяка стъпка и почти всяко прошумоляване, причинено от пълзящите по тревата насекоми, е направо ужасна.

Над нея цари страх и опасност. Стас трябваше за всичко да внимава, да се ослушва, да бди и се оглежда на всички страни, умът му да бъде постоянно нащрек, а пушката да бъде готова всяка секунда за стрелба. Всеки миг му се струваше, че нещо се приближава, пълзи, дебне. Понякога дочуваше размърдването на тревите и внезапния тропот на бягащи животни. Тогава се досещаше, че е изплашил

антилопи, които въпреки оставените стражи, спят леко, защото знаят, че не един жълтеникав ловец ловува в мрака по това време. Ала ето че нещо голямо се чернее под чадъротидната акация. Може би е скала, но може и да е носорог или бивол, който щом подуши човека, ще се събуди от дрямката и веднага ще се хвърли в атака. А пък там зад черния храст се виждат две светещи точки. Хей! Прикладът до лицето! Това е лъв! Не!... Напразна тревога! Това са светулки, защото едната светлинка се издига нагоре и лети над тревите като падаща косо звезда. Стас се качваше върху могилите на термитите, не само за да провери във вярна посока ли върви, но и да изтрие обляното със студена пот чело, да си отдъхне и почака, докато се успокои прекалено силно пулсиращото му сърце. Освен това беше толкова изморен, че едва се държеше на краката си.

Ала вървеше напред с мисълта, че прави всичко това заради Нели. След два часа стъпи на земя, гъсто осеяна с камъни, където тревата беше по-ниска и се виждаше по-добре. Двата издигащи се над околността хълма се очертаваха далеч, както и преди, но затова пък по-близо минаваше напречен скалист хребет, зад който се издигаше втори, по-висок, а двата ограждаха някаква долина или клисура като тази, в която беше затворен Кинг.

Изведнъж, на някакви си триста или четиристотин крачки вдясно, той забеляза върху скалната стена розово отражение от пламъци.

И се спря. Сърцето му отново биеше толкова силно, че едва ли не го чуваше сред нощната тишина. Кого ли ще види долу? Араби от източните крайбрежия? Дервишите на Смаин или пък негридиваци, които са напуснали родните си села и се укриват от дервишите в непристъпните планински дебри? Какво би намерил — смърт, робство или спасение за Нели?

Трябваше сам да се убеди. Да се оттегли — вече не можеше, а и не искаше. След малко започна да се промъква към огъня, като пристъпваше много тихо и възпираше дъха в гърдите си. Така измина около сто крачки, когато неочаквано дочу откъм джунглата пръхтенето на коне и отново се спря. В светлината на месечината преброи пет коня. За дервишите те бяха малко, но той предполагаше, че останалите може би са скрити във високите треви. Учуди го само това, че при тях нямаше никакви пазачи и че пазачите не кладат на високото огън, за да

сплашват дивите животни. Ала благодарение на това можеше да се придвижва незабелязано напред.

Блясъкът по скалите ставаше все по-ясен. За по-малко от четвърт час Стас стигна до мястото, където срещуположната скала беше най-силно осветена и това подсказваше, че в нейната основа трябва да гори огънят.

Пълзейки полека, той стигна до брега и погледна надолу.

Първият предмет, който видя, беше една голяма палатка; пред палатката имаше походно платнено легло, а върху него лежеше човек, облечен в бял европейски костюм.

Малко, може би дванайсетгодишно негърче слагаше сухи дърва в огъня, който осветяваше скалната стена и редиците негри, които спяха от двете страни на палатката.

За миг Стас се спусна по наклона в дъното на клисурата.

XXXII

Без да може дума да продума, дишайки тежко от умора и вълнение, той стоя известно време пред легналия върху леглото човек, който също мълчеше и го гледаше с изненада, почти граничеща с несвяст. Най-после той извика:

— Насибу, тук ли си?

— Тук съм, господарю — отвърна малкото негърче.

— Виждаш ли някого? Има ли някой пред мен?

Ала преди малкият да отговори, на Стас му се развърза езикът:

— Господине — рече той, — казвам се Станислав Тарковски. Избягахме с малката мис Раулисън от плен при дервишите и се крием в джунглата. Ала Нели е тежко болна, затова те моля за помощ.

Непознатият гледа още известно време, като мигаше с очи, след това изтри с ръка челото си.

— Не само виждам, но и чувам — проговори сам на себе си. — Това не е видение! ... Какво? Помощ ли? Аз сам се нуждаю от помощ. Ранен съм ...

Но изведнъж сякаш се отърси от някакво сънно видение или от вцепенение, погледна по-своястно и с радостен блясък в очите каза:

— Бяло момче! Аз отново виждам бял човек!... Който и да си, добре дошъл. Говореше за някаква болна? Какво искаш от мен?

Стас повтори, че болната е дъщерята на Раулисън, един от директорите на канала, че е прекарала две кризи от тропическа треска и че ще умре, ако не се намери хинин, за да предотврати третата криза.

— Две кризи — това е зле! — отвърна непознатият. — Но хинин мога да ти дам колкото искаш. Имам няколко флакончета, които вече няма да ми потрябват.

Като говореше така, той заповяда на малкия Насибу да му подаде голяма тенекиена кутия, която, изглежда, му беше походна аптечка, извади от нея две големи флакончета, пълни с бял прах, и ги даде на Стас.

— Ето половината от това, което имам. Ще стигне най-малко за цяла година...

На Стас му се крещеше от радост, та започна да му благодари с такъв възторг, сякаш беше спасен неговият живот. Непознатият кимна няколко пъти с глава и каза:

Добре, добре. Аз съм швейцарец, от Цюрих. Казвам се Линде... Преди два дни ме сполетя беда: тежко ме рани глиган „ндири“.

След това той се обърна към черния малчуган:

Насибу, натъпчи ми лулата. После каза на Стас:

— През ношта винаги имам по-висока температура и главата ми е объркана. Но лулата прояснява мислите ми. Та струва ми се ти каза, че сте избягали от плен при дервишите и се укривате в джунглата? Така ли?

— Да, господине, така казах.

— И какво смятате да правите?

— Да избягаме в Абисиния.

— Ще попаднете в ръцете на махдистите, чиито отреди се мъкнат по целия район край границата.

— Но не можем да предприемем нищо друго.

— Ах! Само до преди един месец аз бих могъл да ви помогна. Но сега съм сам, оставен на божията милост и на грижите на това момче.

Стас го погледна учудено.

— А този лагер?

— Това е лагер на смъртта.

— А негрите?

— Негрите спят и никога вече няма да се събудят.

— Не разбирам ...

— Болни са от сънна болест¹. Те произхождат от околностите на Големите езера, където тази страшна болест върлува постоянно и от нея се разболяха всички, с изключение само на онези, които-преди това измряха о едра шарка. Остана ми само това момче...

Едва сега на Стас му направи впечатление, че когато се смъкна в клисурата, нито един от негрите не се помръдна, дори не трепна и през време на целия разговор всички спяха: едни — с глави, опрени о скалата, други — с отпуснати на гърдите глави.

— Спят и няма ли вече да се събудят? — попита Стас, сякаш още не можеше да проумее това, което беше чул.

Линде отвърна:

— Ах! Истинска гробница е тази Африка!... По-нататъшния им разговор прекъсна обаче тропотът на конете, които се изплашиха от нещо в джунглата и доскачаха на спънатите си крака до брега на долината, за да бъдат по-близо до хората и светлината.

— Нищо особено, това са конете — обади се отново швейцарецът. — Отнех ги от махдистите, които победих преди няколко седмици. Бяха около триста души, а може би и повече. Но те бяха въоръжени предимно с копия, а моите хора имаха ремингтони, които сега са оставени там, край стената и вече за нищо не стават. Ако ти трябва оръжие или патрони, вземи колкото си искаш. Вземи си и кон, с него по-бързо ще се върнеш при своето болно момиче. На колко години е то?

— На осем — отвърна Стас.

1 По време на възстанието на Магди причината за болестта не е била известна. По-късно е установено, че тази болест се причинява от мухата цеце — Б.а.

— Та тя е още дете... Нека Насибу ти даде за нея чай, ориз, кафе и вино... Вземи от запасите каквото си искаш, а утре ела за нови.

— Сигурно ще дойда, за да ви благодаря от все сърце още веднъж и да ви помогна с каквото мога.

Линде каза:

Добре е човек поне да погледа европейско лице. Ако дойдеш по-рано, ще бъда още в съзнание. Сега треската отново ме обзема, защото те виждам двоен. Вие двамата ли стоите над мен?... Знам, че си сам и че това е само от треската ... Ах, тази Африка! ... И той притвори очи.

След четвърт час Стас потегли обратно от този странен лагер на съня и смъртта, ала този път на кон. Беше още дълбока нощ, но той не обръщаше внимание на никакви опасности, които можеше да срещне във високата трева. Все пак се придържаше близо до реката, като предполагаше, че двете клисури трябва да излизат при нея. Всъщност връщането беше много по-лесно, защото сред нощната тишина отдалеч достигаше шумът на водопада, освен това облаците в западната част на небето се бяха разпръснали и освен месечината светеше силно и зодиакът. Момчето пришпорваше коня в хълбоците с краищата на широките арабски стремена и препускаше лудо, сякаш към своята

гибел, като си говореше наум: „Какво ме засягат лъвовете и пантерите, аз имам хинин за моята малка приятелка!“ И често-често докосваше с ръка флакончетата, като че ли искаше да се увери, че наистина ги притежава и че всичко това не е било само сън. През главата му минаваха различни мисли и картини. Виждаше ранения швейцарец, комуто беше безкрайно благодарен и още по-искрено го съжаляваше, защото в началото на разговора го смяташе за побъркан; виждаше малкия Насибу с кръглия като топка череп и редиците на спящите „пагази“¹, и цевите на опрениите о скалата ремингтони, проблясващи в светлината на огъня. Почти беше сигурен, че битката, за която спомена Линде, е била с отряда на Смаин и му беше странно да предположи, че може и Смаин да е загинал. Тези видения се смесваха с постоянната мисъл за Нели. Представяше си колко много ще се изненада тя, когато утре види цял флакон с хинин и сигурно ще го сметне за чудотворец. „Ах — помисли си той, — ако се бях изплашил и не бях отишъл да проверя какъв е този дим, нямаше да си простя цял живот.“

След по-малко от половин час шумът на водопада стана съвсем ясен, а по крякането на жабите Стас разбра, че е

---

1 Пагаз — носач. — Б. пр.

вече близо до разлива, където преди това беше стрелял по водни птици. В светлината на месеца дори разпозна растящите край него дървета. Сега трябваше да бъде още по-внимателен, защото разливът беше същевременно и водопой, при който сигурно се събираха всички животни от околността, тъй като другаде бреговете на реката бяха стръмни и мъчно достъпни. Ала вече беше късно и след нощния лов хищниците сигурно се бяха изпокрили в скалните пещери. Конят изпръхтяваше от време на време, подушвайки пресните следи на лъвове или пантери, но Стас мина благополучно и след малко видя върху високия нос огромния черен силует на „Краков“. За пръв път в Африка той имаше чувството, че сякаш се връща у дома. Мислеше си, че ще завари всички да спят, но в сметките му не влизаше Саба, който започна така силно да лае, че би събудил дори умрелите. Само след миг и Кали се намери пред дървото и извика:

Бвана кубва на кон!

Но в гласа му имаше повече радост, отколкото изненада, защото вярата му в силата на Стас беше толкова голяма, че дори ако той сътвореше кон, черното момче нямаше много да се изненада.

Тъй като у негрите радостта се изразява със смях, той започна да се удря с длани по бедрата и да се смее като луд.

— Спъни този кон — каза Стас, — свали от него продуктите, запали огън и стопли вода.

След това влезе в дървото. Нели също се беше събудила и го извика. Стас дръпна платнената завеса и в светлината на газеничето видя бледото й лице и белите сухи ръце върху одеялото, с което беше завита.

Как се чувствуваш, мъничката ми? — попита весело. — Добре. И спях дълбок сън, докато ме събуди Саба. Но ти защо не спиш?

— Излизах.

— Къде?

— До аптеката.

— До аптеката ли?

— Да. За хинин.

Вярно е, че силните прахове хинин, които момичето вземаше преди, горчеха, но тъй като тя ги смяташе за незаменимо лекарство за всички болести, въздъхна и рече:

— Знам, че вече нямаш хинин.

Стас вдигна към газеничето едно от флакончетата и попита горд и радостен:

— А това какво е?

Нели не можеше да повярва на очите си, а той, целият сияещ, заговори бързо:

— Сега ще оздравееш! Веднага ще ти загъна в кората на прясна смокиня голяма порция, която трябва да глътнеш, а с какво ще я изпиеш — ще видим. Какво ме гледаш така, сякаш си видяла зелена котка?... Да! Имам още един флакон. И двата ги получих от един бял човек, чийто лагер се намира на четири мили оттук. Връщам се оттам. Казва се Линде и е ранен; но ми даде много ценни неща. Върнах се с кон, а при него отидох пеша. Приятно ли е, мислиш, да вървиш нощем пеша през джунглата! Уфф! Втори път за нищо на света не бих тръгнал, освен отново за хинин.

Като говореше така, той остави учуденото момиче и мина в „мъжкото отделение“, избра най-дребната измежду смокините, издълба я и сипа в средата хинин, като внимаваше дозата да не стане по-голяма от праховете, които беше получил в Хартум. После излезе от дървото, сложи чай в съда с горещата вода и се върна с лекарството при Нели.

А през това време тя си мислеше за всичко, което се беше случило. Беше безкрайно любопитна да научи какъв е онзи бял човек, как Стас беше разбрал за него, ще дойде ли той при тях и ще пътуват ли заедно по-нататък? Сега не се съмняваше, че след като Стас е намерил хинин, тя ще оздравее. Ах, този Стас ... тръгнал посред нощ през джунглата, без да му мигне окото!

Въпреки цялото си възхищение от него, без много да се замисля, Нели смяташе досега, че всичко, което той върши за нея, е напълно в реда на нещата, защото се знае, че по-голямото момче трябва да се грижи за по-малкото момиче. Ала сега през главичката ѝ мина мисълта, че без неговата закрила тя отдавна щеше да загине, че той се грижи много за нея, че изпълнява желанията ѝ и я защитава, както никое друго момче на неговата възраст не би пожелало и не би могло да прави това — ето защо нейното малко сърце се изпълни с огромна благодарност.

И когато Стас влезе отново и се наведе над нея с лекарството, тя кръстоса тънките си ръце през шията му и го прегърна сърдечно.

— Сташек, ти си много добър към мен. А той ѝ отговори:

— А към кого трябва да бъда добър? Хубава работа! Вземи лекарството!

Ала той беше много доволен, защото очите му блеснаха радостно и отново се провикна, към отвора на хралупата горд и радостен:

— Меа, а сега донеси чая за бейби!

XXXIII

Стас отиде при Линде едва на следващия ден следобед, защото трябваше да си отспи за миналата нощ. Предвиждайки, че болният може да се нуждае от прясно месо, по пътя той уби две токачки, които наистина бяха приети с благодарност. Линде беше много отслабнал, но беше в съзнание. Веднага след посрещането попита за Нели, след това предупреди Стас да не смята хинина за напълно достатъчно средство против треската и да я пази от слънце, от измокряне, от престои в ниски и влажни места през нощта и накрая — от лоша вода. След това по негово желание Стас му разказа своята история и тази на Нели от отвличането чак до пристигането в Хартум и посещението при Магди, а след това от Фашода до освобождаването си от ръцете на Гебхър и по-нататъшните пътешествия. През време на разказа швейцарецът го гледаше с нарастващо любопитство, често пъти с подчертано възхищение, а когато най-сетне историята завърши, запали лулата си, още веднъж огледа Стас от главата до петите и рече някак си замислено:

— Ако във вашата страна има много такива момчета като тебе, няма лесно да се справят с вас.

След кратко мълчание той продължи:

— Най-доброто потвърждение за искреността на твоите думи е това, че си тук и че стоиш пред мен. И знаеш ли какво ще ти кажа: вашето положение е страшно, всеки път в каквато и посока да води, също е страшен, но кой знае, дали такова момче като тебе няма да спаси от тази бездна и себе си, и онова дете...

— Стига Нели да бъде здрава, аз ще направя каквото мога — обади се Стас.

— Но пази и своите сили, защото задачата, която стои пред тебе, не е по силите дори на възрастен човек. Ти даваш ли си сметка къде се намиращ сега?

Не. Спомням си, че след излизането от Фашода минахме през голямо селище, наречено Денг, през някаква река ...

— Собат — прекъсна го Линде.

— В Денг имаше много дервиши и негри. Следвайки Собат, навлязохме в страната на джунглите и пътувахме цели седмици, докато стигнахме до тази падина, в която вече знаете какво се случи ...

— Зная. След това сте се впуснали по онази падина, чак до реката. Затова послушай ме: след преминаването на Собат изглежда, сте свили със суданците на изток, но повече на юг. Сега се намирате в непозната на пътешествениците и географите местност. Реката, край която се намираме, тече на северозапад и по всяка вероятност се влива в Нил. Казвам: по всяка вероятност, защото сам не съм сигурен и вече не бих могъл да проверя, въпреки че се отклоних от планината Карамойо, за да изследвам изворите ѝ. От пленените дервиши след битката чух, че се нарича Огелогуен, но и те не бяха сигурни, защото по тези места се впускат само за лов на роби. Тези въобще малко населени места заема племето шилюк, но сега страната е пуста, защото една част от населението е измряло от едра шарка, друга част е пометена от махдистите.а останалата е избягала към планината Карамойо. Неведнъж в Африка се случва гъсто населена днес страна да се превърне утре в пустина. Според моите пресмятания вие се намирате на около триста километра от Ладо. Бихте могли да бягате на юг при Емин, но тъй като самият Емин сигурно е обсаден от дервишите, няма никакъв смисъл дори да се говори за това ...

— А до Абисиния? — попита Стас.

— Също около триста километра. Не бива да се забравя, че Махди воюва с цял свят, с Абисиния също. От пленниците научих, че край западната и южната граница се навъртат големи или по-малки орди дервиши, та лесно бихте могли да попаднете в ръцете им. Абисиния наистина е християнска държава, но южните диви племена или са езичници, или изповядват исляма и поради това тайно симпатизират на Махди ... Не, оттам няма да се промъкнете.

— Какво да предприема тогава и накъде да вървя с Нели? — попита Стас.

— Казах, че положението е тежко — рече Линде. Той постави двете си ръце на главата и дълго време лежа мълчаливо.

— Към океана — обади се най-после — от тук ще има над деветстотин километра през планини, през места, населени с диви племена, дори през пустиня, защото там, изглежда, има цели райони, в

които няма вода. Ала страната номинално принадлежи на Англия. Можете да попаднете на кервани със слонова кост за Кисмаю, за Ламу и за Момбаса, или пък на мисионерска експедиция ... Като разбрах, че от дервишите няма да мога да изследвам течението на реката, понеже завива към Нил, и аз исках да вървя на изток, към океана ...

— Да се връщаме заедно! — извика Стас.

— Аз вече няма да се върна. Ндири така ми разкъса мускулите и жилите, че неминуемо ще последва инфекция на кръвта. Единствено хирург би могъл да ме спаси, ако ми отреже крака. Сега вече всичко е съсирено и схванато, но първия ден си хапех пръстите от болка ...

— Вие непременно ще оздравеете.

— Не, мое смело момче, аз положително ще умра, а ти хубаво ще ме затрупаш с камъни, та хиените да не ме изровят. Може би на умрелия да му е все едно, но не е приятно да се мисли за това приживе... Тежко е да се умира толкова далеч от близките ...

И очите му сякаш потънаха в мъгла, след което продължи:

Но аз вече съм се примирил с тази мисъл, затова по-добре да говорим за вас, а не за мен. Ще ти дам един съвет: остава ви само пътят на изток, към океана. Ала преди да тръгнете, починете си добре и съберете сили. В противен случай твоето малко другарче ще умре след няколко седмици. Отложете пътуването до края на дъждовния период, па дори и за по-дълго. Първите летни месеци, когато дъждът престане да вали, а водата покрива още блатата, са най-здравословни. Тук, където се намираме сега, е възвишение, което лежи на височина седемстотин метра над морското равнище. На височина хиляда и триста метра тропическата треска вече не върлува, а донесената от пониските места се проявява в много по-слаба форма. Вземи малката англичанка и заминавай за планините...

Говоренето, изглежда, го измъчваше много, защото той млъкна отново и известно време нетърпеливо пъдеше огромните сини мухи, каквито Стас бе виждал по пепелищата във Фашода.

След това продължи:

Внимавай добре какво ще ти кажа. На един ден път оттук на юг се издига самотна планина, не по-висока от осемстотин метра. Тя прилича на обърната с дъното нагоре тенджерата. Склоновете ѝ са много стръмни и е достъпна единствено откъм скалистия хребет, толкова тесен, че на места по него могат да вървят един до друг само два коня.

На плоския ѝ връх дълъг около километър и повече, имаше негърско село, но махдистите изклаха и отвлякоха населението. Може би това е сторил Смаин, когото аз разбих, но не му отнех робите, защото преди това той ги беше изпратил под добра охрана за Нил. Отседнете на тази планина. Там има извор с прекрасна вода, няколко ниви с маниока и много банани. В колибите ще намерите много човешки кости, но от зараза от трупове не се страхувайте, защото след дервишите се появиха мравки, които и нас пропъдиха оттам. На това място сега няма жива душа. Останете месец-два в селото. На тази височина треската не върлува. Нощите са хладни. Там твоето малко другарче ще си възвърне здравето, а ти ще събереш нови сили.

— А след това какво да правя, накъде да вървя?

— След това каквото е рекъл бог. Ще се опитате да се промъкнете в Абисиния през по-далечни местности, до които не стигат дервишите, или ще тръгнете на изток. Чувал съм, че арабите от крайбрежието стигат чак до някакво езеро, търсейки слонова кост, която купуват от племената Самбуру и Вахима.

— Вахима ли? Кали произхожда от племето Вахима.

И Стас започна да разказва на Линде как е наследил Кали след смъртта на Гебхър и как Кали му е разказвал, че е син на вожда на всички Вахима.

Ала Линде прие тази вест по-безразлично, отколкото Стас се надяваше.

— Толкова по-добре — каза той, — защото може да ви бъде в помощ. Между черните се срещат хора с честни души, макар че на тяхната благодарност въобще не може да се разчита: те са деца, които забравят какво се е случило вчера.

— Кали няма да забрави, че съм го избавил от ръцете на Гебхър, сигурен съм в това.

— Възможно е — каза Линде и като посочи Насибу, добави: — Той също е добро дете. Прибери го след моята смърт.

— Не говорете и не мислете за смъртта.

— Драги мой — отговори швейцарецът, — аз желая тя да дойде без много мъки. Помисли си, аз съм сега напълно безпомощен и ако някой от махдистите, които разбих, се е заблудил случайно из тази клисура, би могъл да ме заколи като овца.

Той посочи заспалите негри:

— Тези вече няма да се събудят или по-точно, всеки от тях се събужда малко преди смъртта и бяга обезумял в джунглата, от която вече не се връща ... От двеста души ми останаха само шейсет. Мнозина избягаха, много умряха от едра шарка, други изпозаспаха в различни долища.

Със съжаление и ужас Стас започна да оглежда спящите. Телата им имаха пепеляв цвят, което у негрите изразява бледост. Едни бяха със затворени очи, други с полуотворени, но и те спяха дълбоко, защото зениците им бяха безчувствени за светлината. Някои имаха подпухнали колене. Всички бяха ужасно слаби, та чак се брояха ребрата им под кожата. Ръцете и краката им трепереха бързо и непрекъснато. Сините грамадни мухи покриваха гъсто очите и устните им.

— Няма ли за тях спасение? — попита Стас.

— Не, няма. Край Виктория от тази болест опустяват цели села. Понякога бушува по-силно, понякога по-слабо. Най-често се разболяват от нея хората от селата, разположени по крайбрежните мочурища.

Слънцето вече премина в западната част на небето, но преди още да настъпи вечерта, Линде разказа на Стас своите приключения. Той бил син на търговец от Цюрих. Семейството му произхождало от Карлсруе, но от 1848 година се преселило в Швейцария. Баща му направил голямо състояние от търговия с коприна. Учил сина си за инженер, ала още от най-ранна възраст младият Хенрих мечтаел за пътешествия. След завършването на политехниката, наследявайки цялото бащино състояние, той предприел първото пътешествие до Египет. Това станало през времето преди Махди, та имал възможност да стигне чак до Хартум и да ловува с дангалите в Судан. След това се посветил на географията на Африка и станал толкова добър неин познавач, че много географски дружества го избрали за свой почетен член. Последното пътуване, което завършило толкова фатално за него, започнало от Занзибар. Стигнал до Големите езера и смятал да се промъкне покрай неизвестната досега планина Карамойо до Абисиния, а оттам до крайбрежието на океана. Ала занзибарците не искали да вървят по-нататък. За щастие или нещастие тогава се водела война между краля на Уганда и Униоро. Линде направил редица услуги на краля на Уганда, който пък в замяна на това му подарил двеста

„пагази“. Това напълно улеснило пътуването и разглеждането на планината Карамойо, но след това сред тях се появила едра шарка, а подир нея дошла страшната сънна болест и пълната гибел на кервана.

Линде притежаваше голямо количество различни консерви, но поради опасността от скорбут, всеки ден ходел на лов, за да осигурява прясно месо. Той бил отличен стрелец, но не особено предпазлив ловец. И се случило така, че когато преди няколко дни лекомислено се приближил към падналия глиган ндири, животното скочило и му разкъсало ужасно крака, а след това му стъпкало кръста. Това се случило близо до самия лагер пред очите на Насибу, който скъсал ризата си, направил от нея превръзка и успял да спре кръвта и да заведе ранения в палатката. Ала от вътрешния кръвоизлив в крака му се появили съсирвания и болният бил застрашен от гангрена.

Стас искаше на всяка цена да го превързва и заяви, че или ще идва всеки ден, или за да не оставя Нели само на грижите на двамата негри, ще го пренесе върху опънати между два коня постели от кече до носа, в „Краков“.

Линде се съгласи с превръзките, но не и с пренасянето.

— Аз зная — каза той, сочейки своите негри, че тези хора ще умрат, но докато не умрат, не мога да ги обрека живи да бъдат разкъсани от хиените, които само огънят нощем държи на разстояние.

И той започна трескаво да повтаря:

— Не мога, не мога, не мога!

Скоро обаче се успокои и продължи с необикновено развълнуван глас:

— Ела тук утре сутринта ... Имам една молба към тебе, ако я изпълниш, може би бог ще ви изведе от тези африкански бездни, а на мен ще ми изпрати лека смърт. Исках да отложа тази молба за утре, но тъй като утре мога да бъда вече в безсъзнание, ще ти я кажа днес: вземи вода в някакъв съд, спри се пред всеки един от тези заспали нещастници, поръси го с вода и изречи думите: „Кръщавам те в името на отца и сина и светия дух!...“

Вълнението задави гласа му и той млъкна.

— Обвинявам се сам — каза след малко, — че не се разделих по този начин с тези, които умираха от едра шарка и с тези, които заспаха по-рано. Ала сега смъртта стои над мен... и бих искал ... поне с този

остатък от моя керван да продължа заедно последното велико пътешествие...

Като каза това, той посочи с ръка разжареното небе — и две сълзи бавно се стекоха по бузите му. Стас горко плачеше.

XXXIV

На другия ден ранното слънце огря едно странно зрелище. Стас минаваше край скалната стена, спираше се при всеки негър, оросяваше челото му с вода и произнасяше над него свещените думи. А те спяха с треперещи ръце и крака, с отпусната върху гърдите или вдигната нагоре глава, все още живи, но вече приличащи на трупове. Така протичаше покръстването на спящите в утринната тишина, сред слънчевия блясък, сред дивия пущинак. Този ден небето беше безоблачно, високо, сивкавосиньо и някак си печално.

Линде още беше в съзнание, но се чувствуваше все по-слаб. След превръзката връчи на Стас затворен ламаринен футляр с документи, помоли го да ги пази и повече не проговори. Вече не можеше да яде, а жаждата го измъчваше безмилостно. Доста преди залез слънце той започна да бълнува. Викаше на някакви деца да не плуват надалеч по езерото, докато накрая започна да се мята разтреперан и да обхваща с ръце главата си.

Следващия ден той въобще не позна Стас, а след три дни почина по обед, без да дойде в съзнание. Стас искрено го оплака, след това двамата с Кали го отнесоха в близката тясна пещера, чийто отвор запушиха с тръни и камъни.

Стас заведе малкия Насибу в „Краков“. На Кали поръча да остане и пази запасите, а през нощта да кладе голям огън край спящите. А сам кръстосваше непрестанно между двете клисури, прекарваше денкове, оръжие и особено боеприпаси от ремингтоните, от които вадеше барута и правеше голяма мина, за да пръсне скалата, която затваряше Кинг. За щастие, след ежедневните дози хинин здравето на Нели чувствително се поправи, а по-голямото разнообразие на храната укрепи силите ѝ. Ала Стас винаги я напускаше с нежелание и със страх, а когато заминаваше, не ѝ позволяваше да излиза от дървото и запълваше отвора му с бодливи акациевы клони. Но поради работите, които се трупаха върху него, той трябваше да я оставя на грижите на Меа, Насибу и Саба, на който

всъщност разчиташе най-много. Предпочиташе по десетина пъти на ден да ходи в лагера на Линде за денкове, отколкото да оставя дълго време момичето само. Той се отруди жестоко, но желязното му здраве издържа всички трудности. Едва след десетина дни денковете бяха разпределени, по-непотребните прибраха в пещерите, по-нужните поставиха в „Краков“, доведоха и конете на носа, а с тях прекараха голяма част от ремингтоните, които щеше да носи Кинг.

През това време в лагера на Линде ту един, ту друг от спящите негри скачаше и в предсмъртен пароксизъм хукваше към джунглата, от която вече не се връщаше. Ала имаше и такива, които умираха на място, а някои, бягайки сляпо, разбиваха главите си о скалите още в лагера или някъде наблизо. Тях трябваше да погребва Кали. След две седмици остана само един, но и той умря в съня си от изтощение. Най-после дойде време да вдигнат във въздуха скалата и да освободят Кинг. Той вече беше толкова опитомен, че по заповед на Стас го хващаше с хобота и го поставяше на врата си. Свикна също така и с носенето на тежести, които, по една бамбукова стълбичка Кали му поставяше на гърба. Нели твърдеше, че го товарят прекалено много, но в действителност за него това беше нищо и едва наследените от Линде багажи можеха да представляват по-сериозен товар. Със Саба, който в началото предизвикваше у него голяма тревога, най-после се сприятели до такава степен, че си играеше с него, като го прекатурваше с хобота на земята, а Саба се преструваше, че го хапе. Понякога обаче Кинг ненадейно обливаше кучето с вода, което то приемаше като твърде неуместна шега.

Децата най-много се радваха, че разумното и напълно разсъдливо животно разбира всичко, каквото искат от него и се съобразява с всяка заповед, с всяко искане, с всеки жест. В това отношение слоновете превишават несравнено всички други домашни животни, а Кинг без всякакво сравнение превишаваше Саба, който приемаше всички предупреждения на Нели с въртене на опашката, но след това правеше каквото си иска.

След няколко седмици Кинг разбра отлично, че човекът, когото най-много трябва да слуша е Стас, а личността, за която всички най-много се грижат, е Нели. Затова изпълняваше най-примерно заповедите на Стас, а най-много обичаше Нели. От Кали много не се трогваше, а Меа пренебрегваше напълно.

Като приготви мината, Стас я пхна в най-дълбоката пукнатина, след това залепи пукнатината с глина и остави съвсем малък отвор, през който промъкна фитил, усукан от сухи палмови влакна и посипан със стрит барут. Най-последно настъпи решителният момент: Стас лично запали посипания с барут фитил, след това побягна с всички сили към дървото, в което преди това беше затворил останалите. Нели се страхуваше да не би Кинг да се изплаши много, но момчето я успокои — първо, с това, че е избрало ден, в който сутринта бе преминала буря с гръмотевици, и второ, с уверението, че дивите слонове неведнъж чуват гръмежите на гръмотевиците, когато небесната стихия се разрази над джунглата. Все пак те седяха с разтуптени сърца и брояха минутите една след друга. Най-последно страшен гръм разтърси въздуха, та чак мощният баобаб се разтресе от върха до долу, а остатъците от неизчистения гнилак се изсипаха върху главите им. В същия миг Стас изскочи от дървото и като заобикаляше завоите на клисурата, побягна към изхода.

Резултатите от взривяването се оказаха необикновено добри. Едната половина на варовиковата скала се беше пръснала на дребни парченца, втората се беше пукнала на два пъти по-големи и по-малки къса, разхвърляни от силата на експлозията на голямо разстояние.

Слонът беше свободен.

Зарадвано, момчето изтича до ръба на скалата, където вече бяха Нели, Меа и Кали. Кинг обаче се беше изплашил малко, оттеглил се бе до самия бряг на клисурата и с вдигнат нагоре хобот гледаше в посоката, откъдето се бе разнесъл необикновеният гръм. Но когато Нели започна да го вика, веднага престана да мърда с уши, а когато пък слезе при него през отворения вече проход, той се успокои напълно. Ала повече от Кинг се бяха изплашили конете, два от които избягаха в джунглата, та Кали ги намери едва при залез, слънце.

Още същия ден Нели изведе Кинг „на бял свят“. Колосът вървеше послушно след нея като малко кученце, след това се изкъпа в реката и сам помисли за вечерята си, като опря глава о едно голямо смокиново дърво, счупи го като тънка тръстика, след което грижливо изяде плодовете и листата. Вечерта обаче се върна при дървото и често-често завираше в отвора своя дълъг нос, търсейки упорито и

нахално Нели, та накрая Стас трябваше да го плесне здравата по хобота.

Ала най-радостен от успешното му освобождаване този ден беше Кали, защото от плещите му падна задължението да трупа храна за гиганта, което не беше лесна работа. Затова Стас и Нели го чуха да пее докато разпалваше огъня за вечеря нов радостен химн, съставен от думите:

„Велик господар убива хора и лъвовете! Ях, ях! Велик господар пръсва скали, ях! Слон сам чупи дървета, а Кали лентяйствува и яде — ях! Ях!“

Дъждовният период или така наречената „масика“ беше вече към своя край. Имаше още облачни и дъждовни дни, но и напълно слънчеви. Стас реши да се пренесе на препоръчаната му от Линде планина и това решение изпълни наскоро след освобождаването на Кинг. Здравето на Нели вече не представляваше пречка, защото тя се чувствуваше значително по-добре.

И като избраха едно ясно утро, те тръгнаха на юг. Вече не се страхуваха, че може да се заблудят, защото сред множеството най-различни предмети момчето беше наследило от Линде компас и чудесен далекоглед, с който лесно се забелязваха дори разположените на далечно разстояние местности. Освен Саба и магарето, с тях вървяха пет натоварени коня и слонът. Наред с денковете на гърба си, той носеше на своя врат и Нели, която между неимоверно големите му уши изглеждаше така, сякаш седи в огромно кресло. Стас напусна носа и баобаба, без да съжاليا, защото с него се свързваха спомените за болестта на Нели. Ала момичето гледаше с тъжни очи скалите, дървото, водопада и заявяваше, че ще се върне тук някога, когато стане „голяма“.

Още по-тъжен беше обаче малкият Насибу, който искрено обичаше стария си господар и сега, като яздеше на магарето накрая на кервана, често се обръщаше с насълзени очи назад, където нещастният Линде бе останал чак до деня на Страшния съд.

Вятърът духаше от север и денят беше необикновено хладен. Благодарение на това не трябваше да чакат от десет до три часа, докато премине най-големият зной, и можеха да изминат повече път, отколкото обикновено успяват да извървят керваните. Пътят не беше много дълъг и няколко часа преди залез слънце Стас забеляза

планината, към която се стремяха. На небесния фон в далечината се очертаваше дълга верига от други върхове, а тя се издигаше по-близо и отделно, като остров в морето на джунглата. Когато се приближиха, оказа се, че стръмните ѝ склонове се мият от меандрите на същата река, край която бяха отседнали преди това. Върхът беше пресечен, напълно плосък

---

1 Страшният съд — според религиозните схващания всички живи и умрели щели да бъдат осъдени справедливо след второто пришествие. Б. пр.

и отдолу изглеждаше покрит с гъста гора. Стас пресметна, че след като носът, на който растеше техният баобаб, се издига на седемстотин метра височина, а планината е висока осемстотин, те ще живеят на хиляда и петстотин метрова височина, или сред климат не много горещ от египетския. Тази мисъл го успокояваше и подтикваше час по-скоро да заеме тази естествена крепост.

Лесно намериха единствения скалист хребет, който водеше нагоре към нея, и започнаха да се изкачват. След час и половина стигнаха върха. Гората, която се виждаше отдолу, наистина беше гора, но бананова. Видът на плодовете зарадва всички, без да се изключва Кинг, но особено доволен беше Стас, защото знаеше добре, че в Африка няма по-хранителна, полезна и предотвратяваща всички болести храна от брашното от изсушени банани. А тук ги имаше толкова много, че щяха да стигнат дори за цяла година.

Сред грамадните листа на тези растения бяха укрити негърските колиби, някои опожарени през време на нападението, други разрушени, но имаше и цели. По средата се издигаше най-голямата и красива колиба, която някога бе принадлежала на вожда на селото — направена от глина, с голям покрив, който образуваше край стените нещо като веранда. Тук-там пред колибите имаше кости и цели скелети, бели като тебешир, защото бяха изчистени от мравките, за които споменаваше Линде. От нашествието им бяха изминали вече много седмици, но в колибите още се чувствуваше миризмата на мравчената киселина и в тях нямаше следа нито от черните огромни хлебарки, които обикновено се развъждат в негърските колиби, нито от паяците, скорпионите и от най-дребните насекоми. Страшните сияфи

бяха помели всичко по пътя си. Пътниците можеха да бъдат също така напълно сигурни, че на целия връх няма нито една змия, защото дори боата става жертва на тези необуздани малки войници.

След като въведоха Нели и Меа в колибата на вожда, Стас заповяда на Кали и Насибу да разчистят човешките кости. Черните момчета се справиха с тази работа, като ги нахвърляха в реката, която ги понесе по-нататък. Докато се занимаваха с това обаче, се оказа, че Линде е сбъркал, твърдейки, че тук няма да намерят жива душа. Настъпилата тишина след отвличането на хората от дервишите и изобилието на банани бяха примамили голямо стадо шимпанзета, които си бяха направили по всички дървета нещо като чадъри или навеси срещу дъжда. Стас не искаше да ги избива но реши да ги пропъди и затова гръмна във въздуха. Това предизвика всеобща паника, която се увеличи още повече, тъй като след изстрела се разнесе яростният басов лай на Саба и когато Кинг зарева страшно, възбуден от врявата. Но за да извършат отстъплението, маймуните не трябваше да търсят скалистия хребет; а като се хващаха за скалните зъбери, пузнаха се към реката и растящите край нея дървета с такава бързина, че зъбите на Саба не успяха да докоснат нито една.

Слънцето залезе. Кали и Насибу запалиха огън, за да приготвят вечеря. След като разопаковаха нужните за през нощта вещи, Стас влезе в колибата на вожда, която беше заела Нели.

В колибата беше светло и весело, защото Меа бе запалила не газеничето, с което осветяваха вътрешността на баобаба, а голямата пътническа лампа, наследена от Линде. Нели въобще не беше изморена от пътуването през този прохладен ден и беше в чудесно настроение, особено когато Стас ѝ каза, че човешките кости, от които тя се страхуваше, вече са разчистени.

— Колко е хубаво тук, Стас!. — извика тя. — Виж, дори подът е покрит със смола. Тук ще ни бъде много добре.

— Едва утре ще разгледам цялото имение — отвърна той, — но ако се съди по това, което вече видях, тук може да се живее цял живот.

— Ако бяхме с бащите си, бихме могли. Но как ще се нарича имението?

— Планината трябва да се нарича в географията „Планината на Линде“, а селото нека се казва така, както и ти — Нели.

— И аз ли ще бъда в географията? — попита с голяма радост момичето.

— Ще бъдеш, ще бъдеш — отвърна Стас съвсем сериозно.

XXXV

През следващия ден валия малко дъжд, но тъй като имаше и часове с хубаво време, Стас тръгна рано сутринта да обиколи имението и до обед разгледа много добре всички кътчета. Общо взето, резултатите от прегледа бяха чудесни. Първо от гледна точка на безопасността. Планината „Линде“ сякаш беше най-подбраното място в цяла Африка. Нейните склонове като че ли бяха достъпни само за шимпанзетата. По тях не биха могли да се покатерят до връхната равнина нито лъвовете, нито пантери, а що се отнася до скалистия хребет, достатъчно беше да се постави при него-Кинг, за да спят всички спокойно и безгрижно. Стас стигна до убеждението, че би могъл да се отбранява дори срещу малък отряд дервиши, защото пътят, който водеше нагоре, беше толкова тесен, че Кинг едва мина по него — и въоръженият с добро оръжие човек можеше да не пропусне жива душа. В средата на „острова“ бълбукаше извор със студена и чиста като кристал вода, който се превръщаше в ручей, лъкатушеше змиеобразно между банановите горички и накрая падаше от стръмния скат в реката, като образуваше водопад, подобен на тънка бяла лента. В южната част на „острова“ имаше ниви, покрити с буйна маниока, чиито корени представляват любима храна за негрите, а отвъд нивите се извисяваха високи горички от кокосови палми с корони, които приличаха на прекрасни чадъри от пера.

„Островът“ беше обкръжен от морето на джунглата и изгледът от него беше твърде просторен. На изток се синееше планинската верига Карамойо. На юг също се виждаха доста издигнати възвишения, които, ако се съди по тъмния им цвят, сигурно бяха покрити с гори. А на запад погледът стигаше чак до границата на кръгозора, където джунглата се сливаше с небето. Но Стас забеляза с далекогледа на Линде многобройни падини и рядко пръснати грамадни дървета, които се издигаха като черковни куполи над тревите. В местата, където тревите още не бяха избуяли много високо, дори с просто око можеха да се видят цели стада антилопи и зебри или многочислени стада от

слонове и биволи. Тук-таме жирафи пореха сивозелената повърхност на джунглата,-тъй както корабите порят морската шир. Край самата река си играеха над десетина водни козела, а други често показваха рогатите си глави от дълбочината. Там, където течението беше спокойно, често изскачаха нагоре риби от тези, които бе хващал Кали, и проблясвайки като сребърни звезди във въздуха, падаха обратно във водата. Стас си мислеше, като се оправи времето, да доведе тук Нели, за да ѝ покаже цялата тази менажерия.

Ала на „острова“ нямаше никакви други по-големи животни — имаше само много пеперуди и птици. Огромни, бели като сняг папагали с черни човки и жълти качулки прелитаха над върхарите на горичките; дребни калугерици с чудни пера се люлееха върху тънките стъбла на маниоката, променяйки цвета си и трептейки като скъпоценни камъни, а от високите кокосови палми се чуваха гласовете на африканските кукувици и тихите като въздишки гугукания на гургулиците.

Стас се връщаше от огледа със зарадвана душа: „Въздухът е здравословен — казваше си той, — безопасността — гарантирана храна има в изобилие и е красиво като в рая!“ Когато обаче се върна в колибата на Нели, разбра, че на „острова“ се намирало по-едро животно, дори две, защото през това време малкият Насибу беше намерил в банановия гъсталак коза с козленце, които дервишите не бяха успели да заграбят. Козата беше вече малко подивяла, но козленцето веднага се сприятели с Насибу, който беше безкрайно горд със своето откритие, главно поради това, че благодарение на него сега бейби щеше да има всеки ден чудесно, прясно мляко.

— Какво ще правим сега, Сташек? — попита Нели един ден, когато вече се бяха настанили добре на „острова“.

— Работа има много — отвърна момчето, след това разтвори пръстите на едната си ръка и започна да изброява работите, които ги очакват, първо, Кали и Меа са езичници, а Насибу, като занзибарец, е мохамеданин. Та трябва да ги просветим, да ги посветим във вярата и да ги покръстим. Второ, трябва да опушим месо за предстоящото пътуване, затова трябва да ходя на лов; имаме много оръжие и патрони и искам да науча Кали да стреля, за да бъдем готови двамата за отбрана в случай на нужда, и четвърто — сигурно си забравила за хвърчилата?

— За хвърчилата ли?

— Да, които ще лепиш или — още по-добре — ще съшиваш. Това ще бъде твоето занимание.

— Аз не искам само да си играя.

— Това няма да бъде никаква игра, а работа, може би най-полезната от всички други. И не си мисли, че ще свършиш само с едно хвърчило, защото трябва да приготвиш петдесет, па дори и повече.

— Защо толкова много? — попита заинтригувано момичето.

И Стас започна да му обяснява своите замисли и надежди. На всяко хвърчило той ще напише как се казват, как са се измъкнали от ръцете на дервишите, къде са и накъде отиват. Ще напише също така, че молят за помощ и за изпращане на телеграма до Порт Саид. След това ще пуска тези хвърчила винаги когато вятърът духа от запад на изток.

— Много от тях — каза той — ще паднат наблизко, много ще бъдат спрени от планините, но нека поне едно прелети до брега и попадне в ръцете на европейци, тогава ще бъдем спасени!

Нели бе възхитена от идеята и заяви, че с разума на Стас дори Кинг не може да се сравнява. Беше също така напълно сигурна, че много хвърчила ще стигнат дори до бащите им и обещавахе да лепи от сутрин до вечер. Радостта ѝ беше толкова голяма, че Стас се страхуваше да не би тя да вдигне температура. . и трябваше да възпира разпалеността ѝ.

И от този момент работите, за които говореше Стас, започнаха с пълна пара. Кали, на когото беше заповядано да налови колкото може повече подскачащи риби, престана да ги лови с въдица, а направи от тънки бамбукови пръчки висок плет — или по-скоро нещо като решетка — и опъна тази преграда напреко през реката. В средата на преградата имаше голям отвор, през който рибите трябваше да преплуват, за да излязат в свободна вода. На този отвор Кали постави здрава мрежа, изплетена от палмови нишки, и така ежедневно осигуряваше богат улов.

В хитро поставената мрежа той подгонваше рибите с по-моща на Кинг, който, въведен във водата, започваше така силно да я мъти и плиска, чене само сребърните скокливки, но и всякакъв вид други водни същества бягаха с все сила към бистрите дълбочини. Случваха се и повреди, защото на няколко пъти бягащите крокодили преобръщаха преградата, а понякога това правеше и Кинг, който

изпитваше някаква вродена ненавист към крокодилите, преследваше ги, а когато попаднеше в плитчините, ги хващаше с хобота, изхвърляше ги и ги тъпчеше ожесточено.

Често пъти в мрежата се намираха и костенурки, от които малките изгнаници си вариха чудесна супа.

Кали чистеше рибите, сушеше месото им на слънце, а мехурите носеше на Нели. която ги разрязваше, опъваше ги върху дъска и сякаш ги превръщаше в хартиени късчета, големи колкото две длани.

Помагаха й Стас и Меа, защото тази работа никак не беше лесна. Ципите бяха по-дебели от мехурите на нашите речни риби, но след изсушаването ставаха извънредно крехки. Едва след известно време Стас откри, че трябва да ги сушат на сянка. Понякога обаче губеше търпение и ако не изостави изобщо намерението си да прави хвърчила от ципите, това се дължеше единствено на мнението му, че ги смяташе за по-леки от хартиените и по-устойчиви на дъжд. Въпреки че вече приближаваше сухият период, той не беше сигурен дали и през лятото понякога не ваят дъждове, особено в планините.

Лепеше обаче хвърчила и от хартия, която намери в голямо количество между вещите на Линде. Първото голямо и леко хвърчило, пуснато по посока на западния вятър, веднага се издигна много високо, а когато Стас преряза канапа, то полетя, понесено от силното въздушно течение към веригата на планината Карамойо. Стас следеше полета му с далекогледа, докато стана малко като пеперуда, като мушичка, докато-най-сетне се разтопи в бледата синева на небето. Следващия ден той пусна второ, направено вече от рибните мехури, което се издигна още по-бързо, но изглежда, поради прозрачността на ципата скоро изчезна напълно от погледа.

Нели работеше с необикновено старание и накрая нейните малки пръсти станаха толкова сръчни, че нито Стас, нито Меа можеха да се сравняват в работата с нея. Сили не й липсваха сега. Здравословният климат на планината „Линде“ просто я бе възродил. Сроктът, през който можеше да се появи третата, смъртоносна криза на тропическата треска беше минал безвъзвратно. Този ден Стас се бе вмъкнал в гъсталака сред бананите и бе плакал от радост. След двуседмичен престой на планината, той забеляза, че „добрият Мзиму“ изглежда съвсем иначе, отколкото долу в джунглата. Бузите й се поправиха, кожата й от жълта и прозрачна отново стана розова, а под буйните й

коси гледаха весело света очи, пълни с блясък. Момчето благославяше прохладните ноци, прозрачната изворна вода, брашното от сушени банани — и преди всичко Линде.

Сам отслабна и почерня, което беше признак, че не е заразен от треска, защото болните от нея не изгарят на слънцето, но порасна и възмъжа. Движението и физическата работа увеличиха неговата енергичност и сила. Мускулите на ръцете му станаха като стоманени. Наистина вече беше закален африкански пътешественик. Като ловуваше всеки ден и стреляше само с куршуми, той стана също така ненадминат стрелец. Вече никак не се страхуваше от дивите зверове, защото разбра, че срещата му с онези космати ловци от джунглата е по-опасна за самите тях, отколкото за него. Веднъж уби с един изстрел голям носорог, който, събуден от дрямката под акацията, полетя ненадейно срещу него. Не обръщаше внимание и на нападателните африкански биволи, които понякога разпръсват цели кервани.

Наред с лепенето-на хвърчила и с други ежедневни занимания двамата с Нели се заеха да посветят в християнството Кали, Меа и Насибу. Но това вървеше много по-трудно, отколкото предполагаша. Тримата негри слушаха с най-голямо желание поученията, но ги възприемаха по свой, характерен за негрите начин. Когато Стас им разказваше за сътворението на света, за рая и за змията, вървеше някак си леко, но когато стигна до това, как Каин убил Авел, Кали неволно се потупа по корема и попита съвсем спокойно:

— След това изял ли го?

Въпреки че черното момче винаги твърдеше, че Вахима никога не са яли хора, изглежда, споменът за това беше останал като народна традиция всред тях.

Не можеше също така да разбере защо бог не е убил „злия Мзиму“, и много други неща. Понятията му за добро и зло също бяха твърде африкански, в резултат на което между учителя и ученика веднъж възникна следният разговор:

— Кажи ми — попита Стас — какво е това лоша постъпка?

— Ако някой открадне на Кали крава — отвърна той, като си помисли малко, — това е лоша постъпка.

— Прекрасно! — извика Стас. — А добра? Този път отговорът дойде без много мислене:

— Добра, ако Кали открадне крава на някого.

Стас беше твърде млад, за да забележи, че подобни възгледи за доброто и злото се провъзгласяват и в Европа — и го не само от политиците, но и от цели народи.

И все пак полека-лека в черните глави започна да просветва нещо, а онова, което главите не можеха да проумеят, хващаха горещите сърца. След известно време вече можеха да пристъпят към покръстването, което стана много тържествено. Кръстниците подариха на всяко дете по четири „дотис“¹ бял перкал² и по връзка сини гердани. Ала Меа се чувствуваше малко разочарована, защото бе помислила в наивната си душа, че след кръщаването кожата ѝ веднага ще избелее, и беше много учудена, че си остава черна, както и преди. Нели обаче я утеши напълно с уверението, че сега тя има бяла душа.

XXXVI

Стас учеше също така Кали да стреля с карабина ремингтон и това обучение вървеше по-лесно от религиозното. След няколкодневни стрелби в цел и по крокодилите, които спяха на крайречните пясъци, младият негър уби голяма антилопа пуфу след това няколко ариели и накрая глиган кдири . Ала срещата с него едва не завърши с нещастие, каквото се бе случило с Линде, защото ндири, към който Кали се приближи непредпазливо след изстрела, скочи и се хвърли срещу него с вдигната нагоре опашка³. Кали хвърли карабината и потърси спасение на дървото, където остана докато извика Стас, който обаче завари глигана вече мъртъв. За биволи, лъвове и носорози Стас не позволяваше още на момчето да ловува. По слоновете, които вечер идваха на водопой, дори сам не искаше да стреля, защото беше обещал на Нели, че никога никакъв слон няма да убие.

Когато обаче сутрин или в следобедните часове от планината забележеше с далекогледа да пасат в джунглата стада зебри, ариели или скокливи кози, взимаше Кали със себе си. През време на тези излети често го разпитваше за племената Вахима и Самбуру, с които непременно щяха да се

---

1 Мярка — около един лакът. — Б., а.

2 Сбит и тънък лъскав памучен плат. — Б. пр.

3 Африканските глигани имат дълги опашки, които вдигат нагоре при нападение. — Б. а.

срещнат, щом като искаха да вървят на изток към брега на океана.

— Кади, знаеш ли — запита го веднъж, — че след дваисет дни, а с конете дори и по-бързо бихме могли да стигнем в твоята страна?

— Кали не знае, къде живее Вахима — отвърна младият негър и тъжно поклати глава.

— Но аз зная. Те живеят в тази посока, от която сутрин изгрива слънцето, край някаква голяма вода.

— Да, да! — извика учудено и зарадвано момчето. — БасаНарок... по нашему — голяма и черна вода. Велики господар всичко знае.

— Не всичко, защото не зная как биха ни приели Вахима, ако отидем при тях.

— Кали им заповяда да паднат по очи пред велики господар и пред добрия Мзиму.

— А ще те послушат ли?

— Баща на Кали носи кожа от леопард и Кали също.

Стас разбра какво означава това — бащата на Кали е крал, а той самият е най-стар измежду синовете му и бъдещ владетел на Вахима.

Затова продължи да го разпитва по-нататък.

— Разказваше ми, че при вас са идвали бели пътешественици и че старите хора ги помнят още?

— Да, и Кали чул, че имали на главите си много перкал. „Ах! — помисли си Стас. — Те не са били европейци, а араби, които поради по-светлата им кожа и белите дрехи негрите са сметнали за бели.“

Тъй като Кали не ги помнеше и не можеше да даде за тях никакви по-точни обяснения, Стас му зададе друг въпрос: — Вахима не са ли убили нито един от облечените в бяло хора?

— Не. Вахима и Самбуру не могат направят това.

— Защо?

— Защото те казват, че когато кръв започне да попива В земя, ще престане вали дъжд.

„Радвам се, че вярват в това“ — помисли си отново Стас. И продължи да го разпитва:

— Вахима биха ли дошли с нас чак до морето, ако им обещава много перкал, мъниста и пушки?

— Кали дойде и Вахима също,-но велики господар победи преди Самбуру, които са от друга страна на вода.

— А кой се намира зад Самбуру?

— Зад Самбуру няма планини, има джунгла и в нея лъвовете.

Тук разговорът свърши. Сега Стас все по-често си мислеше за голямото пътуване на изток, като помнеше думите на Линде, че там може да срещне араби от крайбрежието, които търгуват със слонова

кост, а може и мисионерски експедиции. Знаеше, че такова пътешествие крие редица трудности и нови опасности за Нели, но разбираше, че не могат цял живот да останат на планината „Линде“ и трябва скоро да тръгнат на път. Времето след дъждовния период, когато водата е навсякъде и покрива заразните блата, беше най-подходящо. Горещините на високата планина още не се чувствуваха, а нощите бяха хладни, та трябваше добре да се завиват. Ала долу в джунглата вече беше много горещо и се знаеше, че скоро ще настъпи непоносим зной. Дъждът вече рядко оросяваше земята и нивото на реката намаляваше с всеки изминат ден. Стас предполагаше, че през лятото тя може би се превръща в един от кхорите, каквито беше видял много в Либийската пустиня, и че само по средата на коритото ѝ тече тясна лента вода.

Все пак той отлагаше заминаването от ден на ден. На планината „Линде“ беше много добре за всички, както за хората, така и за животните. Тук Нели се отърва не само от тропическата треска, но и от анемията, Стас нито веднъж не почувствува дори главоболие; кожата на Кали и Меа започна да блести като черен атлаз. Насибу изглеждаше като пъпеш, който ходи на тънките си крака, а Кинг се угои не по-лошо от конете и магарето. Стас знаеше добре, че друг такъв „остров“ в морето на джунглата няма вече да намерят до края на пътуването.

Той гледаше с безпокойство в бъдещето, макар сега, в случай на нужда, да имаха голямата помощ и защита на Кинг.

И така, докато започнат приготовленията за пътуването, измина още една седмица. През свободното време, когато не събираха багажа, те не преставаха да пускат хвърчила, отбелязвайки, че вървят на изток, към някакво езеро и към океана, а продължаваха да пускат, защото се появи силен западен вятър, който на моменти приличаше на ураган и ги грабваше и носеше високо към планините и над планините. За да предпази Нели от изгаряне, Стас направи от останалата част на палатката паланкин¹, в който момичето щеше да пътува на слона. След няколко опита Кинг свикна с тази малка тежест, както и със самия паланкин,-привързан със здрави палмови върви на гърба му. Всъщност този багаж беше перце в сравнение с другия, с който смятаха да го натоварят и с чието разпределяне и връзване се занимаваха Кали и Меа.

1 Паланкин — покрита носилка за пренасяне на пътници в някои източни страни. — Б. пр.

На малкия Насибу беше поръчано да суши банани и да ги стрива на брашно с два плоски камъка. При брането на тежките кичури плодове му помагаше и Кинг, при което и двамата изяждаха невиджани количества, та скоро бананите около колибите изчезнаха напълно и трябваше да ходят на друга плантация, разположена в противоположния край на платото. Саба нямаше никаква работа и най-често отиваше с тях.

Ала Насибу едва не плати за своето старание с живота си или поне с цената на един особен вид робство. Веднъж, когато береше банани край брега на стръмния скат, той видя между скалната цепнатина някакво ужасно лице, покрито с черна козина, което мигаше с очи и сякаш в усмивка разкриваше огромните си бели зъби. В първия момент момчето се вкамени от страх, след това хукна да бяга с все сила. Ала докато пробяга двайсетина крачки, една космата ръка се уви около тялото му, вдигна го нагоре и черното като нощ чудовище побягна с него към пропастта.

Добре, че грамадната маймуна, като грабна момчето, можеше да бяга само на два крака и намиращият се наблизо Саба я стигна лесно и впи зъби в плещите ѝ. Започна страшна борба, в която кучето, въпреки огромния си ръст и сила, сигурно щеше да бъде победено, защото горилите¹ побеждават дори лъва. Маймуните обаче никога не пускат плячката си, макар това да струва живота и свободата им. Захапана отзад, горилата не можеше лесно да достигне Саба, но като го хвана с лявата ръка за врата, вдигна го нагоре и тогава изведнъж земята затътна под тежките стъпки на притичалия Кинг.

Един лек удар с хобота беше достатъчен и страшният „горски дявол“, както негрите наричат горилите, легна на земята със смазан череп и врат. Ала за по-голяма сигурност или поради вродената си ярост, Кинг го прикова още с бивните си към земята и не спираше отмъщението си, докато откъм колибата притича с пушка Стас, обезпокоен от рева и воя, и му заповяда да спре.

Горилата вече лежеше сред локва кръв, която Саба лочеше и която се червенееше върху бивните на Кинг. Маймуната беше огромна, с облещени очи, озъбена, още страшна, макар и вече мъртва. Слоният

ревеше победоносно, а посивелият от ужас Насибу разказваше на Стас какво се беше случило. Той за миг си помисли да доведе ли Нели, за да ѝ покаже ужасната маймуна, но след това отхвърли намерението си, защото изведнъж го обзе страх.

---

1 Горилите се срещат в Западна Африка, но Ливингстън ги е срещал и в Източна Африка. Те често отвличат деца. Горилите от Източна Африка не са толкова свирепи като тези от западните райони.
— Б. а

Та нали Нели често ходеше сама по „острова“ — с нея можеше да се случи същото.

И така, оказа се, че планината „Линде“ не е съвсем безопасно убежище, както им се струваше в началото.

Стас се върна в колибата и разказа на Нели за случката, а тя слушаше с любопитство и боязън, с широко отворени очи и често повтаряше:

— Виждаш ли какво щеше да стане без Кинг?

— Истина е! С такава бавачка човек може да не се страхува за детето, затова, докато не потеглим, не се отделяй нито крачка настрана без него.

— А кога заминаваме?

— Запасите са готови, багажите разпределени, остава само да натоварим животните и можем да тръгнем дори още утре.

— При бащите ни!

— Ако е рекъл бог — сериозно отвърна Стас.

XXXVII

Тръгнаха обаче няколко дни след този разговор. Заминаването настъпи в шест часа сутринта, след кратка молитва, през време на която горещо молеха бога за помощ. Начело пътуваше на кон Стас, изпреварван единствено от Саба. След него крачеше авторитетно Кинг, който размахваше уши и носеше на мощния си гръб платнения паланкин, а в него Нели и Меа, след това вървяха един зад друг конете на Линде, вързани с дълго палмово въже, които носеха различни денкове, а походът завършваше малкият Насибу върху надебелЯлото като самия него магаре.

Поради ранния час горещината не се усещаше много, въпреки че денят беше ясен и зад планината Карамойо изгря великолепно слънце, незасланияно от нито едно облаче на небето. Но източният полъх намаляваше жарта на лъчите му. Имаше моменти, когато вятърът ставаше много силен и тревите лягаха под неговото дихание, а цялата джунгла се вълнуваше като море. След обилните дъждове растителността беше станала толкова буйна, че в по-ниските места сред тревите се губеха не само конете, но дори и Кинг, така че над разлюляната зелена повърхност се виждаше само белият паланкин, който се движеше напред също като кораб сред езеро. След около един час път, на едно неголямо сухо възвишение на изток от планината „Линде“, попаднаха на грамадни тръни, със стебла дебели колкото пъновете на дървета, а цветовете им големи колкото човешка ръка. По скатите на някои възвишения, които отдалеч изглеждаха безплодни, видяха калуни¹ по осем метра високи. Други растения, които в Европа спадат към най-дребните, тук имаха съответни на споменатите тръни и калуни размери, а отделни грамадни дървета, издигащи се над джунглата, наистина изглеждаха като черковни куполи. Особено смокиновите дървета, наречени „даро“, чиито плачущи клони при допир със земята се превръщат в нови стебла, покриваха огромни пространства, тъй че всяко дърво образуваше нещо като отделна горичка. Гледан отдалече, този край наподобяваше огромен лес, но

отблизо се виждаше, че големите дървета растат през петнайсетина, а понякога и през няколко десетки крачки разстояние. А в северната част дори се виждаха много по-малко дървета и околността имаше характер на планинска степ, покрита с равна джунгла, над която се издигаха само чадъровидни акации. Там тревите бяха зелени, по-ниски, и изглежда, по-добри за паша, защото Нели видя от гърба на Кинг, а Стас — от възвишението, по което се изкачваха, такива големи стада антилопи, каквито никога досега не бяха срещали. На места пасяха отделно, на места заедно: гну, пуфу, ариели, антилопи, крави, скокливи кози и грамадни куду. Не липсваха също така зебри и жирафи. Щом забележеха кервана, стадата преставаха да пасат, вдигаха глави и мърдайки уши, гледаха с необикновено учудване белия паланкин, след това пръхваха в един миг, но като пробягваха няколко крачки, отново се спираха, отново се вглеждаха в непознатото явление, докато най-после задоволяваха любопитството си и продължаваха да пасат спокойно. Понякога пред кервана изскачаше с шум и трясък носорог, но въпреки свирепия си характер и готовността да напада всичко, което се изпречи пред очите му, той позорно хукваше да бяга при вида на Кинг, когото единствено заповедите на Стас възпираха от преследване. Защото африканският слон ненавижда носорога и ако попадне на пресните му следи, подтикван от неизмеримата си сила, Тръгва по тях, докато намери противника и влезе в бой с него, жертва на който почти винаги пада носорогът. Кинг сигурно имаше не един на съвестта си и никак не му беше лесно да се откаже от стария си навик, но вече беше толкова опитомен и до такава степен свикнал да зачита Стас за свой господар, че щом чуеше неговия глас и забележеше строгия му поглед, спускаше вдигнатия хобот, прилепваше уши към тялото си и продължаваше да върви спокойно. Всъщност на Стас не му липсваше желание да види борба между великани, но се страхуваше за Нели. Ако слонът се впуснеше в бяг, паланкинът можеше да се изпотроши, а което е още по-лошо, огромното животно

---

1 Калуна обикновено ниско зелено храстче с розоволилави цветчета Б. пр.

можеше да го закачи о първия срещнат клон и тогава животът на Нели щеше да се окаже в страшна опасност. Стас знаеше от

описанията на ловни приключения, които беше чел в Порт Саид, че ловците на тигри в Индия повече се страхуват да не би слонът в уплахата си или при преследването да закачи куличката о някое дърво. Пък и самият тръс на гиганта е толкова тежък, че подобна езда никой не би могъл да издържи дълго, без ущърб на здравето си.

Но, от друга страна, присъствието на Кинг отстраняваше много опасности. Свирепите и самонадеяни биволи, които този ден срещнаха устремени към малкото езеро, където привечер се събраха всякакви животни от околността, също пръхнаха при вида му и като обиколиха цялото езеро, пиха откъм другата страна. През нощта Кинг, привързан за задния крак и за дървото, пазеше палатката, в която спеше Нели и тази стража беше толкова сигурна, че Стас заповяда само да запалят огън, но сметна за излишно да огражда бивака със зериба, макар и да знаеше, че в местност с толкова многобройни стада антилопи не може да няма лъвове. И още същата нощ няколко започнаха да реват сред огромните хвойни¹, които растяха по склоновете на възвишенията. Въпреки разпаления огън, лъвовете, примамени от миризмата на конете се приближаваха към бивака, но когато на Кинг най-после му омръзна да слуша гласовете им и когато внезапно сред нощната тишина се разнесе като гръм неговият страшен „баритус“², млъкнаха като попарени и, изглежда, разбраха, че е по-добре с такава особа да не се задяват. През останалата част от нощта децата спаха отлично и едва в зори потеглиха по-нататък.

Ала за Стас започваха нови грижи и тревоги. Най-напред той забеляза, че пътуват бавно и че няма да могат да минават повече от десет километра дневно. Придвиждайки се по този начин, те наистина биха могли след месец да стигнат границите на Абисиния, но тъй като Стас беше решил във всяко отношение да следва съветите на Линде, а Линде твърдеше решително, че няма да могат да се промъкнат в Абисиния, оставаше им само пътят към океана. Но според пресмятанията на швейцареца от океана ги дяляха повече от хиляда километра, и то по права линия, а тъй като до разположената по на юг Момбаса беше още по-далеч, цялото пътуване щеше да им отнеме над три месеца. Стас си мислеше с тревога, че това са три месеца зной, мъки и опасности,

1 В Абисиния и в планината Карамойо те достигат 50 м. височина. — Б. а.

2 Така римляните наричали песента или бойния вик на легионите, както и рева на слоновете. — Б. пр.

от страна на негърските племена, които можеха да срещнат. Още се намираха в пуст край, от който едрата шарка и слуховете за набезите на дервишите бяха прокудили населението, но общо взето, Африка е доста многолюдна и рано или късно щяха да навлязат в местности, населявани от непознати племена и както обикновено, управлявани от диви и жестоки вождове. Не беше лесна работа сред тази гореща обстановка човек да запази свободата и живота си.

Стас разчиташе, че ако попаднат на племето Вахима, ще обучи няколко десетки воители в стрелба, а след това с големи обещания ще ги убеди да го придружават до океана. Но Кали нямаше понятие къде живеят Вахима, а Линде, който беше чувал нещо за тях, също не бе могъл нито да посочи пътя към тях, нито с точност да определи населяваните от тях местности. Линде споменавахе за някакво голямо езеро, за което знаеше само от разкази, а Кали твърдеше със сигурност, че от едната страна на езерото, което наричаше БасаНарок, живеят Вахима, а от другата Самбуру. И Стас се тревожеше поради това, че в географията на Африка, която много подробно беше изучавал в училището в ПортСаид, нищо не се споменавахе за такова езеро. Ако за него му беше говорил само Кали, щеше да предположи, че това е ВикторияНиянца, но Линде не можеше да греши до такава степен, защото беше тръгнал точно от Виктория на север покрай планината Карамойо и от сведенията, почерпани от жителите на същата планина, беше стигнал до предположението, че тайнственото езеро се намира по-далеч на североизток. Стас не знаеше какво да мисли за всичко това и се страхуваше, че може въобще да не попадне на езерото и на Вахима, страхуваше се също така от дивите племена, от безводната джунгла, от непроходимите гори, от мухата цеце, която убиваше животните, страхуваше се от сънната болест, от треската на Нели, от горещините и безкрайните пространства, които още ги делиха от океана.

Но след напускането на планината „Линде“ не им оставаше нищо друго, освен да вървят напред, все на изток и на изток. Наистина

Линде казваше, че това пътуване не е по силите дори на опитен и енергичен пътешественик, но Стас вече беше придобил голям опит, а що се отнася до енергията, понеже всичко правеше заради Нели, реши да изтръгне от себе си толкова умение и старание, колкото ще бъде необходимо. Сега трябваше да се пазят силите на момичето, затова реши да пътуват само от шест часа сутринта до десет преди обед, а втория етап — от три до шест часа вечерта, т. е. до залез слънце — да извършват само тогава, когато около мястото на първото спиране няма вода.

Но засега вода се намираше навсякъде, тъй като през време на „масйката“ валяха обилни дъждове. Езерцата, образувани от пороищата в долините, бяха още пълни, а на места от планините се стичаха ручей с кристална студена вода, която беше идеална за къпане и безопасна, защото крокодилите се срещат само в дълбоките води, в които не липсва риба — тяхната основна храна.

Стас обаче не позволяваше на момичето да пие непреварена вода, въпреки че беше наследил от Линде прекрасен филтър, чието действие винаги изпълваше Кали и Меа с почуда. Като гледаха как потопеният в мътната сива вода филтър пропуска в резервоара само чиста и прозрачна вода, двамата се превиваха от смях и в знак на възхищение и радост се удряха с длани по коленете.

Общо взето, пътуването отначало вървеше леко. От Линде им бяха останали значителни запаси кафе, чай, захар, бульон, различни консерви и всякакви лекарства. Стас не трябваше да пести от багажа, защото имаха повече, отколкото можеха да носят, не липсваха също така различни съоръжения, всякакъв калибър оръжия и ракети, които можеха много да им послужат при среща с негрите. Страната беше богата; диви животни имаше много — прясното месо беше в изобилие. Плодове също. Тук-там в низините се срещаха блата, но още покрити с вода и затова не заразяваха, въздуха с вредни изпарения. Москитите, които заразяват кръвта с тропическа треска, въобще не се срещаха по височините. След десет часа сутрин горещината наистина ставаше непоносима, но докато траеха така наречените „бели часове“, малките пътешественици спираха под дебелите сенки ма грамадните дървета, през чиито гъсти корони не проникваше нито един слънчев лъч. Нели, Стас и негрите се радваха на отлично здраве.

XXXVIII

На петия ден от пътуването Стас яздеше заедно с Нели на Кинг, защото бяха попаднали на широк пояс от толкова гъсти акации, че конете можеха да вървят само по следата, проправена от слона. Беше ранен час, утрото слънчево и росно. Децата си говореха за пътуването и за това, че с всеки изминат ден се приближават към океана и към бащите си за които не преставаха да тъгуват и двамата. От момента на отвличането им от Фаюм тази тема беше неизчерпаем източник на всички разговори, които винаги ги вълнуваха до сълзи. И постоянно си повтаряха все едно и също нещо: бащите им си мислят, че те вече не са живи или че са изчезнали завинаги, и двамата се тревожат и въпреки безнадеждността на положението изпращат араби до Хартум, за да научат нещо, а те вече са далеч не само от Хартум, но и от Фашода, а след пет дни ще бъдат още по-далеч, след това още по-далеч, докато най-после стигнат до океана или преди това до някое селище, откъдето ще могат да изпратят телеграма. Единственият човек в кервана, който знаеше какво ги очаква още, беше Стас, а Нели беше най-дълбоко убедена, че на света няма нищо, което „Стес“ не би могъл да извърши и беше напълно сигурна, че той ще я заведе до брега. Затова неведнъж, като изпреварваше събитията, тя си представяше в своята малка главичка какво ще се случи, когато пристигне първата вест за тях, и чуруликайки като птиче, раз казваше за това на Стас. „Седят си — казваше тя — в ПортСаид и плачат, а в този момент влиза един «бой»¹ с телеграмата. Какво е това? Моят или твоят татко отваря, гледа подписа и чете: «Стас й Нели». Ех, че ще се зарадват, ще скочат, за да ни посрещнат! Каква радост ще бъде в целия дом — и бащите ни ще се радват, и всички ще се радват, и ще те хвалят, и ще пристигнат, а аз силно ще прегърна татко през шията, и след това винаги ще бъдем заедно, и ...“ Обикновено свършваше с това, че брадичката й започваше да трепере, чудните й очи се превръщаха в два фонтана, а накрая тя опираше глава на рамото на Стас и плачеше едновременно от Жал, тъга и радост при мисълта за бъдещата среща. А Стас политаше в

бъдещето с въображението си и се досещаше, че баща му ще бъде горд с него, че ще каже: „Прояви се като истински поляк“ — — и го обземаше голямо вълнение, а в сърцето му се пораждаше тъга, плам и непоколебима като стомана смелост. „Трябва да спася Нели — казваше си той, — трябва да доживея този миг.“ Тогава на него също му се струваше, че няма опасности, които той не би могъл да преодолее, нито прегради, които не би могъл да премахне.

Ала до крайната победа беше още далеч. Засега се промъкваша през акациите. Дори по кожата на Кинг дългите шипове на дърветата рисуваха белезникави черти. Най-после гората проредя и през клоните на пръснатите дървета се виждаше в далечината джунглата. Въпреки че горещината се чувствуваше силно, Стас излезе от паланкина и се настани върху врата на слона, за да види няма ли на кръгозора някакви стада от антилопи или зебри, защото беше решил да възстанови запасите от месо.

Той забеляза вдясно малко стадо ариели, а сред тях два

1 Бой (англ.) — момче за разни поръчки, прислужник. — Б. пр.

щрауса, но когато минаха последната горичка и слонът се обърна наляво, друга гледка се откри пред очите на момчето: на около половин километър той забеляза голяма нива с маниока, а на края на нивата десетина черни фигури,заети, изглежда, с полска работа.

— Негри! — извика Стас, обръщайки се към Нели.

И сърцето му започна да бие неспокойно. За миг се поколеба дали да се обърнат и да се скрият обратно в акациите, но му дойде на ум, че в този населен край рано или късно ще трябва да се срещне с жителите и да установи с тях контакти, и че от тези контакти може да зависи съдбата на цялото пътуване, ето защо, след като си помисли малко, той насочи слона към нивата.

В това време се приближи Кали и като посочи с ръка горичката каза:

— Велики господарю, там негърско село,.а тук жени работят на нива. Да отида при тях?

— Ще отидем заедно — отвърна Стас — и тогава ти ще им кажеш, че пристигаме като приятели.

— Знам, господарю, какво да им кажа — отвърна твърде самоуверено младият негър.

И като обърна коня към работещите жени, сви ръце около устата и започна да вика:

— Ямбо, хе! Ямбо сана!

Като чуха този глас, заетите с окопаването на маниоката жени скочиха и застанаха като вкаменени, но това продължи само миг, след което те хвърлиха в паника мотики и кошници и с крясъци побягнаха към дърветата, в сред които беше скрито селото.

Малките пътешественици се приближаваха бавно и спокойно. В гъсталака се разнесе вой от няколкостотин гласа, после настъпи тишина. Най-сетне тя беше прекъсната от глухия, но силен тътен на барабаните, който след това не заглъхна нито за миг.

Несъмнено това беше зов към войните за борба, защото изведнъж над триста души се измъкнаха от гъсталака. Всички се подредиха в дълга редица пред селището. Стас спря Кинг на около сто крачки и ги заоглежда. Слънцето огряваше стройните им тела, широките гърди и силни рамене. Те бяха въоръжени с лъкове и копия. На бедрата си носеха къси поли от калуна, а някои от маймунски кожи. Главите им бяха украсени с щраусови и папагалови пера или с големи перуки, одрани от главите на павиани. Изглеждаха войнствено и страшно, но стояха неподвижно в мълчание, защото учудването им направо беше безгранично и угаси желанието им за бой. Всички очи бяха вперени в Кинг, в белия паланкин и в седналия на врата на слона бял човек.

Слонът не беше за тях непознато животно. Напротив, те живееха под непрекъснатото насилие на слоновете, чиито стада унищожаваша нощем нивите с маниока, банановите плантации и палмите дум. Понеже копията и стрелите не можеха да пробият кожата на слоновете, нещастните негри се бореха срещу вредителите с огън, с крясъци, които имитираха гласа на петлите, чрез копаене на ями и устройване на капани от стъбла на дървета. Но никой не беше видял слонът да се превърне в роб на човека и да му позволи да го язди и никой не можеше дори да си представи подобно нещо. Ето защо картината, която виждаха пред себе си, до такава степен надхвърляше разума и въображението им, че сами не знаеха какво трябва да правят: да се

бият или да бягат накъдето им видят очите, та макар всичко да оставят на произвола на съдбата.

И така, те само си шепнеха в ужас и тревога:

— Ах, майко! Какви същества идват при нас и какво ли ще ни сполети от техните ръце?

Тогава Кали се приближи към тях на един хвърлей с копието, изправи се на стремената и започна да вика:

— Хора, хора, слушайте гласа на Кали, сина на Фумба, могъщия крал на Вахима край бреговете на БасаНарок, хей, слушайте, слушайте, и ако разбирате неговия език, внимавайте във всяка негова дума!

— Разбираме — прозвуча отговорът от триста уста.

— Нека излезе вашият крал, нека си каже името и нека отвори уши и уста, за да чува по-добре!

— М'Руа! М'Руа! — започнаха да викат многобройни гласове.

М'Руа излезе пред редицата, но не повече от три крачки. Той беше вече стар негър, висок и с много развито тяло, но изглежда нямаше излишна смелост, защото коленете му трепереха толкова силно, че трябваше да забие острието на копието в земята и да се опре на него, за да се задържи на краката си.

Следвайки примера му, другите войници също забиха копията в земята в знак, че искат да изслушат спокойно думите на пришълеца.

А Кали още повече повиши глас:

— М'Руа и вие, хора на М'Руа! Чухте, че ви говори синът на краля на Вахима, чиито крави покриват така гъсто планините около БасаНарок, както мравките покриват тялото на убитата жирафа. А какво казва Кали, синът на краля на Вахима? Ето, той ви съобщава голямата и щастлива новина, че във вашето село пристигна добрият Мзиму.

След това извика още по-силно:

— Да. Добрият Мзиму! О-о-о!

По тишината, която настъпи, можеше да се съди какво огромно впечатление бяха направили думите на Кали. Редицата на воините се залюля, защото едни, подтиквани от любопитство, пристъпиха няколко крачки напред, други се отдръпнаха разтревожени. М'Руа се подпря с две ръце върху копието и известно време цареше глуха тишина.

Едва след малко сред тишината се понесе шепот и започнаха да се повтарят откъслечни думи: „Мзиму!“, „Мзиму!“ и тук-таме се обадиха възгласи: „Янциг, янциг!“ — които изразяваха едновременно и почит, и поздравление.

Но гласът на Кали отново надделя над шепота и възгласите:

— Гледайте и се радвайте! Ето добрият Мзиму седи там, в бялата колибка върху гърба на огромния слон, а огромният слон го слуша, както роб слуша господаря си и както дете майка си. Нито вашите бащи, нито вие сте видели подобно нещо...

— Не сме видели! Янциг, янциг! ...

И очите на всички воители се обърнаха към „колибката“, т. е. към баланкина.

А Кали, който през време на религиозните лекции на планината „Линде“ беше научил, че вярата може да премести планини, беше дълбоко убеден, че молитвата на бялата бейби всичко може да изтръгне от бога и продължи по-нататък да разказва с най-голяма искреност за „добрия Мзиму“.

— Слушайте! Слушайте! Добрият Мзиму пътува на слон към страната, където слънцето зад планините се издига от водата. Там добрият Мзиму ще каже на великия дух да ви прати облаци, а през време на сушата облаци ще поливат с дъжд вашето просо, вашата маниока, вашите банани и тревите в джунглата, за да имате много храна и вашите крави да имат хубава паша, за да дават гъсто и мазно мляко. Хей, хора, искате ли много храна и мляко?

— Хе! Искаме, искаме!

— И добрият Мзиму ще каже на великия дух да ви изпрати вятър, който ще отвее от селото ви болестта, която превръща тялото в медена пита. Хей, хора, искате ли да я отвее?

— Хе! Нека я отвее!

— ... И по молба на добрия Мзиму великият дух ще ви пази от нападения и робство, от бедност по нивите ви ... и от лъва, и от пантерата, и от змията, и от скакалците...

— Нека така направи ...

— А сега чуите още и вижте кой седи пред колибката между ушите на страшния слон. Ето там седи бвана кубва — белият господар — велик и силен, от когото се бои слонът...

— Хе!

— ... Който държи в ръцете си гръм и убива с него лошите хора...

— Хе!

— ... Който убива лъвовете...

— Хе!

— ... Който пуска огнени змии ...

— Хе!

— ... Който троши скалите...

— Хе!

— ... Който обаче няма да ви стори нищо лошо, ако почетете добрия Мзиму!

— Янциг! Янциг!

— И ако му донесете сухо бананово брашно, кокоши яйца, прясно мляко и мед.

— Янциг! Янциг!

— Приближете се тогава и паднете по очи пред добрия Мзиму.

М'Руа и воините му се размърдаха и като не преставаха да „янцикат“ нито за миг, придвижиха се около петнайсетина крачки напред, но се приближаваха предпазливо, защото и суеверният страх от Мзиму и простият страх от слона възпирала крачките им. Видът на Саба ги изплаши още веднъж, сметнаха го за „вобо“, т. е. за големия жълтеникав леопард, който се среща по онези местности и в Южна Абисиния и от който местните жители се страхуват повече, отколкото от лъва, защото той предпочита човешкото месо пред всяко друго и с невиджана дързост напада дори въоръжени мъже. Но като видяха, че малкото негърче с изпъкнало коремче държи страшния вобо за ремъка, те се поуспокоиха. А представата им за мощта на „добрия Мзиму“, както и на белия господар, нарасна, още повече и, поглеждайки ту слона, ту Саба, те шепнеха помежду си: „Щом като са омагьосали дори вобо, тогава кой на този свят би могъл да им се опре?“ Ала най-тържественният миг настъпи едва когато Стас се обърна към Нели, поклонил се ниско, след това откри . завеските на паланкина и пред очите на събралите се се показа „добрият Мзиму“. М'Руа и всички воители паднаха по очи и телата им образуваха дълга жива пътека. Никой не смееше да се помръдне, а още по-силна тревога овладя всички сърца, защото Кинг, може би по заповед на Стас или пък по свое желание, вдигна нагоре хобот и изрева мощно, а по неговия

пример се обади с най-гърления си бас, какъвто можеше да изтръгне, и Саба. Тогава от всички гърди се отрони като умолителен стон: „Ака! Ака! Ака!“ — и това продължи, докато Кали не заговори отново.

О, М’Руа и вие, деца на М’Руа! Отдадохте почит на добрия Мзиму, сега станете, гледайте и наситете очите си с него, защото, Който .стори това, над него ще цари благословията на великия дух. Изпъдете също така страха от гърдите и своите кореми и знайте, че там, където пребивава добрият Мзиму, не може да се пролива човешка кръв.

При тези думи и особено след твърдението, че пред „добрия Мзиму“ никой не може да бъде докоснат от смъртта, М’Руа се изправи, а след него и другите воители и започнаха да гледат плахо, но жадно добродушното божество. И ако Кали ги беше запитал втори път биха си признали, че нито бащите им, нито те са виждали подобно нещо. Защото очите им бяха свикнали с уродливите фигурки на божествата, направени от дърво и от мъхести кокосови орехи, а сега върху гърба на слона седеше светло божество, кротко, сладко и усмихнато, което приличаше на бяло птиче и същевременно на бяло цвете. Затова страхът им премина, гърдите им си отдъхнаха свободно, дебелиите бърни започнаха да се усмихват, а ръцете неволно да се протягат към очарователното създание.

— О, янциг! Янциг? Янциг!

А Стас, който обръщаше най-зорко внимание на всичко, забеляза, че след последните думи на Кали един негър с островърха шапка от плъхови кожи веднага се измъкна от редицата и пълзейки като змия в тревата, се насочи към отделна колиба, която се намиреше встрани, извън оградата, но бе заобиколена също с високи колове, обвити от пълзящи растения.

В това време по нареждане на Стас „добрият Мзиму“, твърде много объркан от ролята си на божество, протегна ръка и започна да поздравява негрите. Черните воители следяха с радост в очи всички движения на малката ръка, дълбоко вярвайки, че в тях има могъщи . магии, които ще ги закрилят и предпазят от много злини. Някои се биеха по гърдите и бедрата и говореха:

„О, майчице! Сега ще ни бъде добре — на нас и на нашите крави!“ Вече напълно успокоен, М’Руа се приближи до слона, още

веднъж удари чело о земята пред „добрия Мзиму“, след това се поклони на Стас и се обади както едва-едва:

— Велики господарю, който водиш със слона бялото, божество, желаш ли да изядеш парченце от М’Руа и ще се съгласиш ли М’Руа да изяде парченце от тебе, за да станем братя, между които няма да има лъжа и измама?

Кали преведе веднага думите му, но като видя по израза на лицето на Стас, че няма никакво желание да изяде „парченце“ от М’Руа, обърна се към стария негр и рече:

— О, М’Руа, наистина ли мислиш, че белият господар, толкова могъщ, от който се бои слонът, който държи в ръцете си гръм, който убива лъвовете, комуто върти опашка вобо, който пуска огнени змии и троши скали, може да се побратимява с какъвто и да е крал? Помисли си, о, М’Руа, дали великият дух няма да те накаже заради дързостта ти и дали няма да ти бъде достатъчна славата, ако изядеш парченце месо от Кали, сина на Фумба, владетеля на Вахима, и ако Кали, синът на Фумба, изяде парченце от тебе?

— Не си ли роб? — попита М’Руа.

— Великият господар не е отвлякъл Кали, нито го е купил само му е спасил живота, затова Кали води добрия Мзиму и господаря към страната на Вахима, та Вахима и Фумба да им отдадат почит и ги отрупат с дарове.

— Да бъде така, както казваш, нека М’Руа изяде парченце от Кали, а Кали парченце от М’Руа.

— Да бъде! — повториха воините.

— Къде е магьосникът? — попита кралят.

— Къде е магьосникът? Къде е магьосникът? Къде е Камба? — заобаждаха се множество гласове.

Тогава се случи нещо, което можеше изцяло да промени развоя на събитията, да размъти приятелските отношения и да превърне негрите във врагове на новодошлите гости, в намиращата се настрана и оградена с отделен плет колиба се разнесе адски шум. Беше нещо като лъвски рев, като гръм, като удари на тъпан, като скимтене на хиена, вълчи вой и като ужасно скърцане на ръждясали железни панти. Като чу тези ужасни гласове, Кинг започна да реве, Саба да лае, магарето, на което седеше Насибу, също да реве. Воините скочиха като опарени и измъкнаха копията си от земята. Настъпи объркване. До

ушите на Стас стигнаха тревожни викове: „Нашият Мзиму! Нашият Мзиму!“ Почитта и уважението, с което гледаха към пришълците, изчезнаха за един миг. Очите на диваците започнаха да стрелкат подозрителни и враждебни погледи. Сред тълпата взе да се надига заплашителен шепот, а страшният шум в самотната колиба се увеличаваше все повече.

Кали изтръпна и като се приближи бързо до Стас, каза със задавен от вълнение глас:

— Господарю, магьосникът събудил злия Мзиму, който се страхува, че ще го подминат с даренията и вие от ярост. Успокой, господарю, магьосника и злия Мзиму с големи дарове, иначе тези хора ще се обърнат срещу нас.

— Да ги успокоя ли? — попита Стас.

И изведнъж го хвана яд на изменчивостта и алчността на магьосника, а неочакваната опасност го възмути до дъното на душата. Обгорялото му лице се промени напълно, както тогава, когато застреля Гебхър, Хамис и двамата бедуини.

Очите му светнаха злокобно, устните и юмруците му се свиха, а бузите пребледняха.

— Ах, хубаво ще ги успокоя! — рече той.

И без много да му мисли, подгони слона към колибата.

Кали не искаше да остане сам сред негрите, та тръгна след него. Из гърдите на воините се изтръгна вик — неизвестно дали беше тревожен или яростен; но докато се опомниха, плетът изпраця и рухна на земята под тежестта на слона, след това се разпиляха глинени стени на колибата и покривът полетя сред прахоляка във въздуха, а след миг М’Руа и хората му видяха черния хобот, вдигнат нагоре и на края му — магьосника Камба.

Стас видя на пода голям тъпан, направен от дънера на кухо дърво с опъната маймунска кожа, каза на Кали да му го подаде и като се обърна, застана срещу изумените воини. — Хора — каза той със силен глас, — не вашият „Мзиму“ реве, а този негодник барабани на тъпана, за да изтръгне от вас дарове, и вие се боите като деца!

Като каза това, той хвана канапа, проврял през изсъхналата кожа на тъпана и започна да го върти с все сила наоколо. Същите гласове, които преди това стреснаха негрите, се разнесоха и сега, дори бяха по-силни, защото не ги заглушаваха стените на колибата.

— О, колко глупав е М'Руа и неговите деца! — извика Кали.

Стас му даде тъпана и Кали така разпалено започна да вдига шум с него, че известно време не можеше да се чуе нито дума. Най-после му омръзна, хвърли тъпана в краката на М'Руа.

— Ето го вашия „Мзйму“ — извика със силен смях.

След това с присъщата на негрите словоохотливост започна да говори на воините, без да пести подигравките и с тях, и с М'Руа. Като посочи Камба, той им заяви, че „този «измамник с шапка от плъхове»“ ги е мамел през много дъждовни и сухи периоди, а те са го угоявали с фасул, козлета и мед. Нима има на света друг по-глупав крал и народ? Вярвали са в мощта на стария мошеник и в неговите магии, затова нека видят сега как този велик магьосник виси на хобота на слона и вика: „Ака!“, за да събуди съжалението на белия господар. Къде е силата му? Къде са магиите! Защо сега няма никакъв зъл Мзиму, да изреве в негова защита? Ах! — ето какво представлявал техният „Мзиму“? Парче маймунска кожа и парче кух дънер, който слонът ще стъпче При Вахйма нито жените, нито децата биха се страхували от такъв „Мзиму“, а тук се бои и М'Руа, и неговите хора. Един е истинският Мзиму и един е наистина великият и силен господар — за това нека ги почетат и нека донесат колкото може повече дарове, защото иначе ще се струпат върху тях бедите, за каквито не са и чували досега.

Тези думи бяха съвсем излишни за негрите, защото бе достатъчно, че магьосникът със своя зъл „Мзиму“ се оказа неவிжданo по-слаб от новото бяло божество и от белия господар, за да го напуснат и възненавидят. Дори с още по-голямо покорство и старание те започнаха да „янцикат“. Но тъй като бяха ядосани на себе си, че толкова години са допускали Камба да ги лъже, искаха непременно да го убият. Самият М'Руа молеше Стас за позволение да го вържат и задържат, докато измислят най-жестоката смърт. Нели обаче реши да му дари живота, а тъй като Кали беше заявил, че там, където се намира „добрият Мзиму“, не трябва да се пролива човешка кръв, Стас позволи само да изпъдят нещастния магьосник от селото.

Камба, който очакваше, че ще умре сред най-изтънчени изтезания, падна по очи пред „добрия Мзиму“ и хълцайки, му благодари за спасението. И отсега нататък нищо не смути тържеството, Иззад плетищата нахълтаха жените и децата, защото вестта за

пристигането на необикновените гости се бе разпространила по цялото село и желанието да видят белия „Мзиму“ беше надделяло над страха. Стас и Нели видяха за първи път селище на истински диваци, до което не бяха стигнали дори арабите. Дрехите на тези негри се състояха само от калуни или от опасани около бедрата кожи и всички бяха татуирани. Както мъжете, така и жените бяха с продупчени уши, а в дупките имаха такива големи парчета от дърво или кост, че разпънатите ушни капачки стигаха чак до раменете им. В долната си бърна носеха „пелеле“, т. е. дървени или костени колелца, големи колкото подставка на филджан. По-знатните воини и жените им носеха на шиите си яки от желязна или пиринчена тел, които бяха високи и твърди, та едва можеха да си помръдват главите. Изглежда принадлежаха към племето Шилюк, което стигаше далеч на изток, защото Кали и Меа разбираха отлично техния език, а Стас наполовина. Ала те нямаха дълги крака, както побратимите им, които живееха край разливите на Нил, бяха по-плещести, по-ниски и въобще по-малко приличаха на водни птици. Децата им наподобяваха бълхички и незагрозени още от пелеле, бяха несравнимо по-хубави от възрастните.

Жените след като се нагледаха на добрия Мзиму, започнаха да се надпреварват с воините в носенето на дарове като козлета, кокошки, яйца, чер фасул и пиво от просо. Това продължи, докато Стас спря потока от храни. И тъй като той щедро им заплати с гердани и пъстър, перкал, а Нели раздаде на децата петнайсетина огледалца, останали от Линде, в селото настъпи голяма радост и около палатката, в която се настаниха малките пътешественици, непрекъснато се носеха весели, пълни с възхищение възгласи. След това в чест на гостите воините изиграха боен танц и проведеха нарочно устроена битка, а после пристъпиха към кръвното побратимяване между Кали и М'Руа.

Тъй като Камба отсъствуваше, а той беше необходим за церемонията, замести го стар негр, който достатъчно разбираше от магии. Той закла козле, извади от него дроба и го раздели на няколко големи части, след това започна да върти едната си ръка и единия си крак като чекрък и поглеждайки ту Кали, ту М'Руа, проговори с тържествен глас:

— Кали, сине на Фумба, искаш ли да изядеш парченце от М'Руа, сина на М'Кула — и ти, М'Руа, сине на М'Кула, искаш ли да изядеш парченце от Кали, сина на Фумба?

— Искаме — обадиха се бъдещите братя.

— Искате ли сърцето на Кали да бъде сърце на М'Руа и сърцето на М'Руа — сърце на Кали?

— Искаме.

— И ръцете, и копията, и кравите?

— И кравите!

— И всичко онова, което има или ще има всеки от вас? — Което има и ще има!

— И да няма помежду ви нито лъжа, нито измама, нито ненавист?

— Нито ненавист!

— И единият никога да не окраде другия!

— Никога!

— И да бъдете братя?

— Да!

Чекръкът се въртеше все по-бързо. Струпаните наоколо воители следяха с все по-голям интерес неговите движения.

— Ау! — извика старият негър. — Но ако един от вас излъже другия, ако го измами, ако го окраде, ако го отрови, ако го убие — проклет да бъде.

— Проклет да бъде! — повториха всички воители.

— А ако е лъжец и крои измяна, нека не преглътне кръвта на своя брат и нека я изплюе пред очите ни!

— Ох, пред очите ни! — И нека умре!

— Нека умре!

— Нека го разкъса вобо!

— Вобо!

— Или лъв!

— Или лъв!

— Нека го смаже слон и носорог, и бивол! — О! И бивол! — повтори хорът.

— И да го ухапе змия! — Змия!

— А езикът му да почернее!

— Да почернее!

— А очите му да се извъртят на тила!

— На тила.

— И да върви с петите нагоре!

— Ха! С петите нагоре!

Не само Стас, но и Кали си гризеше устните, за да не избухне в смях, а през това време се повтаряха все по-страшни заклинания, чекръкът се въртеше толкова бързо, че очите не смогваха да следят неговите обороти. Това продължи дотогава, докато старият загуби напълно силите и дъха си.

Тогава седна на земята и известно време клатеше насам-натам глава в мълчание. Ала след малко стана, взе нож и нарязва с него кожата на рамото на Кали, потопа в кръвта парченце от козия дроб и го сложи в устата на М'Руа, а другото парченце потопа в кръвта на краля и сложи в устата на Кали. И двамата ги глътнаха толкова бързо, че едва не се задавиха, очите им се разшириха, след което те се хванаха за ръце в знак на вярно и вечно приятелство.

А воините викнаха радостно:

— И двамата глътнаха, никой не го изплю, значи са искрени и между тях няма измяна.

Стас благодари мислено на Кали, че го замести в тази церемония, защото чувствуваше, че при поглъщането на „парченцето от М'Руа“ положително щеше да даде доказателство за неискреност и измяна.

От този момент обаче нищо не заплашваше младите пътешественици от страна на диваците, никакво обкръжение или неочаквано нападение, а ги заобикаляше най-голямо гостоприемство и едва ли не божествена почит. Тази почит нарасна още повече, когато Стас, като преглеждаше наследството от Линде, видя барометъра и предсказа дъжд, и още същия ден заваля обилно, сякаш преминалата отдавна масика искаше да изтърси и последните си резерви вода върху земята. Негрите бяха убедени, че този дъжд им бе подарил „добрият Мзиму“ и благодарността им към Нели стана безкрайна. Стас се шегуваше с нея, че след като е станала негърско божество, той ще продължи пътя сам, а нея ще остави в селото на М'Руа, където негрите ще ѝ направят параклис от слонова кост и ще ѝ носят фасул и банани.

Но Нели беше толкова сигурна в него, че се надигна на пръсти и му прошепна на ухото по навик само две думи: „Няма да ме оставиш...“, след това започна да подскача от радост, като казваше, че щом негрите са толкова добри, цялото им пътуване до океана ще премине леко и бързо. Това ставаше пред палатката, пред очите на

множеството и старият М'Руа, като видя подскачащия „Мзиму“, веднага започна също да подскача колкото можеше нависоко с кривите си крака, убеден, че по този начин изразява вярата Си в божеството. Примера му последваха министрите и заподскачаха, след тях воините, след тях жените и децата — с една дума цялото село скача известно време, сякаш всички се бяха побъркали. Примерът, даден от „божеството“, така развесели Стас, че той се превиваше от смях. Обаче през нощта направи една действителна и трайна услуга на набожния крал и неговите поданици: когато слоновете нападнаха банановите плантации, той излезе насреща им с Кинг и пусна, сред стадото няколко ракети. Паниката, която предизвикаха „огнените змии“, надмина дори и неговите очаквания. Подлудели и изплашени, огромните животни изпълниха с рев и трясък цялата джунгла и бягайки заслепени, блъскаха се й се събаряха помежду си. Грамадният Кинг преследваше бягащите си събратя с необикновена ярост, без да пести ударите с хобота и с бивните си. След такава нощ сигурно дълго време никакъв слон нямаше да се появи в банановите и палмовите плантации в селото на стария М'Руа.

Затова в селото цареше голяма радост и негрите прекараха цялата нощ в танци, в пиене на просено пиво и палмово вино. А Кали научи от тях много важни неща, защото се оказа, че някои бяха чували за някаква голяма вода, намираща се на изток и заобиколена от планини. За Стас това беше признак, че езерото, за което не бе учил в географията, наистина съществува, и друго — че като вървят на изток, както бяха избрали, най-после ще стигнат до племето Вахима. Поради това, че езикът на Меа и Кали почти не се различаваше от езика на М'Руа, той стигна до убеждението, че названието „Вахима“ сигурно е някакво местно наименование на хората, които живеят край бреговете на БасаНарок и принадлежат към голямото племе Шилюк, което започва от Нил и се простира неизвестно докъде на изток¹.

XXXIX

Цялото население изпрати надалеч „добрия Мзиму“ и се раздели с него със сълзи на очи, като го молеше упорито да благоволи някой ден да дойде още веднъж при М' Рау. да не забравя хората му. Стас се подвоуми известно време

---

1 Тези местности не са били още познати по времето на Махди.
— Б. а.

дали да посочи на негрите прурома, където беше укрil вещите и запасите, останали от Линде, които не бе успял да вземе поради липса на носачи, ала си помисли, че притежанието на такива богатства може да породи между тях завист и несъгласие, да пробуди алчност и наруши спокойствието на живота им, затова се отказа от намерението си, но пък застреля един голям бивол и им остави месото за прощален пир. Видът на такова голямо количество „ниама“ наистина ги зарадва.

През следващите три дни керванът отново вървеше през безлюдни земи. Дните бяха горещи, а нощите, поради високото разположение на терена, толкова студени, че Стас каза на Меа да покрива Нели с две одеяла. Сега често минаваха през планински прулони, понякога голи и скалисти, а понякога покрити с такава гъста растителност, че беше трудно да си пробиват път през нея. По бреговете на прулоните виждаха големи маймуни, а от време на време лъвове и пантери, които се укриваха в скалните пещери. По молба на Кали Стас уби една пантера, в чиято кожа черното момче се облече, за да могат негрите веднага да познаят, че имат работа с личност от кралска кръв.

Отвъд прулоните на високата равнина отново започнаха да се срещат негърски села. Някои бяха разположени близо едно до друго, някои на един ден път разстояние. Всички бяха оградени с високи плетове, за да се предпазят от лъвовете, и така обрасли с виещи се растения, че дори отблизо изглеждаха като горички от девствения лес.

Едва по издигация се сред тях дим можеше да се забележи, че там живеят хора. Навсякъде посрещаха кервана както в селото на М'Руа, т. е. най-напред с тревога и недоверие, след това с изненада, възхищение и почит. Случи се само веднъж при вида на слона, Саба, конете и белите хора, цялото село да избяга в близката гора, та нямаше с кого да разговарят. Нито едно копие обаче не беше насочено срещу пътешествениците. Защото докато мохамеданството не изпълни душите на негрите с ненавист и жестокост към неверните, те бяха предимно плахи и добродушни: Най-често ставаше така, че Кали изяждаше „парченце“ от местния крал, местният крал „парченце“ от Кали, след което отношенията ставаха най-приятелски, а на „добрия Мзиму“ засвидетелствуваха уважението и благопочитанието си под формата на кокоши яйца и мед, добиван от дървени кошери, привързани с палмови върви по клоните на високите дървета. Преди всичко „великият господар“, владетелят на слона, на гръмотевиците и огнените светкавици, пораждаше страх, който обаче скоро се превръщаше в благодарност, защото се убеждаваха, че щедростта му е равна на могъществото му. Там, където селата бяха разположени наблизко едно до друго, пристигането на необикновените гости се оповестяваше чрез биенето на тъпани, тъй като чрез тъпана негрите умеят да изразят всичко. А имаше случаи цялото население да ги посреща, предварително настроено най-приятелски.

В едно от селата, наброяващо около хиляда души, местният вожд, който едновременно беше и магьосник, и крал, се съгласи да им покаже „великия кумир“, обкръжен с необикновена почит и страх, та хората не смееха да се приближават до абаносовия параклис, покрит с кожа от носорог, и оставяха даренията на петдесетина крачки. Кралят разказваше за този „кумир“, че неотдавна паднал от месечината, че бил бял и имал опашка. Стас заяви, че той го е изпратил по заповед на „добрия Мзиму“ и твърдението му се покриваше с истината, защото се оказа, че „великият кумир“ беше едно от хвърчилата, пуснати от планината „Линде“. Двамата с Нели се зарадваха при мисълта, че при благоприятен вятър някои биха могли да отлетят още по-далече, и решиха да продължат пускането на хвърчила от височините. Стас измайстори и пусна едно още същата вечер, което напълно убеди негрите, че и „добрият Мзиму“, и белият господар също са

пристигнали на земята от месечината и че са божества, на които трябва покорно да се служи.

Ала Стас се зарадва повече на вестта, че БасаНарок се намира на десет-петнадесет дни път, отколкото на доказателствата за покорство и почит, и че жителите на селото, в което се бяха спрели сега, понякога получават от онези земи сол срещу вино от палмите дум . Местният крал дори беше слушал за Фумба като за вожд на населението, наричано „До-ко“ — а Кали потвърди, че по-далечните съседи наричат така Вахнма и Самбуру. По-нерадостни бяха новините, че край бреговете на голямата вода бушува война и че до БасаНарок трябва да вървят през диви планини и стръмни прудоми, пълни с хищни животни. Но Стас много-много не се страхуваше вече от хищни зверове, а дори най-дивите планини предпочиташе пред ниските равнини, където тропическата треска дебне пътника.

И така, с хубава надежда те потеглиха по-нататък. След това многочислено село срещнаха само едно селище, много бедно, сякаш запокитено като гнездо в края на пропастта. След това започна хълмиста местност, рядко набраздена от дълбоки процеци. На изток се издигаше мрачната верига на върховете, която отдалеч изглеждаше напълно черна. Страната, към която вървяха, беше непозната и не знаеха какво може да ги срещне там, докато стигнат владенията на Фумба. По скатове, през които минаваха, не липсваха дървета, но с изключение на самотно стърчащите смоковници и акации, те образуваха отделни гъсти горички. Пътниците се спираха сред горичките, за да се подкрепят и починат, както и заради дебелите сенки.

Дърветата гъмжаха от птици. Различни видове гълъби, големи клюнорожци, които Стас наричаше тукани, синявии, и скорци, гугутки и безброй прекрасни „бенгалис“ се въртяха в листака или прелитаха от една горичка до друга, поотделно и на ята, променяйки цвета си като небесна дъга. Отдалеч някои дървета изглеждаха сякаш покрити с разновидни цветя. Нели особено се възхищаваше от вида на райските мухоловки и черночервените големи птици, които се обаждаха с гласа на същинска овчарска свирка. Чудните пчелояди, розови отгоре, а отдолу яносини, се виеха в слънчевия блясък, ловейки в полета си пчели и щурци. От върховете на дърветата се разнасяха крясъците на зелени папагали, а понякога се дочуваше глас като звън на сребърни

звънчета, с който се поздравяваха помежду си мъничките светлозеленикави птиченца, скрити под листата на адавзонията.

Преди изгрев и след залез слънце прелитаха ята от местни врабци, толкова многобройни, че ако не бяха писъкът и шумът от крилцата им, човек можеше да ги сметне за облаци. Стас предполагаше, че тези пъстроклюновци звънят така през деня, пръснати по горичките.

Но с най-голяма изненада и учудване изпълваха децата други птичета, които прелитаха на малки ята и даваха истински концерти. Всяко ято се състоеше от пет или шест самки и един проблясващ с металическите си пера самец. Те предпочитаха единичните акации и кацаха така, че той заставаше на върха на дървото, а те по-долу и след първите, сякаш за настройване на гърлата тонове, той започваше да пее, а те слушаха мълчаливо. Едва когато свършваше, повтаряха в едногласен хор последния куплет от песента му. След кратка пауза той започваше и свършваше, те отново повтаряха след него, след което цялото ято прелиташе с вълнообразен лек полет до следващата най-близка акация и съставеният от солово и хорово изпълнение концерт зазвучаваше отново в обедната тишина. Децата не можеха да се наслушат. Нели подхвана основната мелодия на концерта и заедно с хора от самки изпя с тънкото си гласче последните тонове, които звучаха като бързо повтарящи се звуци: „туй, туй, туй, туй, твилингтинг! тинг!“

Един път, като вървяха от дърво на дърво след крилатите музиканти, децата се отдалечиха цял километър от лагера, където бяха оставили тримата негри, Кинг и Саба, който Стас не пожела да вземе със себе си, защото едновременно беше тръгнал на лов и не искаше да му плаши дивеча с лаенето си. Когато накрая ятото се вдигна от последната акация и прелетя от другата страна на широката клисура, момчето се спря и рече:

— Сега аз ще те заведа при Кинг, след това ще видя има ли във високата джунгла зебри или антилопи, защото Кали каза, че пушеното месо ще стигне най-много за два дни.

— Та аз вече съм голяма — отвърна Нели, която винаги искаше да покаже, че не е вече малко дете — и ще се върна сама. Лагерът отгук се вижда много добре, димът също.

— Страхувам се, че ще се изгубиш.

— Няма да се изгубя. Във високата джунгла може и да се изгубя, но тук, виж колко е ниска тревата.

— Може да те нападне нещо.

— Сам казваше, че лъвовете и пантерите не излизат на лов през деня. Пък и нали чуваш как Кинг реве от мъка за нас. Какъв лъв би се осмелил да ловува там, където се чува гласът на Кинг?

И тя започна да упорствува.

— Мили Сташек, сама ще си отида, като голяма.

Стас се поколеба малко и накрая се съгласи. Кинг, който търсеше Нели, реवेशе често-често. В ниската трева нямаше опасност да се изгуби, а за лълове, пантери и хиени и дума не можеше да става, защото тези животни търсят плячката си само през нощта.

Всъщност момчето-знаеше, че с нищо не би направило по-голямо удоволствие на момичето, отколкото ако му покаже, че вече не го счита за малко дете.

— Добре — каза, — върви сама, но върви направо и не се улисвай много по пътя.

— А мога ли само да си набера от тези цветя? — попита Нели, като посочи храста „кусо“¹ покрит с безброй розови цветове.

— Можеш.

Като каза това, той я накара да се обърне и за по-голяма сигурност ѝ посочи, още веднъж горичката, сред която се издигаше димът от бивака и се чуваше ревът на Кинг, след това се шмугна във високата джунгла, която покриваше брега на прулома.

Но още не беше извървял и сто крачки и го обзе тревога. „Глупост е от моя страна — помисли си той, — че позволих на Нели сама да се разхожда из Африка, глупост! Глупост! Тя е толкова дете! Не бива нито крачка да се отделям от нея, освен ако е с Кинг. Кой знае какво може да се случи. Кой знае дали под розовия храст не се спотайва

---

¹ *Braiera anthelmitika* — чудесно растение, чиито зърна са много добро лекарство срещу тенията. Среща се предимно в Южна Абисиния. — Б. пр.

някаква змия, от прулома могат да излязат големи маймуни и да ми я отвлекат или изпохапят. Пази боже. Направих голяма глупост!“:

И тревогата му се превърна в гняв, насочен срещу самия него, в ужасен страх. Без да мисли повече, той се върна, сякаш докоснат внезапно от лошо предчувствие. Като вървеше забързан, с невиджана сръчност, която бе придобил вече от ежедневното ходене на лов, той държеше пушката готова за стрелба и пристъпваше между трънливите мимози без всякакъв шум, също като пантера, когато нощем се промъква към стадо антилопи. След миг, показа глава от високия храсталак, погледна и се вкамени. Нели стоеше пред храста „кусо“ с протегнати напред ръце, розовите цветя, които беше изпуснала от ужаса, бяха паднали в краката ѝ, а на двайсет и няколко крачки сред ниската трева към нея лазеше голям сивобелезникав хищник.

Стас виждаше ясно неговите зелени очи, вперени в бялото като платно лице на момичето, неговата стеснена глава със сплеснати уши, неговите плешки, щръкнали нагоре, поради дебнещите и пълзящи движения, дългото му тяло и още по-дълга опашка, чийто край мърдаше с леки котешки движения. Още миг — един скок и с Нели щеше да бъде свършено.

При това положение каленото и свикнало с опасностите момче за миг разбра, че ако не се овладее, ако не си възвърне спокойствието и хладнокръвието, ако изстрелът излезе несполучлив и само рани хищника, та макар и тежко, момичето ще трябва да загине. Но вече умееше до такава степен да се владее, че под влияние на тези мисли ръцете и краката му изведнъж станаха спокойни като стоманени пружини. С един поглед забеляза тъмното петно около ухото на хищника, с едно леко движение насочи към него цевта на пушката и гръмна.

Гърмът от изстрела, викът на Нели и краткият дрезгав рев прозвучаха в същия миг. Стас скочи към Нели и като я прикри с тялото си, отново се прицели в хищника.

Ала вторият изстрел се оказа напълно излишен, защото опасната котка се бе проснала и лежеше като дрипа със заровен в земята нос, със забити в тревата нокти, почти не подвижна. Разпръсналият се куршум беше разбил цялата тилна част на главата ѝ заедно с прешлените на врата. Над очите ѝ се белееха разкъсаните мозъчни гънки.

А малкият ловец ѝ Нели стояха известно време неподвижни, поглеждайки ту себе си, ту убитото животно, без да могат дума да

проговорят. Но след това стана нещо странно. Същият Стас, който само преди миг би учудил със самообладанието и спокойствието си най-ловките стрелци в света, изведнъж пребледня, краката му започнаха да треперят, от очите му потекоха сълзи, след което хвана главата си с ръце и започна да повтаря:

— Ах, Нели, Нели! Ако не се бях върнал!...

И го обзе такъв ужас, такова закъсняло отчаяние, че всеки нерв трепереше в него, сякаш го беше хванала треска. След невиджданото напрежение на волята и на всички сили на душата и тялото, за него настъпи момент на слабост и облекчение. Пред очите му се появи фигурата на страшния звяр — легнал с кървава муцуна в някаква тъмна пещера и разкъсва тялото на Нели. Нали това можеше да се случи и щеше да се случи, ако не се беше върнал! Една минута, една секунда още — и щеше да бъде късно. От тази мисъл просто не можеше да се отърве.

И всичко приключи така, че след като Нели се овладя от ужаса, трябваше да го успокоява. Малкото добродушно същество уви ръце около шията му и плачейки също, започна високо да му говори, сякаш искаше да го събуди от сън:

— Сташек! Сташек! Нищо ми няма! Виж, че ми няма нищо, Сташек! Сташек!

Но той се овладя и се успокои чак след много време. Веднага след това дойде Кали, който беше чул изстрела близо до бивака — и понеже знаеше, че „бвана кубва“ никога не стреля напразно, доведе и коня, за да вдигне дивеча. Младият, негър погледна убитото животно и изведнъж, се дръпна назад, а лицето му в миг придоби пепеляв цвят:

— Вобо! — извика той.

Едва сега децата се приближиха до изстиващия вече труп. Досега Стас не знаеше какъв хищник всъщност беше покосен от изстрела му. На момчето му се струваше на пръв поглед, че това е изключително голям сервал¹, но след по-внимателния оглед видя, че греша, защото убитото животно надхвърляше размерите дори на леопарда. Неговата белезникава кожа беше осеяна с кестеняви ивици, но главата му беше по-тясна от тази на леопарда, по което приличаше много на вълк; краката му бяха по-високи, лапите — по-широки, очите грамадни. Куршумът беше избил навън едното от тях, другото още гледаше децата бездънно, неподвижно и страшно. Стас стигна до убеждението,

че това е някакъв вид пантера, за която „зоологията също така не знаеше нищо, както и географията за езерото БасаНарок“.

Кали все още гледаше проснатото животно с неописуем страх и повтаряше с тих глас, сякаш се страхуваше да не го събуди:

— Вобо ... Велики господар убива вобо.

—

1 Сив звяр, голям колкото рис, от семейството на котките. — Б. а.

Но Стас се обърна към момичето, положи длани върху главата му, като че ли да се убеди напълно, че вобо не го бе отвлякъл, след това каза:

— Виждаш ли, Нели, че дори и да си напълно голяма, из джунглата не можеш да ходиш сама.

— Истина е, Стас — отвърна със съкрушен израз на лицето си Нели. — Но с тебе и с Кинг мога, нали?

— Кажки как стана това? Чу ли го как се приближаваше?

— Не ... Само от цветята излетя голяма златиста муха, обърнах се към нея и го видях да се измъква от клисурата.

— И какво?

— Спря се и започна да ме гледа.

— Дълго ли гледа?

— Дълго, Стас. Едва когато изпуснах цветята и се закрих с ръце от него, взе да пълзи към мен ...

На Стас му дойде на ум, че ако Нели беше негърка, веднага щеше да бъде отвличена, и че спасението си дължеше и на учудването на хищника, който виждайки за пръв път непознато нему същество, най-напред се бе поколебал какво да стори.

И отново по тялото на момчето полазиха тръпки.

— Слава богу! Слава богу, че се върнах! ... След това продължи да пита:

— Какво си мислеше в този миг?

— Искях да те извикам и ... не можех ... но ...

— Какво?

— Но си мислех, че ти ще ме защитиш ... Сама не зная ... Като каза това, тя отново го прегърна през шията, а той започна да милва косите ѝ:

— Вече не се ли страхуваш?

— Не.

— Малкият ми „Мзиму“! Моят „Мзиму“! Виждаш ли какво нещо е Африка?

— Да, но ти ще убиеш всеки гаден звяр.

— Ще го убия.

Двамата отново заоглеждаха хищника. Стас искаше да вземе за спомен кожата му и каза на Кали да я одере, но негърът се опасяваше да не би от клисурата да излезе при него друг вобо и помоли да не го оставят сам, а на въпроса — наистина ли се страхува повече от вобо, отколкото от лъва, каза:

— Лъв реве нощем и не прескочи плет, а вобо прескочи в бял ден и убие много негри посред село, после отвлече един и изяде. От вобо не запази копие, нито лък, а само магия, защото вобо не се убива.

— Глупости! — каза Стас. — Виж този, не е ли убит както трябва?

— Белият господар убие вобо, черен човек не убие! отвърна Кали.

Накрая вързаха грамадната котка за коня и той я завлече: в бивака. Ала Стас не успя да запази кожата ѝ, защото Кинг, изглежда, се беше досетил, че вобо е искал да му отвлече приятелчето и бе обхванат от страшен бяс, който дори заповедите на Стас не възпряха. Като грабна с хобота си убитото животно, той на два пъти го подхвърли нагоре, след това започна да го удря о дървото, а накрая го смачка с крака и го направи на някаква безформена маса, която приличаше на топка мармелад. Стас успя да спаси само челюстите, които с останалата част от главата постави на пътя на мравките, а те само за един час ги изчистиха идеално, без да оставят по тях нито следа от месо или кръв.

XL

След четири дни Стас се спря за по-дълга почивка на едно възвишение, което приличаше на планината „Линде“, но бе по-малко и по-тясно от нея. Същата вечер след люта борба Саба удуши грамаден самец павиан, като го нападна в момент, когато си играеше с парчета от хвърчило — второто по ред от онези, които децата пускаха, преди да тръгнат към океана. Възползувайки се от престоя, Стас и Нели решиха да лепят нови и нови хвърчила, но да ги пускат само тогава, когато започне да духа силен мусон от запад на изток. Стас разчиташе на това, че ако поне едно попадне в европейски или арабски ръце, неминуемо ще предизвика необикновено внимание и ще стане причина за изпращането на специална експедиция за спасението им. Ето защо за по-голяма сигурност наред с английските и френските надписи, добавяше и арабски, което не му беше трудно, защото отлично знаеше арабски език.

След потеглянето от мястото на почивката Кали заяви, че сред планинската верига, която виждаха на изток, разпознава някои върхове, ограждащи голямата черна вода, или БасаНарок, макар и да не беше напълно сигурен, тъй като в зависимост от мястото, от което гледаха, планините придобиваха различни форми. След като минаха неголяма долина, обрасла с храсти кусо, която приличаше на розово езеро, попаднаха на колибата на самотни ловци. В нея имаше двама негри, от които единият ухапан от червей¹ и болен. Ала и двамата бяха толкова диви и глупави, а отгоре на това и

---

1 *J FHandria me.dinensis* — тънък като конец червей, дълъг повече от метър. Неговото ухапване понякога поражда гангрена. — Б. а.

обзети от ужас от появата на неочакваните гости, тъй като бяха сигурни, че ще ги убият, та в първия момент нищо не можеше да се разбере от тях. Едва няколко резена от сушеното месо развързаха езика

ма този, който беше не само болен, но и изгладнял, защото другарят му оскъдно му бе давал храна. От него разбраха, че на един ден път се намират свободни селца, управлявани от независими вождове, а след това, отвъд стръмната планина, започва земята на Фумба, която се простира на запад и юг от голямата вода. Като чу това, голяма тежест падна от плещите на Стас, а в душата му се вля нова надежда. Каквото и да става, вече почти бяха пред прага на страната на Вахима.

Естествено, трудно беше да се предположи как по-нататък ще протече пътуването, но момчето можеше все пак да очаква, че няма да бъде по-трудно, нито по-дълго от онзи ужасен път от бреговете на Нил, който все пак бе изминал благодарение на изключителната си находчивост и по време на който бе спасил Нели от гибел. Не се съмняваше, че благодарение на Кали Вахима ще ги приемат най-гостоприемно и ще им окажат всякаква помощ. Той вече беше опознал добре негрите, знаеше как да постъпва с тях и почти беше сигурен, че дори без Кали някак си би могъл да се споразумее с тях.

— Знаеш ли — каза той на Нели, — че от Фашода досега сме изминали повече от половината път, а през останалата част, която е още пред нас, може би ще срещнем много диви негри, но няма да срещнем вече дервиши.

— Аз предпочитам негрите — отвърна момичето.

— Да, докато минаваш сред тях за божество. От Фаюм ме отвлякоха заедно с момиче, което се казваше Нели, а то ще се върне като „Мзиму“. Ще кажа на татко и на господин Раулисън никога вече да не те наричат по друг начин.

Очите й започнаха да просветват и да се усмихват.

— Може би в Момбаса ще видим бащите си?

— Може би. Ако не беше войната край бреговете на БасаНарок, щяхме да стигнем по-бързо. Какво му е трябвало на Фумба да се заплита в тая работа!

Като каза това, той кимна на Кали:

— Кали, болният негр чул ли е нещо за войната?

— Чувал е. Голяма война, много голяма — Фумба със Самбуру.

— И какво ще стане? Как ще преминем през страната на Самбуру?

— Самбуру избяга от велики господар, от Кинг, от Кали.

— И от тебе ли?

— И от Кали, защото Кали има пушка, която гърми и убива.

Стас започна да мисли за участието, което трябваше да вземе в борбите между племената Вахкма и Самбуру и реши да подреди работата по такъв начин, че войната да не затрудни пътуването. Разбираще, че тяхното пристигане щеше да бъде съвсем неочаквано. И веднага ще осигури предимство на Фумба. Оставаше само да използва, както трябза очакваната победа.

В селата, за които споменаваше болният ловец, научиха нови вести за войната. Те бяха все по-секретни, но неблагоприятни за Фумба. Малките пътешественици разбраха, че той води отбранителна война и че под ръководството на своя крал Мамба Самбуру са заели значителна част от страната на Вахима и са плякосали много крави. Разказваха, че войната кипи предимно в южната част на голямата вода, където върху висока и широка скала се намира голямата „бома“ на Фумба.

Тези вести силно разтревожиха Кали и той молеше Стас колкото може по-бързо да преминат през планината, която ги дели от районите, обхванати от пожарите на войната, като обещаваще, че ще намери път, по който да преведе не само конете, но и Кинг. Той вече се намираще в местности, които познаваше, добре, и сега с голяма сигурност различаваше познатите му от детските години върхове.

И все пак преходът не беше лесен .и ако не бе помощта на спечелените с дарове жители от последното село, щеше да се наложи да търсят друг път за Кинг. А те познаваха още по-добре от Кали прулумите, разположени отсам планината, и след два дни тежко пътуване, през което нощем ги измъчваха големи студове, най-последно преведоха кервана благополучно до прохода, а от прохода към долината, разположена вече в страната на Вахима.

Сутринта Стас се спря за почивка в оградена с храсталаци пуста долина. Но Кали помоли да му разрешат да замине с кон на разузнаване към бащината си .бома, която се намираще на един ден път, и същата нощ продължи по-нататък. Стас и Нели го чакаха цяло денонощие с най-голямо вълнение и вече си мислеха, че е загинал или попаднал в ръцете на врага, когато най-последно той се появи на отслабналия и плувнал в пяна кон, самият също изморен и толкова отчаян, че им беше жал да го гледат.

Веднага падна в краката на Стас — и замоли за спасение. — О, велики господарю — каза той, — Самбуру побеждава воини Фумба, убива много и разпръсва други, които не убил, а Фумба обкръжен в голяма бома на планина

—
1 Бома — както в Судан зериба . Може да бъде също така и крепост. — Б. а.

Боко. Фумба и негови воини няма какво яде в бома и загива, ако велики господар не убие Мамба и всички Самбуру заедно с Мамба.

Като се молеше така, Кали прегръщаше коленете на Стас, който склучи вежди и дълбоко се замисли какво трябва да направи, защото, както винаги и навсякъде, грижата му беше само за Нели.

— Къде са — попита най-сетне той — тези воини на Фумба, които Самбуру е разпръснал?

— Кали намерил и те пристигнат скоро. .

— Колко души са?

Младият негър мръдна над десетина пъти пръстите на двете си ръце и крака, но, изглежда, не можеше точно да определи броя им, поради това че не умееше да смята повече от десет и всяко по-голямо число за него представлява „венги“, т. е. мнозина.

— Тогава, ако пристигнат тук, застани начело и тръгни на помощ на баща си — каза Стас.

— Те боят се Самбуру и с Кали не тръгнат, но с велики господар тръгнат и убият венги, венги Самбуру. Стас отново се замисли.

— Не — каза най-после — аз не мога да взема бейби в боя, нито да я оставя сама, и за нищо на света няма да направя това.

Тогава Кали се изправи, кръстоса ръце и заповтаря често:

— Луела! Луела! Луела!

— Какво е това Луела? — попита Стас.

— Голяма бома за жени на Вахима и Самбуру — отвърна младият негър.

И той заразказва необикновени неща. Фумба и Мамба водели помежду си непрекъснати войни от дълги години. Унищожавали си един на друг плантациите, отвличали си добитъка. Но на южния бряг на езерото имало една местност, наречена Луела, където дори през време на най-ожесточените сражения Жените от двете племена се

събирали на пазар при пълна безопасност. Това място било свято. Войната се водела само между мъжете, но никакви поражения, нито победи не оказвали влияние върху съдбата на жените, които в Луела, зад глинената ограда, обкръжаваща обширния пазар, намирали пълно и безопасно убежище. Много от тях се укривали там през време на разприте заедно с децата и добитъка. Други идвали дори от далечни села и носели пушено месо, фасул, просо, маниока и различни други храни. На воините не било позволено да водят битки на такова разстояние от Луела, на каквото достига пеенето на петел. Не им било позволено също така да преминават глинения вал, който ограждал пазара. Имали право само да застават пред вала и тогава жените им подавали хранителни продукти, завързани на дълги бамбукови пръти. Този обичай бил вечен и нямало случай някой да го наруши — от която и да било страна. Победителите винаги се стараели да пресекат пътя на победените към Луела и да не им позволят да се приближат до свящото място на разстояние по-малко от пеенето на петел.

— О, велики господарю — Кали отново прегърна коленете на Стас, — велики господар отведе бейби в Луела, а сам вземе Кинг, вземе Кали, вземе пушка, вземе огнени змии и победи злите Самбуру.

Стас повярва в разказа на младия негър, защото и преди това беше чувал, че в много местности на Африка войната не засяга жените. Помнеше как някога в Порт Саид един млад немски мисионер му разказваше, че в околностите на огромната планина Килиманджаро крайно войнственото племе Масаи¹ свято пази този обичай, според който жените на воюващите страни ходят напълно свободно на определеното тържище и никога не биват нападани. Съществуването на този обичай край бреговете на БасаНарок зарадва, много Стас, защото можеше да бъде сигурен, че никаква опасност, свързана с войната, не заплашва Нели. Затова имаше намерение незабавно да потегли с момичето за Луела, още повече, че преди завършването на войната дори не можеше да се помисли за по-нататъшно пътуване, тъй като за него бе нужна помощта, не само на Вахима, но и на Самбуру.

Свикнал бързо да решава, той вече знаеше как да постъпи. Ще освободи Фумба, ще победи Самбуру, но няма да позволи на Вахима да вземе твърде кърваво възмездие, а след това ще въдвори спокойствие и ще помири воюващите — и тази мярка му се стори необходима не само за него, но преди всичко най-полезна за самите негри. „Така

трябва да бъде и така ще стане!“ — каза си Стас и за да зарадва младия негър, когото съжаляваше, заяви, че не му отказва помощта си.

— Колко е далеч оттук до Луела? — попита той. — Половин ден път.

— Слушай какво: веднага ще заведем там бейби, след това ще отида с Кинг да пропъдя Самбуру от бомата на твоя баща. Ти ще дойдеш с мен и ще се биеш срещу тях.

— Кали ги убива с пушка! .

И като мина изведнъж от отчаянието си в радостно настроение, той започна да скача, да се смее и да благодари на Стас с такава разпаленост, сякаш вече бяха победители. Но избликът на благодарности и веселие бе прекъснат от пристигането на воините, които Кали беше събрал при своето

---

1 Автентично. — Б. а.

разузнавателно. пътешествие и на които бе заповядал да се явят пред лика на белия господар. Те бяха около триста души, въоръжени с щитовете от хипопотомова кожа, с копия, лъкове и ножове. Главите им бяха украсени с пера, с гривии от павиани и с папрати. При вида на слона, който служи на човека, при вида на бялото лице, Саба и конете, те бяха обзети от голям страх, както и преди негрите от селата, през които беше минал керванът. Но Кали ги беше предупредил, че ще видят „добрия Мзиму“ и могъщия господар, който „убива лъвовете, който убил вобо, от който се бои слон, който троши скалите, пуска «огнени змии»“ и т.н. — затова вместо да бягат, те застанаха мълчаливо в дълга редица, изпълнени с възхищение, проблясвайки само с бялото на очите си, колебаейки се дали да коленичат, или да паднат по очи, но същевременно и изпълнени с вяра, че ако тези необикновени същества пожелаят да им помогнат, незабавно ще спрат победите на Самбуру. Стас мина на слона край редицата като същински вожд, който прави преглед на войските, след това нареди на Кали да им повтори неговото обещание, че ще освободи Фумба, и заповяда да тръгнат за Луела.

Кали замина напред с няколко воина да предупреди събраните жени от двете племена, че ще имат неизразимото и небивало щастие да видят „добрия Мзиму“, който ще пристигне на слон. Случката беше

толкова необикновена, че дори жените от Вахима, които познаха в Кали изчезналия престолонаследник, смятаха, че младият кралски син се шегува с тях и се учудваха на желанието му да се шегува в такива тежки за цялото племе и за Фумба времена. Ала когато след няколко часа видяха да се приближава към валовите грамаден слон, а върху него — бял паланкин, те бяха обзети от луда радост и приеха „добрия Мзиму“ с викове и такъв вой, че Стас най-напред сметна тези гласове за изблик на ненавист, още повече че с неவிжданата си грозота тези негърки приличаха на вещици.

Ала това беше израз на необикновена почит. Когато палатката на Нели бе поставена в ъгъла на тържището, под сянката на две гъсти дървета, жените от двете племена я окичиха с гирлянди, с венци от цветя, след това надонесоха толкова много храни, че тя би стигнала за цял месец, и то не само за „божеството“, но и за неговата свита. Възхитените жени се покланяха покорно дори на Меа, която, облечена с розова рокля от перкал и нагиздена с няколко наниза сини маниста, им се стори, като прислужница на „Мзиму“, много по-издигната от обикновените негърки.

Поради детската си възраст Насибу беше допуснат зад вала и веднага се възползува най-старателно от даренията, донесени за Нели, та след около час коремчето му приличаше на боен африкански тъпан.

XLI

А Стас след кратка почивка край валовете на Луела, тръгна още преди залез слънце с Кали начело на триста воители към бомата на Фумба, защото искаше да нападне Самбуру още през ноцта, като разчиташе, че в тъмнината огнените змии ще направят много по-голямо впечатление. Пътят от Луела до планината Боко, на която се отбраняваше Фумба, продължи заедно с почивките девет часа, така че под крепостта стигнаха едва около три часа след полунощ. Стас спря воините, заповяда им пълно мълчание, а сам се опита да се ориентира в положението. Планинският връх, на който се спотайваха бранителите, беше тъмен, а самбуруите палеха множество огньове. Блясъкът им осветяваше отвесните стени на скалата и огромните дървета, растящи в подножието ѝ. Отдалеч, се дочуваше глухият глас на тъпаните, виковете и песните на воините, които, изглежда, не жалеа „помба“¹ в стремежа си да почетат близката и вече последна победа. Стас се придвижи начело на отряда си още по-нататък и най-сетне от крайните огньове го деляха не повече от сто крачки. От лагерни стражи нямаше нито следа, а безлунната ноц попречи на диваците да забележат Кинг, когото освен това закриваха и храстите. Седналият на врата му Стас шепнешком даде последни заповеди, след което направи знак на Кали да запали една от приготвените ракети. Червената лента полетя със съсък високо в тъмното небе, с гръм се пръсна в букет от червени, сини и златни звезди. Всички гласове млъкнаха и настана глуха тишина. След няколко секунди, сякаш с дяволски кикот, полетяха още две огнени змии; но този път насочени хоризонтално, направо към лагера на Самбуру, а едновременно с това се разнесе ревът на Кинг и крясъкът на тристата души от племето Вахима, които, въоръжени с асагайе², тояги и ножове, се хвърляха неудържимо напред. Започна битка, която беше още по-страшна, защото се водеше в тъмнината, тъй като в паниката бяха изпотъпкани всички огньове. Но още в началото при вида на огнените змии сзибуруите бяха обзети от сляп ужас. Това, което се случи, напълно

надминаваше разума им. Те знаеха само, че саги нападнали някакви страшни същества

---

1 .Помба Асагайе пиво от просо, което пият негрите, — Б. а.

и че ги заплашва неизбежна, ужасна гибел. По-голямата част избягаха, преди да ги достигнат копията и тоягите на воините на Вахима. Сто и триисет-четирийсете души, които Мамба успя да събере около себе си, оказваха упорита съпротива, но когато при блясъка на изстрелите видяха грамадното животно, а на него облечения в бяло човек, и когато в ушите им екнаха гърмежите на оръжието, с което Кали стреляше често, сърцата им замряха. Щом Фумба видя от планината първата ракета, която се пръсна по височините, също се просна ужасен на земята и лежа няколко минути като мъртъв. Но като се съвзе, разбра по отчаяния рев на воините, че някакви духове унищожават долу самбурите. Тогава го озари мисълта, че ако не помогне на тези духове, гневът им може да се обърне и срещу него, а тъй като унищожението на самбурите представляваше за него спасение, той събра всичките си воини, измъкна се от страничния таен изход на бомата и прегради пътя на по-голямата част от бегълците. Битката се превърна в клане. Тъпаните на самбурите престанаха да гърмят. Мракът, раздиран само от червените блясъци, изхвърляни от пушката на Кали, се изпълваше от писъка на убиваните, от глухите удари на тоягите о щитовете и от стенанията на ранените. Никой не молеше за милост, защото негрите не знаят що е пощада. Опасявайки се да не поразява в тъмнината и бъркотията своите хора, Кали престана да стреля, стисна меча на Гебхър и се хвърли с него сред неприятелите. Сега самбурите можеха да бягат от планината към своите граници само през един широк прулум, но тъй като този прулум бе завардил с воините си Фумба, от цялото множество оцеляха само онези, които се проснаха на земята и се оставиха да ги хванат живи, макар и да знаеха, че ги чака страшно робство или мъчителна смърт от ръцете на победителите. Мамба се отбраняваше геройски, докато ударите на тоягите му смазаха черепа. Неговият син, младият Фару, попадна в ръцете на Фумба, който заповяда да го вържат и оставят като бъдеща благодарствена жертва за духовете, които му бяха дошли на помощ.

Стас не подгони страшния Кинг в боя, позволи му само да рече за още по-голям ужас на неприятелите. Сам не гръмна нито веднъж с щуцера си срещу самбурите, първо, защото беше обещал на малката Нели, когато напускаше Луела, че няма да убие никого, и, второ, защото нямаше желание да убива хора, които нито на него, нито на Нели са направили нещо лошо. Беше достатъчно, че гарантира на воините от Вахима победа и освободи обкръжения в голямата бома Фумба. Ето защо, когато след малко Кали дотича с вестта за окончателната победа, той му заповяда да спрат битката, която още кипеше сред гъсталаците и скалните бездни и която упоритостта на стария Фумба все още продължаваше.

Докато Кали успя обаче да ги усмири, настъпи денят. Слънцето, както обикновено става между тропиците, бързо се изтърколи зад планините и заля с ясна светлина бойното поле, на което лежаха над двеста трупа на самбурм, изпонамушени с копията или пребити с тоягите. След известно време, когато най-послед битката престана и само радостният крясък на воините от Вахима нарушаваше утрината тишина, отново се появи Кали, но с такова мрачно и печално лице, та още отдалеч можеше да се познае, че го е сполетяло някакво нещастие.

Той застана пред Стас, започна да се удря с юмруци по главата и жално да вика:

— О, велики господарю — Фумба куфа! Фумба куфа!1

— Убит? — повтори Стас.

Кали разказа какво се беше случило .и от думите му се изясни, че причината за станалото е било само упорството на Фумба, тъй като се опитал да доубие двама самбури, когато вече битката била спряла и от единия от тях получил удар с копие.

За един миг вестта се разнесе между всички воители от Вахима и около Кали се събра цяла тълпа. След малко шестима воители донесоха на копията си стария крал, който не беше убит, но тежко ранен и желаше преди смъртта си да види могъщия господар върху слона, истинския победител на Самбуру.

Безкрайното му възхищение се бореше с мрака, с който смъртта покриваше очите му, а бледите му и разтегнати от пелеле бърни шепнеха тихо: — Янциг! Янциг!...

Но веднага след това главата му увисна назад, устата му се разтвори широко и той издъхна.

Кали го обичаше и се хвърли разплакан върху гърдите му. Едни измежду воините започнаха да се удрят по главите, други да провъзгласяват Кали за крал и да „янцикат“ в негова чест. Някои паднаха по очи пред младия владетел. Не се обади нито един глас против, защото властвването се падаше на Кали не само по право, като най-голям син на Фумба, но и като победител.

А в това време в колибите на магьосниците в бомата на връх планината се обади дивите крясъци на злия „Мзиму“, същите каквито Стас беше чул в първото негърско село, но този път те бяха насочени не срещу него, а искаха смъртта на пленниците заради убийството на Фумба. Тъпаните започнаха да гърмят. Воините се подредиха в дълга върволица, по трима в колона и започнаха боен танц около Стас, Кали и тялото на Фумба.

—
1 Фумба е убит! — Б. пр.

— Оа, оа, ях! — повтаряха всички гласове; главите се поклащаха с еднообразни движения надясно и наляво, проблясваше бялото на очите им, а остриетата на копията проблясваха на утринното слънце.

Кали се изправи, обърна се към Стас и рече:

— Велики господар доведе в бома бейби и живее в колиба на Фумба. Кали бъде крал на Вахима, а велики господар, крал на Кали.

Стас поклати глава в знак на съгласие, но остана тук още няколко часа, защото и на него, и на Кинг се полагаше почивка.

Тръгна едва привечер. През време на неговото отсъствие телата на загиналите бяха събрани и хвърлени в дълбоката пропаст наблизко, над която веднага започнаха да се вият цели ята лешояди; магьосниците извършиха приготовления за погребението на Фумба, а Кали пое властта като единствен владетел наживота и смъртта на всичките си поданици.

— Знаеш ли кой е Кали? — попита Стас момичето.

Нели го погледна учудено.

— Твой бой.

— А-ха, бой! Кали сега е крал на племето Вахима. Тази новина зарадва много Нели. Внезапната промяна, благодарение на която бившият роб на жестокия Гебхър, а след това покорен слуга на Стас, бе станал крал, к се стори нещо необикновено и същевременно много забавно.

Но забележката на Линде, че негрите са като децата, които не са способни да запамятят това, което е било вчера, по отношение на Кали не се потвърди, защото щом Стас и Нели стигнаха в подножието на планината Боко, той ги посрещна с обикновените признаци на покорство и радост и повтори думите, които вече бе казал преди това:

— Кали бъде крал на Вахима, а велики господар крал на Кали.

И ги обкръжи с почти божествена почит, като особено се кланяше пред цялото население на Нели, защото знаеше от опит, придобит през време на пътуването, че великият господар се грижеше повече за малката бейби, отколкото за себе си.

Той ги въведе тържествено в престолната бома на върха и им остави на разположение колибата на Фумба, която приличаше на голям плевник, разделен на няколко стаи. На жените от Вахима, които пристигнаха заедно с тях от Луела и които не се бяха нагледали достатъчно на „добрия Мзиму“, поръча да поставят в първата стая гърнета с мед и кисело мляко, а когато разбра че бейби изморена от пътя, е заспала, заповяда на всички жители да пазят тишина, защото в противен случай за наказание ще реже езици. Но той бе решил да почете гостите още по-тържествено и за тази цел, когато след кратка почивка Стас излезе от помещението, приближи се до него и като се поклони каза:

— Утре Кали заповяда погребат Фумба и заколят за Фумба й за Кали толкова пленници, колкото пръсти имат двамата на ръцете, но за бейби и за великия господар Кали заповяда заколят Фару, син на Мамба, и венги, венги самбури, които Вахима хванали.

Стас навъси вежди и се вгледа със стоманените си очи в очите на Кали, а след това отвърна:

— Забранявам ти да правиш това!

— Господарю — каза с колеблив глас младият негър, — Вахима винаги коли пленници. Старият крал умре — колят, млад крал се възкачва — колят. Ако Кали не заповяда да колят, Вахима помисли, че Кали не крал.

Стас го гледаше все по-сурово.

— Е и какво? — попита той. — Ти нищо ли не научи на планината „Линде“ и не си ли християнин?

— Християнин съм, велики господарю.

Тогава послушай ме! Вахима имат черни мозъци, но твоят мозък трябва да бъде бял. Ти, след като си станал крал, трябва да ги просветиш и да ги научиш това, което научи сам от мен и от бейби . Те са като чакали и като хиени — направи ги хора. Кажим им, че пленниците не бива да се колят, защото за кръвта на беззащитните наказва великият дух, на който се молим и аз, и бейби. Белите не убиват робите, а ти искаш да бъдеш по-лош към тях, отколкото беше към тебе Гебхър — ти, християнино! Засрами се, Кали, смени старите противни обичаи на Вахима с добри, а затова ще те благослови бог и бейби няма да каже, че Кали е див, глупав и лош негър.

Ужасен рев в колибите на магьосниците заглуши думите му. Стас махна с ръка и продължи:

— Чувам, че вашият зъл „Мзиму“ иска кръвта и главите на робите. Но нали ти знаеш какво представлява това и няма да се изплашиш. Ето какво ще ти кажа: вземи бамбукова пръчка, иди в колибите и бий по гърба на магьосниците дотогава, докато започнат да реват по-силно от тъпаните си. А тъпаните изхвърли насред бомата, та всички Вахима да видят и разберат как ги лъжат тези негодници. Кажим също така на твоите глупави сънародници това, което сам заяви на хората на М'Руа; че там, където е „добрият Мзиму“, не може да се пролива човешка кръв.

Думите на Стас, изглежда, убедиха младия крал, защото той погледна малко по-смело и рече:

— Кали избие, ах, избие магьосници, изхвърли тъпани и каже на Вахима, че там, където е добрият Мзиму, не трябва никого да убива. Но какво да направи Кали с Фару и самбуриите, които убили Фумба?

Стас предварително беше обмислил всичко и само чакаше този въпрос, та веднага му отговори:

— Твоят баща загина и неговият баща загина. Значи — глава за глава. Ще склучиш с младия Фару кръвно примирие, след което Вахима и Самбуру ще живеят в съгласие, спокойно ще отглеждат маниока и ще ловуват. Ти ще разкажеш на Фару за великия дух, който е баща на всички, бели и черни хора, а Фару ще те обича като брат.

— Кали има сега бял мозък! — отвърна младият негър. С това разговорът приключи. Скоро отново се чува диви крясъци, но вече не на злия „Мзиму“, а на двамата магьосници, които Кали налагаше с все сила. Жените, които бяха наобиколили долу в тесен кръг Кинг,

притйчаха на един дъх горе, за да видят какво става, но бързо се убедиха със собствените си очи и от признанията на магьосниците, че злият „Мзиму“, от който трепереха досега; е само издълбан дънер с опъната отгоре кожа от маймуна.

Когато съобщиха на младия Фару, че не само няма да му смажат главата в чест на „добрия Мзиму“ и на великия господар, но че Кали ще изяде „парченце“, от него, а той „парченце“ от Кали, не искаше да вярва на ушите си, ала като разбра след това на кого дължи живота си, легна по очи: на земята пред входа на колибата на Фумба и лежа, докато Нели излезе при него и му каза да стане. Тогава той хвана с черните си длани нейното малко краче и го постави на главата си в знак на готовност да ѝ бъде роб за цял живот.

Жителите на племето Вахима се чудеха много на заповедите на младия крал, но присъствието на непознатите гости, които смятаха за най-могъщите магьосници в света, беше причина никой да не посмее да се възпротиви. Старите не бяха обаче доволни от новите обичаи, а двамата магьосници, като разбраха, че добрите времена са свършили за тях завинаги, се заклеха жестоко да си отмъстят на краля и на странниците.

През това време погребяха тържествено Фумба в подножието на скалата под бомата. Кали заби на гроба му кръст от бамбукови пръти, а негрите поставиха няколко съда с помба ’ и сушено месо, „за да не им досажда и да не ги плаши нощем“.

След кръвното побратимяване между Кали и Фару предадоха тялото на Мамба на самбурите.

XLII

— Нели, можеш ли да изброиш нашите пътешествия от Фаюм?
— попита Стас.

— Мога.

Като каза това, момичето вдигна нагоре вежди и започна да пресмята на пръсти:

— Момент. От Фаюм до Хартум — едно; от Хартум до Фашода — второ; от Фашода до клисурата, в която намерихме Кинг — трето, а от планината „Линде“ до езерото е четвърто.

— Да. Сигурно в света няма втора муха, която да прелети такава част от Африка.

— Добре щеше да изглежда тази муха без тебе. А той започна да се смее:

— Муха върху слон! Муха върху слон! — Но не цеце? Нали, Стас? Не цеце?

— Не — отвърна той, — ей такава една мила мушйчка Зарадвана от похвалата, Нели потърка нос о рамото на Стас, след това попита:

— А кога ще тръгнем на пето пътешествие?

— Когато ти си отпочинеш, а аз науча поне малко тези хора, които Кали обеща да ни даде, да стрелят.

— И дълго ли ще пътуваме?

— Ах! Дълго, Нели, дълго! Кой знае дали това пътешествие няма да бъде най-дългото.

— Но както винаги, ти ще се справиш!

— Трябва.

И Стас се оправяше, както можеше, но петото пътешествие изискваше големи приготовления. Предстоеше им да се впуснат отново в непознати страни, където ги заплашваха различни опасности, ето защо момчето искаше да се осигури по-добре срещу тях, отколкото преди. За тази цел упражняваше в стрелба с ремингтон четирийсет млади войни от племето Вахима, които трябваше да представляват главната въоръжена сила и нещо като гвардия на Нели. С повече

стрелци не можеше да разполага, защото Кинг бе донесъл на гърба си само дващсет и пет карабини, а конете — петнайсет. Останалата част от армията трябваше да се състои от сто воини от Вахима и сто от Самбуру, въоръжени с копия и лъкове, които обеща да осигури Фару, и тяхното присъствие щеше да отстрани всякакви трудности при пътуването през обширната и много дива страна, обитавана от племето Самбуру. Не без известна гордост Стас си мислеше, че се бе изглъкнал при пътуването от Фашода само с Нели и двамата негри, без всякакви средства, а сега може да стигне брега на океана начело на двеста въоръжени хора със слон и с коне. Той си представяше какво ще кажат англичаните, които високо ценят практичността, и преди всичко какво ще кажат баща му и господин Раулисън. Мисълта за това подклаждаше всичките му усилия.

Все пак той не беше напълно спокоен за своята съдба и за съдбата на Нели. Добре! Сигурно лесно ще мине през земите на Вахима и Самбуру, но какво ще стане след това? На какви племена ще попадне още, в какви области ще навлезе и колко път ще му остане? Указанията на Линде бяха твърде общи. Стас силно се тревожеше, че не знае всъщност къде се намира, защото тази част на Африка изглеждаше на картите, по които учеше география, като напълно бяло петно. Не знаеше също така какво представлява езерото БасаНарок и колко е голямо. Той беше на южния му край, където ширината на разлива можеше да има над десетина километра. Но колко надалеч се простира езерото на север, никой не можеше да му каже — нито Вахима, нито Самбуру. Кали знаеше що-годе езика кисвахили и отговаряше на всички въпроси само с „Бали, бали“, което означава „далеко, далеко“ — но това бе всичко, което Стас успя да изтръгне от него.

Тъй като планините, които затваряха кръгозора на сезер, изглеждаха доста близо, той предполагаше, че това е някакво не особено голямо планинско езеро, каквито има много из Африка. След няколко години стана ясно каква голяма грешка беше допуснал!, но засега искаше да опознае не толкова територията на БасаНарок, колкото да разбере дали не изтича от него някаква река и да се влива в океана. Поданиците на Фару, сакбурите, твърдяха, че на изток от страната им се простира огромна безводна пустиня, през която никой още не е преминал. Стас познаваше добре негрите от разказите на

пътешествениците и от приключенията¹ на Линде, а донякъде и от личен опит, и знаеше, че когато започнат опасностите и трудностите, много негови хора ще се измъкват обратно към дома, па дори може да не остане нито един. В такъв случай щеше да остане сред джунглата и пустините само с Нели, с Меа и с малкия Насибу. Но преди всичко той си даваше сметка, че липсата на вода веднага ще разпръсне кервана и затова усилено разпитваше за река. Вървейки по нейния бряг, би могъл наистина да избегне ужасите, на които са обречени пътешествениците в тези безводни местности.

Ала самбурите не бяха в състояние да му кажат нищо сигурно, а сам не можеше да си позволи по-дълга екскурзия край източния бряг на езерото, защото в Боко го задържаха

---

1 През 1838 г. забележителният пътешественик Телеки откривател на голямо езеро и го нарича Рудолф. — Б. пр.

други работи. Той пресмяташе, че нито едно от пусканите от планината „Линде“ и по пътя от негърските села хвърчила сигурно не е прелетяло през веригата от върхове, заобикалящи БасаНарок. Поради това трябваше да правят и пускат нови, защото тях вятърът можеше да отнесе далеч през равната пустиня, дори може би и чак до океана. Ето защо сам трябваше да ръководи тези работи, тъй като Нели прекрасно умееше да лепи хвърчила, а Кали се научи да ги пуска, но никой от тях не можеше да напише всичко онова, което трябваше да се напише. Стас смяташе, че това има огромно значение и не бива да се подценява. И така, тези работи му заеха толкова много време, че едва след три седмици керванът беше готов за път. Ала в навечерието на деня, в който рано сутринта трябваше да потегли, младият крал на Вахима застана пред Стас, поклони се дълбоко и рече:

— Кали отива с господаря и с бейби чак до вода, по която плуват големи лодки на бели хора.

Стас се трогна от този израз на симпатия, но смяташе, че няма право да взима със себе си момчето на такова голямо пътешествие, от което не би било сигурно завръщането му.

— Защо искаш да дойдеш с нас?

— Кали обича велики господар и бейби Стас постави дланта си върху къдравата му глава.

— Зная, Кали, ти си добро Момче. Но какво ще стане с кралството ти и кой ще управлява вместо тебе Вахима?

— М'Тана, брат на майка на Кали.

Стас знаеше, че и между негрите се водят борби за власт и че властвването ги привлича също така, както и белите, затова помисли малко и каза:

— Не, Кали. Аз не мога да те взема. Ти трябва да останеш при Вахима, за да ги направиш добри хора.

— Кали върне се при тях.

— МТана има много синове, какво ще стане, ако пожелае сам да стане крал и да остави кралството на синовете си, а жителите на Вахима настрои да те изпъдят?

— МТана добър. Това не направи. — А ако го направи?

— Кали отново отиде — до голяма вода при велики господар и бейби.

— Ние вече няма да бъдем там.

— Кали седне край вода и плаче от мъка.

Като говореше така, той постави ръце върху главата си и след малко прошепна:

— Кали много обича велики господар и бейби, много.

И две големи сълзи блеснаха в очите му.

Стас се поколеба как да постъпи. Беше му жал за Кали, но не се съгласи веднага да приеме молбата му. Разбираше, че без дори да се смята опасността при връщането, ако МТана или магьосниците разбунтуват негрите, тогава над момчето щеше да надвисне опасност, не само от изпъждането му от страната, но и за живота му.

— По-добре ще бъде за теб да останеш — каза му той, — несравнимо по-добре!

Ала в момента, когато казваше това, влезе Нели, която бе чула много добре целия разговор през тънката рогозка, преграждаща помещението, и като видя сълзите в очите на Кали, започна да ги бърше от миглите: му с пръстчетата си, след това се обърна към Стас.

— Кали ще дойде с нас — каза тя с твърда решимост. — Оха! — отвърна малко засегнат Стас. — Това не зависи от тебе.

— Кали ще дойде с нас — повтори тя.

— Или пък няма да дойде. Изведнъж тя тропна с крак:

— Аз искам!

Стас я погледна силно изненадан, без да разбира какво бе станало на винаги доброто и тихо момиче, но като видя, че то беше поставило двете си юмручета на очите и като птиче поемаше въздух, започна да вика бързо-бързо:

— Кали ще дойде с нас! Ще дойде... ще дойде! Защо плачеш? Колко си лоша! Ще дойде! Ех, че ме изнудваш! Ще дойде, чуваш ли?

Така и стана. Стас се срамуваше от слабостта си към „добрия Мзиму“ чак до вечерта, а „добрият Мзиму“, след като постигна своето, беше така тих, добър и послушен, както винаги.

XLIII

Керванът тръгна следващия ден призори. Младият негър беше весел, малката деспотка продължаваше да бъде добра и послушна, а Стас — пълен с енергия и надежда. С него вървяха сто души от племето Самбуру и сто от Вахима — четирийсет от тях въоръжени с карабини ремйнгтон, с които що-годе умееха да стрелят. Белият вожд, който през трите седмици ги обучаваше, си даваше сметка, че в случай на нужда ще вдигнат много повече шум, отколкото ще стрелят точно, но си мислеше, че при срещи с диваците шумът играе не по-малка роля от самите куршуми и беше доволен от своята гвардия. Взеха големи запаси маниока, печени питки от огромните и тлъсти бели мравки, грижливо изсушени и смлени на брашно, и много пушено месо. С кервана тръгнаха петнайсетина жени, които носеха най-различни дребни неща за Нели и мехове от антилопова кожа за вода. От височината на гърба на Кинг Стас контролираше реда, даваше заповеди — може би не толкова, че те бяха необходими, колкото поради това, че го упояваше ролята на вожд — и с гордост поглеждаше своята малка армия.

„Ако пожелаея — казваше си той, — бих могъл да стана крал на всички племена Доко — както Бенъовска на Мадагаскар!“

И през главата му мина мисълта: не би ли било добре да се върне тук някога, да завладее голяма територия от страната, да цивилизова негрите, да основе в тези страни нова Полша или дори да застане начело на черните обучени отреди и тръгне към старата Полша. Но тъй като чувствуваше, че в тези мисли има нещо смешно и тъй като се съмняваше, че баща му ще му позволи да играе ролята на Александър Македонски в Африка, не довери плановете си на Нели, която беше може би единственият човек в света, готов да ги приеме с възторг.

Освен това преди завладяването на тези местности в Африка трябваше да се измъкнат от тях, затова се зае с по-близките работи. Керванът сепроточи в дълга редица. Седнал върху врата на Кинг; Стас реши да пътува накрая, за да вижда всичко и всички.

Не щеш ли, когато хората минаваха един след друг край него, той забеляза изненадан, — че двамата магьосници М'Куне и М'Пуа, които бяха яли бой от Кали, са в състава на кервана и с вързопи на главите тръгват с другите на път.

Той ги спря и ги попита:

Кой ви е заповядал да идвате?

— Кралят — отвърнаха двамата и се поклониха покорно. Ала под прикритото покорство очите им светеха диво, а на лицата им се изписваше такава злоба, че в първия миг Стас помисли да ги изпъди, но не направи това, единствено за да не подронва авторитета на Кали. Все пак той го извика веднага.

— Ти ли заповяда на магьосниците да дойдат с нас?

— Кали заповяда, защото Кали умен.

— Питам те още веднъж, защо твоят ум не ти подсказа да ги оставиш у дома?

— Защото ако М'Куне и М'Пуа остане у дома, тогава двама подстрекават — Вахима да убие Кали след завръщане, но ако вървят с нас, Кали гледа и ги пази.

Стас помисли малко и рече:

—

1 Граф Мзурици Август . Бенъовски, Поляк по произход, е бил заточеник в Камчатка, откъдето избягва и се озовава на остров Мадагаскар; там туземците го обявяват за свой крал. (в. края на XVIII в.). — Б. пр.

— Може да си прав, но ги наблюдавай зорко денем и нощем, защото не ми харесват.

— Кали има бамбуков прът — отговори младият негър. Керванът тръгна. В последния момент Стас заповяда въоръжената гвардия с карабини ремингтон да се движи в края на шествието, защото тя се състоеше от подбрани от него най-сигурни хора. През време на обучението с оръжие, което продължи доста дълго, те в известен смисъл се привързаха към младия си вожд, а същевременно като приближени към неговата достойна личност, смятаха се за нещо повече от другите. Сега те трябваше да бдят над целия керван и да хващат онези, на които би им хрумнало да бягат. Можеше да се очаква,

че когато започнат трудностите и опасностите, няма да липсват и дезертъори.

Първия ден обаче всичко вървеше много добре. Негрите с багажа на главите, всеки въоръжен с копие и няколко по-малки пики, или така наречените „асагаи“, се проточиха в дълга редица през джунглата. Известно време вървяха из равнината по южния бряг на езерото, но тъй като езерото беше заобиколено от всички страни с високи върхове, щом завиха на изток, трябваше да започнат изкачването на планината. Старите самбури, които познаваха тези краища, твърдяха, че керванът трябва да мине през високите проходи между планините, наречени Кулал и Инро, след това да слезе в страната Ебене, разположена на юг от Борани. Стас разбираше, че не може да върви направо на изток, защото помнеше, че Момбаса се намира на няколко градуса откъд еkvатора или доста по на юг от неизвестното езеро. Но като имаше няколко компаса, оставени от Линде, той не се страхуваше, че ще обърка правия път.

Първата нощ им се падна да прекарат на едно гористо възвишение. С настъпването на нощта лумнаха десетки огънове, край които негрите печеха сушено месо и ядяха питки от корени на маниока, които вземаха направо с пръсти от съдините. След като се нахраниха и уталожиха жаждата си, започнаха да си разказват къде ги води „бвана кубва“ и какво ще получат от него в награда. Някои пееха, както си бяха приклекли и ровеха в огъня, но всички говореха толкова силно и дълго, че Стас трябваше накрая да им заповяда да мълчат, за да може Нели да заспи.

Нощта беше много студена, но на сутринта, когато първите слънчеви лъчи огряха околността, въздухът веднага се стопли. Младите пътешественици видяха при изгрев слънце странно явление. Тъкмо се приближаваха към едно дълго около два километра езеро, или по-точно голямо блато, образувано от дъждовете сред планинската котловина, Стас, който седеше с Нели на Кинг и гледаше наоколо с далекогледа, извика:

— Нели, погледни, във водата влизат слонове.

На около половин километър се виждаше малко стадо от пет слона, които се приближаваха бавно към езерото.

— Това са някакви странни слонове — каза Стас, оглеждайки ги с голямо внимание. — По-малки са от Кинг, ушите им също са много

по-малки и въобще не виждам бивните им.

А в това време слоновете влязоха във водата, но не се спряха край брега, както правеше обикновено Кинг, и не започнаха да се обливат с хоботите си. Вървейки все напред, те потъваха все по-дълбоко, докато накрая над водата останаха черните им гърбове, които приличаха на скални късове.

— Какво е това? Плават под вода! — извика Стас. Керванът се приближи към брега и накрая се спря край него. Стас го задържа и започна да поглежда с необикновена изненада ту към Нели, ту към езерото.

Слоновете въобще не се виждаха, само върху гладката водна повърхност можеха да се забележат дори с просто око сякаш пет кръгли червени цветя, разлюлени в леко движение.

— Те стоят на дъното, а това са краищата на хоботите им обади се Стас, без да вярва на очите си.

След това извика на Кали — Кали, забеляза ли?

— Да, господарю, Кали видял, това са водни слонове¹ — отвърна спокойно младият негър.

— Водни слонове ли?

— Кали видял неведнъж.

— Във водата ли живеят те?

— През нощта излизат в джунглата на паша, а през деня живеят в езерото, като кибобо (хопопотам). Те излизат едва след залез слънце.

Стас дълго не можа да се съвземе от учудването си и ако не бързаше, щеше да спре кервана чак до вечерта, за да види по-добре редките животни. Но той си помисли, че слоновете могат да излязат на противоположната страна на езерото, а дори и да излязат някъде наблизо, нямаше да ги види добре в тъмното.

Затова той даде знак за тръгване, но по пътя говореше на Нели:

— Да! Видяхме нещо, което никога не са видели очите на европейец. И знаеш ли какво си мисля — че ако пристигнем

---

¹ Слуховете за водни слонове отдавна са стигнали до пътешествениците, но дълго време никой не им вярвал. Френският пътешественик Л. Петит е видял водни слонове край езерото Леополд. — Б. п.

благополучно до океана, никой няма да ни повярва, че в Африка има водни слонове.

— А ако хванеш един и го вземеш с нас до океана? — каза Нели, убедена както винаги, че Стас всичко може.

XLIV

След десет дни път керванът мина най-после планинските проходи и влезе в по-различна местност. Тя представляваше обширна равнина, само на места нагъната във формата на дребни възвишения, но предимно плоска. Растителността се промени напълно. Нямаше отделни дървета, които да се издигат поединично или по няколко над вълнообразната повърхност на високите треви. Само на места стърчаха на голямо разстояние едни от други акации, от които се добива гума, с коралов цвят на стъблата или чадървидни, но с редки листа, които правеха слаба сянка. Между могили на термитите тук-таме се издигаха нагоре еуфорбии, с клони, наподобяващи свещник. В небето се виеха лешояди, а по-долу прелитаха от акация на акация птици от рода на гарваните, с черна и бяла перушина. Тревите бяха жълти, а класовете им наподобяваха зряло жито. Но все пак, изглежда, тази суха джунгла осигуряваше обилна храна за голям брой животни, защото по няколко пъти на ден пътешествениците срещаха многобройни стада антилопи гну, биволи и особено зебри. На откритата и обезлесена равнина горещините станаха непоносими. Небето беше безоблачно, дните знойни, а през нощите не можеше много да се почива.

От ден на ден пътуването ставаше по-мъчително. В селата, на които се натъкваше керванът, безкрайно дивото население ги посрещаше със страх, но предимно с неприязън и ако не беше големият брой въоръжени пазачи, както и видът на белите лица, на Кинг и Саба, голяма опасност щеше да заплашва пътешествениците.

С помощта на Кали Стас успя да разбере, че по-нататък въобще няма села и че страната е безводна. Трудно беше да се повярва, защото срещаните многобройни стада трябваше да пият някъде, обаче разказите за пустинята, в която няма нито реки, нито локви, изплашиха негрите и те започнаха да бягат. Първи дадоха пример М'Куне и М'Пуа. За късмет, бягството беше забелязано навреме и конната потеря ги хвана недалеч от лагера, а когато ги доведоха, Кали с помощта на бамбуковия прът им обясни цялата неуместност на тяхната постъпка.

Стас събра всички пазачи и им държа реч, която младият негър превеждаше на местния език. Възползувайки се от това, че на предишния престой лъвовете ревяха цяла нощ около лагера, Стас се опита да убеди своите хора, че който избяга неминуемо ще стане тяхна жертва. а пък ако нощува на акациите, там ще го намери още по-опасното вобо . След това каза, че там, където живеят антилопи, трябва да има вода, ако ли пък по пътя по-нататък попаднат на безводни местности, могат да вземат запаси за два-три дни в меховете, ушити от антилопови кожи.

Като слушаха думите му, негрите често си повтаряха едни на други: „О, майко, каква истина!“, но през следващата нощ, избягаха петима от племето Самбуру и двама от Вахима, а след това всяка нощ изчезваше по някой човек.

М'Куне и М'Пуа не си опитваха късмета втори път поради това, че Кали заповяда да ги връзват всеки ден след залез слънце.

Но местността ставаше все по-суха, а слънцето обгаряше безмилостно джунглата. Не се виждаха дори акации. Все още се появяваха стада антилопи, но по-малобройни. Магарето и конете намираха още достатъчно храна, защото под високата изсъхнала трева на много места се криеше по-ниска, по-зелена и неизсъхнала съвсем. Но Кинг, макар и да не прибираше, отслабна. Когато намереше акация, чупеше я с глава и старателно огризваше листата и дори миналогодишните шушулки. Керванът намираше наистина почти всеки ден вода, но много често тя беше лоша и трябваше да се филтрира, или бе солена, и въобще недобра за пиене. След това на няколко пъти се случи изпратените от Стас напред хора, начело с Кали, да се връщат, без да са намерили нито локва, нито скрити сред земните пукнатини ручейчета. Кали съобщаваше със загрижено лице: „Мади апана“ (няма вода).

Стас разбра, че това последно пътуване съвсем няма да бъде по леко от предишните и започна да се тревожи за Нели, защото и при нея настъпиха промени. Лицето ѝ, вместо да обгори от слънцето и вятъра, с всеки изминат ден ставаше по-бледо, а очите ѝ губеха обикновения си блясък. На сухата равнина без комари нямаше наистина опасност от тропическа треска, но се виждаше, че страшните горещини изтощават силите на момчето. Сега момчето гледаше със съжаление и с тревога малките ѝ ръчички, които бяха станали бели като хартия, и се

упрекуваше сурово, че е загубил твърде много време с приготовленията и обучението на негрите по стрелба и сега я излага на опасност с пътуването в този зноен период.

Сред такива грижи минаваха един след друг дните. Все по-жадно и безмилостно слънцето изпиваше влагата и живота от земята. Тревите се свиха и изсъхнаха до такава степен, че се чупеха под краката на антилопите, а пробягващите, макар и малобройни стада вдигаха облаци прах. Ала пътешествениците попаднаха още веднъж на рекичка, която познаха отдалеч по дългите редици дървета, израснали край брега. Негрите хукнаха в надпревара към дърветата и като стигнаха до брега, налягаха в плътни редици, потопиха глави и пиеха толкова жадно, че спряха едва когато крокодил захапа един от тях за ръката. Останалите се хвърлиха да спасяват другаря си и за миг измъкнаха от водата противното влечуго, което обаче не искаше да пусне ръката, макар да му отваряха челюстите с копия и ножове. С него се справи Кинг, който постави отгоре му крак и го сплеска така лесно сякаш беше гнила гъба.

Когато хората уталожиха жаждата си, Стас заповяда да направят, на плитката вода кръгла ограда от високи бамбукови пръти само с един вход откъм брега, за да може Нели да се изкъпе при пълна безопасност. Отгоре на това той постави на входа Кинг. Къпането освежи много момичето, а почивката му възвърна донякъде силите.

За голяма радост на целия керван и на Нели „бвана кубва“ реши да останат при водата два дни. При тази вест настроението на хората се поправи и те веднага забравиха за преживените трудности. След като се наспаха и нахраниха, някои негри започнаха да скитат между дърветата край реката и да търсят палми, които раждат диви фурми и така наречените „сълзи на Хиоб“¹, от които правят гердани. Няколко души се върнаха в лагера преди залез слънце и донесоха някакви квадратни бели предмети, в които Стас позна своите собствени хвърчила:

Едно от тези хвърчила носеше номер седем, което показваше, че е пуснато още от планината „Линде“, т. е. -когато децата пуснаха от онова място .няколко десетки хвърчила. Това необикновено много зарадва и окуражи Стас.

— Не очаквах — каза .той на Нели, — че хвърчилата могат да прелетят такова разстояние. Бях сигурен, че ще останат по върховете

на Карамойо и ги пуснах само за всеки случай. Но сега виждам, че вятърът може да ги отнесе до-където си иска и се надявам, че тези, които изпратихме от планините около БасаНарок и сега по пътя, ще долетят чак до океана.

— Сигурно ще долетят — отвърна Нели.

— Дай .боже! — потвърди момчето; като си мислеше за опасностите и трудностите при по-нататъшното пътуване.

Керванът тръгна от речицата на третия ден, вземайки в кожените мехове големи запаси вода. Преди да настъпи вечерта, те отново навлязоха в изгоряла от слънцето местност в която не растяха дори акации, а на някои места земята

---

1 Хиеб — библейска личност. — Б.
пр.

беше гола като харман. Само тук-таме срещаха пасифлори с хлътнали в земята дънери, които приличаха на чудовищни тикви с диаметър, стигащ до два лакътя. От тези грамадни топки израстваха тънки като конец лиани, който пълзяха по земята и покриваха огромна повърхност, образувайки толкова непроходим гъсталак, че дори на мишките им беше трудно да минават през него. Но въпреки красивия зелен цвят на тези растения, които приличаха на европейската бодлива зеленика, те имаха толкова много бодли, че не можеха да послужат за храна нито на Кинг, нито на конете. Пасеше ги само магарето, и то много предпазливо.

Но имаше случаи да изминават по няколко английски мили и да не видят нищо друго, освен бодлива къса трева и ниски растения, подобни на безсмъртниче¹, които се чупеха само от едно докосване. След първото нощуване през целия следващ ден от небето се сипеше истинска жар. Въздухът трептеше като в Либийската пустиня. На небето нямаше нито едно облаче. Земята беше заляна от обилна светлина, всичко изглеждаше бяло и никакъв глас, дори никакво жужене на насекоми не нарушаваше тази гробна, наситена със злокобен блясък тишина.

Хората плуваха в пот. Понякога трупаха на куп денковете със сушено месо и щитовете, за да намерят под тях мъничко сянка. Стас даде нареждане да се пести водата, но негрите са като деца, които не

мислят за утрешния ден. Накрая трябваше да поставят стража при носачите на водните запаси и да се дели вода на всекиго поотделно. Кали се занимаваше с тази работа много добросъвестно, но тя му отнемаше твърде много време и забавяше похода, а наред с това и намирането на някакъв нов водопой. Отгоре на всичко самбурите се оплакваха, че Вахима получават повече вода, а Вахима — че самбурите. Последните започнаха да заплашват, че ще се върнат, но Стас им заяви, че Фару ще заповяда да им отрежат главите, а сам нареди на своите въоръжени с ремингтони стрелци да излязат и да не пускат никого.

Второто нощуване се падна на гола равнина. Не правиха бома, или, както в Судан я наричаха зериба, тъй като нямаше от какво. Стражата на лагера бяха Кинг и Саба. Тя беше напълно достатъчна, но Кинг, който бе получил десет пъти по-малко вода, отколкото му беше необходимо, рева чак до изгрев слънце, а Саба с изплезен език въртеше очи към Стас и Нели с няма молба, дано му дадат поне една капка. Момичето искаше Стас да даде на кучето мъничко

---

1 Безсмъртниче — цвете, чиито цветове запазват естествения си вид и след изсъхване; имортел. — Б. пр.

течност от гумената бутилка, останала от Линде, която носеше прехвърлена през рамо, но той пазеше остатъка за малкото момиче, когато настъпят черни дни и затова отказа.

Четвъртият ден привечер останаха само пет неголеми мяха с вода, или на всеки се падаше по-малко от половин чашка. Понеже нощите все пак са що-годе по-хладни от дните и жаждата не измъчваше така силно, както под палещите лъчи на слънцето и понеже сутринта хората получиха по малки дажби вода, Стас нареди да се запазят меховете за утрешния ден. Негрите роптаеха срещу нареждането, но страхът от Стас беше още твърде голям, та не посмяха да се нахвърлят върху последните запаси, още повече, че при тях застанаха на стража двама въоръжени хора с карабини ремингтон, които трябваше да се сменят през час.

Вахима и Самбуру залъгваха жаждата си, като скубеха стъблата на изсъхналите треви и дъвчеха корените им, но в тях нямаше почти

никаква влага, защото безмилостното слънце я беше изпило дори от земните дълбини¹.

Сънят макар и да не гасеше жаждата, им даваше възможност поне да забравят за нея, затова когато настъпи нощта, хората изпопадаха като трупове, капнали и изтощени от целодневния поход, кой където си беше, и заспаха дълбоко. Стас също заспа, но имаше твърде много грижи и тревоги, за да може да спи спокойно и продължително. След няколко часа се събуди и започна да размишлява какво ще стане по-нататък и откъде да вземе вода за Нели и за целия керван, заедно с хората и животните? Положението беше тежко, а може би дори и страшно, но смелото момче още не изпаднаше в отчаяние. То започна да си спомня всички случки, като се започне от отвлечането им от Фаюм, чак до сегашния момент: първото голямо пътешествие през Сахара, ураганът в пустинята, опитът за бягство, Хартум, Махди, Фашода, изплъзването от ръцете на Гебхър, последвалото по-нататък пътуване след смъртта на Линде чак до езерото БасаНарок и до мястото, където им се наложи да нощуват сега. „Толкова много преживяхме и изстрадахме казваше си, — толкова често ми се струваше, че всичко е изгубено и че няма да намеря никакъв изход, но все пак винаги намирах изход. Та нали не е възможно след като изминахме такъв дълъг път и преживяхме толкова опасности, да загинем през време на последната част от пътя. Имаме още мъничко вода, пък и тази местност не е Сахара, защото ако беше така, хората щяха да я познават.“

Надеждата му обаче се крепеше преди всичко на това, че

---

¹ За безводните равнини в този район пише Льо Рои в забележителната си книга „Килиманджаро“. — Б. а.

на югоизток бе забелязал през деня с далекогледа някакви мъгливи очертания на планини. До тях може би имаше около сто английски мили, а може и повече. Но ако успееш да стигнат, щяха да бъдат спасени, защото рядко се случват безводни планини. Ала колко време щеше да им бъде необходимо, той не можеше да пресметне, това зависеше от височината на планините. В такъв прозрачен въздух като африканския високите върхове се виждат на огромно разстояние, ето

защо вода трябваше да се намери преди това. В противен случай ги очакваше гибел.

„Трябва“ — повтаряше си Стас.

Хрипливото дишане на слона, който издухваше колкото може огъня от дробовете си, често прекъсваше размишленията на момчето. Но след известно време му се стори, че чува някакъв глас, приличащ на скимтене, от другата страна на лагера, където се намираха покритите с трева за през ношта мехове с водата. Тъй като скимтенето се повтори няколко пъти, той стана да види какво се върши там и тръгна към храсталаците, намиращи се на няколко десетки крачки от палатката. Нощта беше светла и той още отдалеч забеляза две тъмни тела, легнали едно до друго и две цеви на ремингтоните, блеснали в лунната светлина.

„Негрите винаги са си такива! — помисли си той. — Трябваше да пазят тази вода, по-скъпа от всичко друго на света, а те са се разхъркали като у дома си. Ах! Бамбукът на Кали утре ще си има работа.“

Като си мислеше така, той се приближи и ритна с крак единия от стражата, но веднага се дръпна ужасен.

Ето че привидно заспалият негр лежеше по гръб със забит до дръжката нож в гърлото, а до него и другият — с така ужасно прерязана шия, че главата почти беше отделена от тялото му.

Двата мяха с водата бяха изчезнали, другите три бяха пробити и смачкани сред разхвърляната трева.

Стас усети, че косата му настръхва.

XLV

На неговия вик пръв дотича Кали, после двамата стрелци, които трябваше да сменят предишната стража, а малко по-късно всички Вахима и Самбуру се струпяха с вой и крясъци на мястото на престъплението. Настъпи паника, изпълнена с викове и тревога. Хората не се тревожеха толкова за убитите и за убийството, колкото за последната вода, която спечената земя на джунглата вече беше попила. Някои негри се хвърлиха на земята и, ровейки с пръсти буците пръст, смучеха от нея последната влага. Други крещяха, че стражите са избити и меховете са пробити от злите духове. Но Стас и Кали знаеха какво да мислят за случката. Ето че М'Куне и М'Пуа ги нямаше сред хората, виещи над разхвърляната трева. В това, което бе станало, имаше нещо повече от обикновено убийство на двамата пазачи и кражба на водата. Разпраните мехове бяха доказателство, че е извършено деяние за отмъщение и че е отредена смъртна присъда на целия керван. Жреците на злия „Мзиму“ си отмъщаваха на добрия. Магьосниците си отмъщаваха на младия крал, който разкри техните измами и не би им позволил повече да използват непросветените Вахима. Сега над целия керван, като ястреб над ято гълъби, разпери криле смъртта.

След известно време Кали си спомни, че поради грижите, които му се бяха струпали на главата, беше забравил да нареди да вържат магьосниците, както правеха всяка вечер от деня на бягството. Явно беше също така, че двамата стрелци на стража при водата бяха легнали и заспали поради вродената у негрите небрежност. Това беше улеснило работата на бандитите и им бе дало възможност да избягат безнаказано.

Докато вълнението се успокои малко и хората се съвземат от ужаса, мина доста време, но все пак престъпниците не можеха да бъдат далеч, защото земята под пробитите мехове още беше влажна и кръвта, която бе изтекла от двамата заклани, не се бе съсирила напълно. Стас заповяда да започнат преследване на бегълците, не само

за да ги накажат, но и да си върнат двата последни мяха с вода. Кали се метна на коня, взе със себе си десетина стрелци и преследването започна. В първия миг Стас също смяташе да участва в него, но след това си помисли, че не може да остави Нели сама с раздразнените и възмутени негри, затова остана. Той само поръча на Кали да вземе и Саба.

Самият той остана, защото направо се страхуваше от бунт, особено от страна на самбурите. В този случай той сбърка. Негрите въобще избухват лесно и понякога по съвсем незначителен повод, но когато ги налегне голямата неволя и особено когато надвисне над главите им неумолимата ръка на смъртта, те ѝ се предават пасивно, ѝ то не само онези, които ислямът поучава, че борбата срещу собствената съдба е излишна, но и всички останали. Тогава нито тревогата, нито мъчителните последни мигове могат да ги събудят от вцепенението. И сега стана така. Когато премина първата ярост в сърцата им и когато в съзнанието се утвърди мисълта, че неминуемо ще умрат, воините от Вахима и Самбуру легнаха покорно на земята, за да чакат смъртта си, поради което опасността идваше не от бунт, а от това, ще искат ли утре да станат и да тръгнат по-нататък на път. Когато Стас забеляза това, обзе го силно чувство на съжаление към тях. Кали се върна още преди да съмне и веднага постави пред Стас двата изпокъсани мяха, в които не беше останала нито капка вода.

— Велики господарю — каза той, — мади апана! Стас изтри с ръка изпотеното си чело и попита:

— А М'Куне и М'Пуа?

— М'Куне и М'Пуа умряло — отвърна Кали.

— Заповядал си да ги убият? Тях убило лъв или вобо.

И той започна да разказва какво се беше случило. Труповете на двамата престъпници намерили доста далеко от лагера, на мястото, където ги беше сварила смъртта. Двамата лежали един до друг, били със счупени на тила черепа, извадени плешки и оглозгани гърбове. Кали предполагаше, че когато вобо ' или лъвът се е показал пред очите им на лунната светлина, те са паднали по лице пред него и са започнали да го молят да им дари живота. Ала страшният хищник ги убил и двамата, а след като заситил първия си глад, усетил водата и изпокъсал меховете.

— Бог ги е наказал — каза Стас — и Вахима ще се убедят, че злият „Мзиму“ не може никого да спаси.

Кали повтори:

— Бог наказал, но ние нямаме вода.

— Далеч пред нас, на изток, видях планини. Там трябва да има вода.

— Кали също видял, но до тях много, много дни ... Настъпи кратко мълчание.

— Господарю — обади се Кали, — нека добрият Мзиму ... нека бейби помоли великия дух за дъжд или за река.

Стас не отговори нещо и отмина. Пред палатката видя бялата фигурка на Нели; виковете и воят на негрите я бяха събудили отдавна.

— Какво се е случило, Сташек? — попита тя и изтича към него.

Той постави ръка върху главицата ѝ и каза сериозно:

— Нели, моли бога за вода, защото иначе всички ще загинем.

Момичето вдигна нагоре бледото си лице и като съсредоточи поглед в бледия щит на месечината, започна да се моли за помощ.

След безсънна, бурна и неспокойна нощ слънцето се изтърколи неусетно на хоризонта, както изгрява винаги на екватора, и настъпи лазурен ден. По тревите нямаше нито капка роса, на небето — никакво облаче. Стас заповяда да съберат стрелците и им държа кратко слово. Заяви им, че е невъзможно да се връщат към реката, защото добре знаят, че от нея ги делят пет дни и нощи път. Но затова пък никой не знае дали в противоположната посока няма вода. Дори може недалеч да се намира някакво изворче, някаква рекичка или локва. Вярно е, че не се виждат дървета, но често се случва на голите равнини, където вихрите отнасят семената, и край водата да не растат дървета. Вчера бяха видели няколко големи антилопи и няколко щрауса, които бягаха на изток — признак, че там трябва да има някакъв водопой и в такъв случай, който не е глупак и който носи в гърдите си не сърце на заек, а на лъв и бивол, той ще предпочете да върви нагоре, макар и сред жажда и мъчения, отколкото да лежи тук и чака лешоядите или хиените.

И като говореше така, той посочи с ръка няколкото лешояда, които вече описваха зловещи кръгове над кервана. След тези думи Вахима, на които Кали заповяда да станат, се вдигнаха почти всички, защото бяха свикнали със суровата кралска власт и не смееха да се

противопоставят. Но мнозина от Самбуру, поради това, че техният крал Фару беше останал край езерото, не искаха вече да стават и говореха помежду си:

„Защо трябва да вървим срещу смъртта, когато тя сама ще дойде при нас?“

И така керванът тръгна напред намален почти на половина и навлезе право в страната на страданията. От двайсет и четири часа хората не бяха пили нито капка вода, нито някаква друга течност. Даже и в по-хладния климат това щеше да бъде трудно поносимо страдание, а какво остава за тази разжарена африканска пещ, където дори онези, които обилно пият течности, бързо се потят и почти едновременно изтриват с ръка водата по кожата си. Можеше също така да се предполага, че много хора ще загинат по пътя от изтощение и от слънчев удар. Стас предпазваше Нели както можеше от слънцето и не ѝ позволяваше нито за миг да се показва навън от паланкина, чийто таван беше, покрил с парче бял перкал, за да стане двоен. С последната вода, която беше останала още в гуменото шишенце, той ѝ направи силен чай, който ѝ поднесе студен и без захар, защото сладкото усилва жаждата. Момичето го молеше със сълзи на очи и той да пийне, -затова Стас допря шишето, в което бяха останали едва няколко напръстника вода, до устните си и като преглътна, престори се, че пие. В момента, когато усети на устните си влагата, стори му се, че в гърдите и в корема му гори огън и ако не угаси този пламък, ще падне мъртъв. Пред очите му започнаха да се вият червени кръгове, а в челюстите си усети пронизваща болка, сякаш някой-забиваше в тях хиляди иглички. Ръката му трепереше до такава степен, че едва не разля последните няколко капки. Но само две или три от тях пое от устните си, останалите запази за Нели.

Премина още един мъчителен и труден ден, след който, за щастие, настъпи по-прохладна нощ. Но следващата сутрин зноят стана ужасен. Нямаше никакъв полъх. Като зъл дух слънцето унищожаваше с жив огън изсъхналата земя. Краищата на кръгзора побеляха. Докъдето поглед стигаше, не се виждаше дори еуфорбия. Нищо — само изгоряла, пуста равнина, покрита с купчинки почерняла трева и калуни. Понякога в безкрая се чуваха тихи гърмежи, но предвид ясното небе, те не предвещаваха буря, а суша.

Към обед, когато горещината става най-силна, трябваше да спрат. Керванът се просна сред глухо мълчание. Оказа се, че е издъхнал един кон и над десетина пагази са останали по пътя. През време на почивката никой не помисли за ядене. Хората бяха с хлътнали очи и напукани устни, а по тях имаше засъхнали бучици кръв. Нели дишаше като птиче, та Стас ѝ върна гуменото шишенце и като извика: „Пих, пих!“ — избяга към другата част на лагера, защото се страхуваше, че ако остане, ще ѝ вземе водата или ще пойска да я раздели с него. И може би тази му постъпка беше най-героичната през цялото пътуване. Но сам започна да се измъчва жестоко. Пред очите му непрекъснато се виеха червени кръгове. Спазмите в челюстите бяха толкова силни, че ги отваряше и затваряше с мъка. Гърлото му беше сухо, пареше, в устата нямаше никаква слюнка, езикът му беше като вдървен. А всъщност и за него, и за кервана това беше едва началото на мъчението.

Гръмовете, които предвещаваха суша, се чуваха редовно някъде към края на кръгозора. Около три часа, когато слънцето клони към западната страна на небето, Стас вдигна кервана на крак и го поведе на изток. Но сега след него вървяха Около седемдесет души, и то всеки миг някой лягаше до вързопа си, за да не се вдигне вече. Горещината спадна с няколко градуса, но все още беше страшна. В неподвижния въздух сякаш се вдигаше дим. Хората едва дишаха, а не по-малко се измъчваха и животните. Един час след тръгването падна втори кон. Саба пръхтеше, хълбоците му се тресяха: от изплезения му почернял език не падаше нито капчица пяна. Свикнал със сухата африканска джунгла, Кинг, изглежда, по-малко се измъчваше, но започна да става раздразнителен. Малките му очички светеха с някакъв странен блясък, на Стас и особено на Нели, която от време на време му говореше, още отвърщаше с гъргорене, но когато Кали мина невнимателно край него, изръмжа страшно и така замахна с хобота, че щеше да го убие, ако момчето не беше отскочило навреме встрани.

Очите на Кали бяха налени с кръв, жилите на шията му набъбнали, устните напукани както на другите негри. Около пет часа той се приближи към Стас и с тъп глас, който с мъка излизаше от гърлото му, рече:

— Велики господарю, Кали не може върви повече. Нека тук настъпи нощ.

Стас преодоля болката в челюстите си и му отговори с усилие:

— Добре. Ще спрем. Нощта ще донесе облекчение.

— Донесе смърт — прошепна младият негър.

Хората хвърлиха от главите си товарите, но понеже температурата в сгъстената им кръв вече стигаше най-високата си точка, този път те не легнаха веднага на земята. Сърцата им, жилите по слепоочията, ръцете и краката, биеха толкова силно, сякаш щяха да се пукнат.

Изсъхналата и набръчкана кожа по телата им започна да ги сърби, в костите си усещаха някаква невиджана несигурност, а във вътрешностите и гърлата — огън. Някои ходеха неспокойно между вързопите, дори се виждаха по-нататък в червените лъчи на залязващото слънце да се въртят един след друг между сухите могилки, сякаш търсеха нещо — и това продължаваше дотогава, докато силите им се изчерпваха напълно. Тогава падаха един след друг на земята и лежаха, обхванати от треска. Кали клекна до Стас и Нели, ловеше с отворена уста въздуха и повтаряше умолително между две издишвания:

— Бвана кубва, вода!

Стас го гледаше със стъклени очи и мълчеше.

— Бвана кубва, вода! — а след малко добави: — Кали умира ...

Тогава Меа, която неизвестно по какви причини най-лесно понасяше жаждата и най-малко страдаше от всички, се приближи, седна до него и като го прегърна през шията, обади се с тих, мелодичен глас:

— Меа иска да умре заедно с Кали... Настъпи дълго мълчание.

А в това време слънцето залезе и нощта покри околността. Небето стана тъмносиньо. В южната му част блесна Кръстът. Над равнината затрептяха звезди. Месецът изпълзя изпод земята и започна да насища тъмнините със светлина, а на запад се разпростря слабата, бледа зора на зодиака. Въздухът се превърна в една огромна светлинна бездна. Все по-силен блясък заливаше местността. Паланкинът, който бяха забравили върху гърба на Кинг, и палатките блестяха така, както блестят в ясна нощ къщите, белосани с вар. Светът потъна в тишина, земята бе погълната от сън.

Сред тишината и спокойствието на природата хората в лагера се виеха от болка и чакаха смъртта си. Върху сребристия тъмен фон се

очертаваше ярко огромната черна фигура на елина. Освен палатките, лъчите на месеца огряваха белите дрехи на Стас и Нели, а сред купчинките калуна — тъмните, свити тела на негрите и разхвърляните наоколо купища от денкове. Пред децата бе клекнал Саба и както беше се подпрял на предните лапи с вдигната глава към диска на месечината, виеше тъжно.

В душата на Стас се въртяха само откъслечни мисли, превърнати в едно глухо, отчаяно чувство, че този път вече няма никакво спасение, че всичките неизмерими трудности и страдания, изпитания на волята и смелостта, които бе извършил през време на страшното пътуване от Мединет до Хартум, от Хартум до Фашода и от Фашода чак до неизвестното езеро, станаха безполезни и настъпва неумолимият край на борбата и на живота. И това му се стори толкова по-страшно, защото този край идваше точно сега, по време на последния път, който извеждаше до океана. Ах, няма вече да заведе малката Нели до брега, няма да я закара с кораба до Порт Саид, няма да я предаде в ръцете на господин Раулисън, няма сам да се хвърли в прегръдката на баща си и да чуе от неговата уста, че е постъпил като смело момче и като истински поляк! Край, край! След няколко дни слънцето ще огрее само мъртвите тела, а след това ще ги изсуши по подобие на мумиите, които спят вечен сън в музеите на Египет.

От страданията и температурата започна да губи съзнание. Мяркаха му се предсмъртни видения и слухови илюзии. Ясно чуваше гласовете на суданците и бедуините да крещят върху галопиращите камили: „Ялла, ялла!“. Виждаше Идрис м Гебхър. Махди му се усмихваше с дебелия си бърни и питаше: „Искаш ли да пиеш от извора на истината?“. След това го поглеждаше лъвът от скалата, после Линде му даваше флаконче с хинин и казваше: „Бързай, бързай, че малката ще умре!“ А накрая виждаше вече само бледото обично лице и две малки ръце, които се протягаха към него.

Изведнъж трепна и съзнанието му се възвърна за малко, защото до самото му ухо прошемоля тихият, приличаш, на стенание шепот на Нели: — Сташек ... вода!

И тя, както преди това Кали, търсеше само от него спасение.

Но понеже последните капки, вода беше й дал преди дванайсет часа, сега скочи и извика с глас, в който трептеше изблик на болка, жалост и отчаяние:

— О, Нели! Аз само се преструвах, че пия! Аз от три дни капка не съм слагал в устата си.

И като се хвана с ръце за главата, избяга, за да не гледа мъката ѝ. Бягаше направо между тревите и калуните, докато силите му го напуснаха напълно и той падна върху едно островче трева. Беше без оръжие. Леопардът, лъвът, па дори някоя по-голяма хиена можеха да намерят лесна плячка в негово лице. Ала притича Саба, който го подуши и отново започна да вие сякаш сега зовеше помощ за него.

Никой обаче не бързаше да помага. Само спокойната и безразлична месечина го гледаше отвисоко. Дълго време момчето лежеше като труп. Ободри го едва хладният полъх на вятъра, който неочаквано задуха от изток; Стас седна и след малко се опита да стане, за да се върне при Нели.

Хладният вятър повя втори път. Саба спря да вие, обърна се на изток и започна да души с ноздри. Изведнъж пролая късо веднъж, два пъти с прекъсвания си басов глас и хукна напред. Известно време нищо не се чуваше, но скоро в далечината отново се обади неговият лай. Стас стана и като се олюляваше на вдървените си крака, взе да се вглежда нагам. Дългите пътешествия, дългият престой в джунглата, необходимостта да държи в постоянно напрежение сетивата си и постоянните опасности, бяха научили момчето да следи със зорко внимание всичко, което ставаше наоколо, та въпреки страданията, които изпитваше в момента, въпреки че почти беше изгубил съзнание, по инстинкт и навик започна да следи поведението на кучето. А след известно време Саба се появи отново, но беше някак си странно възбуден и неспокоен. На няколко пъти вдигна очи към Стас, направи кръг около него, отново побягна, като душеше и пролайваше към калуните, върна се отново, накрая хвана момчето за дрехите и започна да го тегли в противоположната страна на бивака.

Стас се съвзе напълно.

„Какво е това? — мислеше си той. — Или кучето се е побъркало от жажда, или е подушило вода. Ах, не... Ако водата беше наблизо, щеше да изтича, да се напие и щеше да се върне с мокра муцуна. Ако е далеч, нямаше да я подуши ... водата няма миризма... Към антилопа не би ме дърпал, защото вечерта не искаше да яде. Към хищници също не... Тогава какво?“

И изведнъж сърцето му започна да бие в гърдите по-силно.

„Може би вятърът е донесъл миризма на хора... може би ... в далечината има някакво негърско село? ... Може би някое от хвърчилата е стигнало чак до... О, Христе милостиви, о, Христе!“

И под влияние на този лъч надежда силите му се възвърнаха и той побягна към лагера въпреки упорството на кучето, което непрекъснато преграждаше пътя му.

В лагера се бялна фигурата на Нели и той чу слабия ѝ глас, след малко се препъна в легналия на земята Кали, но не обърна внимание на нищо. Като стигна до вързопа, в който бяха ракетите, разкъса го, взе една от тях, с разтреперани ръце я привърза към бамбука, който заби в земната пукнатина, хвана огън и запали увисналия под тръбата фитил.

След миг червената змия полетя със съсък и вой нагоре. Стас хвана с две ръце бамбука, за да не падне, и впи поглед в далечината. Пулсът в ръцете и в слепоочията му биеше като чук; устните му шепнеха гореща молитва. Последен дъх, с който отправяше към бога цялата си душа.

Измина една минута, втора, трета, четвърта. Нищо! Ръцете на момчето отмаляха, главата му увисна към земята и безкрайна мъка заля изтерзаните му гърди.

— Напрасно! Напрасно! — прошепна Стас. — Ще отида да седна при Нели и ще умрем заедно.

Тогаво далеч, далеч на сребристия фон на лунната нощ внезапно се издигна нагоре огнена лента и се разпръсна в златни звезди, които като огромни сълзи падаха бавно към земята.

— Спасение!!! — извика Стас.

И стана така, че тези полумъртви хора сега затичаха в надпревара, прескачайки купчинките от калуна и трева. След първата ракета се показа втора, трета. След това полъхът донесе екот от тракане, по което лесно можеше да се разпознаят далечни изстрели. Стас заповяда да открият огън с всички ремингтони. В този момент разговорът на карабините не престана, а ставаше и все по-ясен.

Момчето седеше на коня, чиито сили сякаш по някакво чудо също бяха се възвърнали, и държейки пред себе си Нели, препускаше през равнината към спасителните звуци. Край него тичаше Саба, а след тях тътнеха стъпките на грамадния Кинг.

Разстояние от няколко километра делеше двата лагера, но понеже едновременно и от двете страни се приближаваха, едни към други,

целият път не продължи много. Скоро изстрелите на карабините не само Се чуваха, но се к виждаха. Още една ракета излетя във въздуха не по-далеч т от няколкостотин крачки. След това блеснаха различни светлини. Малкото възвишение ги закри за кратко, но когато Стас я премина, намери се почти пред цяла редица негри, които държаха в ръце запалени факли.

Начело на редицата вървяха двама европейци с английски каски и с карабини в ръце.

С един поглед Стас позна капитан Глен и доктор Клари.

XLVI

Експедицията на капитан Глен и доктор Клари въобще нямаше за цел да търси Стас и Нели. Тя беше многобройна, добре екипирана държавна експедиция, изпратена да изследва североизточните склонове на голямата планина Килиманджаро, както и малко познатите още обширни земи, разположени на север от тази планина. Както капитанът, така и докторът знаеха наистина за отвличането на децата от Медине, защото тази вест бяха съобщили английските и арабските вестници, но си мислеха, че или и двамата са умрели, или — пъшкат под робство при Магди, от което не се бе измъкнал досега нито един европеец. Клари, чиято сестра беше омъжена за Раулисън в Бомбай, и който се възхищаваше безкрайно от малката Нели при пътуването до Кайро, понесе необикновено болезнено нейната загуба. Но двамата с Глен съжеляваха искрено и за смелото момче. Също така няколко пъти пращаха телеграми от Момбаса до господин Раулисън, за да го питат намерени ли са децата, и едва след последния отрицателен отговор, който получиха доста време преди да потегли керванът, загубиха всякаква надежда. и през ум не им минаваше, че затворените в Хар можеха да се появят тук. Ала често разговаряха вечер, след дневните занимания, защото докторът за нищо на света не можеше да забрави малкото чудесно момче. Междувременно експедицията се придвижваше все по-далеч. След продължителния престой по склоновете на и след изследването на горното течение на реКата, както и планината Кения, капитанът се отправя в северна посока и след като преминаха блатистата Руасо-Нигро излязоха на обширна безлюдна равнина, обитавана само от неизброими стада антилопи. След няколко месеца пътуване на хората им се полагаше почивка, за това капитан Глен, като откри неголямо блато с сладка, не много здравословна кафява вода, заповяда да опънат палатките и обяви Десетдневна почивка. По време на престоя, европейците се занимаваха с лов.

и с подреждане на географските и природонаучни бележки, а негрите се отдаваха на винаги приятното за тях лентяйство. И тогава,

един ден доктор Клари беше станал рано и се приближи към брега, където видя петнайсетина занзибарци от кервана да се вглеждат с навирени нагоре глави към върха на високо дърво и да повтарят едно и също:

— Ндеге? Акунй ндеге! Ндеге? Птица? Не е птица! — Птица? ...

Докторът бе късоглед, затова изпрати да му донесат от палатката очилата, след това погледна с тях посочения от негрите предмет и по лицето му се изписа голямо учудване.

— Извикайте капитана — каза той.

Но преди негрите да изтичат, капитанът се появи пред палатката, защото бе тръгнал на лов за антилопи.

— Глен, въз — каза докторът и посочи с ръка нагоре. Сега капитанът вдигна глава, прикри с ръка очи и се изненада не по-малко от доктора.

— Хвърчило! — извика той.

— Да, но негрите не пускат хвърчила, откъде ли се е взело тук?

— Сигурно наблизко се намира някакво селище на бели или някакви мисионери?...

— Трети ден вятърът духа от запад, т. е. от непознатите и вероятно също така ненаселени местности като тази джунгла. Пък и добре знаеш, че тук няма никакви селища, нито мисионери.

— Интересно, наистина ...

Трябва непременно да се свали хвърчилото ... Трябва. Може би ще разберем откъде произхожда. Капитанът даде заповед. Дървото беше високо няколко десетки метра, но негрите се изкачиха веднага на върха, снеха внимателно заплетеното хвърчило и го предадоха на доктора, който го погледна и рече:

— Има никакви надписи ... Да седнем ... И като присви очи, започна да чете:

— Глен — каза той, — вземи, прочети и ме увери, че не съм получил слънчев удар и че съм на себе си!

Капитанът взе бамбуковата рамка, върху която беше прикрепена хартията, и прочете:

„Нели Раулисън и Станислав Тарковски,
изпратени от Хартум за Фашода,

а от Фашода отведени: на изток от Нил,
избягаха от ръцете на дервишите.
След дълги месеци пътешествия
те стигнаха езерото,
разположено на юг от Абисиния. Отиват към океана.
Молят за бърза помощ.“

Отстрани на хартията имаше и допълнение, написано с по-дребни букви:

„Това хвърчило, петдесет и четвърто поред, е пуснато от планините, заобикалящи неизвестно на географията езеро. Който го намери, нека съобщи в Управлението на Канала а Порт Саид или на капитан Глен в Момбаса.

Станислав Тарковски“

Когато гласът на капитана заглъхна, двамата приятели започнаха да се споглеждат мълчаливо.

— Какво е това? — попита най-после доктор Клари. — Не вярвам на очите си! — отвърна капитанът.

— Но това не е мираж?

— Не.

— Ясно е написано: „Нели Раулисън и Станислав Тарковски“.

— Прекалено ясно...

— И те може да са навсякъде в тези местности. — Бог ти е спасил, това е възможно. — Хвала му — извика разпалено докторът.

— Но къде да ти търсим?

— Нищо повече ли няма на хвърчилото?

— Има още няколко думи, но на разкъсаното от клоните място. Трудно е да се прочете.

Двамата сведоха глави над листа и едва след дълго проучване успяха да разчетат.

„Дъждовният период отдавна мина.“

— Какво означава това? — попита докторът.

— Означава, че момчето е загубило представа за времето.

И по този начин е искал да определи горе-долу датата. Прав си! Тогава това хвърчило може би е пуснато съвсем наскоро.

— Ако е така, те сигурно не са далеч.

Възбуденият и прекъсван разговор продължи още малко, след това и двамата започнаха отново да оглеждат хвърчилото и да обсъждат всяка написана върху него дума. Всичко обаче изглеждаше толкова невероятно, че ако не се бе случило в тези краища, където въобще нямаше европейци, на повече от шестстотин километра от най-близкото крайбрежие, докторът и капитанът щяха да предположат, че това е неуместна шега на европейски деца, които са прочели във вестниците за отвличането, или пък някои възпитаници на мисионери. Но беше трудно да не вярват на очите си: нали хвърчилото им бе в ръцете и поизтритите надписи се чернееха пред тях.

И все пак много неща не можеха да разберат. Откъде децата са взели хартия за хвърчилата? Ако я бяха получили от някакъв керван, в такъв случай биха се присъединили към него и нямаше да искат помощ. По какви причини момчето не се е опитало да избяга с малкото си другарче з Абисиния? Защо дервишите са ги изпратили на изток от Нил в непознати земи? По какъв начин са успели да се измъкнат от ръцете на стражата? Къде са се укривали? По какво чудо не са измрели от глад през дългите месеци на пътуването, не са станали жертва на дивите зверове и защо не са ги убили диваците? На всички тези въпроси нямаше отговор.

— Нищо не разбирам, нищо не разбирам — повтаряше доктор Клари, — това сигурно е някакво божие чудо!

— Несъмнено — отвърна капитанът. След това добави:

— Брей, това е момче! Всичко е негово дело.

— И не е изоставил малката. Бог да благослови главата и очите му.

— Стенли, дори Стенли не би преживял и три дни в тези условия.

— И все пак те са живи.

— Но молят за помощ. Престоят свърши! Тръгваме веднага.

Така и стана. По пътя двамата приятели отново разглеждаха хвърчилото с надежда да намерят по него някакви указания за посоката, в която трябваше да бързат на помощ. Но такива указания липсваха. Капитанът водеше кервана на зигзаг с надежда да попадне на някаква следа, на угаснало огнище или на дърво с издълбани в кората знаци. По този начин се придвижваха няколко дни наред. След това, за нещастие, навлязоха в равнина без всякакви дървета, покрита с

високи калунови храсталаци и островчета изсъхнала трева. Безпокойство започна да овладява и двамата приятели. Колко лесно беше да се разминат в тези безкрайни пространства дори с цял керван, а какво остава с две деца, които, както си представяха, пълзят някъде си като малки буболечки сред по-високите от тях храсталаци. Измина поредният ден. Не помагаха нито тенекиените кутии с бележки в тях, оставяни по островчетата трева, нито огньовете през нощта. Понякога капитанът и докторът започваха да губят надежда, че ще успеят да намерят децата и особено, че ще ги намерят живи.

Все пак търсеха старателно и през следващите дни. Патрулите, които Глен изпращаше вдясно и вляво, най-после съобщиха, че по-нататък започва напълно безводна пустиня, та ако случайно открият в някоя земна пукнатина вода, добре ще е да спрат, за да се запасят за по-нататъшния път.

Пукнатината беше скоро цял процеп, дълбок над десетина метра и сравнително много тесен. На дъното му имаше топъл извор, който сякаш кипеше, защото водата беше наситена с въгледвуокис. Ала след изстудяването се оказа, че водата е добра и безвредна. Изворът беше толкова силен, че триста души от кервана не можеха да го изчерпят. Дори колкото повече черпеха, толкова по-силно извираше водата и по-високо изпълваше процепа.

— Може би след време — каза доктор Клари, — тук ще има някаква курортна местност, но сега тази вода е недостъпна за животните поради стръмните стени на процепа.

— Децата могат ли да попаднат на такъв извор? — попита капитанът.

— Не зная. Възможно е в техните местности да се намират повече. Ако ли не, те неминуемо ще загинат.

Настъпи нощта. Запалиха слаб огън и не правиха бома, защото нямаше от какво. След вечеря докторът и капитанът седнаха на съгъваемите столове, запалиха лулите си и започнаха разговор за това, което най-много им тежеше на сърцата.

— Никаква следа! — обади се Клари.

— Идваше ми на ум — отвърна Глен — да изпратя до брега на океана десетина наши хора с телеграма, че има вест за децата. Но съм доволен, че не сторих това, защото хората сигурно щяха да загинат по

пътя, пък и да бяха стигнали дори, защо да се градят напразни надежди ...

— И да се подновява болката...

Докторът сне от главата си бялата каска и изтри запотеното си чело.

— Слушай — рече той. — А ако се върнем при онова езеро, накараме хората да насекат дърва и да разпалват нощем огромен огън? Може би децата ще забележат...

— Ако са наблизо, и така ще ги намерим, но ако са далеко, вълнообразната земна повърхност ще закрие огъня. Това плато само изглежда равно, а в действителност цялото е на гърбици, вълнообразно като океан. Освен това, връщайки се, ще загубим последните възможности да открием поне следите им.

— Говори открито: нямаш никаква надежда, нали?

— Драги мой, ние сме възрастни, силни и опитни мъже, а помисли си какво ще стане с нас, ако останем тук само двамата, дори с оръжие, но без запаси и без хора...

— Така е! Уви... така е! Представям си двете деца как вървят в такава нощ през пустинята.

— Глад, жажда, диви зверове...

— И все пак момчето пише, че са вървели така с месеци.

— Ето защо тук има нещо, което надхвърля моето въображение

...

Дълго време в тишината се чуваше само тихото пращане на тютюна в лулите. Докторът се загледа в бледите глъбини на нощта, след това се обади с притихнал глас:

— Късно е вече, но сънят бяга от мен ... И като си помисли човек, че ако са живи сега, скитат някъде на лунната светлина, сред тези сухи калуни... сами... такива деца! Помниш ли, Глен, ангелското лице на малката?

— Помня и не мога да го забравя.

— Ах! Бих дал да ми отсекаят ръката, ако ...

И не довърши, защото капитан Глен скочи като ужилен.

— Ракета в далечината! — извика той. — Ракета! — Ракета! — повтори докторът.

— Някакъв керван има пред нас.

— Който може би е намерил децата.

— Възможно е. Да побързаме към него!

— Напред!

Заповедите на капитана се разнесоха за едни миг в целия лагер. Занзибарците скочиха на крака. След малко запалиха факли. В отговор на далечния сигнал Глен заповяда да пуснат една след друга няколко ракети, след това да дават чести залпове с карабините. За по-малко от четвърт час целият лагер вече беше на път.

От далечината отвърнаха с гърмежи. Вече нямаше никакво съмнение, че някакъв европейски керван по неизвестни причини ги зове на помощ.

Капитанът и докторът тичаха в надпревара, разтърсени от безпокойство и от надежда. Ще намерят ли децата или няма да ги намерят? Докторът си мислеше, че ако не ги намерят, сигурно по-нататък могат да търсят само трупове им сред тези ужасни калунови храсталаци.

След около половин час една от изпъкналостите на повърхността, за която говореха преди това, закри изгледа пред двамата приятели. Но те бяха толкова близо, че ясно чуваха тропота на конете. Още няколко минути и на гребена на възвишението се появи ездач, който държеше отпреде си голям, белезникав предмет.

— Факлите горе! — заповяда Глен.

В същия миг ездачът спря коня в кръга на светлината.

— Вода! Вода!

— Децата! — извика доктор Клари.

— Вода! — повтори Стас.

И почти хвърли Нели в ръцете на капитана, а сам скочи от седлото.

Но веднага се олюля и падна като мъртъв на земята.

ЕПИЛОГ

Радостта в лагера на капитан Глен и доктор Клари нямаше граници, но любопитството на двамата англичани бе подложено на тежко изпитание, защото ако преди не им се побираше в ума мисълта, че децата са могли сами да изминат огромните джунгли и пустини, които делят тези страни от Нил и Фашода, сега вече съвсем не разбираха по какъв начин този „малък поляк“, както наричаха Стас, не само е извършил това, но се бе появил пред тях като вожд на цял керван, въоръжен с европейско оръжие, със слон, който носеше паланкин, с коне, палатки и със значителни запаси от храна. При тази гледка капитанът разпери ръце и повтаряше често: „Клари, много нещо съм видял, но такова момче не съм видял!“ А-добродушният доктор повтаряше с не по-малко изумление: „И измъкнал малката от робство — и я спасил!“ — след което тичаше в палатките да види как се чувствуват децата и спят ли добре.

А децата, напили се с вода, нахранени, преоблечени и оставени да спят, спяха като мъртви през целия следващ ден, хората от техния керван — също. Капитан Глен правеше опит да разпитва Кали за приключенията около пътуването и за подвига на Стас, но младият негър, като отвори едното си око, отвърна само: „Велики господар всичко може!“ и отново заспа. В края на краищата трябваше да отложат въпросите и обясненията за следващите дни.

В това време двамата приятели се съветваха за обратния път до Момбаса. И без това бяха стигнали по-далеч и проучили много повече местности, отколкото им беше възложено, затова решиха да се върнат незабавно. Наистина онова неизвестно на географията езеро много привличаше капитана, но съображенията за здравето на децата и желанието да ги предаде колкото може по-бързо на загрижените им родители надделяха. Докторът обаче предупреждаваше, че те трябва да си починат на хладните възвишения на планината Кения или на Килиманджаро. Едва оттам решиха да изпратят вест на бащите им и да ги поканят, да дойдат в Момбаса.

Обратното пътуване започна на третия ден, след необходимата почивка и баните в топлите извори. Този ден беше също така и ден на раздяла с Кали. Стас убеди малката, че да го водят повече със себе си до океана или чак до Египет, би било егоистично от тяхна страна. Каза й, че в Египет, а дори и в Англия, Кали няма да представлява нищо друго освен слуга, а като поеме властта над своя народ, като крал, ще разшири и утвърди християнството, ще смекчи дивите нрави сред Вахима и ще ги направи не само цивилизовани, но и добри хора, Горедолу същото повтори и на Кали.

Ала при раздялата се проляха много сълзи, от които не се срамуваше и Стас, защото той и Нели бяха преживели с Кали толкова трудни и добри мигове, и двамата не само се научиха да ценят доброто му сърце, но и искрено го обикнаха.

Младият негър дълго лежа пред своя „бвана кубва“ и „добрия Мзиму“. На два пъти се връща, за да ги погледа още малко, но най-сетне моментът на раздялата настъпи и двата кервана тръгнаха в две различни посоки.

Едва през време на пътуването започнаха разказите за приключенията на малките пътешественици. Склонният някога към хвалби Стас сега въобще не се хвалеше.

Просто твърде много беше извършил, твърде много преминал, много се бе развил, за да не разбира, че думите не бива да надминават делата. Всъщност, самите дела бяха достатъчни, макар и да ги разказваше най-скромно. Всеки ден през време на горещите „бели часове“ и вечер на биваците пред очите на капитан Глен и доктор Клари преминаваха като картини преживелиците и случките, през които бяха минали децата. Те виждаха отвличането от МеднетелФаюм и страшния път с камилите през пустинята, и Хартум, и Омдурман — подобни на пъкъл на земята, и враждебния Махди. Когато Стас разказа как бе отговорил на Махди, когато той го придумвал да смени вярата си, двамата приятели станаха и всеки поотделно стисна крепко десницата на Стас, а след това капитанът рече:

— Махди вече не е жив!

— Махди не е жив? — повтори изненадан Стас.

— Да — обади се докторът. — Задушил се от собствената си тлъстина, или казано по-иначе, умрял от сърце, а след него пое властта

Абдулахи.

Настъпи дълго мълчание.

— Ха — каза. Стас, — той не е допускал, когато ни изпращаше на явна гибел за Фашода, че смъртта ще настигне по-напред него, . .

А след малко добави:

— Но Абдулахи е още по-жесток от Махди.

— Затова вече започнаха бунтове и кланета — отвърна капитанът — и цялата сграда, издигната от Махди, трябва рано иди късно да рухне.

— А какво ще Настъпи след това?

— Англия — каза капитанът¹.

---

¹ Господството на Абдулахи обаче продължи още десет години. Последният удар на дервишите нанесе лорд Киченър, който в голяма кръвопролитна битка унищожил почти до крак противника, а след това заповяда да сравнят със земята гроба на Махди. — Б.а

По-нататък по пътя Стас разказваше за пътуването до Фашода, за смъртта на Динах, за заминаването от Фашода към безлюдните местности и търсенето на Смаин. Когато стигна до случката с убиването на лъва, а след това на Гебхър, Хамис и двамата бедуини, капитанът го прекъсна с две думи: „Ол райт!“; след това отново му стисна десницата и двамата с Клари слушаха по-нататък с повишено внимание — за опитомяването на Кинг, за настаняването им в „Краков“, за намирането на Линде и за хвърчилата, които децата пускали от планината Карамойо. Докторът, който с всеки изминат ден се привързваше все по-силно към малката Нели, толкова много се вълнуваше от всичко онова, що я беше заплашвало, че от време на време трябваше да се подкрепя с няколко глътки бренди, а когато Стас разказа как за малко Нели не бе станала жертва на свирепия вобо, той грабна момичето на ръце и дълго не искаше да го пусне, сякаш се страхуваше да не би някакъв нов хищник да заплаши живота му.

А какво са си мислели за Стас той и капитанът, свидетелствуват двете телеграми, които изпратиха две седмици след пристигането в полите на Килиманджаро чрез специален пратеник до заместника на капитана в Момбаса с нареждане той да ги препрати на родителите. Първата, написана предпазливо от страх да не причини твърде силно

въннение и изпратена в Порт Саид, съдържаеше следните думи: „Благодарение на момчето има благоприятни вести за децата. Пристигайте в Момбаса.“

Втората, вече напълно ясна, на адрес: „Аден“, гласеше: „Децата са с нас — здрави — момчето герой!“

На прохладните възвишения в полите на Килиманджаро останаха петнайсет дни по настояване на доктор Клари заради здравето на Нели, пък и на Стас. С цялата си душа децата се възхищаваха от тази висока до небесата планина, на която се срещат всички климати на земята. Нейните два върха Кибо и Кимавензе денем, биваха предимно скрити в гъсти мъгли. Но когато през ясните вечери мъглите изведнъж се разпръскваха и когато вечните снегове на Кимавензе пламваха с розов блясък от вечерните зари, докато целият свят вече тънеше в мрак, планината изглеждаше като светец божи олтар.

За Стас отминаха дните на грижи, тревоги и мъки. Предстоеше им още месец път до Момбаса и трябваше да минат през приказния, но нездравословен лес Тавета, ала колко по-лесно беше сега да се пътува с многобройния, богато запасен

---

1 „Ол райт!“ (англ.) — много добре. — Б. рр.

с всичко керван и по познатите вече маршрути, отколкото да блуждаят, както преди, през непознати джунгли, само с Кали и Меа. Всъщност сега за пътуването отговаряше капитан Глен. Стас си почиваше и ходеше на лов. Като намери сред инструментите на кервана някакво длето и чук, издълба през свободното си време в прохладните часове върху грамадна найсова скала надпис: „Още Полша...“¹, тъй като желаше да остане някаква следа от пребиваването им по тези места. Англичаните се чудеха, когато им преведе надписа, че на момчето не му е дошло на ум да увековечи върху африканската скала своето име. Но то предпочиташе да издълбае това, що бе издълбало.

Не престана обаче да се грижи за Нели и събуждаше у нея такова безгранично доверие, че когато веднъж доктор Кларк попита, няма ли да се плаши от бурите в Червено море, момичето вдигна към него своите чудни, спокойни очи и отвърна само: „Стас ще се спрази“.

Капитан Глен твърдеше, че по-вярно свидетелство за това, какво представлява Стас за малката, и по-голяма похвала за него никой не би могъл да изрече.

Въпреки че първата телеграма, изпратена на господин Тарковски в Порт Саид, беше съчинена много внимателно. Тя направи такова потресаващо впечатление, че радостта едва не уби бащата на Нели. Но и господин Тарковски, макар да беше изключително кален човек, в първия миг след получаването на телеграмата, коленичи за молитва и се замоли на бога вестта да не се окаже измама, болезнена илюзия, родена от жалостта, тъгата и болката. Та нали толкова се бяха блъскали и двамата да разберат поне живи ли са децата. Господин Раулисън изпращаше в Судан цели кервани, господин Тарковски, преоблечен като арабин, с най-голям риск за живота си стигна чак до Хартум — и всичко отиде напразно. Хората, които можеха да съобщят някаква новина, бяха умрели от шарка, от глад, или бяха загинали по време на непрекъснатите кланета — и децата потънаха като камък във вода! Накрая двамата бащи загубиха всякаква надежда и живееха само със спомените, дълбоко убедени, че вече нищо не ги очаква в живота и че едва смъртта ще ги свърже с най-скъпите им същества, които представляваха за тях всичко на земята.

А в това време върху тях неочаквано падна почти непосилна радост. Но тя се придружаваше от несигурност и

---

1 „Още. Полша не е загинала“ — начални думи на полския национален химн — б.пр.

изумление. По никакъв начин двамата родители не можеха да разберат защо вестта за децата пристигна от тази страна на Африка, от Момбаса. Господин Тарковски предполагаше, че може би ги е откупил или откраднал някакъв арабски керван, който от източното крайбрежие се е впуснал за слонова кост дълбоко в страната и е стигнал до Нил. Думите на телеграмата: „Благодарение на момчето“, двамата си обясняваха с това, че Стас писмено е уведомил капитана и доктора къде се намират с Нели. Все пак много неща не можеха да разберат. Но затова пък господин Тарковски разбра напълно ясно, че съобщението е не само добро, а много добро, защото иначе капитанът и докторът не

биха се осмелили да събуждат в тях надежда и преди всичко да ги викат в Момбаса.

Приготовленията за път не продължиха много и на следващия ден от получаването на телеграмата двамата инженери, заедно с учителката на Нели, се намериха на борда на големия параход „Пенинсулър енд Ориент’ кърпани“, който заминаваше за Индия и по пътя се отбиваше в Аден, Момбаса и Занзибар. В Аден ги очакваше следващата телеграма, която гласеше: „Децата са с нас — здрави — момчето герой“. След прочитането ѝ господин Раулисън едва не се побърка от радост и стискайки дланите, на господин Тарковски, повтаряше: „Виждаш ли, той я е спасил! На него дължи живота си!“, а господин Тарковски, като не искаше да показва излишна слабост, само каза със стиснати зъби: „Да! Мъжки се е справило момчето ми!“ — но когато остана сам в каютата, плака от щастие.

Най-после настъпи моментът, в който децата се хвърлиха в прегръдките на бащите си. Господин Раулисън вдигна на ръце своето възвърнато съкровище, а господин Тарковски дълго притиска своя герой на гърдите си. Тяхното нещастие отмина, както преминават вихрите и бурите в пустинята. Животът отново беше изпълнен с добро настроение и щастие, а тъгата и предишната раздяла увеличаваха още повече радостта им. Децата се учудиха само, че главите на татковците бяха напълно побелели през време на раздялата.

За Суец се връщаха с прекрасния френски кораб, който принадлежеше на компанията „Месажри Маритим“, препълнен с пътници от островите Реюнион, Мавриций, от Мадагаскар и Занзибар. Когато се пръсна вестта, че на борда се намират децата, избягали от плен при дервишите, Стас стана обект на всеобщо любопитство и възхищение. Но щастливото семейство предпочиташе да се затваря в голямата каюта, която им бе отстъпил капитанът, и да прекарва в нея прохладните часове в разговори. В тях вземаше участие и Нели, чуруликайки като птиче и същевременно развличайки всички, защото започваше всяко изречение с „и“. Седнала, на коленете на баща си, с вдигнати към него прелестни очички, тя разказваше така: „И, татко И ни отвлякоха, и ни откараха с камили, и Гебхър ме удари, и Стас ме защищаваше, и пристигнахме в Хартум, и там хората умираха от глад, и Стас работеше, за да изкара — за мен фурми, и бяхме при Махди, и Стас не поиска да смени вярата си, и Махди ни изпрати във Фашода, ѝ

след това Стас уби лъва и всичките, и живеехме в огромно дърво, което се нарича «Краков», и Кинг беше с нас, и имах треска, и Стас ме излекува, и уби вобо и победи самбурите, и винаги беше добър към мен, татко!...“

Също така разказваше за Кали, за Меа, за Кинг, за Саба, за планината „Линде“, за хвърчилата и за последното пътешествие, чак до срещата с кервана на капитана и доктора.

Като слушаше чуруликането ѝ, господин Раулисън едвам сдържаше сълзите си и често-често притискаше към сърцето си своето момиче, а господин Тарковски не можеше да си намери място от гордост и щастие, защото дори от детските разкази личеше, че ако не е била смелостта и енергичността на момчето, малката е щяла да загине безвъзвратно, не веднъж, а хиляди пъти.

Стас даваше подробно и точно обяснение за всичко. И стана така, че при разказа за пътуването от Фашода до водопада от душата му падна огромна тежест, защото, като разказа как е застрелял Гебхър и неговите другари, той се запъна и започна тревожно да поглежда баща си, а господин Тарковски свъси вежди, помисли малко, след това каза сериозно:

— Слушай, Сташек! Никому не е позволено да се разпорежда свободно със смъртта, но ако някой заплашва родината ти, живота на майка ти, на сестра ти или живота на жената, която е поверена на твоята закрила, стреляй в главата, без да питаш, и хич не си създавай угризения на съвестта.

Веднага след завръщането в Порт Саид господин Раулисън отведе Нели в Англия, където той остана за постоянно. Бащата на Стас го записа в училището в Александрия, защото там по-малко знаеха за неговите подвизи и приключения. Почти всеки ден децата си пишеха писма, но обстоятелствата се стекоха така, че те не се видяха цели десет години.-След като завърши училището в Египет, момчето постъпи в политехниката в Цюрих, а след дипломирането си работи, при прокарването на тунелите в Швейцария.

И едва след десет години, когато господин Тарковски се пенсионира, двамата посетиха приятелите си в Англия. Господин Раулисън ги покани за цяло лято в своя дом, разположен край ХемптънКорт. Нели бе навършила осемнайсет години и беше станала чудно като цвете момиче, а Стас се убеди с цената на собственото си

спокойствие, че е мъж, който е навършил двайсет и четири години, все пак може още да мисли за дамите. Дори мислеше непрекъснато за красивата Нели и накрая реши да бяга накъдето му видят очите.

Ала тогава един ден господин Раулисън постави двете си ръце на раменете му, погледна го право в очите и каза с ангелска доброта:

— Сташек, кажи ми сам, има ли на този свят човек, на който бих могъл да дам с по-голямо доверие това мое съкровище и моя любов?

Младото семейство Тарковски остана в Англия чак до смъртта на господин Раулисън, а година след това тръгна на далечно пътешествие. Понеже си бяха обещали да посетят местата, където бяха прекарвали най-ранните си години, а след това бяха скитали като деца, най-напред те тръгнаха за Египет.

Държавата на Махди и Абдулахи отдавна вече беше рухнала, а след нейния упадък беше „настъпила“, както бе казал капитан Глен, Англия.

От Кайро до Хартум беше построена железница. Бяха почистени всички „суди“ — разливите на Нил, та младата двойка можа да стигне с параход не само до Фашода, но чак до голямото езеро Виктория. От град Флоранс, разположен край брега на езерото, потеглиха с влак за Момбаса. Капитан Глен и доктор Клари вече се бяха пренесли в Натал, но в Момбаса още живееше под големите грижи на местните английски власти Кинг. Гигантът веднага позна предишните си господари и особено Нели, посрещна я с такъв радостен рев, че чак близките мангалови¹ дървета се поклащаха, сякаш бе духнал силен вятър. Позна ги също и старият Саба, който почти два пъти бе надживял обикновените кучешки години и макар да недовиждаше, придружаваше Стас и Нели навсякъде.

Там Стас разбра, че Кали се радва на добро здраве, че под английски протекторат владее цялата страна на юг от езерото Рудолф и че е довел мисионери, които разпространяват християнството сред местните диви племена.

След това последно пътешествие младото семейство Тарковски се завърна в Европа и се засели заедно с възрастния вече баща на Стас завинаги в Полша.

---

¹ Мангъл — тропическо растение с висящи клони, които пускат корени в земята и така образуват непроходими гъсталаци. — Б. пр.

Източник: <http://dubina.dir.bg>

Книжното тяло е любезно предоставено от Галя Янакиева

Издание:

Хенрик Сенкевич, СТАС И НЕЛИ

ИЗ АФРИКАНСКИТЕ ПУСТИНИ И ЛЕСОВЕ, РОМАН, 1979

Редакционна колегия: ЕФРЕМ КАРАМФИЛОВ, ИВАН
ЦВЕТКОВ, ЙОРДАН МИЛЕВ, КАМЕН КАЛЧЕВ

Отговорен редактор: НИКОЛАЙ ЯНКОВ

Библиотечно оформление: СТЕФАН ГРУЕВ

Преведе от полски ОГНЯН ТОДОРОВ

Художник ХРИСТО БРАЙКОВ

Редактор ЛИЛИЯ РАЧЕВА

Художествен редактор ВЕНЕЛИН ВЪЛКАНОВ

Технически редактор ИВАН АНДРЕЕВ

Коректор МАЯ ХАЛАЧЕВА

ПОЛСКА ТРЕТО ИЗДАНИЕ. ЦЕНА 3,50 ЛЕВА

ИЗДАТЕЛСТВО „ОТЕЧЕСТВО“ БУЛ. „ГЕОРГИ ТРАЙКОВ“ 2 А
ПЕЧАТНИЦА „Д. НАЙДЕНОВ“ — ТЪРНОВО

c/o Jusautor, Sofia

Henryk Sienkiewicz, W pustyni i w puszczy

Panstwowy Instytut Wydawniczy

wydanie XXIX, Warszawa 1969

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.